

Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Salvador Neto Luís

Doktori (PhD) értekezés

A migrációs diplomácia megoldásai Afrikában és Európában

A Doktori Iskola vezetője: Prof. Dr. Jakab Éva DSc

Témavezető: Prof. Dr. Rixer Ádám egyetemi tanár

Budapest, 2022.

Témavezetői ajánlás

Salvador Neto Luis *A migrációs diplomácia megoldásai Afrikában és Európában* című doktori értekezésében a magunk mögött hagyott időszak egyik legfrekvenciáltabb kérdését vizsgálja. Annak a problémakörnek egy lényeges aspektusát, amely – vélhetően – az előttünk álló évtizedeknek is középponti kérdése lesz, s így tudományos jelentősége is átlag feletti.

Salvador Neto Luis nem csupán a terület elkötelezett kutatója, de egyúttal hosszú ideje maga is diplomáciai területen dolgozik. Kutatásai szervesen ráépülnek azokra az eredményekre, amely a vizsgált témában a Károli Gáspár Református Egyetem Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhelyében születtek [lásd például Rixer Ádám (szerk.): *Migrants and Refugees in Hungary: a legal perspective*. Budapest, KRE, 2016].

A fogalmi tisztázás és a tágabb nemzetközi összefüggések áttekintése mellett a munka jelentős részben Angola és Magyarország példáinak feldolgozását végzi el: a normatív alapok, a tényleges gyakorlatok és mindezek politikai, történeti kontextusainak meghatározása nem csupán tudományos igényességet jelez, de ezzel a szerző a téma komplexitására tekintettel megkerülhetetlen interdiszciplináris megközelítést is alkalmazza. Az alkalmazott módszert jól kiegészíti, illetve hitelesíti az elkészült, és rövidített formában a dolgozatban is megjelenített interjúk sora.

Több államtudományi terület eredményeit is felhasználva mutatja be a diplomácia egyes általánosabb, illetve nagyon is konkrét, a migráció kezelésében alkalmazott eszközeit, mindvégig kiemelten kezelve és hangsúlyozva az államok egymásra utaltságát.

Az értekezés a hazai és az angolai szakirodalom mellett a releváns nemzetközi irodalom ismeretéről is tanúskodik; bemutatja a vonatkozó tudományos trendeket, főbb megközelítéseket, továbbá egyes Magyarországon egyébként nehezen vagy egyáltalán nem hozzáférhető tényeket is feltár a további diskurzushoz.

Mindezek alapján, valamint a jelölt szakmai kvalitásaira és doktori képzés során az átlagost jóval meghaladó publikációs tevékenységére tekintettel támogatom a mű nyilvános vitán történő bemutatását.

Prof. Dr. Rixer Ádám, témavezető

Budapest, 2022. június 16.

Köszönetnyilvánítás

Mindenekelőtt hálával tartozom Istennek, hogy kaptam erőt és időt e dolgozat megírásához! Sokan mondják, hogy a doktori kutatómunka alapvetően önálló munka, pedig valójában nem teljesen így van, tekintve, hogy a kutatás során mindenki segítségre szorul. Saját esetemből tudom, hogy témavezetőm tanácsai, útmutatásai nélkül ez a disszertáció sem születhetett volna meg. Egy ilyen dolgozat felépítésének minden szakaszában sokan segédkeznek. Számos doktorandusz kollégám, munkatársam, barátom, ismerősöm járult hozzá kisebb-nagyobb mértékben jelen munka befejezéséhez, akár tanácsaival, akár az anyaggyűjtés támogatásával, vagy éppen a dolgozat anyagához fűzött észrevételeivel. Hálásan köszönöm egykori és jelenlegi tanárain segítségét. Elnézést kérek, amiért nem említek mindenkit külön-külön.

Nem tudom szavakban kifejezni a hálámat, mert a szavak sokszor elégtelenek, de legnagyobb köszönettel és hálával témavezetőmnek, Rixer Ádám professzor úrnak tartozom, akinek tanácsai és segítőkészsége nélkül ez a dolgozat aligha készült volna el. Értékes gondolatokkal gazdagíthattam tudásomat és elkészíthettem dolgozatomat.

Köszönöm a Komplexvizsga-bizottság elnökének, Prof. Dr. Stipta István egyetemi tanár úrnak, és a bizottság további két tagjának, Dr. Gregóczy Etelka egyetemi docens asszonynak [Nemzeti Közszolgálati Egyetem], és Dr. Törő Csaba Attila egyetemi docens úrnak [Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar volt dékánja], hogy konstruktív kritikájukkal igyekeztek további távlatokat nyitni a kutatási témámmal összefüggésben. Köszönettel tartozom Miskolczi-Bodnár Péter professzor úrnak, aki több ízben is értékes tanácsokat adott. Írásban is szeretném megköszönni azokat a biztató szavakat, amiket a felvételi beszélgetésen mondott. Elengedhetetlen volt a készséges segítség és türelem, amit a Doktori Iskola koordinátoraitól, titkárától és a Kar könyvtárosaitól kaptam.

Köszönettel tartozom Dr. Kovács Beatrixnek a kutatás elvégzésében nyújtott segítségéért. Dr. Annus Ildikónak különösen hálás vagyok néhány írásom nyelvi lektorálásáért. Köszönöm Gil Famoso Sebastião da Silva úrnak, az angolai Belügyminisztérium Migrációs és Idegenrendészeti Szolgálat (SME: Serviço de Migração e Estrangeiros) volt főigazgatójának mindazokat a tanácsokat, javaslatokat, melyekkel a kutatás során segített. Köszönöm bírálóim, Dr. Kecskés Gábor és Dr. Hoffmann Tamás megjegyzéseit és javaslatait, az opponensi véleményükben foglalt kritikákat.

Külön köszönet jár Dr. Marsai Viktornak, a Migrációkutató Intézet kutatási igazgatójának azért, hogy a dolgozathoz értékes megjegyzéseket fűzött, több javaslatot is megfogalmazva.

Munkám végére érve köszönetemet és nagyrabecsülésemet fejezem ki mindazoknak, akik e dolgozat megírása során segítségemre voltak. Végül, de nem utolsósorban a családomnak szeretném megköszönni azt az állandó támogatást, amit tanulmányaim során kaptam.

Lelki értelemben mindannyian vándorúton vagyunk, még akkor is, ha életünk során ki sem mozdulunk lakóhelyünkről. Szerencsésnek tudhatom magam, hiszen a származásom, a munkám és a mostani családom révén is világok határán létezem, s megadatott, hogy a migrációval gyakorló szakemberként és a tudomány eszközeivel is foglalkozhassam. Hiszem, hogy jelen munkám egy apró lépés tud lenni a szó legtágabb értelmében vett különféle határhelyzetek, a nemzetközi térben zajló egyes migrációs folyamatok, a diplomácia eszköztárában megjelenő különbözőségek és hasonlatosságok megértéséhez vezető hosszú úton. Ennek reményében ajánlom munkámat az egész emberiségnek.

Budapest, 2022 júniusa

A szerző

Tartalomjegyzék

Témavezetői ajánlás	1
Köszönetnyilvánítás	2
1. Bevezető gondolatok és az alapvető fogalmak meghatározása.....	7
1.1. A kutatási téma megjelölése és a mű szerkezete	12
1.2. Témaválasztás aktualitása és indoklása	15
1.3. Hipotézisek, alapkoncepció	16
1.4. Módszertani alapok.....	17
2. A migráció elmélete és a migrációs jelenségek csoportosítása	21
2.1. A migráció általános definíciójának összetettsége	21
2.2. A migráció jogi és közigazgatási megközelítése.....	24
2.3. A migráció politikai megközelítése.....	28
2.4. A migráció gazdasági megközelítése	29
2.5. A migráció kulturális megközelítése	33
2.5.1. A migráció és kulturális-pszichés átalakulások összefüggései.....	34
2.6. A migrációs jelenségek csoportosítása	40
2.7. A menekült fogalma az 1951. évi Genfi Egyezmény alapján	42
2.8. Összefoglalás és következtetések	44
3. A migrációs diplomácia megoldásai Afrikában.....	46
3.1. A gyarmatosítás történeti áttekintése	46
3.2. Kényszermigráció	47
3.3. Az afrikai migráció napjainkban.....	48
3.4. A szubszaharai migráció és jogi keretei	58
3.5. Az afrikai migrációt kiváltó tényezők	60
3.5.1. A legális és irreguláris migráció kérdései.....	62
3.5.2. Az irreguláris migráció veszélyei.....	64
3.5.3. A legális migráció menedzselése és az irreguláris migráció kezelése.....	64
3.6. Összefoglalás és következtetések	70
4. A migrációs folyamatok kezelése Angolában.....	73
4.1. Angola története.....	73
4.2. Kubai katonai beavatkozás és bevándorlás Angolában	74
4.3. Angola gazdasága	79
4.4. A magyar-angolai kapcsolatok kiépülése	80

4.4.1. Angola mint Magyarország felvevőpiaca.....	82
4.4.2. A jövő együttműködési lehetőségei.....	83
4.5. A migráció kezelésének módszerei Angolában.....	84
4.6. Angola alkotmánya.....	88
4.7. Angolai jogszabályok a külföldi állampolgárokról	90
4.7.1. Vízummentességnek és a vízumkiadás egyszerűsítésének feltételei.....	94
4.8. A koronavírus-járvány (Covid-19) Angolában és a vonatkozó jogszabályok.....	95
4.9. Összefoglalás és következtetések	101
5. A magyarországi migrációs folyamatok a rendszerváltás után	103
5.1. A magyarországi migrációs folyamatok a délszláv válság hatására.....	103
5.2. A magyarországi migrációs folyamatok az EU-hoz való csatlakozás után.....	105
5.3. A bevándorlás okai	107
5.4. Összefoglalás és következtetések	108
6. Az európai menekültválság 2015 után és a diplomácia szerepe a migráció kezelésében...110	
6.1. A 2015-16-as nagy migrációs hullám.....	110
6.2. Magyarország helye a globális migráció rendszerében	116
6.3. A Magyarországon élő afrikai menekültek és azok migrációs tendenciái	117
6.4. A migráció kezelésének vizsgálata a diplomáciai szinten	119
6.5. Menedékjog	126
6.5.1. Területi menedékjog.....	127
6.5.2. Diplomáciai menedékjog.....	128
6.5.3. Diplomáciai menedékjog a nemzetközi jog szempontjából.....	130
6.6. Összefoglalás és következtetések	137
7. A migrációs diplomácia jelentősége Afrika és Európa viszonylatában.....	139
7.1. A migrációs diplomácia fogalmának megújulása, a diplomácia új eszközei	139
7.2. Az Európai Unió migrációs politikája	141
7.3. A magyar migrációs szakdiplomata és a bevándorlási összekötő tisztviselő.....	144
7.3.1. Migrációs összekötő tisztviselők.....	147
7.4. A Cotonoui Megállapodás	148
7.5. ENSZ Migrációs Paktum lényege	150
7.6. Hatalmi viszonyok a migráció kérdésében.....	151
7.7. Emberi jogi szempont.....	152
7.8. Kivándorlás Afrikából Európába.....	153
7.8.1. Afrika és Európa közötti gazdasági szakadék, mint a kivándorlás kiváltó oka.....	156

7.9. Európai migrációs stratégia	157
7.10. Emberkereskedelem elleni fellépés	164
7.11. Embercsempészet elleni fellépés	167
7.12. Afrikai migrációs stratégia	169
7.13. A közös Afrika–EU stratégia.....	171
7.14. EU Fejlesztési politika és humanitárius segítségnyújtás	173
7.15. A preventív diplomácia jelentősége az irreguláris migráció elleni fellépésben ...	174
7.16. A menekültügyi együttműködések lehetőségei és nemzetközi egyezmények	176
7.17. Az UNHCR szerepe a menekültügyi válság kezelésében	177
7.17.1. Az UNHCR tevékenysége és 2020. évi jelentése.....	179
7.18. Szolidaritás és felelősségvállalás.....	180
7.18.1. Gyakorlati együttműködési intézkedések.....	182
7.19. Összeegyeztethetetlen érdekek a menekültkérdésben	182
7.20. Összefoglalás és következtetések	184
8. Kutatási interjúk	186
9. Összegzés, következtetés	189
Summary	199
Felhasznált irodalom.....	200
Angolai jogszabályok	221
Magyar jogszabályok	222
Európai Unió jogszabályok.....	223
Nemzetközi jogforrások.....	224
A szerző értekezéshez kapcsolódó publikációi.....	224
Kutatási interjúk	227

*„Újra és újra végigjártam azt a szellemi ösvényt,
amely annak fontosságát hirdeti, hogy nem attól kell félnünk,
hogy különbözünk egymástól, hanem hogy nem értjük meg, vagy félreértjük egymást.
A béke és biztonság kiindulópontja a dialógus, az egymásra való odafigyelés, hogy az
emberek között hidakat építsünk, hogy megtaláljuk és megértsük embertársainkat.
Én erre a hidépítésre adtam a fejemet.”¹*

1. Bevezető gondolatok és az alapvető fogalmak meghatározása

Amikor a migrációról – s ezen belül igen gyakran a menekültkérdésről – van szó, hasznos lenne, ha mind az az egyes államok képviselői, mind pedig a terület teoretikus megalapozói gyakrabban használnák a *migrációs diplomácia* kifejezést.

A diplomácia a külpolitika önállóan is jól értelmezhető eszköze. Olyan szervezett tevékenység, amely az államok közötti békés kapcsolatok kialakítására és fejlesztésére fókuszál. A diplomácia általában a következő kérdésekkel foglalkozik: politika, béke, háború, migráció, külkereskedelem, sport és kultúra népszerűsítése, valamint a nemzetközi szervezetek keretében megvalósuló koordináció.² A diplomáciai kapcsolatokat a nemzetközi jog nézőpontjából a diplomáciai kapcsolatokról szóló 1961. évi bécsi egyezmény határozza meg.

A migrációs kérdésben említésre méltó, hogy a nemzetközi jog keretei között a diplomáciai kapcsolatokról szóló 1961. évi Bécsi Egyezmény 3. cikkének (2) bekezdése szerint a diplomáciai képviseletek is magukra vállalhatják a segítségnyújtást és támogatást külföldön tartózkodó állampolgáraik számára. Azaz, a diplomáciai képviselet végezhet konzuli tevékenységet is.

A migrációs diplomácia azon állami cselekvések összessége, amely különféle diplomáciai eszközöket és eljárásokat alkalmaz a határokon átnyúló lakossági mobilitás kezelésére, valamint a migrációs folyamatokat vizsgálja a békés megoldások elérése és fenntartása

---

¹ BOGYAI Katalin: *A multilaterális és kulturális diplomácia szerepe a nemzetek közötti párbeszédben.* Bogyay Katalin ENSZ- nagykövet diszeloádása a Honoris Causa cím átvétele alkalmával, Kőszegi Kampusz, Pannon Egyetem, 2016. március 9. http://www.kx.hu/kepek/iask/egyeb_anyagok_hirekhez/honors_causa.pdf (2019.10.22.)

² MAGALHÃES, José Calvet de: *Manual diplomático: Direito diplomático, Prática diplomática.* 5^a ed. Lisboa, Bizâncio, 2005, 3.

érdekében.³ Már előjáróban rögzíthetjük, hogy a migráció kérdése – és különösen a migráció kezelésének szándéka – egyre hangsúlyosabb része az államok külpolitikai stratégiáinak.

A migráció természetes emberi jelenség, amely mindig is létezett, ám mára a globalizálódott világ egyik válságjelenségeként a médiumok érdeklődésének középpontjába került. Másként fogalmazva: A diplomácia szerepe korábban is jelentős volt, de talán dominánsabbak voltak a katonai megoldások, illetve egy kevésbé globalizált és mediatizált világban a jelenség objektív súlya is kisebb volt. Egyenlőtlenségek alakulnak ki a világ különböző régióiban, mivel igen eltérő demográfiai sajátosságokat mutatnak a különböző népek, egyesek gyorsan szaporodnak, mások lélekszáma stagnál, ismét másoké pedig kifejezetten csökken.

Alapvetően megváltozott az utóbbi másfél-két évtizedben a migráció hagyományos, történetileg kialakult jellege, és ezzel újfajta konfliktusok alakultak ki, melyek nehezen kezelhetők az afrikai és az európai országok számára.

A migráció természetes emberi cselekvés, melynek háttérében számos tényező áll, és többféle sajátossága van. A tényezők egyike a taszító (push) tényező, azaz amikor otthonukból nem saját szabad elhatározásukból indulnak el, hanem elűzik őket. Ennek okai lehetnek pl. etnikai-vallási-politikai üldöztetés, fegyveres konfliktusok, mélyszegénység, éghajlatváltozás. A vonzó (pull) tényező az, hogy abban a reményben tesznek meg nagy távolságokat, hogy ezáltal kiutat találnak a nehézségekből maguknak és családjuknak, pl. biztonság, munkalehetőség, jobb életszínvonal, emberi jogok megtartása terén.

Egyre nagyobb fokú frusztrációt okoz az Európai Unió bevándorlással kapcsolatos politikája a tagállamoknak, köztük Magyarországnak is – a probléma mihamarabbi megoldásra vár.

A közép-mediterrán útvonalon Európába migránsok száma folyamatos emelkedést mutat, mely az embercsempész-hálózatnak is van szerepe. A 2011-es Arab Tavasz idejében 64 300 bevándorlót regisztráltak, majd 2012-ben visszaesett 15 900-re. 2013-ban a migránsok száma elérte a 40 000-et. 2014-ben ez a szám 170 664-ra ugrott. A Frontex friss adatai szerint 2021-ben a már említett okokból 65 362 ember használta a középső mediterrán útvonalat arra, hogy eljusson Európa területére.⁴

³ ADAMSON, Fiona B. – GERASIMOS, Tsourapas: Migration Diplomacy in World Politics. *International Studies Perspectives*, 2019, 113–128.

⁴ <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/central-mediterranean-route/> (2022.04.05.)

2015 első felében a közel-keleti és afrikai katonai és politikai konfliktusok miatt (Iszlám Állam, líbiai és szíriai polgárháború) nagymértékben megnövekedett azon bevándorlók száma, akik Magyarországra, illetve rajta keresztül Európa más országaiba érkeztek. Sok százezren anélkül vonultak át az országon, hogy a menekültügyi rendszerrel kapcsolatba kerültek volna. A legsúlyosabb és legjelentősebb nyomás többek között Magyarországra nehezedett a bevándorlás tekintetében, hiszen 50 430 bevándorlót regisztráltak az év első 5 hónapjában. Október végére ez a szám meghaladta a 176 ezret.⁵

2022. február 24-én az orosz katonai csapatok támadást indítottak Ukrajna ellen.⁶ Oroszország ukrajnai inváziójára válaszul az Európai Unió 2022. május 24-én szankciókat fogadott el a légtér lezárására, illetve blokkolta az orosz vállalatok vagyonát. Oroszországot kizárta a nemzetközi pénzügyi rendszerből, valamint embargót vezetett be az orosz olaj és földgáz importra.⁷ A jelenlegi orosz–ukrán háború következtében tömeges menekülthullám megindult. E menekülthullámmal kapcsolatban az Európai Unió Tanácsa a 2022. március 4-én kelt (EU) 2022/382 számú végrehajtási határozatában megállapította a Tanács 2001/55/EK számú, ún. Ideiglenes Védelmi Irányelvének alkalmazhatóságát.⁸ A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a háború elől menekülők automatikusan ideiglenes védelemre jogosultak az Európai Unió tagállamaiban. Ez a háború különösen Európát érinti, és hatalmas menekültáradatot okoz.

A migrációs folyamatok, az azokkal kapcsolatos politika és a társadalmi magatartások, a rendszer-, csoport- vagy egyéni szinteken megjelenő válaszok kölcsönösen hatnak egymásra. Ez a 2015-ben kezdődött európai migrációs válság, majd pedig legutóbb, a 2022-es ukrajnai események esetében is így van. Napjainkban egészen más szempontokat és kezelési eszközöket, módszereket kíván meg a migráció kezelésének kérdése, mint korábban. S egészen más kihívásokkal kell szembesülniük az afrikai és az európai országoknak, melyek között a migráció kiemelt helyet foglal el.

Jelen dolgozatom célja, hogy a migrációs diplomácia jelentőségét meghatározza a jellemzők feltárásának bemutatásával, és emellett áttekintse a migráció kezelésének kihívásait Afrikában és Európában.

---

⁵ SCHILD Marianna: A migráció pszichológiai vetületei. *Hadtudományi szemle*, 2016, 9. évfolyam, 1. szám, 271.

⁶ <https://www.cnnbrasil.com.br/internacional/russia-ataca-a-ucrania-explooes-sao-ouvidas-em-varias-cidades/> (2020.05.19.)

⁷ <https://economia.uol.com.br/noticias/afp/2022/04/08/financas-comercio-e-energia-as-principais-sancoes-contra-a-russia.htm> (2022.05.26.)

⁸ https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2022/03/OJ_L_2022_071_FULL_EN_TXT.pdf (2022.05.24.)

Dolgozatomban a „migráns” kifejezést is használom, de csak feltétlenül szükséges esetekben, amennyiben a szó politikai konnotációt kapott, azaz a közbeszédben kifejezetten negatív felhanggal bír.

A migráció kérdése világszerte a nemzetközi biztonsági napirend élére került, részben annak az aggodalomnak köszönhetően, hogy az irreguláris migráció hozzájárulhat a nemzetközi terrorizmus terjedéséhez.⁹ A terrorfenyegetés a világ minden pontján, mindig és mindenhol jelen van. A 2001. szeptember 11-i terrortámadások után néhány európai városban is történtek terrorcselekmények, ezek közül csak néhányat említenénk meg: 2004. március 11-i madridi terrortámadások, 2005. július 7-ei londoni terrortámadások, 2015. január 7-i párizsi támadás (Charlie Hebdo nevű lap szerkesztőségében), 2016. július 14-én a franciaországi Nizzában, 2016. március 22-i brüsszeli támadás.¹⁰ Egyes szerzők (mind a magyar, mind a nemzetközi szakirodalomban) gyakran összekapcsolják a terrorizmust a migrációval, aminek következtében módosul a társadalmak viszonyulása a bevándorlókhoz. Ez a fajta átrendeződő magatartás egyúttal a politikai és diplomáciai kapcsolatokban is érződik, sok esetben az államok külkapcsolataiban konfliktusokat okozva. Egyúttal azt is megfigyelhetjük, hogy egy, a hidegháborúhoz hasonló jelenség bontakozik ki, amely politikai és gazdasági nagyhatalmi átrendeződést von maga után.

Miközben a témakör számos aspektusa jól feltárt, tudományosan is nagy terjedelemben elemzett, jelen munka érdemi hozzájárulása a területhez egy konkrét állam, Angola migrációkezelésének bemutatása és elemzése, valamint annak a tágabb – afrikai és európai, utóbbin belül pedig a magyar – kontextusnak a megteremtése lehet, amelynek keretében mind az egyedi megoldások, mind pedig az egymásra reflektáló állami lépések, nemzetközi folyamatok is jobban értelmezhetővé válnak, továbbá a migráció okai és kezelésének főbb modelljei is egy rendszerezett módon mutathatóak be.

A fenti idézet azért is találó, mert világossá teszi a dialógus és a megértés jelentőségét egy olyan időszakban, amikor a migráció és a diplomácia közti szoros kapcsolat minden korábbinál láthatóbb, minden korábbi időszagnál jobban érzékelhető. A migrációs kihívások megoldásában, általánosságban is, de Afrika migrációs problémáinak kezelésében különösen felbecsülhetetlen jelentőségű a diplomácia, mint lehetőség.

---

⁹ ADAMSON, Fiona B.: Crossing Borders: International Migration and National Security, *Quarterly Journal: International Security*, vol. 31. no. 1., Summer 2006, 165-199.

¹⁰ FERREIRA, Susana de Sousa: Imigração. Uma ameaça securitária para a Europa? *Jornal de Defesa e Relações Internacionais*, 2013, 2.

2013 óta Magyarországra tanulmányi céllal érkeznek afrikai diákok a Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogram¹¹ keretében (angolaiak, namíbiaiak, nigériaiak, egyiptomiak, ghánaiak, dél-afrikaiak, stb.). Tarrósy szerint minden Stipendium Hungaricum-ösztöndíjas „kulturális nagykövetté” válik, hiszen erős kötődést épít fel Magyarországhoz, és hosszú távon fenntartható bilaterális (kereskedelmi, gazdasági, tudományos és egyéb együttműködés) kapcsolatokat erősíti.¹²

A jelenlegi új koronavírus járvány (Covid-19)¹³ nemcsak a Föld országainak egészségügyi rendszere számára jelent kihívást, hanem a szolidaritás és az emberi méltóság megőrzése előtt is komoly akadályt állít. A járvány ugyanakkor óriási kihívást jelent Afrika és Európa gazdasági számára.

A dolgozat nem foglalkozik a vidék-város desztinációjú migrációval, ami az afrikai – és a globális – migráció változatlanul leglényegesebb eleme, s érdemben nem foglalkozik a COVID-19 világjárvány által kiváltott jelenségekkel sem, ám fontosnak tartom megemlíteni, hogy 2020-ban a COVID-19 helyzetre tekintettel az 54 afrikai országból 43-ban bevezetett határlezárások jelentősen akadályozták az emberek mozgását, akik a kontinensen belül vándoroltak munka vagy éghajlatváltozás miatt.¹⁴

A teljes témakör szempontjából is lényeges előkérdés, hogy az elmúlt másfél évtized önállóan is vizsgálható, időben is egymásra következő válságai (gazdasági világválság, migrációs válság Európában és annak környezetében, a COVID-19-pandémia, majd 2022 tavaszán az orosz-ukrán háború) úgy is értelmezhetőek, mint egyetlen, összefüggő *válságkorszak* elemei. Ennek a ténynek az elfogadása befolyásolhatja nem csupán a tudományos vizsgálat tárgyát, az alkalmazott (alkalmazható) módszereket, de a teljes vizsgált kérdéskör jelentőségét, súlyát is tovább növelheti – tekintettel arra a tényre is, hogy a különféle válságjelenségek egyik legmarkánsabb következménye, illetve tünete a migrációs jelenségek élénkülése. Sok esetben ezek a hatásmechanizmusok közvetett jellegűek, de ilyenkor is kimutathatóak: például az orosz-ukrán háború esetében az afrikai migráció várható élénkülése nem közvetlenül a hadi helyzetnek köszönhető, hanem az

¹¹ 285/2013. (VII. 26.) Korm. rendelet a Stipendium Hungaricumról.

¹² TARRÓSY István: *Magyarország Afrika-politikája a kommunista korszakban és a posztsovjét érában*. In: MARSAI Viktor – NAGYNÉ Rózsa Erzsébet (szerk.): *Magyarország és Afrika 2018-2025*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020, 27.

¹³ Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2020. március 11-én világjárvánnyá nyilvánította a Covid-19-et <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> (2020.07.25.)

¹⁴ Africa Center for Strategic Studies 2020, <https://africacenter.org/spotlight/african-migration-trends-to-watch-in-2021/> (2022.04.05)

afrikai kontinenst is érzékenyen érintő gabonahiánynak, mint a háború egyik következményének.

Némi leegyszerűsítéssel azt is mondhatjuk, hogy a globális kihívások közül a migráció kérdése határozza meg leginkább Afrika és Európa viszonyát, így a migrációs diplomácia nélkülözhetetlen eszközzé válik a két kontinens külpolitikájában is. A korábbi évtizedek közvetlen és közvetett gazdasági, társadalmi, politikai és természeti változásai következtében központi kérdéssé vált a migráció kérdésköre.

1.1. A kutatási téma megjelölése és a mű szerkezete

Ebben a dolgozatban a migrációs diplomácia általános kérdéseit vesszük sorra, Afrika és Európa migrációs jelenségeire, azok egymásra hatására, valamint a lehetséges megoldásokra fókuszálva, különös tekintettel Angola és Magyarország példájára.

A disszertáció 9 fejezetből áll. A fejezetek logikailag követik egymást, a megelőző fejezetek mondanivalója és kutatási eredményei a további fejezetek kiindulópontjául szolgálnak. A dolgozat utolsó részében összefoglalom az egyes fejezetek lényegét, és egyúttal olyan következtetéseket is levonok, melyek túlmutatnak az egyes fejezetek megállapításain, miközben alkotó módon felhasználják azokat.

A munkám második fejezetében elemzem a migráció elméletét és csoportosítását. Dolgozatomban is bemutatom a migráció különböző típusait, azaz a következőket:

1. Külső vagy belső (országban belüli vagy nemzetközi) migráció.
2. Kifelé vagy befelé irányuló migráció (kivándorlás vagy bevándorlás).
3. Egyéni vagy többes (csoportos, tömeges) migráció.
4. Szabad akaraton alapuló vagy kényszer szülte migráció (önkéntes vándorlás vagy menekülés).
5. Időszakos vagy tartós (ideiglenes vagy állandó célú, elsődleges és másodlagos migráció).
6. Gazdasági, politikai, ökológiai és kulturális migráció.
7. Ellenőrzött vagy ellenőrzésen kívüli (legális vagy illegális, reguláris vagy irreguláris, dokumentált vagy dokumentálatlan) migráció.¹⁵

Az említett migrációtípusok közül a negyedikkel fogok részletesen foglalkozni, azaz a szabad akaraton alapuló vagy kényszer szülte migrációval (azaz az önkéntes vándorlással,

¹⁵ HAUTZINGER Zoltán – HEGEDÜS Judit – KLENNER Zoltán: *A migráció elmélete*. Budapest, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2014, 7-17.

illetve a meneküléssel). A szabad akaratlan alapuló migrációnak tipikus esete az Európai Unión belüli szabad munkavállalás (lásd: *5.2. A magyarországi migrációs folyamatok az EU-hoz való csatlakozás után*). A kényszer szülte migráció tipikus esete pedig a 2015-2016-ben kibontakozott nagy migrációs hullám, ami mind a mai napig tart, s 2022-ben új lökést is kapott.

Hangsúlyoznom kell, hogy a turizmus – azaz a rövidtávú, nem gazdasági vagy politikai szempontok által motivált és a visszatérés szándékát egyértelműen magába foglaló helyváltogatás – jelenségeit nem vizsgálom – még akkor sem, ha a kettő gyakran összefügg. Dolgozatomban elsősorban a külső migrációval foglalkozom, azaz a nemzetközi migrációval.

Munkámban áttekintem a többes, azaz a csoportos, tömeges migrációt is. Tömeges migrációt okozhatnak – hogy csupán a leggyakoribb okokat emeljük ki – az ellehetetlenülő politikai, gazdasági viszonyok, vagy éppen a túlnépesedés is. A 2015-16-os nagy migrációs hullám egyértelműen tömeges migráció, ahogy azt majd a dolgozatomban is láthatjuk.

A 2015-16-os európai menekültválságról elmondható volt, hogy a menekültek többsége illegálisan utazott, a zöld határokon kelt át megfelelő úti okmányok nélkül, sok esetben embercsempészek segítségével véve igénybe; ám éppen az ukrajnai események – úgy is mint Európán belüli események – ezen vonatkozásban is változásokat eredményeztek.

Disszertációmiban nemcsak az afrikai, hanem az európai menekültkérdéssel is foglalkozom.

A tanulmány harmadik fejezete (lásd: *3. A migrációs diplomácia megoldásai Afrikában*) az afrikai migráció elsődleges állomásait, annak hátterét és jellemzőit, a migrációt kiváltó tényezőket, továbbá a migráció kezelésére vonatkozó modelleket mutatja be. Célja egyrészt annak vizsgálata, hogy Afrika mely területeiről, milyen céllal és okokkal vándorolnak el az afrikaiak, másrészt annak megismerése, hogy milyenek voltak a korábbi évek afrikai migrációs trendjei, valamint milyen intézkedéseket hoztak az egyes államok, államcsoportok, illetve nemzetközi aktorok a legális és irreguláris migráció kezelése érdekében. Fontos kiemelni, hogy – szemben a közvélekedéssel – az afrikai vándorlás még ma is sokkal inkább a kontinensen belül zajlik, az afrikai vándorlók előszeretettel választják az észak-afrikai államok valamelyikét, ahelyett, hogy a kontinensen kívülre, más térségek irányába mozogjanak.

A negyedik fejezetben bemutatom Angolát, kiemelve a jogrendszer külföldi állampolgárokra vonatkozó szabályozási elemeit (lásd: *4. A migrációs folyamatok kezelése Angolában*). A dolgozat ötödik részében a rendszerváltás utáni magyarországi migrációs

folyamatokkal foglalkozom, ezen belül kiemelten az EU-hoz csatlakozást követő időszakokkal (lásd: 5. *A magyarországi migrációs folyamatok a rendszerváltás után*).

Disszertációm hatodik fejezetében (lásd: 6. *Az európai menekültválság 2015 után és a diplomácia szerepe a migráció kezelésében*) a menekültválság és a diplomácia kölcsönhatását elemzem, abból a tételgondolatból kiindulva, hogy a diplomácia hatékony eszköz lehet a migráció problémájának kezelésében. A migrációs probléma megoldásában vezető szerepet kell betöltenie a diplomáciának, a nemzetközi konfliktuskezelés hagyományosan kialakult szervezett tevékenységének.

Munkám hetedik fejezetében (lásd: 7. *A migrációs diplomácia jelentősége Afrika és Európa viszonylatában*) bemutatom, hogy a diplomáciának a vizsgált kapcsolatrendszerben milyen szerepe és bővülő eszköztárában van a migráció területén. Ez a fejezet újdonság, ugyanis itt támasztom alá az általam feltett négy hipotézist. Ebben a fejezetben fontosnak tartom bemutatni az állami érdekeket és alkupozíciókat a migráció kérdésében. Megkerülhetetlen az államok számára különösen lényeges szuverenitás kérdésköre, s ennek részeként – a szuverenitás belső és külső részjogosítványainak gyakorlása körében – az annak meghatározásához fűződő jog gyakorlása is, hogy miért, illetve miért nem fogadnak bevándorlókat. Disszertációmban ezekre a kérdésekre is keresem a válaszokat. Továbbá – a fenti megközelítéseknek alárendelten, azokra tekintettel – be is mutatom a különböző menekültügyi nemzetközi egyezményeket, úgy is mint a területre vonatkozó értelmezési kísérletek kiindulópontjait. Ebben a fejezetben részletesen ismertetem és elemzem az 1951. évi Genfi Egyezményt és az 1967. évi New York-i jegyzőkönyvet, amelyek a nemzetközi menekültvédelem alapját jelentik. Bemutatom, hogy az UNHCR-nek, azaz az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának milyen lényeges szerepe van a menekültügyi válság kezelésében. Kitérek a szolidaritásra és a felelősségvállalásra is, valamint az Európai Unió fejlesztési politikájára és a humanitárius segítségnyújtás mibenlétére is.

A nyolcadik fejezetben (8. *Kutatási interjúk*) összefoglalom az általam Angolában és Magyarországon készített interjúkat. Végül a dolgozat kilencedik fejezetében (9. *Összegzés, következtetés*) összefoglalom minden fejezet lényegét, illetve – ahogyan arra már utaltam – a felismeréseimet itt rendszerezem és *részben* következtetésekké is alakítom.

1.2. Témaválasztás aktualitása és indoklása

A valamennyi kontinensen folyamatosan és intenzíven jelenlévő, mindennapi problémává váló migráció¹⁶ kérdésköre vizsgálatának aktualitását mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az afrikai és európai diplomácia egyik legfontosabb kérdésévé vált, tekintettel arra is, hogy a migráció kérdésének politikai és gazdasági hatása is kiemelkedő.

Dolgozatom témájának kiválasztásában a személyes okok mellett a szakmai kíváncsiság vezérelt, amennyiben munkahelyemen, az Angolai Köztársaság magyarországi Nagykövetségén munkakörömből adódóan is elkezdtem elemezni a 2015-ös európai migrációs és menekültválság okait.¹⁷ A munkakörnyezetemben igen gyakran foglalkozunk a migráció kérdésével, főleg amikor Angolában, illetve az afrikai kontinens más szegleteiben dolgozom. Segítségemre volt az a tény is, hogy viszonylag terjedelmes irodalma van a tágabb témának, s ezen irodalom feldolgozása segített az elemző munkában is. Leendő diplomataként megfelelő szintű tudással kell rendelkezni a migrációról és annak kezeléséről, beleértve a migrációs probléma megoldását is. Afrikának és Európának a diplomácia eszközrendszerét alkalmazva, s azt folyamatosan meg is újítva kell egyetértésre jutnia a hatékony migrációs és menekültügyi politika tekintetében.

Noha az értekezés műhelyvitája során a 2022-ben kirobbant orosz-ukrán háború ténye és következményei még nem voltak ismertek, s részletesebben nem is kívánom elemezni a jelenségcsoportot, de ezek az újabb fejlemények is növelik a terület objektív súlyát, jelentőségét, továbbá az egyéb tényekre alapozott felismerések esetében – ha korlátozott mértékben is – kontrollfunkciót is betölthetnek.

Új fejleményként az orosz-ukrán háború következtében 277 angolai állampolgár menekült Magyarországon keresztül Lengyelországba. Az angolai állam Varsóban működő nagykövetségén keresztül megteremtette állampolgárai hazautaztatásának lehetőségét. 2022. március 5-én az angolai kormány egy Boeing Triple Seven típusú különgépet küldött Luandából Varsóba, így a háború sújtotta területéről minden angolai állampolgár biztonságosan hazautazhatott.¹⁸

¹⁶ CASTLES, Stephen: The Forces Driving Global Migration. *Journal of Intercultural Studies*, 2013, Vol. 34. No. 2., 122–140.

¹⁷ SZUHAI Ilona – TÁLAS Péter: A 2015-ös európai migrációs és menekültválság okairól és hátteréről. In: TÁLAS Péter (szerk.) : Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság, Tanulmányok. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2017, 9.

¹⁸ <http://www.embaixadadeangola.pt/ministerio-das-relacoes-exteriores-nota-de-imprensa-4/> (2022.05.06.)

1.3. Hipotézisek, alapkoncepció

A hipotézisek összeállításához elsőként előzetes kutatást végeztem, és ennek alapján konceptualizáltam a kérdéskört, majd a téma változóinak beazonosításával megfogalmaztam a tudományos problémát. Meghatároztam a vizsgálandó területeket és a hipotéziseket, majd ehhez illesztettem a szükséges kutatási módszereket. Ennek alapján a következő hipotéziseim alakultak ki:

1. *A mai diplomácia nem képes hatékonyan megoldani a migrációs problémákat, hiszen minden államnak más-más érdeke van ebben a témakörben. A diplomáciai tárgyalások során egymással összeegyeztethetetlen, azaz nem vagy csak nehezen kibékíthető érdekek merülnek fel.*
2. *Angola és Magyarország együtt tud működni a migráció kezelésében, az irreguláris bevándorlás kapcsán számos magyar tapasztalat adható át Angolának (pl. a határigazgatás területén).*
3. *Angola és Magyarország kölcsönösen példa lehet egymás számára a bevándorláspolitiká tekintetében, ugyanis Angola és Magyarország is sikeresen védte határait, és sikeresen szabott határt annak, hogy területükön tömegesen jelenjenek meg a bevándorlók.*
4. *Álláspontom szerint a problémát a gyökerénél kellene megpróbálni kezelni. Ez egyrészt azt jelenti, hogy az ún. kibocsátó államokban nemzetközi összefogással folyamatos humanitárius segítyt kellene biztosítani. Másrészt pedig azt, hogy a háborús övezetekben a korábbiaknál intenzívebb diplomáciai erőfeszítésekkel is elő kellene segíteni a béke megteremtését, ami egy idő múlva a gazdasági növekedésnek is teret adhat. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy az 1. hipotézisben foglaltak meghaladása is csak – legalább részben – új diplomáciai eszközrendszerrel (lesz) lehetséges.*

Amint az a korábban leírtakból is kiderül, dolgozatom általános kiindulópontja, ha úgy tetszik: előfeltevése, alapkoncepciója az, hogy a migráció kezelésében nélkülözhetetlen a diplomácia szerepe és törekvései – valamennyi felvetés.

1.4. Módszertani alapok

Kutatómunkámat többségében az általános kutatási módszerek jellemezték, amelyekbe beletartozik az analízis, az indukció, a dedukció és a szintézis egyaránt. Az összegyűjtött szakirodalmat az analízis módszerével rendszereztem, azok tényanyagát, majd pedig az elméleti és gyakorlati megállapításokat – az egyes témakörökhöz igazodóan - új gondolati egységekbe szintetizáltam. A kutatás alapját jelentő általános definíciókat (például *migráció*, *bevándorló*, *diplomácia*, *menekültválság*) logikai összehasonlító elemzés révén, vagy az analógia módszerével alakítottam ki.

A szakirodalom feldolgozása (dokumentumelemzés) során, a szekunder kutatásban a témához (A migrációs diplomácia megoldásai Afrikában és Európában) mérvadó forrásmunkák kiválasztására (könyvtári és internetes anyaggyűjtés), elolvasására, majd kijegyzetelésére, és a későbbi hivatkozásokhoz a források pontos bibliográfiai adatok rögzítésére került sor. Kronologikus-történeti vizsgálati módszert alkalmaztam a migráció történetének feldolgozása során, amelynek eredményeként összegyűjtöttem a rendelkezésre álló szakirodalmat. A fő szakirodalmi munkák elkülönítése és folyamatos, visszavisszatérő használata több okból is indokolt volt: egyrészt ezek állításai szolgálták alapot dolgozatom egyes részkérdéseinek megalapozásához, másrészt pedig – egyes esetekben – az ezekben kifejtettek meghaladása is valid célként jelent meg.¹⁹

Annak érdekében, hogy világossá váljon a válaszadók véleményalkotási folyamata a migráció kezeléséről, kvalitatív kutatást is végeztem mélyinterjúk formájában. Ezeket munkám végén, függelékként helyezem el, tekintettel arra, hogy azokra közvetlenül nem alapoztam meglátásokat, azokat csupán hasznos adalékként jelenítem meg. Összesen három interjút készítettem: Angolában kettőt, Magyarországon pedig egyet. Az interjúalanyok rendőrtábornok és diplomaták voltak. A strukturált interjúban – amelyet én is használtam – a kérdések pontosan meghatározottak, sorrendjük adott, és minden

---

¹⁹ Ilyen munkaként említhető különösen: ÁLVAREZ ACOSTA, María Elena - LÓPEZ LEÓN, Evelyn: Las migraciones africanas en la contemporaneidad: singularidades más relevantes. *Revista Política Internacional*, 2019, No. 3; Arquivo Histórico Nacional de Angola, 1997; HAUTZINGER Zoltán – HEGEDŰS Judit – KLENNER Zoltán: *A migráció elmélete*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2014; RIXER Ádám (ed.): *Migrants and Refugees in Hungary. A Legal Perspective*. Budapest, Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary, 2016; TARRÓSY István: Afrikaiak a világban, afrikaiak Magyarországon – Elhanyagolt diaszpóra? *Modern Geográfia*, 2017/4; MATIAS DA SILVA, Antônio Carlos: Angola: história, luta de libertação, independência, guerra civil e suas consequências, *Neari em Revista*, V.4 N.5, 2018.1.

alanynak ugyanolyan módon teszik fel, a válaszok ekképpen összehasonlíthatóak, számszerűsíthetőek és statisztikák alapját képezhetik. Az interjú egyúttal mélyinterjú is volt, amelynek kvalitatív eljárásaként – amiként a neve is jelzi – az interjúalany legmélyebb motivációinak, tudattalan (nem tudatos) indítékainak megismerése a legfőbb célja. Az interjúk száma, és az értekezés szempontjából is releváns tartalmak korlátozottsága okán a kivonatban közölt interjúk – ahogyan erre utaltam is – nem képezik érvelésem középponti elemeit.

Az érintett diszciplínák felől közelítve elmondható, hogy miközben a minket körülvevő világ a legkönnyebben továbbra is jogi tények útján egyneműsíthető és értelmezhető, az egy nyomtávon haladó kutatások gyorsan avuló jellege, a bármely kérdésben elének táruló problémakatalógus mérete és multi-, inter-, sőt transzdiszciplinaritás felfutása egyként arra szorít minket, hogy összetett nézőpontot válasszunk magunknak. A szűken vett jogi, jogtudományi elemzések ma már a migrációs jelenségek vonatkozásában is szükségképpen ki kell, hogy egészüljenek az egyéb társadalomtudományi – így politikatudományi, arról leváló közpolitikai, szociológiai és egyéb – érvekkel, megközelítésekkel. Utóbbiak között különösen lényeges, „felfutó” (rész)diszciplínák a kormányzástan²⁰ vagy éppen szociálpszichológia.

Lényeges, hogy nem csupán interdiszciplináris megközelítésre törekszem, de a jogi megközelítések körében is tekintettel vagyok arra a tényre, hogy „Bár hagyományosan a jogtudományi munka szíve a hatályos jogra vonatkozó fogalmi tisztázó (jogdogmatikai) elemzés, a jogtudomány nem csupán jogdogmatikai kutatásokat végez. [...] Jogtudományként fogjuk fel a jogtörténeti [...], valamint a jogbölcséleti, továbbá a *de lege ferenda*, az empirikus, és a jogra vonatkozó politikai filozófiai kérdésselvetéseket is.”²¹ Jelen munkámat, illetve annak vizsgálatait is ebben a kibővített keretrendszerben kívánom elhelyezni, miközben a tételes jog, a jogforrások feltárása, elemzése és rendszerező bemutatását is megkerülhetetlennek tartom.

A magyar és nemzetközi szakirodalom legnagyobb része az állam és a migráció kérdéseinek tárgyalásakor elsősorban a jogi instrumentumokra és a nemzetközi összefogás lehetséges módozataira fókuszál. S valóban, a nemzetközi tapasztalatok alapján azt is

²⁰ „A kormányzástan a demokratikus többpártrendszerű polgári jogállam kormányzati gyakorlatát elemző, alkalmazott társadalomtudomány a rendszerváltozás után egyre jobban önállósult Magyarországon, és ez a folyamat elsődlegesen a politikai szociológiából és az állambölcséletből kiváló politikatudományhoz fűződik” – írja Sárközy. SÁRKÖZY Tamás (2017): *Kormányzástan. Adalékok a viszonylag jó kormányzáshoz*. Budapest, HVG-ORAC. 46.

²¹ JAKAB András – MENYHÁRD Attila (2015): A magyar jogtudomány helyzete és kilátásai. In JAKAB András – MENYHÁRD Attila szerk.: *A jog tudománya. Tudománytörténeti és tudományelméleti írások, gyakorlati tanácsokkal*. Budapest, HVG-ORAC. 25–26.

eredménynek kell tekintenünk, ha az állam hatékonyan tudja kezelni a migrációs folyamatokat és képes a jog keretein belül a társadalomba befogadott külföldiek beilleszkedését biztosítani, természetesen az állam érdekeit szem előtt tartva, s egyúttal próbára is téve a jóléti állam alkalmazkodóképességét.²² Erre a megkerülhetetlen szempontra munkám során is tekintettel kellett lennem.

A dolgozat az anyaggyűjtés jogi nézőpontú megközelítését emelte ki, ezért nem csak a magyar jogszabályokat tartottam fontosnak, hanem az angolai jogszabályok leírását és teljes mélységben történő bemutatását (lásd: A felhasznált irodalom után: angolai jogszabályok, magyar jogszabályok). Mindenekelőtt az elmúlt évtizedekben kialakult migrációs helyzetben megtalálható problémákat, a jogi és politikai kezeléskből eredő követelmények javításra szoruló elemeit kívánom elemezni.

Munkám során arra törekszem, hogy disszertációm ne deskriptív, adatközlő-leíró legyen, hanem vitázó, érveket egymás mellé helyező, következtetéseket levonó, elsődlegesen szekunder információgazdálkodásból származó új anyagként jelenjen meg. Munkámban a szekunder kutatás alkotó, azaz kreatív változatát, az ismeretgazdálkodást alkalmazom, azaz az adott tárgykörben a szekunder kutatás információit analitikusan elemzem, majd azokat kombinálva és szintetizálva – részben heurisztikus módszerekkel – új (vagy bővített) ismeretelemeket hozok létre.²³

Disszertációm készítése során *tehát* a következő munkafolyamatot alkalmaztam:

Pontosan meghatároztam a témát, ami a következő: *A migrációs diplomácia megoldásai Afrikában és Európában.*

Azért ezt a témát választottam, mert ez egy jól körülhatárolható, valódi – azaz tudományosan is megragadható, önállóan is értelmezhető téma, miközben vannak benne az elvégezhető kutatásban megoldható feladatok (lásd: hipotézisek. Pl. 2. *Magyarország és Angola együtt tud működni a migráció kezelésében, az irreguláris bevándorlás kapcsán magyar tapasztalat adható át Angolának, például a határigazgatás területén*)

Szekunder (magyar és nemzetközi szakirodalom) és primer (interjúk) anyagot gyűjtöttem. Sokkal több anyagot olvastam, mint amit felhasználtam a munkámhoz. Egyetértek Tomcsányival, aki szerint minél alaposabban felderítjük a szakirodalmi környezetet, annál

²² RIXER Ádám: *A mai közigazgatás a jó állammal szembeni elvárások tükrében*, In: SZIGETI Szabolcs – FRIVALDSZKY János (szerk.): *A jó kormányzásról: Elmélet és kihívások*. Budapest, L' Harmattan Kiadó, 2012, 113-115.

²³ TOMCSÁNYI Pál: *Általános kutatómódszertan. Az ismeretalkotás –és közlés tudományraktól független elmélete és gyakorlata*. Gödöllő - Budapest, Szent István Egyetem, 2000, 20-22.

biztosabban mozgunk benne, és annál inkább tudjuk bizonyítani azt is, hogy mi magunk valami újat tettünk hozzá, elvégre a saját eredmények és a saját vélemény a legfontosabb.²⁴ Végül pedig a feltárt tények birtokában azok rendszerezésére, következtetések levonására, a megjelölt hipotézisekkel kapcsolatos megállapítások megtételére, valamint a kutatás egészével kapcsolatos összegző vélemény megfogalmazására került sor.

Reményeim szerint a migrációról tudományos értékű, a tudományosság kritériumainak megfelelő, de mégis könnyen befogadható elemzés elkészítése volt a célom.

---

²⁴ TOMCSÁNYI i.m. 135.

2. A migráció elmélete és a migrációs jelenségek csoportosítása

2.1. A migráció általános definíciójának összetettsége

Hautzinger írásában olvasható, hogy „*A migráció alaptéziseinek, kutatásának és a legfontosabb tudnivalóinak napjainkban már könyvtári irodalma van, fogalmi ismérveinek számos megközelítése látott napvilágot, de a migráció definíciójának középpontjában még mindig emberi magatartás, a lakóhely megváltoztatása, a költözés vagy a vándorlás áll*”.²⁵

Haas szerint a migráció a társadalmi fejlődési folyamatok szerves része.²⁶ Azzal, hogy kísérletet teszek a migráció fogalmának tisztázására (bár megjegyzem, hogy manapság nincs egy egységesen, mindenki által elfogadott meghatározás), annak összetettségére kívánok rámutatni, egyúttal megvilágítva a migrációs hullámhoz kapcsolódó problémák és nehézségek összetettségét is.

A migráció latin eredetű szó, amelynek magyar megfelelője a vándorlás. Jelentése: költözik, megy, utazik, egyik helyről a másikra vonul, gyalogol, más tájakra is eljut, stb.²⁷

A nemzetközi szakirodalomban a migráció úgy jelenik meg, mint „a lakosság lakóhely változtatása egy országon belül, vagy áttelepülése az egyik országból a másikba.”²⁸ Fontos, hogy egyes szakértők szerint a belső migráció nem is kifejezetten tekinthető annak.²⁹

Amint azt Ritecz és Sallai (2015), azaz a rendészettudományi terület – jogi-igazgatási szempontokat is figyelembe vevő – képviselői összegzően megfogalmazzák, a migráció kifejezést jellemzően „azokra a népességmozgási folyamatokra használják, ahol a vándorlásban részt vevők helyváltoztatásuk során közigazgatási határt is átlépnek”.³⁰

Maslow elméletét alapul véve tudjuk, hogy minden emberi tett a szükségletekből fakad³¹, s amennyiben ezt a szükségletelméletet a migrációra szeretnénk alkalmazni, úgy véleményem szerint érdemes Ritecz és Sallai (2015) megközelítésének egy további elemét

²⁵ HAUTZINGER Zoltán – HEGEDŰS Judit – KLENNER Zoltán: *A migráció elmélete*. Budapest, Nemzeti Közszerkesztési Központ, 2014, 5.

²⁶ DE HAAS, Hein: Migráció és fejlődés elméleti megközelítésben <https://heindehaas.files.wordpress.com/2016/03/de-haas-2010-imr-migration-and-development-a-theoretical-perspective-2011-hungarian-translation.pdf> (2022.04.05)

²⁷ TÓTH Pál Péter: *Népességmozgások Magyarországon a XIX. és a XX. században* In: LUKÁCS Éva – KIRÁLY Miklós (szerk.): *Migráció és Európai Unió*. Budapest, Szociális és Családügyi Minisztérium, 2001, 35-41.

²⁸ BAKOS Ferenc: *Idegen szavak és kifejezések szótára*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972, 541.

²⁹ MASSEY, Douglas S. – ARANGO, Joaquín – HUGO, Graeme – KOUAOUCI, Ali – PELLEGRINO, Adela – TAYLOR, J. Edward: *Theories of international migration: A Review and Appraisal. Population and Development Review* 1993 September. In: SÍK Endre (szerk.): *A migráció szociológiája*. Budapest, ELTE TáTK, 2012, 24.

³⁰ RITECZ György – SALLAI János: *A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége*. Budapest, Hanns Seidel Alapítvány, 2015, 11.

³¹ MASLOW, A. H.: Elmélet az emberi motivációról. *Psychological Review*, 1943, 50. 370–396.

is figyelembe venni. E szerint „a migráció (...) elsősorban a biztonsági³², illetve más szükségletek kielégítése érdekében végzett tartós helyváltztatás, amely más érintett embercsoportok biztonsági és más szükségleteinek kielégítését akadályozhatja, veszélyeztetheti.”³³

1998-ban az Egyesült Nemzetek Szervezete a tagországok számára ajánlást adott ki a *bevándorló* fogalmának meghatározásához. Azt a személyt tekintik bevándorlónak, aki egy másik országban legalább egy teljes évig tartózkodik. Ezzel ellentétben az Európai Unió országaiban a tartózkodási időre vonatkozóan általában 3 hónap és 1 év között mozog az az időtartam, amelytől fogva bevándorlónak tekintenek valakit. A bevándorlók meghatározásánál Svédország, Ciprus és Nagy-Britannia szigorúan tartja az egyéves időkorlátot,³⁴ míg Németországban 2020. március 1-jétől új törvény szabályozza a szakképzett munkavállalók bevándorlását. A szükséges iratok (szakmai képesítés okirata, munkaszerződés) benyújtását követően 3 hónapon belül intézi a kormányhivatal az ügyet. A munkavállalási vízumot négy hét elteltével bocsájtyják ki Németország külképviseletei vagy konzulátusai.³⁵

Az Eurostat statisztikatudományi megfogalmazása szerint az a kivándorlásra vállalkozó személy a kivándorló, akinek legalább 12 hónapra megszűnik az adott országban a szokásos tartózkodási helye. Ehhez képest, bevándorló az a személy, aki vállalkozik a bevándorlásra. Ugyanígy különbséget tesz a migráció és a migráns fogalma között. A migráció egy folyamat, míg az a személy a migráns, aki a folyamatot megvalósítja.³⁶ Itt most kivételesen használtam a migráns szót a fogalom tisztázása érdekében, egyébként tartom magam a bevezetésben leírtakhoz, azaz ahhoz, hogy disszertációmban nem a migráns kifejezést használom, mert ezt a szó súlyos politikai többletjelentésekkel terhelt. Ehelyett leginkább a *bevándorló* és *külföldi állampolgár* szavakat használom, szükség esetén további pontosításokat is végrehajtva.

Póczik és Dunavölgyi (2008) kriminológiai megközelítésű meghatározása szerint a migráció fogalma alatt az egyes embereknek, illetve azok kisebb vagy nagyobb

³² A biztonság fogalma: A biztonság egy újabb világháború megelőzését szolgáló garanciák megteremtését hivatott kialakítani. Jogi értelemben a külső és belső garanciák rendszereként értelmezendő. Ennek tudatában a védelem a mai korban a megelőzésre, a béke megőrzésére szolgál elsődlegesen. Lásd: DEÁK Péter (szerk.): Biztonságpolitikai kézikönyv. Budapest, Osiris Kiadó, 2007, 11–13.

³³ RITECZ - SALLAI i.m. 11.

³⁴ DAVIS, Yuval Nira–WEMYSS, Georgie–CASSIDY, Kathryn: Everyday bordering, belonging and the reorientation of British immigration legislation. *Sociology*, 2017, 52 (2), 228–244.

³⁵ <https://www.dw.com/en/germanys-new-labor-immigration-law-explained/a-52575915> (2022.05.10.)

³⁶ MIKÓ Eszter: A magyar migráció alakulása az 1800-as évektől napjainkig, jövőbeli kitekintéssel. *Valóság*, 60. évfolyam, 7. szám, 2017, 73.

csoportjainak egyik országból más országokba való olyan, politikai vagy gazdasági okokból történő utazásait értjük, amelyeknek célja a tartós, illetve végleges letelepedés, egyúttal munkavállalás és a befogadó ország mindazon infrastruktúrájának igénybevétele, amely hosszabb időre szóló berendezkedésnek is előfeltétele, ami viszont szintén összefügg a munkavállalással.³⁷

A migráció egy másik megközelítés szerint nem más, mint egy olyan esemény, amely során az egyén szokásos tartózkodási helyét megváltoztatja. A szokásos tartózkodási helynek nemzetközi migráció esetében az az ország tekinthető, ahol az egyén a legtöbb idejét tölti.³⁸

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy a migráció az egyének vándorlása és tartós, de nem feltétlenül végleges lakóhely-változtatása, amely valamennyi országot érintő, rendkívül összetett társadalmi jelenség. A migráció koronként változó intenzitással a történelem kezdete óta meghatározó tényezője a történelmi-politikai-társadalmi környezetnek. Kiváltó okait tekintve megkülönböztetjük a szabad akaraton alapuló önkéntes, valamint a kényszer szülte migrációt. A korábbi időszakban világszerte, de elsősorban az Európai Unió tagállamai között azt tapasztalhattuk, hogy a migrációs szabályozás hiánya miatt előtérbe került a menekültügy kérdése.³⁹ Figyelembe véve a menekültáradat korábbi évekre jellemző és a legutóbbi ukrainai események által is generált, növekvő számadatait, a tagállamoknak komoly kihívásokkal kell szembenéznük a migrációs válságfolyamat egésze tekintetében. Nem feledkezhetünk meg arról a tényről sem, hogy a migráció nem csupán európai, hanem közös globális ügy (disszertációmban az európai mellett az afrikai migrációt érintem, de ugyanúgy jellemző az ázsiai és az amerikai kontinensen lévő országokra is), így ebből fakadóan a probléma megoldásához – mint ideális cél – átfogó, közös szolidaritáson alapuló rendszer létrehozása és kinyilvánítása szükséges.⁴⁰

A részletesebb kifejtés során szót kell ejtenünk a migráció speciális eseteiről is, azaz a száműzöttekről és a menekültekről.⁴¹ Ahogy a fogalom meghatározásnál láthattuk, a migráció nem más, mint földrajzi, lakóhely-változtatással járó folyamat.

³⁷ PÓCZIK Szilveszter – DUNAVÖLGYI Szilveszter: *Nemzetközi migráció – nemzetközi kockázatok*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2008, 33.

³⁸ MASSEY és mtsai i.m. 24.

³⁹ IMAZ CHACÓN, Cristina: La política migratoria europea: entre la seguridad y la humanidad. Documento de Opinión IIEE 90/2020.

https://www.ieee.es/Galerias/fichero/docs_opinion/2020/DIEEEEO90_2020CRIIMA_migraciones.pdf (2022.05.10.)

⁴⁰ HATTON, Timothy J. – WILLIAMSON, Jeffrey G.: *Global migration and the world economy. Two centuries of policy and performances*. Massachusetts, The MIT Press Cambridge, 2005, 10-13.

⁴¹ *Száműzöttek* azok a személyek, akik önként vagy kényszerűen elhagyják szülőföldjüket, általában politikai vagy vallási konfliktusok miatt. Ennek következtében ezek a személyek politikai menedékjogot kérnek egy

Megállapíthatjuk, hogy alapesetben szabad döntésen alapul a migráció, míg a migráció speciális eseteinél, a menekülteknél és a száműzötteknél, egy kényszerű döntésről van szó, ahol az aktuális hely elhagyása az egyén egyetlen lehetősége, még hozzá saját pszichés és fizikai integritása védelmében. A menekülés oka lehet vallási, politikai, etnikai vagy más alapokon történő üldöztetés, háború.⁴²

2.2. A migráció jogi és közigazgatási megközelítése

A magyar és nemzetközi jogtudományi szakirodalom legnagyobb része az állam és a migráció kérdéseinek tárgyalásakor elsősorban a tételes jogra, a joggyakorlatra, továbbá a nemzetközi összefogás olykor létező, olykor pedig csupán javaslatként megfogalmazódó konstrukcióira fókuszál. A nemzetközi tapasztalatok alapján azt is eredménynek kell tekintenünk, ha az állam hatékonyan tudja kezelni a migrációs folyamatokat és képes a jog keretein belül beilleszteni a társadalomba befogadott külföldieket, természetesen az állam érdekeit szem előtt tartva.

A fentiek alapján ezért disszertációmnak ebben az alfejezetében a migráció jogi és az azzal érintkező közigazgatási megközelítésével foglalkozom. A migráció az egyes államok vagy államközösségek társadalmi és gazdasági rendszerét közvetlenül befolyásolja. Ennélfogva a migráció révén olyan szükségletként jelentkezik az adott állam társadalmi struktúrájában bekövetkező helyzetek szabályozása, amely egyrészt rendezi a vándorlók tartózkodásának és utazásának adminisztratív lehetőségeit, másrészt kidolgozza mindazokat a normákat, amelyek szükségesek az adott közösség utazásához, avagy az ebbe a közösségbe érkezők fogadásához, letelepedéséhez, nem utolsósorban a folyamatos vagy időszakos tartózkodás feltételeinek megteremtéséhez. Tehát a migráció szabályozása nem más, mint a migrációval érintett közösség (állam) hivatalos formában közreadott akarata az egy adott közösségből való kiutazásra, az oda történő beutazásra és tartózkodásra vonatkozóan az adott közösségbe nem tartozó személyek felé. Emellett az emberi mozgás szabályozása kiterjed mindazokra a jogokra, amelyek a migráció alanyait megilletik. A migráció

---

másik országban, mivel nem tartózkodhat saját országában. A *menekültek* azok a személyek, akik fegyveres konfliktusok, természeti katasztrófák vagy szociális-politikai okok miatt kényszerültek származási országuk elhagyására. Egy külföldi személy válik menekültté, amikor elismerik a státuszát. Ezt alátámasztja az Európai Parlament és Tanács 2011/95/EU irányelve (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról. Preambulum 22. pont.

⁴² SIPOS Szandra: A migráció főbb pszichológiai megállapításai. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 4. évfolyam, 1. szám, 2016, 27.

szabályozása tehát nemcsak az egyes államok meghatározta, esetleg korlátozta lehetőségeket jelentik, hanem mindazokat a jogosítványokat is, amelyek az emberi természetből, jelen esetben a mozgás szabadságából következnek.⁴³

A nem honos állampolgárok megnevezése és jogállása a történelemben mindig sajátos figyelmet igényelt. Például Athén virágzó városállamként megannyi kívülről érkezőt fogadott be, akik külön jogalanyi kategóriát (metoikosz vagy metic) jelentettek. A metoikoszok szabad bevándorlók, szívesen látott idegenek voltak, de sem ők, sem leszármazottaik nem szerezhettek athéni állampolgárságot. Ellenben cselekvőképeseek voltak, földtulajdonuk lehetett, sőt aktív és passzív politikai jogokkal rendelkeztek, illetve részt vehettek az igazságszolgáltatásban is.⁴⁴

Az ókori Rómából származnak a vándorlás jogának első jogi emlékei.⁴⁵ A *ius migrandi* a helyváltoztatás vagy a mozgás szabadságaként egyszerre foglalta magában a letelepedés és a bevándorlás lehetőségét és a kivándorlással összefüggésben azt, hogy milyen jogkövetkezéssel jár a római polgár más államba költözése.⁴⁶ A későbbiekben a migráció joga a mozgásszabadság jogával fonódott össze. Maga a mozgásszabadság a legrégebben elismert és ezáltal gyakorta korlátozott alapjoggá vált a történelem során.⁴⁷

A jogtörténetben a mozgásszabadság először az országon belüli költözés és letelepedés szabadságát jelentette. A 20. században a nemzetközi migráció kifinomult szabályozása csak bizonyos idővel később, a modern állam és annak specializálódott szervei megjelenésével, ellenőrzése alá vonásával alakult ki.⁴⁸ Ettől kezdve nem pusztán a bevándorlás, azaz valamely területre utazás, az ott-tartózkodás vagy letelepedés jogát jelentette a migráció joga, hanem a kivándorlás, a kiutazás, végső soron más állampolgárság megszerzésének jogi lehetőségét is. Tehát szűkebb értelemben azt a lehetőséget jelenti a migrációs jog, hogy annak jogalánya elhagyja állama területét, illetve, hogy oda visszatérjen.⁴⁹

⁴³HAUTZINGER – HEGEDŰS – KLENNER i.m. 44.

⁴⁴ KASIMIS, Demetra Fannie: *Drawing the Boundaries of Democracy: Immigrants and Citizens in Ancient Greek Political Thought*. Dissertation Publishing. Illinois, Northwestern University, 2010, 10-11.

⁴⁵ LOLOWICZ, H. F. – NICHOLAS, B.: *Historical Introduction to the Study of Roman Law*. Cambridge University Press, 1972, 61.

⁴⁶ BROADHEAD, William: Rome's migration policy and the so-called *ius migrandi*. *Cahiers Glotz*. XII. 2001. 69. http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/ccgg_1016-9008_2001_num_12_1_1544 (2019.08.14.)

⁴⁷ HAUTZINGER – HEGEDŰS – KLENNER i.m. 43-45.

⁴⁸ PAP András László: *Mozgásszabadság. Alkotmányjogi és nemzetközi jogi alapok*. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2009, 13.

⁴⁹ SÁRI János: *Alapjogok. Alkotmánytan*. Budapest, Osiris Kiadó, 2003, 89.

Megjegyezendő azonban, hogy napjainkban a kiutazás szabadsága nem jelenti egyúttal a beutazás korlátlanágát, mivel az állami szuverenitásból eredő jog, hogy az egyes országok a területükre való beutazást nem honos állampolgár számára bizonyos feltételek meglétéhez köthetik, s ennek hiányában azt akár meg is tilthatják.⁵⁰

Fontos ebben a fejezetben említést tenni a nemzetközi és a magyar jog viszonyáról. Minden állam belső joga viszonyul valamiféleképpen a nemzetközi jogi normákhoz. A nemzetközi jog és a hazai jog viszonya mostohán kezelt közjogi kérdés a magyar alkotmányfejlődésben: a nemzetközi jogi szabályok államon belüli érvényesülését és a Magyarország nemzetközi kötelezettségvállalásaira vonatkozó eljárás kérdéseit évtizedeken keresztül figyelmen kívül hagyták. A magyar alkotmányos berendezkedés különálló jogrendszerként tekint a nemzetközi jogra, amelynek normái csak külön átalakítás (transzformáció) után érvényesülhetnek a magyar jogrendszerben (dualista modell). Az Alkotmánybíróság hiteles alkotmányértelmezése fényében az egyetemes nemzetközi szokásjog (és a nemzetközi jog feltétlen alkalmazást igénylő szabályai), valamint az államok közössége által elismert általános jogelvek az Alaptörvény által megvalósított ún. generális transzformációval, míg a nemzetközi szerződések a kihirdető jogszabályuk által megvalósított ún. speciális transzformációval válnak a magyar jog részévé. Utóbbi jogtechnika alkalmazandó a nemzetközi jog más, írott forrásaira is (például az ENSZ Biztonsági Tanács kötelező erejű határozatai vagy Magyarország egyoldalú jognyilatkozatai kapcsán). A dualista-transzformációs megközelítés mellett a magyar jogrend kifejezetten nyitott és elfogadó módon viszonyul a nemzetközi jogi eredetű szabályokhoz. A nemzetközi szerződések, valamint az egyetemes nemzetközi szokásjog és az általános jogelvek a magyar jogrendben előnyt élveznek a törvényekkel és az alacsonyabb rangú jogszabályokkal szemben. Az Alaptörvénnyel szemben azonban kizárólag azoknak a nemzetközi jogi szabályoknak van alkalmazási elsőbbségük, amelyek a nemzetközi jog feltétlen alkalmazást igénylő szabályai körébe tartoznak. A két jogrend közötti összhang biztosításában a jogalkotás eszközein túl kiemelkedő szerepet játszik a bíróságok jogalkalmazása, valamint a nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos, előzetes és utólagos normakontrollra vonatkozó, valamint a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését vizsgáló alkotmánybírósági hatáskör.⁵¹

⁵⁰ HAUTZINGER – HEGEDÜS – KLENNER i.m. 45-47.

⁵¹ MOLNÁR Tamás: *A nemzetközi jog és a magyar jog viszonya*. In: JAKAB András – FEKETE Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Alkotmányjog rovat, rovszerkesztő: BODNÁR Eszter - JAKAB András), 2018. <http://ijoten.hu/szocikk/a-nemzetkozi-jog-es-a-magyar-jog-viszonya> (2020.09.09.)

Tény, hogy a migráció államokat, sőt egész népeket hozott létre, vagy éppen sodort el. Ilyen értelemben migráció eredményeként jött létre a honfoglalást követően Magyarország, vagy a legtöbb amerikai állam.⁵²

Az Európai Unió tagállamai között saját alkotmányos és közigazgatási hagyományaik folytán nagy különbségek alakultak ki a menekült jogállás megadásának vagy visszavonásának módját illetően. Azonban napjainkra kialakult a garanciák egy olyan nemzetközi minimumszintje, amely alapján biztosítani kell az üldöztetés elől menekülő, nemzetközi védelemért folyamodó emberek számára az alapvető biztosítékokat: a menedékkérőknek tisztességes és hatékony menekültügyi eljárásokhoz kell hozzájutniuk. A menedékkérelmek teljes eljárására vonatkozóan ezért az EU szabályokat határozott meg a dublini rendelet⁵³ értelmében, többek között a következők tekintetében: hogyan kell a menedékkérelmeket kezelni, a kérelmet milyen szempontok alapján fogják megvizsgálni, milyen segítséget kapnak a menedékkérők, hogyan lehet az elutasító határozat ellen fellebbezni, mi a teendő akkor, ha ismeretlen helyre távozik a kérelmező, illetve, hogy az egymás után többször benyújtott kérelmeket hogyan kell kezelni. A szabályok koherens rendszert hoznak létre, amely biztosítja, hogy a menekültügyi határozatok érvényesek és méltányosak legyenek, és hogy mindegyik tagország ugyanolyan magas szintű normák alapján vizsgálja ki a hozzá beérkezett menedékkérelmeket.⁵⁴

A közigazgatási jelenségek kategorizálásának egyik módja, ha különbséget teszünk általános és különös közigazgatás vagy szakigazgatás között.⁵⁵ Más kérdés azonban, hogy napjainkban a közigazgatás szervezeti értelemben lényegében szakigazgatást jelent, mivel a közigazgatási szervek – a formailag általános hatáskörű szervek nagy, sőt növekvő száma ellenére is – más-más közigazgatási területen látják el feladataikat, de ezeknek az ágazat specifikus tevékenységeknek közigazgatás-tudományi és jogrendszerbeli egységét közös alap, a közigazgatás általános fogalmi rendje és elméleti struktúrája biztosítja.⁵⁶

A szakigazgatások körébe differenciált, az adott közigazgatási ágazatra jellemző és más ágazatban nem alkalmazott igazgatási módszerek és annak végrehajtásáért felelős (sajátos hatáskörű) szervezetek tartoznak. Így ragadhatóak meg az adminisztratív idegenjog terrénumába eső feladatok és annak végrehajtásáért felelős szervek, szervezetek is. Erre

⁵² HALÁSZ Iván: *A nemzetközi migráció és közigazgatás*. Budapesti, Corvinus Egyetem, 2011, 5.

⁵³ Dublin III Regulation, Regulation (EC) No. 604/2013 of 26 June 2013.

⁵⁴ Európai Unió: *Migráció és menekültügyi politika*. Közérthetően az Európai Unió szakpolitikáiról. Luxembourg, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2014, 11.

⁵⁵ RIXER Ádám: *A szakigazgatás fogalma*. Jegyzet. Budapest, KRE ÁJK, 2021, 1-3. (kézirat)

⁵⁶ FÁBIÁN Adrián: *Közigazgatás és szakigazgatás (A szakigazgatás fogalma, jelentősége)*. In: LAPSÁNSZKY András: *Közigazgatási jog. Fejezetek szakigazgatásaink köréből*. I. kötet. Budapest, Complex Kiadó, 2013. 20.

tekintettel a külföldiek beutazásával, kiutazásával és tartózkodásával, a nemzetközi védelem megadásával, az állampolgárság megszerzésével, nem utolsósorban az előbb felsorolt tárgyú normákkal összefüggő rendészeti szabályok alkalmazásával kapcsolatos sajátos hatósági, igazgatási tevékenység az ún. idegenjogi igazgatásban, mint szakigazgatásban foglalhatók össze.⁵⁷

2.3. A migráció politikai megközelítése

Világszerte erőteljesebb lett a magunk mögött hagyott harminc évben a nemzetközi migráció. Nőtt a bevándorlás nagyságrendje a hagyományos emigránsbefogadó országokban, így például Kanadában, Ausztráliában és az Egyesült Államokban, és az összetételében is döntő változás következett be: eltolódott a történelmileg meghatározó forrást jelentő Európától Afrika, Ázsia és Latin-Amerika felé.⁵⁸ Ezzel egyidejűleg azok az európai országok is bevándorlókat befogadó társadalmakká váltak, amelyek évszázadokon keresztül kibocsátó országok voltak. 1945 után Nyugat-Európa jóformán valamennyi állama fokozatosan vonzóvá vált a nagyszámú külföldi munkavállaló számára. A kezdeti időkben ez a hatás a Dél-Európa felől érkező migrációban öltött testet, az 1960-as évek végén viszont – a Nyugat-Balkán mellett – már többnyire Ázsia, Afrika, a Közel-Kelet fejlődő országai és a Karib-térségből érkeztek a külföldiek.⁵⁹

1998-ra még azok a dél-európai országok is (Portugália, Spanyolország, Olaszország) kezdtek ázsiai, közép-keleti illetve afrikai munkásokat behozni, amelyek a gazdagabb, északi országok felé még egy évtizeddel korábban is külföldieket bocsátottak ki. Ugyanebben az időszakban Japán öregedő népességével és magas életszínvonalával a szegényebb latin-amerikai, ázsiai országokból egyre több külföldit fogadott, hogy munkaerő-szükségleteit ki tudja elégíteni.⁶⁰

Miközben sokszínű, többnemzetiségű társadalommá vált a világ számos fejlett országa, és ebbe az irányba azok az államok is határozottan elindultak, amelyeket korábban nem érintettek érdemben a népmozgások, azok az elméleti alapok még mindig csak részlegesen

⁵⁷ HAUTZINGER Zoltán: *Szemelvények a migráció szabályozásáról*. Pécs, AndAnn Kft., 2016, 35.

⁵⁸ DELGADO WISE, Raul: A Critical Overview of Migration and Development: The Latin American Challenge. *Annual Review of Sociology*, 2014, 40, 643–663.

⁵⁹ SÍK Endre (szerk.): *A migráció szociológiája 1. E-tankönyv*. Budapest, ELTE TáTK, 2012 http://old.tarki.hu/hu/about/staff/sb/Migracio_Szociologiaja_1.pdf (2019.05.22.)

⁶⁰ BODEN, Peter - REES, Phil: *New Migrant Databank: Concept, development and preliminary analysis*. Paper presented at the QMSS2 seminar on Estimation and Projection of International Migration. University of Southampton, 17-19 September 2008, 35-41.

kidolgozottak, amelyek segítségével megérthetnénk a migrációt mozgató erőket. A napjainkban érzékelhető bevándorlási hullámot az állampolgárok, hivatalnokok és demográfusok meglepődve szemlélik, a közgondolkodásban – legalább részben – a nemzetközi migráció a 19. században kialakult modellek, fogalmak és előfeltevések foglya marad.⁶¹

Ma nincs egységes, átfogó elmélete a nemzetközi migrációnak, csak elmélettöredékek léteznek, amelyek egymástól nagyrészt elszigetelten jöttek létre, s egymásra gyakorolt hatásuk is korlátozott. Viszont a bevándorlásban érvényesülő minták és tendenciák azt jelzik, hogy nem hívhatjuk mindössze egyetlen tudomány eszköztárát segítségül a jelenlegi migrációs folyamat megértéséhez, nem összpontosíthatunk az elemzés csupán egyetlen szintjére.⁶²

2.4. A migráció gazdasági megközelítése

Tíz év ezelőtt Magyarországon nem volt releváns a gazdasági bevándorlás.⁶³ A határon túli magyarok ideáramlása folyamatosan zajlott, de nagyobb kiugrások nélkül. Fontos megjegyezni, hogy a magyar közigazgatás fogalma időközben kibővült, a határon túli magyarokkal kapcsolatos igazgatási tevékenység is részévé vált: pl. az ukrajnai magyarok esetében a migráció jelentős problémává vált – már a 2022-es eseményeket megelőző időszakban is. Érzékelhető egy olyan közpolitikai szemlélet, amely a „közigazgatás” fogalmát és hatókörét a hagyományos államterületi, illetve állampolgársági szempontokon némileg túlterjeszkedve nyelvi, kulturális és egyéb – például gazdasági természetű – identitásformáló elemek létéhez is köti – méghozzá a korábbi, hasonló gyakorlatoknál jóval hangsúlyosabban.⁶⁴

Pontos adatok nem állnak rendelkezésünkre, de vélhetően kb. 500.000 magyar van (vagy legalábbis volt a vírus-járvány előtt) Nyugat-Európában munkavállalóként vagy végleges kivándorlóként.⁶⁵ A megfelelő szakirodalmi forrás hiánya miatt nem foglalkozom a külföldön élő magyarokra vonatkozó adatokkal, és hasonló okokból az angolaiakra vonatkozó adatokkal sem.

⁶¹ MASSEY és mtsai i.m. 25.

⁶² SÍK i.m.

⁶³ SÍK i.m.

⁶⁴ RIXER Ádám: *A köz természete. Új irányok a magyar közigazgatásban és közigazgatás-tudományban.* Budapest, Patrocinium, 2013. 151.

⁶⁵ <https://osszkep.hu/2019/06/felmillio-magyar-el-nyugat-europaban-jo-ez-nekunk/> (2020.12.24.)

Elméleti modellek sora foglalkozik azzal, hogy a nemzetközi migráció milyen okokra vezethető vissza, és bár végső soron a magyarázatot mindegyik hasonló okokban véli megtalálni, alapvetően különböző fogalmakat és vonatkoztatási rendszereket használnak. A neoklasszikus közgazdaságtan a foglalkoztatással és a bérekkel kapcsolatos, országok közötti eltérésekre, valamint a migráció költségeire összpontosít, és általában a jövedelem maximalizálására vonatkozó egyéni döntésekre vezeti vissza a mozgást. A neoklasszikus közgazdaságtan, s azon belül is a makroelmélet a nemzetközi migráció legismertebb és legrégebbi elmélete, amit eredetileg feltételezhetően azért dolgoztak ki, hogy a gazdasági fejlődés folyamatát kísérő munkaerő-vándorlásra magyarázatot adjanak.⁶⁶

A nemzetközi migráció az elmélet által kialakított magyarázatok szerint a munkaerő-kereslet és –kínálat területi különbségeire vezethető vissza. Azokban az országokban, amelyek jelentős munkaerőforrással rendelkeznek a helyi tőke mértékéhez képest, az egyensúlyi piaci bérek alacsonyak, ott pedig, ahol korlátozottak a munkaerő-piaci tartalékok a tőkéhez képest, magas piaci béreket találunk. Némi leegyszerűsítéssel: a munkások a bérkülönbségek hatására az alacsony bérű országból átmennek oda, ahol magasabbak a fizetések. A tőkeszegény országban a mozgás következményeként a munkaerő-kínálat csökken és növekednek a bérek, abban az országban viszont, amelyik tőkében gazdag, növekszik a munkaerő-kínálat és a kereseti színvonal kezd visszaesni. Ez a folyamat olyan egyensúlyi állapot kialakulásához vezet, amelyben a nemzetközi bérkülönbségek csak az országok közötti mozgás pszichikai és anyagi „költségeit” fejezik ki.

A tőkeberuházások mozgásának tükörképe a munkaerőben gazdag országokból a munkaerőben szűkölködők felé irányuló munkaerő-áramlás, amelyhez hasonló folyamat zajlik a tőke vonatkozásában, és a tőkében szegények felé irányul a tőkében gazdag országokból. A nemzetközi standardok szerint magas megtérülési rátát eredményez a szegényebb országok relatív tőkehiánya, ezáltal vonzást gyakorolva a befektetésekre. A mozgó tőkével együtt humán tőke is érkezik: a magasán képezett menedzserek, munkások, felsőfokú végzettséggel és egyéb szakképzettséggel rendelkező munkavállalók áramlása fontos a tőkegazdag országokból a tőkeszegény országokba. Tehát el kell határolni a

---

⁶⁶ TODARO, Michael P.: *Migration and economic development: a review of theory, evidence, methodology and research priorities*. Institute for Development Studies, University of Nairobi, 1976, 33.

nemzetközi munkaerő-áramlásán belül a humán tőkének a tőkemozgáshoz kapcsolódó áramlását és a munkaerő ezzel ellentétes irányú nemzetközi áramlását.⁶⁷

A mikrogazdasági modell a makrogazdasági modellhez hasonlóan az egyéni választásra épül. E megközelítésben azért dönt a migráció mellett az ésszerűen viselkedő egyén, mert a költség-haszon számítások alapján úgy véli, hogy számára a mozgás nettó hasznot hoz. Ez az irányzat az emberitőke-beruházás egy formájaként határozza meg a nemzetközi migrációt. Annak megfelelően választják meg az emberek a mozgásuk irányát, hogy a legnagyobb jövedelmezőséget hol tudják elérni. Mielőtt azonban az eredményesebb munkáért járó magasabb bérekre szert tehetnének, vállalniuk kell bizonyos befektetéseket, amelyek kiterjednek az új nyelv és kultúra elsajátításához szükséges erőfeszítésekre, az utazással kapcsolatos kiadásaira, az utazás és a munkakeresés időtartama alatt felmerülő létfenntartási költségekre, mindazokra a nehézségekre, amelyekkel az új munkaerőpiachoz való alkalmazkodás során szembekerülnek, de a régi kötelek elszakítását és az új kapcsolatok kiépítését kísérő pszichológiai költségek is idetartoznak.

Az utóbbi években megerősödött az „új közgazdaságtan”, amely megkérdőjelezi a neoklasszikus elmélet számos előfeltevését és következtetését. Az új megközelítés egyik kulcseleme, hogy nem elkülönült egyének hozzák a migrációs döntéseket, hanem általában háztartások vagy családok, tehát közösen cselekvő emberek, akik nem csupán remélt jövedelmük maximalizálására törekednek, hanem arra is, hogy a kockázatokat csökkentsék, és a kudarcok esetleges következményeit enyhítsék.⁶⁸

Eltérő lehetősége van arra az egyéneknek és a háztartásoknak, hogy a gazdasági gyarapodással kapcsolatos kockázatokat a háztartás forrásainak felhasználásán keresztül befolyásolják. Míg egyes családtagokat a helyi gazdasághoz köti gazdasági tevékenységük, mások olyan külföldi munkaerőpiacon is képesek értékesíteni munkaerejüket, ami teljes mértékben vagy nagyrészt eltér a hazaiaktól. Abban az esetben, ha a gazdasági helyzet helyben romlik, és a tevékenységek jövedelmezősége csökken, akkor a háztartások a külföldön munkát vállalók anyagi támogatására számíthatnak.

Általában magánbiztosítással vagy kormányzati programokon keresztül minimalizálják a fejlett országokban a háztartások jövedelmi kockázatát, azonban a fejlődő országokban

⁶⁷ GROIZARD, José Luis – LLULL, Joan: Skilled Migration and Growth. Testing Brain Drain and Brain Gain Theories. *DEA Working Papers 20*, University of the Balearic Islands, Department of Applied Economics, 2006, 67-72.

⁶⁸ MASSEY, Douglas S. – ARANGO, Joaquin – HUGO, Graeme – KOUAOUCCI, Ali – PELLEGRINO, Adela – TAYLOR, J. Edward: Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review, Volume 19*, 1993, Number 3, September, 431-466.

tökéletlen a kockázatkezelés intézményi mechanizmusa, vagy egyenesen elérhetetlen a szegény családok számára, ami arra ösztönzi őket, hogy a migrációban rejlő lehetőségeket kockázataik csökkentésére kihasználják. Emellett viszonylag jól fejlett hitelpiac létezik a fejlett országokban, amely a családoknak lehetőséget ad arra, hogy olyan új befektetéseket finanszírozzanak, mint amilyenre például szükségük lehet az új termelési technológiákhoz való alkalmazkodás során. Ezzel szemben a legtöbb fejlődő, harmadik világbeli területen alig vannak hitelek, vagy azok csak igen magas költséggel szerezhetők meg. Erős nyomást gyakorolnak a nemzetközi mozgásra az elérhető államilag vezérelt vagy egyéb kockázatközösségek, illetve a finanszírozható magánbiztosítás és a megszerzhető hitelek hiánya okozta kudarcok.

A migrációnak az „új közgazdaságtanból” kinőtt elméleti modellje hipotézisek olyan sorát foglalja magában, amelyek a neoklasszikus elmélet következtéseitől teljes mértékben különböznek, és számos, igen eltérő politikai következtetésre jutnak:

- A migráció tudományos elemzéséhez a háztartásokra, a családokra vagy más, kulturálisan meghatározható, fogyasztási és termelési egységekként funkcionáló közösségekre kell támaszkodni, nem pedig elszigetelt egyénekre.
- A nemzetközi migrációra a bérkülönbségek nem szükségképpen adnak elegendő okot.
- Nem egymást kölcsönösen kizáró lehetőségek a nemzetközi migráció és a helyben történő munkavállalás vagy termelés. Sőt, a háztartások erősen érdekeltek abban, hogy a helyi tevékenységekbe és a migrációs folyamatba egyaránt bekapcsolódjanak. Valójában növelheti a migráció vonzerejét a helyi gazdasági tevékenységből származó jövedelem növekedése, a helyi tevékenységekbe történő befektetést korlátozó tőkehiány és a kockázatok leküzdéséhez a migráció segítséget nyújthat. Tehát nem feltétlenül mérsékli a nemzetközi migrációra nehezedő nyomást a kibocsátó régiókban bekövetkező gazdasági fejlődés.^{69, 70}

Röviden érintenünk kell a vendégmunkások kategóriáját is. A vendégmunkások egy részét igazoltan foglalkoztatja a tartós letelepedés gondolata a befogadó országban, mások pedig csupán pénzgyűjtésnek tekintik külföldi munkavégzésüket.⁷¹ Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) és a Nemzetközi Munkaszervezet (ILO) egyértelmű ajánlást

⁶⁹ SÍK i.m.

⁷⁰ BRZOZOWSKI, Jan: Migração internacional e desenvolvimento econômico, *Revista Estudos Avançados*, 26 (75), 2012, 142.

⁷¹ BOROWSKI, Allan - YANAY, Uri: Vendégmunkások Izraelben http://www.eszmelet.hu/allan_borowski-vendegmunkasok-izraelben/ (2021.10.18)

fogalmazott meg a külföldiekkel, illetve ezen belül a vendégmunkásokkal való bánásmódot illetően. Az ILO 1975. évi Egyezmény 10. cikkelye (143) minden Szerződő Államot kötelez, hogy "határozzon meg és kövessen olyan, a nemzeti feltételeknek és gyakorlatnak megfelelő politikát, amely elősegíti és biztosítja a lehetőségek és a munkavállalással és munkával kapcsolatos bánásmód egyenlőségét (...) a területén törvényesen tartózkodó vendégmunkásoknak és családtagjaiknak." Az ILO 151-es ajánlása részletez néhány, a fenti kitételekből levezethető jogot. Kimondja többek között, hogy „a vendégmunkásoknak joguk van az egyenlő esélyekre és elbánásra a munkahely biztonsága, a munkahely megválasztása, a közmunka és a képzés biztosítása terén”.⁷²

2.5. A migráció kulturális megközelítése

A nemzetközi globalizáció folyamata a központi tőkés országok és a periféria országai között kulturális kapcsolatokat is létrehoz.⁷³ Számos esetben hosszú múltra tekintenek vissza ezek a kulturális kapcsolatok, a gyarmati múltban gyökeredznek; azt a kort tükrözik vissza, amikor a gyarmatosító országok kiépítették a kormányzati és oktatási rendszert, hogy a periférián fekvő térséget irányítsák és „kizsákmányolják”.⁷⁴ Ahogy nő a migráció gyakorisága, intenzitása egy közösségen belül, úgy változik értékrendje és kulturális felfogása, növelve ezáltal is a jövőbeli migráció valószínűségét.⁷⁵ Még ha pusztán rövidtávú pénzkeresési szándékkal érkeznek is a külföldiek, ízlésüket és motivációikat átalakítják a fejlett ipari gazdaságban szerzett tapasztalatok, még akkor is, ha azt gondolják, hogy hamarosan hazatérnek. A migrációt követően igen gyakran megváltozik a képük a társadalmi mobilitásról, a fogyasztói társadalom életstílusáról és ízlésvilágáról, mindarról, amit egyébként az otthoni béreken keresztül nehéz elérni. Aki tehát már egyszer elvándorolt, az erre ismét nagy eséllyel vállalkozik, és egy újabb utazás esélye annál nagyobb, minél több útra került korábban sor.⁷⁶

A vándorlásnak további kulturális vonzatai is lehetnek. Így „mozoghat” maga a kultúra is: a kulturális migráció nem más, mint hogy az egyes országokra, földrészekre vagy országrészekre jellemző szokások az információ és az emberek áramlása révén távoli

⁷² Nemzetközi Munkaszervezet 1975. évi Egyezmény a bevándorló munkásokról

⁷³ MASSEY – ARANGO – HUGO – KOUAOUCCI – PELLEGRINO – TAYLOR i.m. 431-466.

⁷⁴ SÍK i.m.

⁷⁵ BERRY, John W.: A Psychology of Immigration. *Journal of social issues*, 2001/3, 615-631.

⁷⁶ SÍK i.m.

területekre is eljutnak, annak kultúrájába integrálódnak.⁷⁷ Ebből következően a migráció érdekes vizsgálati terület lehet a kulturális antropológia számára is, amelynek felfogása szerint – más, korábban említett diszciplináris területek megközelítéseinek eredményéhez hasonlóan – még annak ellenére is állandósulhatnak a migrációs hullámok, hogy a kibocsátó országokban jobb helyzetbe kerül a gazdaság, vagy a szociálpolitika kedvezőbb lesz. Másfelől a vallási, a „világi” vagy az igazgatási kultúra megismerésének szándéka húzó tényezőként is jelentkezik, és kisebb vagy nagyobb időre emberek tömegét mozgatja meg.⁷⁸

A kulturális megközelítés körében is említendő – noha politikai, történeti és egyéb vonatkozásai is számosak -, a migráció vallási megközelítése, pontosabban az egyes vallások migrációhoz való viszonya, különös tekintettel arra a tényre, hogy a legtöbb monoteista vallás (is) kifejezetten szabályozza a vándorlókkel, illetve menekülőkkel kapcsolatos kívánatos, elvárt magatartást.⁷⁹

2.5.1. A migráció és kulturális-pszichés átalakulások összefüggései

Amikor az ember egy jobb élet reményében költözik idegen országba, számos akadállyal kell megküzdenie, mely akár lelki egészségét is veszélyeztetheti. A következőkben azt fogom áttekinteni, hogy valaki hogyan jut el odáig, hogy elszánja magát hazája elhagyására. Alaposan meg kell fontolni a cél(ország) kiválasztását, akárcsak az elindulást, a bejutást, az ottani beilleszkedést, valamint az ott-tartózkodást. A választott célország jogi és társadalmi tudnivalóiról, kultúrájáról az internetről és egyéb médiumokból (rádió, tv, írott sajtó, stb.) ma más a legtöbb esetben hitelesen és naprakészen lehetséges a tájékozódás. Meghatározó a migrációs döntés során, hogy mennyire képes a leendő bevándorló az összegyűjthető információkat értékelni, és a leendő új környezethez mértén helyesen megítélni a saját alkalmazkodóképességét.⁸⁰ Ahogyan arra már korábban is utaltam, egyebek mellett gyakran gazdasági motivációs tényezők állnak a migrációs döntés háttérében – az e körbe tartozó elméletek Ravenstein push-pull elmélete alapján születtek meg. Jövedelmi korlátok, a munkalehetőségek hiánya a vándorlók eredeti lakóhelyén,

⁷⁷ BERRY, John W. – PHINNEY, Jean S. – SAM, David L. – VEDDER, Paul (eds.): *Immigrant Youth in Cultural Transition Acculturation, Identity, and Adaptation Across National Contexts*. Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates, 2006, 22.

⁷⁸ HAUTZINGER – HEGEDÜS – KLENNER i.m. 16-17.

⁷⁹ Lásd például: ZSENGELLÉR József: Migráció a Bibliában. *Theológiai Szemle*, 2015, 90 (3), 6-11.

⁸⁰ TARRÓSY István – GLIED Viktor – VÖRÖS Zoltán: *Migrációs tendenciák napjainkban*. Pécs, Publikon Kiadó, 2014, 17.

egyéb nehézségek a munkavállalás területén, kedvezőtlen piaci körülmények: mindez hajlamosítóan hat a munkavállalóra, hogy elhagyja otthonát. Kedvező lehetőségek a jövedelem és munka szempontjából a célország területén: ez húzza az egyént az új helyre.

A következő táblázat Ravenstein 19. század végi push-pull elmélete alapján készült.⁸¹

<i>Ösztönző tényezők</i>	<i>Gátló tényezők</i>
Magasabb bérek	Háború
Családegyesítés	Üldözés (vallási, politikai, nemi)
Gazdasági fejlettség	Szegénység
Munkalehetőségek	Éhezés
Jobb élet reménye	Környezeti katasztrófák
Biztonság	Munkanélküliség
Nyelv ismerete	Oktatási lehetőségek hiánya
Rokoni-etnikai kapcsolatok	Egészségügyi ellátó rendszer fejletlensége
Jobb egészségügyi ellátás	Társadalmi instabilitás

1. sz. táblázat: A migrációt befolyásoló ösztönző és gátló tényezők

Forrás: Schild Marianna: A migráció pszichológiai vetületei. *Hadtudományi Szemle*, 9. évfolyam, 1. szám, 2016. 273.

A fenti elemek ma is megállják helyüket, azzal a pontosítással, hogy az időközben bekövetkezett társadalmi-gazdasági és különösen a technológiai fejlődés új okokat is felszínre hozhat, például a gátló tényezők között *önállóan* is létjogosultsága lehet egy, a digitális fejletlenséget említő oknak is.⁸²

A migrációs tudatossági tér lesz a célhely keresésének és a kiválasztott lehetséges helyek értékelésének eredménye, ami a bevándorló által számításba jövő ismert célhelyeket és az azokról való tudást tartalmazza. Több forrásból származhat ez a tudatossági tér: egyrészt abból, amit már megismert, azaz aktivitási tér, illetve közvetett érintkezési tér, amivel igazi kapcsolatba még nem került, csak legfeljebb a médián, vagy más közvetett fórumokon keresztül ismeri. A személy vagy a csoport új kontextusban kerül szembe a migráció során megélt környezetváltozás eredményeként az adaptáció, alkalmazkodás kérdésével, és megtapasztalja, hogy maladaptív módon működnek a korábban működő automatizmusai.

⁸¹ GRIGG, D. B.: E. G. Ravenstein and the „laws of migration”. *Journal of Historical Geography*, 1977/3, 41.

⁸² Ehhez lásd például POPESCU, A. Catrinel: *The geopolitical impact of the emerging technologies*. Bulletin of „Carol I” National Defence University, Bucharest, December 2021, 7-21.

Ez főképpen az úgynevezett „idegenségélményben” ölt testet, amelynek a testi-lelki apparátus különböző részeire szerteágazó hatása van.⁸³

A migráció jelensége sokdimenziós és bonyolult, így – ahogyan erre már korábban is utaltam – történeti, pszichológiai, kulturális és politikai kontextusban is kell szemlélni.⁸⁴

Szociálpszichológiai szempontból többféle szinten lehet vizsgálni a migrációt:

- individuális szinten az egyént, annak magatartásmintáit, személyiségét;
- a csoporton belüli tényezők szintjén a csoporton belüli konfliktusokat vizsgálva a konfliktusos területeket jelennek meg;
- az egyének között megvalósuló sajátosságokat interperszonális szinten;
- a különböző kultúrák különbözőségeit is vizsgálhatjuk; továbbá
- a csoportok között manifesztálódott konfliktusok is vizsgálhatóak a csoportok közötti szinten⁸⁵

Vajon milyen mechanizmusok lépnek fel, amikor különböző sajátosságokkal rendelkező emberek, illetve azok csoportjai találkoznak egy migrációs szituációban? Vannak objektív és szubjektív mutatói is a beilleszkedésnek. Fontos azt tisztázni, hogy mik is ezek a szubjektív mutatók. Ezek identifikációs és pszichológiai szempontból jelzik a beilleszkedés sikerét vagy sikertelenségét. A pszichológiai integrációt jelzi a migráció következtében felmerülő nehézségek leküzdése, az elszakadást követő otthonosságérzés kialakulása, és a szülőföldre való kötődés egészséges mértékű fennmaradása. Rendkívül összetettek a saját környezetükből kiszakadt és másik országba költözött emberek érzései. Nem érvényesek a jól kialakított életvezetési technikák, ezek számos esetben jóformán használhatatlanná válnak, amiből egyértelműen fakad a bizonytalanság- illetve idegenségérzet. Mindezek mellett a migrációs ügyintézési procedúra is nagy igénybevételt jelent, amit a megélhetés gondja és az új élettér kialakításának terhe is követ.⁸⁶

Egyfajta gyökértelenséget, kulturális talajvesztést eredményezhet a szülőföldtől, a megszokott közegetől való elszakadás és a számos vonatkozásában idegenként ható új közeg. Ez a nagyfokú változás, a szociális és térbeli beilleszkedés megterhelő folyamata

⁸³ DAMO, Andreisa - MOURA, Danieli Veleda - CRUZ, Ricardo Gauterio: Conscientização em paulo freire: consciência, transformação e liberdade. *Contribuciones a las Ciencias Sociales*, Enero 2011, <https://www.eumed.net/rev/ccss/11/dmc.htm> (2022.05.10.)

⁸⁴ HAUTZINGER – HEGEDÜS - KLENNER i.m. 67.

⁸⁵ SCHILD i.m. 274.

⁸⁶ LAKATOS Csilla: Az erdélyből magyarországra áttelepültek lelki egészsége. *Keresztény Magvető*, 2008, 114. évf. 3. sz., 409.

teljes mértékben igénybe veszi a személyiséget. A leggyakrabban előforduló krízisprovokáló tényező, a gyász⁸⁷ jelensége e lelki folyamatok kapcsán is előtérbe kerül. Pszichológiai szempontból még abban is rejlik a különbség, hogy biztosan eldöntötte-e az egyén, hogy akar-e, és ha igen, úgy hol akar ideiglenesen vagy véglegesen letelepedni. Minden esetben szorongást okoz ez az ambivalencia. A migráció típusától függetlenül intenzív, halasztott vagy szakaszos formában, de megkezdődik a veszteségélmény megélése az új térben. Ez a pszichológiai tárgykapcsolat-elmélet szerinti tárgyvesztés, ami lehet családtagok, barátok, élmények, helyek vagy akár eszmék elvesztése is. Elvész az addig meglévő társas kötésekben rejlő potenciál, és egyelőre nincs helyette más, ami pótolná. Leginkább az esetlegesen előforduló válsághelyzetekben jelentenek hiányt ezek a kapcsolatok, éppen akkor, amikor a támaszra az elválás és újrakezdés időszakában a legnagyobb lenne az igény.⁸⁸

A szociálpszichológián belül újszerű irányzat a környezetpszichológia, amely úgy véli, hogy az embert a társas hatásokon túl egyéb környezeti hatások is befolyásolják. Az egyén és az élettelen környezet közötti tranzakciókkal, valamint utóbbi elemeinek személyre gyakorolt hatásaival ez a megközelítés kiemelten foglalkozik. A helyidentitás a környezetpszichológia egyik központi témája.⁸⁹ Az elképzelés szerint a szociális interakciók mellett a személy identitásának kialakulásában jelentős szerepet játszik élettelen fizikai környezete is. Ide azok az állandó helyszínek sorolhatók, melyek mindennapjainkban jelen vannak, alakítják azt (pl.: munkahely, otthon, piac, megszokott útvonal stb.). Ezekhez a helyszínekhez idővel élmények, emlékek, attitűdök, érzések, szokások, normák és jelentések kapcsolódnak. A hely és az ember között mindezek együttese épít ki egy kapcsolatot, mely a valahova tartozás érzését biztosítja, valamint egy tulajdonlás-érzést és érzelmi kötődést is. Pain⁹⁰ a helyidentitás alakulását befolyásoló tényezők között külön felhívja a figyelmet gazdasági és egyéb tényezők hatására. Azokon az elszegényedett területeken, ahol a prostitúció, a bűnelkövetés egyre gyakoribb, vagy népszerűtlen csoportok jelennek meg, negatív irányba mozdul az ott lakók helyidentitása, ami szélsőséges esetekben a hely elhagyására is készítheti őket.

⁸⁷ SOUSA, Luiza Eridan Elmiro Martins de: O processo de luto na abordagem gestáltica: contato e afastamento, destruição e assimilação, IGT rede vol.13 no.25 Rio de Janeiro, dez. 2016, http://pepsic.bvsalud.org/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1807-25262016000200006 (2022.05.09.)

⁸⁸ SCHILD i.m. 272 - 275.

⁸⁹ PALMA-OLIVEIRA, J. - HERNANDEZ, B.: Novas Perspectivas da identidade de lugar. In B. Fernandez-Ramirez - C. Hidalgo - C. Salvador - M. Martos: *Psicología ambiental: entre os estudios urbanos y el análisis de la sustentabilidad*, Universidade de Almeria, 2011, 123.

⁹⁰ PAIN, Rachel: Place, social relations and the fear of crime: a review. *Progress in Human Geography*, 2000, (24) 3, 365- 387.

Általánosságban elmondható, hogy a lakóhely változtatása mellett az emberek valamilyen hiányállapot megszüntetése érdekében döntenek, s itt a döntés szó hangsúlyos, mely szándékolt, tudatos magatartásra hívja fel a figyelmet, továbbá egy választási helyzet mérlegelés utáni eredményére utal. Ezalatt a folyamat alatt az egyén a választott új hely remélt előnyeivel és a vele járó hátrányokkal összeveti a régi, elhagyandó hely előnyeit és hátrányait. A természeti katasztrófa, háború áldozataira értelemszerűen mindez nem vagy csak korlátozottan vonatkozik.⁹¹

Az egyén addigi helyidentitása az új környezetbe kerülve érvényét veszti, hiszen kikerülnek a lényegi elemek, s még nem épültek be az újak. A magyar szakirodalom „mentális hajléktalanságnak” nevezi ezt az átmeneti állapotot. Az adott személyt, illetve csoportot pszichés egyensúlyából kibillenti továbbá minden olyan lélektanilag kritikus helyzet, amely az egyén(ek) életében fordulatot jelent, ő(ke)t döntésre kényszeríti. Ezt nevezzük krízisnek, amely az egyént alkalmazkodásra kényszeríti és új problémamegoldó eszközök kialakítását, illetve bevetését igényli. Krízishelyzetben az egyének jellemzően sebezhetőbbek, érzékenyebbek és gyakrabban érznek fenyegetettséget.⁹²

A krízishelyzetekre adott válaszreakciók megfigyelhetők affektív, kognitív és viselkedési szinten egyaránt. Kognitív és affektív szinten leggyakrabban szorongás, attitűd- és jövőképváltozás, a helyzetnek nem megfelelő érzelmi reakció figyelhető meg az érintetteknekél.⁹³ A leginkább megjelenő viselkedésreakciók közt említendő a bevándorló személyek körében az inaktivitás, azaz a fogadó közeg tagjaival való társas interakciók elkerülése. A szociális kapcsolatok kialakítását esetenként nyelvi nehézségek is hátráltatják, s ez fokozza a marginalizáció veszélyét.⁹⁴

A személy számára az otthon intimitása, ismerőssége autonómiaérzést kölcsönöz. Ebből a megállapításból egyértelműen következtethetünk arra, hogy a bevándorló személyek nem rendelkeznek autonómiaérzéssel, vagyis a kiszolgáltatottság frusztráló érzése jellemzi őket. A biztonság és valahova tartozás természetes igényeiről azonban nem feledkezhetünk meg, melyek a friss bevándorlók esetében szintén kielégítetlenül maradnak. Gyakran kíséri ezt a kirekesztettség és az idegenségélmény érzése. Nem meglepő, hogy a bevándorlók az azonos lakhelyről származó egyének társaságát keresik, ezzel is erősítve a valahová tartozás érzését.

⁹¹ DÜLL Andrea: *A környezetpszichológia alapkérdései- Helyek, tárgyak, viselkedés*. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2009, 237.

⁹² DÜLL i.m. 237.

⁹³ KOVÁTS Daniella: *Pszichoszociális nehézségek és krízishelyzetek migránsok körében*. In: HEGEDŰS Judit (szerk.): *A migráció pszichológiája*. Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem, 2014, 55-86.

⁹⁴ KOVÁTS i.m. 55-86

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül a közösséghez való tartozás pozitív élménye mellett azt a szociálpszichológiai megállapítást sem, mely szerint az emberek többségében a bizonytalan, szorongáskeltő helyzetekben fokozódik a csoporthoz tartozás iránti vágy. Természetesen közrejátszik a közös kultúra, a közös nyelv, menekültek esetében közös sors, valamint hasznos tapasztalatok, ismeretek megosztásának szerepe is.

A krízis a negatív és a pozitív kimenetel lehetőségét is magában hordozza, és itt is két utat kínál. Sikeres esetben az egyénnek mintegy átépül a helyidentitása, a már nem aktuális identitáselemeket sikeresen hátrahagyja, melyeket az újak sikeresen váltják fel, más szóval az új lakókörnyezet a személy egészébe beépül. Ellenkező esetekben az egyén nem tud érzelmileg elszakadni a múltjától, a gyászállapotban rögzül, s ebből adódóan nem képes élni a jelenben. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy új kapcsolatokat nem épít ki, az őt körülvevő helyeknek nem ad személyes jelentést, új szociofizikai környezetet nem alakít ki magának, megfosztva magát az intimitást, biztonságot nyújtó otthon érzésétől, melyet kontrollálhat, birtokolhat, s ahol önálló, független egyénnek élheti meg saját magát. Ezzel szemben a lélektani nincstelenség, hontalanság, tehetetlenség jellemzi, amely a tanult tehetetlenség állapotához vezet.⁹⁵ Összességében megállapítható, hogy a migrációs folyamat igen megterhelő az egyéni pszichikum számára.

Az előzőekben bemutatam a krízishelyzetekkel kapcsolatban előforduló magatartásbeli és lelki jelenségeket. Azonban a nehéz élethelyzetek hatását nagyban befolyásolják az egyéni sajátosságok. A nehézségekkel való megbirkózást támogatják bevándorló személyek esetében a következők:

- az egyén pszichés ellenálló képessége;
- az egészséges családi kapcsolatok;
- a befogadó közeg iránti elfogadókészség és szimpátia;
- magas színvonalú coping-mechanizmusok;
- a befogadó közeg tagjaival való pozitív tapasztalatok;
- egészséges önértékelés;
- lelki egészség;
- a lakóhelyváltással kapcsolatos remények beteljesülése;
- társadalmi normákhoz alkalmazkodó életvitel;
- jó társas készségek;
- magas iskolai végzettség; valamint a

---

⁹⁵ DÜLL Andrea - LÁSZLÓ János - HORVÁTH – M. Tünde: A helyvesztés vizsgálata migrációban lévő magyar fiatalok körében - kutatási beszámoló. *Magyar Pszichológiai szemle*, 2006, (61) 1, 138.

- sűrű szociális háló⁹⁶

A beilleszkedésben előnyt jelent a kiterjedtebb támogató kapcsolati háló, a befogadó kultúra és nyelv ismerete, illetve a flexibilisebb személyiségszerkezet. A migráció előtti érzelmi felkészülés és a korábbi akkulturációs tapasztalatok erőforrásként szolgálhatnak.⁹⁷

A helybéliekkel való pozitív kapcsolatok kiépítése további segítséget nyújthat. Minél kisebb interkulturális szempontból a kulturális távolság, annál könnyebb az akkulturáció. Nagyobb akadályt képezhetnek a nyelvi, norma- és értékrendszeri, vallási és más típusú szokásokban megjelenő eltérések.

Az életkor szintén kiemelkedő az adaptáció során, amelyben az egyénnek szembe kell néznie az akkulturáció kihívásaival. A befogadó ország nyelvét és kultúráját a gyermekek viszonylag gyorsan sajátítják el. A felnőttek esetében ez egy hosszabb folyamat, mivel ők egész addigi életük során egy más kultúrában szocializálódtak. Kifejezetten lassú az adaptáció folyamata nyugdíjas, idős embereknél. Nemritkán intergenerációs konfliktusok adódnak egy családon belül az eltérő ritmusú akkulturációs folyamat következtében. A gyerekek adaptációja miatt gyakran egy családon belül keverednek a származási- és az új ország kulturális szokásai. A szülők gyakran nem értik gyermekük otthonon kívüli viselkedését, a gyermekek számára pedig nehézséget jelent egyszerre megfelelni az iskolai- és az otthoni kultúra egymástól különböző elvárásainak.⁹⁸ Ilyen közegben, a kulturális különbségek éles jelenléte esetén a szakirodalom alapján gyakorta előfordul, hogy a gyermekek nem szüleikhez fordulnak szociális és egyéb problémáikkal, mivel úgy gondolják, hogy családjuk nem alkalmas arra, hogy tanácsokkal lássa el őket az őket körülvevő új kulturális közegben.⁹⁹

2.6. A migrációs jelenségek csoportosítása

Hautzinger és szerzőtársai¹⁰⁰, a rendészettudomány képviselőiként több szempont alapján is osztályozzák a migrációs jelenségeket. Ennek megfelelően megkülönböztethető belső (országban belüli) és külső migráció, valamint az ellentétes irányú kivándorlás és bevándorlás.

⁹⁶ KOVÁTS i.m. 55-86.

⁹⁷ U.o.

⁹⁸ MILLER, Arlene Michaels – WANG, Edward – SZALACHA, Laura A. – SOROKIN, Olga: Longitudinal changes in acculturation for immigrant women from the Soviet Union. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 2009/40. 400-415.

⁹⁹ SIPOS i.m. 22-27.

¹⁰⁰ U.o. 7-17.

A *vándorlók létszáma alapján* beszélhetünk csoportos és egyéni migrációról, a migráció okai szerint pedig önkéntes migrációról és menekülésről. A menekülés kiváltó okai lehetnek:

1. háború
2. üldözés
3. erőszak
4. az első három közvetlen fenyegetése.

Az *időtartam alapján* megkülönböztetünk tartós és időszakos migrációt is. A migrációnak, az *annak alapjául szolgáló okok alapján* a következő főbb típusai vannak:

1. politikai
2. gazdasági
3. ökológiai¹⁰¹
4. kulturális.

A *migráció szabályozottsága alapján* ismerünk ellenőrizetlen és ellenőrzött migrációt is.

A push-pull modell szerint, ami a gazdaságtudomány bevett elmélete, a migráció folyamatos áramlást jelent, vagyis a gazdaságilag kevésbé sikeres, szegényebb területeken meglévő népességtöbbletet kivaszítja magából a szegényebb gazdaság, amelyet a gazdag, sikeresebb gazdasággal rendelkező országok magukhoz vonzanak. A már kialakult migrációs folyamatok működését ez a modell jól szemlélteti, azonban arra a kérdésre nem ad választ, hogy a migráció miért csak egyes szegény régiók esetében alakul ki, illetve ölt tömeges méreteket. Erre magyarázatot jelenthet a nemzetközi bevándorlás-hálózatok személyközi kapcsolatrendszere, amely a korábbi bevándorlók és a kivándorlást tervező korábbi honfitársaik kapcsolati hálójaként azonosítható. 2015-16-ban az Európába irányuló a migráció egyik kiváltó oka az a háború volt, ami Szíriában és annak környezetében dült.¹⁰²

Cseresnyés Ferenc, a jogbölcseleti és társadalomelméleti tudományterület neves képviselője négyféle aspektusból közelíti meg a migrációt. Ez a négy típus a következő:

---

¹⁰¹ Ennek fogalmához lásd VÁG András: A környezeti migráció okai. *Tér és Társadalom*, 2010/3, 59-74. Itt jegyezzük meg, hogy a tágabban értelmezett ökológiai migráció körében jelennek meg a különféle járványok, mint kiváltó okok is. A COVID-19 koronavírus-járvány hosszú idő után ismét előtérbe állította ezt az okot, miközben korábban is jelenlévő okról van szó. A történeti aspektushoz lásd például RIXER Ádám: A járványok szerepe és kezelése az Ószövetségben. *Glossa Iuridica*, 2021, 8 (klnsz), 13-38.

¹⁰² OLÁH Judit – HALASI György – BALOGH Péter – KŐMÍVES Péter Miklós – POPP József: A migráció megítélése a felsőoktatásban részt vevő hallgatók véleménye alapján. *Vezetéstudomány*, 49. évfolyam, 2. szám, 2018, 27.

1. A térbeli megközelítés, amely alapján megkülönböztetünk nemzetközi (interkontinentális, azaz földrészek közötti és kontinentális), valamint belső vándorlást.
2. A döntés kiváltó okai: kényszeren alapuló vagy önkéntes.
3. Az időtartam: folyamatos vagy tartós.
4. A számszerűség szempontja: csoportos és egyéni.¹⁰³

Póczik Szilveszter és Dunavölgyi Szilveszter, azaz a kriminológiai tudományterület képviselői a következő típusokat különböztetik meg:

1. legális, azaz törvényes migráció (hosszú távú tartózkodási célú vagy letelepedési),
2. irreguláris migráció: az illegális migráció okai lehetnek szociális-gazdasági jellegűek (pl. jobb életfeltételek, gazdasági javak megszerzése), bűnelkövetésre irányulóak, vagy rendkívüli politikai helyzet miatt előállóak is; továbbá
3. lehetnek szoros, jogi értelemben vett menekültek is, a jog(ok)ban szabályozott okok alapján.¹⁰⁴

Fontos, hogy a három elem részben át is fedheti egymást – vannak, lehetnek közös metszetei a három kategóriának.

2.7. A menekült fogalma az 1951. évi Genfi Egyezmény alapján

Az 1951. évi Genfi Egyezményben foglaltak szerint menekültnek tekintjük azt, aki „faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása, avagy politikai meggyőződése miatti üldözéstől való megalapozott félelme következtében az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni; vagy aki állampolgársággal nem rendelkezve és szokásos tartózkodási helyén kívül tartózkodva, ilyen események következtében nem tud, vagy az üldözéstől való félelmében nem kíván oda visszatérni”.¹⁰⁵ A jogi terminológia alapján a menekült szó kizárólag azokra a személyekre alkalmazható, akik esetében fennállnak a menekültként való elismerés feltételei.¹⁰⁶ Lényeges továbbá, hogy „[a] menekültté válásnak nem feltétele, hogy ténylegesen üldözött legyen az adott személy a származási országában, elégséges, ha meg

¹⁰³ CSERESNYÉS Ferenc: *Migráció az ezredfordulón. A népességmozgások társadalmi és politikai következményei Közép-Európában.* Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2005, 18-19.

¹⁰⁴ PÓCZIK - DUNAVÖLGYI i.m. 47-49.

¹⁰⁵ 1951. évi Genfi Egyezmény 1. cikk A./(2) bek

¹⁰⁶ SZÉP Árpád: A védett beléptetési eljárás kudarca. A diplomáciai menedéj jog vége? *Iustum Aequum Salutare*, VIII. 2012/1. 147-161.

akarja kímélni magát az üldözés kockázatától”.¹⁰⁷ E fogalom meghatározását többek között azért tartottam relevánsnak a téma szempontjából, mert nem csak a köznyelv, hanem sok esetben a szakemberek is egymás szinonimájaként használják a menekült és a menedékkérő terminusokat, holott ezek a fogalmak leginkább egymás kiegészítőiként, egymásra épülő kifejezéseként ragadhatóak meg. A menekültet úgy definiálnám, mint egy olyan személyt, aki kényszerhelyzetből a származási országát elhagyta. A kényszer okok lehetnek: fegyveres konfliktusok, politikai üldözés, természeti katasztrófák, éghajlatváltozás és mélyszegénység.

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata már 1948-ban megfogalmazta, hogy „minden személynek joga van az üldözés elől más országban menedéket keresni és a más ország nyújtotta menedéket élvezni.”¹⁰⁸

Az 1951. évi Genfi Egyezmény 31. cikke (1) bekezdése szerint „*A Szerződő Államok az országba való jogellenes belépésük, vagy tartózkodásuk miatt nem sújtják büntetéssel azokat a menekülteket, akik közvetlenül olyan területről érkeztek, ahol életük, vagy szabadságuk az 1. Cikkben foglalt meghatározás értelmében veszélyeztetve volt, és akik engedély nélkül lépnek be területükre, illetőleg tartózkodnak ott, feltéve, hogy haladéktalanul jelentkeznek a hatóságoknál és kellőképpen megindokolják jogellenes belépésüket, illetőleg jelenlétüket.*”

Tény, hogy a menekültügy bonyolult kérdése az Európai Uniónak, a politikai döntéshozók napirendjén folyamatosan szerepel, és egyaránt része a tagállami és az univerzális szintű fejlesztési stratégiáknak. A migráció kérdésében szinte minden tagállam érintett.¹⁰⁹ A közös európai menekültügyi rendszer egyértelmű fejlődése mellett, továbbra is jelentős különbségek vannak a tagállamok között az alkalmazott eljárások típusaiban, a kérelmezőknek biztosított befogadási feltételekben, az elismerési arányokban és a nemzetközi védelemre jogosultaknak biztosított védelem típusában. Ezek a különbségek hozzájárulnak a továbbutazásokhoz és a menedékkérelmek több tagállamban történő benyújtásához („asylum shopping”), bevándorlásra ösztönző tényezőket hoznak létre és végeredményében a szükségben lévőknek nyújtott védelem biztosításának a tagállamok közötti egyenlőtlen elosztását eredményezik.¹¹⁰

¹⁰⁷ UNHCR Handbook, paragraph 45.

¹⁰⁸ Universal Declaration of Human Rights, adopted and proclaimed by General Assembly resolution 217 A (III) of 10 December 1948. Article 14.

¹⁰⁹ RYSZARD, Cholewinski: The EU Acquis on Irregular Migration: Reinforcing Security at the Expense of Rights. *European Journal of Migration & Law*, 2. évfolyam, 3-4. szám, 2000, 361-405.

¹¹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016PC0467&from=BG> (2022.05.09.)

A Genfi Egyezmény 33. cikke fogalmazza meg a kiutasítás és a visszaküldés tilalmát (*non-refoulement*) azon menekültek vonatkozásában, akiknek faji vagy vallási okból, nemzeti, társadalmi hovatartozásuk vagy politikai nézetük miatt életük vagy szabadságuk veszélyeztetett. Ez a non-refoulement elv a menedéket keresők védelmének egyik sarokköve.

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy azért nagyon fontos a Genfi Egyezmény, mert a közös menekültügyi politikának a menekültek jogállásáról szóló 1951. évi Genfi Egyezmény és a többi vonatkozó nemzetközi szerződés teljes és mindenre kiterjedő alkalmazásán kell alapulnia.¹¹¹ Jelenleg az Európai Unióban, és így Magyarországon is érvényesül e jog, tehát a Magyarországon menedéket kérő személyek főszabály szerint élvezik a területen maradás jogát legalább addig, amíg ügyükben döntés nem születik. E jog azonban nem abszolút, nem korlátozhatatlan. Itt fontos megemlíteni, hogy a határzár létesítése nem feltétlenül ellentétes a genfi egyezmény rendelkezéseivel, kivéve, ha az megakadályozza a menedékkérőket abban, hogy az életüket közvetlenül veszélyeztető szituációban menedéket találjanak.¹¹²

2.8. Összefoglalás és következtetések

Disszertációm második fejezetében definiáltam a migrációt és csoportosítottam a migrációs jelenségeket. Megállapíthatjuk, hogy a migráció az egyének vándorlása és tartós, de nem feltétlenül végleges lakóhely-változtatása, amely valamennyi országot érintő, rendkívül összetett társadalmi jelenség. A migráció koronként változó intenzitással a történelem kezdete óta meghatározó tényező. Kiváltó okait tekintve megkülönböztetjük a szabad akaraton alapuló önkéntes, valamint a kényszer szülte migrációt.

Részletesen bemutattam a migráció jogi, politikai, közigazgatási, gazdasági és kulturális megközelítéseit, mintegy megalapozva későbbi szabályismertetéseket, elemzéseket, illetve érdemi összehasonlításokat. Ebben a fejezetben elemeztem a menekült fogalmát is az 1951. évi Genfi Egyezmény alapján. Azért is kiemelkedő jelentőségű a Genfi Egyezmény, mert a közös menekültügyi politikának a menekültek jogállásáról szóló 1951. évi Genfi Egyezmény és a többi vonatkozó nemzetközi szerződés teljes és mindenre kiterjedő alkalmazásán kell alapulnia. Jelenleg az Európai Unióban, és így Magyarországon is

¹¹¹ ANNELIESE, Baldaccini: The Return and Removal of Irregular Migrants under EU Law: An Analysis of the Returns Directive. *European Journal of Migration & Law* 11, No. 1, 2009, 1-17.

¹¹² SALVADOR NETO Luis: *A nemzetközi menekültvédelem dilemmái*. KRE-DIT 2018/1, 2018. május 16. http://epa.oszk.hu/03500/03515/00001/pdf/EPA03515_kre-dit_2018_1_17.pdf (2019.06.14.)

érvényesül e jog, tehát a Magyarországon menedéket kérő személyek főszabály szerint élvezik a területen maradás jogát legalább addig, amíg ügyükben döntés nem születik.

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy a menekültügy az Európai Unióban folyamatosan szerepel a politikai döntéshozók napirendjén. Meglátásom szerint az 1951-es egyezményen (és 1967-os jegyzőkönyvön) alapuló menekültügyi nemzetközi rezsím még alkalmas a jelenlegi helyzet kezelésére, hiszen annak ellenére, hogy az utóbbi években világszerte jelentősen megemelkedett a fegyveres konfliktusok száma, a rendszer – ha recsegve-ropogva is, de *összességében* képes volt a kaotikus helyzetek megelőzésére, a keletkezett feszültségek valamilyen mértékű oldására. 2021-ben a témánk szempontjából kiemelten konfliktusos országok között említhetjük a következőket: Etiópia, Mianmar, Haiti, Kolumbia, Jemen és Mozambik.¹¹³

---

¹¹³ TEN CONFLICTS TO WORRY ABOUT IN 2021. The Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) February, 2021. https://acleddata.com/acleddatanew/wp-content/uploads/2021/02/ACLED_10Conflicts_2021_Web_Final.pdf (2021.10.18)

3. A migrációs diplomácia megoldásai Afrikában

Afrika válaszút előtt áll, ezért a migráció kérdésében egyszerre küzd kihívásokkal és rendelkezik rendkívüli lehetőségekkel. A következő alfejezetek jól érzékeltetik ezt a kettősséget: mind a történeti aspektusok, mind pedig a jelen korszak jogi és egyéb összefüggései érzékelhetővé teszik, hogy az afrikai vonatkozások elemzése önmagán jóval túlmutató jelentőségű kérdés.

3.1. A gyarmatosítás történeti áttekintése

Az emberiség története szorosan kapcsolódik a népvándorlások történetéhez. A vándorlás formájaként tekintünk a közösségen kívüli párválasztásra vagy a megélhetéshez kötődő szezonális, illetve végleges elvándorlásra is, amelynek eredményeként a közösség távoli kontinensre történő áttelepedése valósul meg. Az afrikai társadalmakat a több hullámban megvalósuló migrációs folyamatok is nagy mértékben formálták, miközben elsősorban az Afrikából kiinduló migráció az, ami témánk szempontjából is lényegesebb.

Talán meglepő, de az utóbbi néhány száz évben a Szahara fokozatos kiszáradásának következményeként nem valósult meg Afrika belső területeiről migrációs hullám a kontinensen kívülre.

Az ókorban megjelenő afrikai rabszolga-kereskedelem a migráció kényszerű, nem szabad akaratlan alapuló formája volt, amely által a mediterrán térségeket elárasztották az afrikai rabszolgák. A 16. századtól kezdődően nem csak a keleti, hanem a nyugati térségekben is e folyamat, a migráció sajátos formája valósult meg, így a 18. századra éves szinten százezres nagyságrendet jelentett a rabszolga-kereskedelem. A rabszolgákat ekkor már elsősorban nem Európába, hanem az amerikai kontinensre kényszerítették, azonban nem elhanyagolható annak a néhány tízezer rabszolgának a száma sem, akiket Európába hurcoltak. Főúri körökben elterjedtté vált az inasként, kocsisként tartott rabszolga, akik közül néhányan kiemelkedő hírnevet is szereztek.¹¹⁴

Az afrikai kontinens gyarmati felosztását követően általánossá váltak a gyarmati kiállítások, így a budapesti állatkertben is lehetőség nyílt valódi afrikai falvak megtekintésére. A két világháború lezajlása nagyszámú afrikait hozott Európába,

---

¹¹⁴ BÚR Gábor - TARRÓSY István: *Az afrikai vándorlás háttéréről és jellemzőiről*. In: TARRÓSY István - GLIED Viktor - KESERŰ Dávid (szerk.): *Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között*. Pécs, IDRResearch Kft./Publikon Kiadó, 2011, 99-100.

elsősorban a hadseregek révén, valamint egyre inkább az oktatásba való bekapcsolódásuk révén. Az 1950-es években jelentős mértékben emelkedett az afrikai diákok száma Európában, akik a kontinenst választották új hazájuknak. Az 1960-as évektől kezdődően egyre nőtt az afrikaiak által lakott térségek száma, a munkába állt bevándorlók Európa déli részein, Dél-Olaszországban vagy Dél-Spanyolországban, megszokottá váltak. A jellegzetes afrikai bőrszín miatt az európai lakosság a valós szám adatokhoz képest jelentősen túlbecsülte az afrikaiak számát, s utóbbtól függetlenül a 20. század végére Európa-szerte kisebb-nagyobb konfliktusokhoz vezetett az afrikai eredetű népesség növekvő jelenléte. Mindemellett az afrikai külföldiek jelentős mértékű összegeket utaltak anyaországukba, és az elvégzett munka értéke a befogadó országok GDP-jét tekintve komoly tételt jelentett.¹¹⁵

Az afrikai vándorlás nem újkeletű, az afrikai népek mindennapi életéhez hozzátartozik a kontinensen belüli, illetve az Afrika és Európa közötti migráció. Az elvándorlás közösségi kérdés, tekintve az előzőekben is említett kiemelkedő mértékű hazautalt összegek nagyságát, amelyek a 2000-es évek elejéig hangsúlyosan többek között Nigéria, Szenegál és Sierra Leone országaiba érkeztek. A hazautalás szempontjából folyamatos változás érzékelhető az egyes területek között, az észak-afrikai térséget időközben a szubszaharai vidékek váltották fel, azonban a fekete-afrikai térségek továbbra is kevesebb ilyen hozzájárulásban részesülnek. Az elvándorolt munkaerő az anyaország számára abban az esetben jelent komoly veszteséget, valamint nehezen orvosolható társadalmi és gazdasági problémát, amennyiben kisszámú képzett munkaerőről beszélünk, ugyanis ilyenkor a migráció érdemi mértékben elszívja a szellemi kapacitást és a humán-erőforrást.

3.2. Kényszermigráció

Az önkéntes vándorlással ellentétben a kényszer szülte migráció mögött nem gazdasági, egy jobb életkörülményeket biztosító hely ígérete feszül, hanem az egyén akaratán kívüli krízishelyzet, amely mint taszítóerő minden más tényezőnél hangsúlyosabban jelentkezik, és lényegében nem hagy esélyt a későbbi vándornak arra, hogy a migrációban ne vegyen részt. A kényszermigráció ugyanakkor a kiinduló tényező egyénre gyakorolt hatása, illetve a kényszer dominanciája tekintetében is további értelmezéssel pontosítható. A kényszermigrációt előidézhetik társadalmi vagy természeti jelenségek, amelyek miatt az

¹¹⁵ BÚR – TARRÓSY i.m. 101-102.

életkörülmények elviselhetetlenné válnak, vagy amikor valamilyen fegyveres konfliktus miatt alapvető emberi (az élethez vagy az emberi méltósághoz való) jogok gyakorlása válhat kétségessé. A kényszer dominanciája tekintetében pedig beszélhetünk egyfelől kényszerű migrációról, amikor egy társadalmi csoport az életkörülményeinek vagy létszükségleteinek beszűkülése vagy megszűnése miatt, de még önként kényszerül dönteni az elvándorlás mellett, másfelől tényleges kényszersmigrációról, amikor az elköltöz(tet)ést erőszakkal (elhurcolással vagy deportálással) hajtják végre.¹¹⁶

Bármilyen taszító tényező is legyen a kényszer szülte migráció mögött, Sík Endre szerint szociológiai értelemben a menekülés és a kényszersmigrálás között nincs érdemi különbség. Mindkettő esetében meghatározó a külső kényszer, és kevés idő jut a migráció előkészítésére, nem beszélve arról, hogy a válsághelyzet, illetve a válsághelyzet egyes következményeinek kivédésére vagy csökkentésére a külföldinek költségeket kell fordítania.¹¹⁷ Emellett a migráció mögött meghúzódó egyéni és kollektív döntések, fizikai és lelki kényszerek bonyolult rendszert alkotnak, ritkán találkozunk „vegytisztán” önkéntes vagy kényszerű migrációval,¹¹⁸ ahogyan arra már értekezésem korábbi fejezetében is utaltam. (lásd: *A migráció elmélete és a migrációs jelenségek csoportosítása* c. fejezetet).

3.3. Az afrikai migráció napjainkban

Tekintettel arra, hogy a migráció az utazási eszközök fejlődése, a globalizáció egyes munkaerő piaci szivómechanizmusai és különösen az információellátottság radikális javulása miatt soha nem látott mértéket öltött, a 21. századot a tömegmigráció korszakának nevezhetjük. Az afrikai bevándorlók száma az eltérő történelmi időszakokban nem egyforma mértékben változott. 2010 körül a bevándorlók száma az egész világon kb. 214 millió volt, ami kiemelkedő mérték, tekintve, hogy az ezredforduló időszakában még kb. 40 millióval kevesebb embert tartott nyilván az ENSZ.¹¹⁹

A világon 2015 és 2019 között megnőtt az afrikai bevándorlók száma. Afrikában a migránsok száma ebben az időszakokban 23,5 millióról 26,5 millióra nőtt, ami 13 százalékos növekedésnek felel meg. A 2019-as információk alapján a Föld 272 millió

¹¹⁶ SZALKAI Attila: A kényszersmigráció biztonságpolitikai kockázata a 21. század elején. *Nemzet és Biztonság*, 2010/3. 60.

¹¹⁷ SÍK Endre: A társadalmi előnyök rekonverziója a menekülés során. *Szociológiai Szemle*, 1992/1. 63.

¹¹⁸ HAUTZINGER – HEGEDŰS – KLENNER i.m. 13-17.

¹¹⁹ United Nations: Sixty-fifth General Assembly Informal Thematic Debate AM & PM Meetings, 19 May 2011. www.un.org/News/Press/docs/2011/ga11080.doc.htm (2019.04.20.)

vándora közül csupán 9,8 százalékuk volt afrikai.¹²⁰ A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) 2020-as adatai szerint az egész világban élő 258 millió migráns közül 36 millió (14%) Afrikában született. Az afrikai migráció 53%-a a kontinensen belül zajlik, 26%-a Európába, 11%-a Ázsiába, további 8%-a Észak-Amerikába és 1%-a Óceániába vándorol ki.¹²¹

A migrációt többféle módon csoportosíthatjuk, azonban a legegyszerűbb és legalapvetőbb meghatározás a legális és az illegális migráció megkülönböztetése. Mindemellett egyéb tipológiák is léteznek, úgymint a szabályozott vagy a szabályozatlan migráció. Az utóbbi évekre a szabályozatlan migráció jellemző, amelynek okai főként a fegyveres konfliktusok számának növekedésében rejlenek. Az ENSZ 2050-re – a 2010-es adatokhoz viszonyítva – kétszer annyi bevándorlóval számol, akik majd egyrészt a fejlődő világból valamely más fejlett országba költöznek, másrészt a fejlődő világ valamelyik országából egy másik fejlődő országba vándorolnak. Az ukrajnai fejlemények ezen önmagukban nem változtatnak, de figyelmeztető jelként új, elemzendő jelenségek, hatások és új kibocsátó országok felbukkanását mutatják. A bevándorlók a magasabb jövedelemmel rendelkező országokat részesítik előnyben. A felsőfokú szakképzettséggel rendelkezők fejlett országokat választanak, így Angola, Ghána vagy Kenya is azok közé az országok közé tartozik, amelyeknek lakosai fejlődő országokba települtek át. Meghatározó az oktatás „elszívó” képessége is, így számottevő azoknak a külföldön diplomát szeretteknek a száma, akik abban az országban maradnak, ahol korábban tanultak. A hazautalásra fordított összeg Afrikában továbbra is meghatározó, amely 2019-re a 42 milliárd eurót is meghaladta. 2020-ban az érték megközelítette a 34 milliárd eurót.¹²²

Elmondhatjuk, hogy napjainkban Elefántcsontpart, Nigéria, Ghána, Gabon, Líbia, Kenya és a Dél-afrikai Köztársaság saját jogon válik migrációs desztinációkká.¹²³ A szubszaharai térséget jellemző migráció valójában egy intrakontinentális folyamat együttest takar.¹²⁴ Afrikát gyors demográfiai növekedés jellemzi, amelyet a munkahelyek száma nem képes

¹²⁰ United Nations, Economic Commission for Africa, African regional review of implementation of the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration, Key findings of the continental report, August 2021, p. 3.

¹²¹ <https://reliefweb.int/report/world/d-de-frica-la-migraci-n-desde-frica-no-es-tanto-un-problema-de-seguridad-como-de> (2022.04.05)

¹²² <https://www.dw.com/pt-002/covid-19-afeta-transfer%C3%A0ncias-de-dinheiro-para-%C3%A1frica/a-53595233> (2021.12.20.)

¹²³ CASTLES, Stephen – DE HAAS, Hein – MILLER, Mark J.: *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. 5th Edition. London, Palgrave Macmillan, 2004, 142.

¹²⁴ TARRÓSY István: Afrikaiak a világban, afrikaiak Magyarországon – Elhanyagolt diaszpóra? *Modern Geográfia*, 2017./4, 5.

követni, így a vándorlás mondhatni eleve elrendeltetett az afrikai lakosság számára.¹²⁵ Mindemellett nem hanyagolható el azoknak a száma sem, akik saját országukban élnek – nem jogi értelemben vett – menekültként. Napjainkra az eddig hagyományosan befogadó országoknak tekinthető Ghána vagy Nigéria is kibocsátó országokká váltak. 2020-ban Nyugat- és Közép-Afrikában jelentős mértékű volt a nő és gyermek menekültek aránya (54%), nagyobb, mint bármely más régióban.¹²⁶ Ugyanakkor a bevándorlók elleni erőszakcselekmények, valamint a kialakult polgárháborúk megváltoztatták az országok eddigi (korábbi) szemléletét a bevándorlók befogadására vonatkozóan.¹²⁷ Ez, a jövőre való tekintettel nem elhanyagolható kérdés komoly kihívások elé állítja az afrikai országokat.¹²⁸ Kelet- és Dél-Afrika régóta kiemelt célpontja az ázsiai származású bevándorlóknak, akik ideiglenes munkavállalóként vagy tartós letelepedőként érkeznek az országba.¹²⁹ A korábbi években az Afrikába érkező bevándorlók közül a kínai állampolgárok száma jelentős növekedést mutatott. E jelenség hátterében a McKinsey Global Institute 2010-es jelentése szerint „az oroszán gazdaságok progresszív növekedése és Afrika általános globális felértékelődése, gazdasági, befektetési lehetőségeinek bővülése, új piacainak vonzereje áll, amelyek a kínai és más vállalkozókat és kereskedőket egyre komolyabban érdeklik.”¹³⁰ A COVID-19 járvány idején is jelentős volt a kínai - afrikai együttműködés. 2020-ban a Kína és Afrika közötti kereskedelmi forgalom elérte a 180 milliárd USD-t., ebből 47,4 milliárd USD a közvetlen befektetés. Afrikában több mint 3800 kínai vállalat működik, ami igyekszik segíteni az afrikai országokat iparosodási szintjük és exportképességük növelésében. 2000 és 2020 között a kínai vállalatok több mint 4,5 millió új munkahelyet teremtettek Afrikában.¹³¹ 2020-ban 104 074 kínai munkavállaló dolgozott Afrikában, ami 43%-kal kevesebb, mint 2019-ben. Algéria, Nigéria, Etiópia, a Kongói Demokratikus Köztársaság és Angola voltak a legtöbb kínai munkaerőt foglalkoztató országok (46%).¹³² A kínai bevándorlók számaránya elenyésző, kevesebb, mint a teljes populáció 1 százaléka,

¹²⁵ MARSÁI Viktor: *Az afrikai kontinens demográfiai helyzete*. In: MARSÁI Viktor (Szerk.): *Afrika a globalizált világban. Lehetőségek és kihívások*, 2019. 21.

¹²⁶ <https://www.unhcr.org/flagship-reports/globaltrends/> (2021.12.20.)

¹²⁷ <https://www.amnesty.org/es/latest/news/2021/10/eu-new-evidence-of-systematic-unlawful-pushbacks-and-violence-at-borders/> (2022.05.09.)

¹²⁸ FLAHAUX, Marie - Laurence – DE HAAS, Hein: *African migration: trends, patterns, drivers. Comparative Migration Studies*. 2016, Vol. 4, No. 1, 1-25.

¹²⁹ ROGALY, Ben: *Spaces of work and everyday life: labour geographies and the agency of unorganised temporary migrant workers. Geography Compass*, 2009, 3 (6), 1749–1771.

¹³⁰ McKinsey Global Institute: *Lions on the move: The progress and potential of African economies*, https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Global%20Themes/Middle%20East%20and%20Africa/Lions%20on%20the%20move/MGI_Lions_on_the_move_african_economies_full_report.ashx, (2019.04.20.)

¹³¹ <https://www.jornaldeangola.ao/ao/noticias/a-cooperacao-china-afrika-cheia-de-energia-mesmo-durante-a-covid-19/> (2020.05.19.)

¹³² <http://www.sais-cari.org/data-chinese-workers-in-africa> (2020.05.19.)

2013-ban 1 és 2 millió fő, azonban az azt megelőző évtizedben néhány államot kiugróan magas létszámú, újonnan létrejött kínai közösség jellemezett. Létszámuk két afrikai államban –Mauritiuson és Namíbiában – haladja meg a teljes lakosság egy százalékát. A jobb élet reményében többnyire ott bukkannak fel, ahol egyébként a kínai tőke is megjelenik. A kínaiak számára a család összetett kötelezettséget jelent, tekintettel arra, hogy az ősi hagyomány szerint a gyermeknek nemcsak magát és a szüleit, hanem nagyszüleit is el kell tartania.¹³³

Afrika Kínával való kapcsolata a Kínába vándorolt afrikaiak számára is megmutatkozik, tekintettel arra, hogy a kínai kormány tanulmányi céllal számos ösztöndíjat hirdet meg Afrika-szerte. Emellett a diákok költségtérítéssel kínai diplomataprogramhoz is tudnak csatlakozni. A vegyes házasságok emelkedésével a bevándorló férjek jogai és vízumkötelezettsége vonatkozásában sok megoldandó kérdés merül fel, amelyet a jövőben tisztázni szükséges.¹³⁴ India évszázados afrikai kapcsolatairól is említést kell tenni, hiszen az indo-afrikai kapcsolatok nagymértékben kötődnek az Afrikába tartó indiai bevándorlókhoz.¹³⁵ Az indiai kormány Afrikával kapcsolatos stratégiai kérdéseinek rögzítése érdekében 2008-ban fogadta el a Delhi Deklarációt, amelynek része egyrészt az indiai-afrikai csúcstalálkozó, amely háromévente ismétlődő együttműködési ciklust rögzített a két kontinens között, másrészt az India-Afrika Projekt Partnerségi Fórum is, amely az exportban érdekelt, Afrika felé irányuló indiai cégek finanszírozását segítette. Az afrikai kapcsolati háló, valamint a kontinensen élő indiai diaszpóra erősítése érdekében India új eszközöket határozott meg a partnerség előmozdítása érdekében. 2010-ben az Afrika-India Együttműködési Keretmegállapodás és Akcióterv kibővítése, 2011-ben a második Afrika-India Fórum megrendezése tovább fejlesztette a kontinensek közötti együttműködést.¹³⁶

Az afrikai térség infrastrukturális fejlesztése mellett számos állami ösztöndíj lehetőségét ígérte az indiai kormány a 2010-es években, amelyek reményeik szerint a kontinensek közötti legális migrációhoz és szakembercseréhez fognak hozzájárulni. Mindezen

¹³³ TARRÓSY István: *Afro-ázsiai dinamikák – Tanulmányok ázsiai államok afrikai szerepvállalásáról*. Pécs, IDRResearch Kft./Publikon Kiadó, 2016, 100-101.

¹³⁴ JENNI, Marsh: Afro-chinese marriages boom in Guangzhou: but will it be 'til death do us part'? <http://www.scmp.com/magazines/post-magazine/article/1521076/afro-chinese-marriages-boom-guangzhou-will-it-be-til-death?page=all>, (2019.04.20.)

¹³⁵ A kérdéshez lásd: LLOYD, Lorna: A Most Auspicious Beginning': The 1946 United Nations General Assembly and the Question of the Treatment of Indians in South Africa. *Review of International Studies*, 1990, 16 (2), 131-153.

¹³⁶ BRUBAKER, Rogers: The 'diaspora' diaspora. *Ethnic and Racial Studies*.2005. Vol. 28, No. 1, 1–19.

túlmenően a kontinens békéjének és biztonságának fenntartása érdekében India kiemelt jelentőséget tulajdonít az Afrikai Uniónak.¹³⁷

Az Európába tartó 'vándorok' tekintetében Észak-Afrika államai közül Líbia és Egyiptom kiemelt szerepet kapnak, s a fogadó államok sok esetben végső letelepedés helyszínévé is válnak. Líbia az 1973-as olajválságot követően fekete-afrikai bevándorlók tömegeit fogadta be, így nem véletlen, hogy még ma is számos olyan bevándorló él az országban, akik annak idején munkavállalási vagy családalapítási célból érkeztek Líbiába.¹³⁸

Bár röviden, de utalnunk kell a Líbiában időközben bekövetkezett változásra. Az arab tavasz következtében a líbiai kormány elleni tiltakozások 2011 februárjában kezdődtek, és véres háborúhoz vezettek, amely Moammer Kadhafi bukásához és meggyilkolásához vezetett ugyanazon év októberében. Azóta fegyveres konfliktusok uralkodnak Líbiában, az ország romokban áll.¹³⁹ Líbiában 2011 elején becslések szerint két és fél millió vendégmunkás dolgozott, közülük mintegy másfél millió illegálisan.¹⁴⁰ A hatmillió lakosú Líbiában élő külföldiek között a Nemzetközi Migrációs Szervezet adatai szerint jelentős volt a szubszaharai Afrikából származók aránya (fő kibocsátó országok: Eritrea, Szomália, Niger, Csád, Mali, Nigéria, Gambia, Ghána).¹⁴¹ Demográfiai adottságai miatt Líbia már a hetvenes évektől kezdve vendégmunkásokra szorult. Mégis csak az 1990-es évektől kezdve nőtt meg a fekete-afrikai bevándorlók száma Líbiában: Líbia és Csád között 1987-ben véget ért a háború, 1994-ben egyezményt kötöttek állampolgáraik szabad mozgásáról a két ország között, véget ért a nigéri és mali tuareg felkelés (1995 és 1996), ezek a tényezők pedig hozzájárultak ahhoz, hogy biztonságosabbá váljon az átkelés a Szaharán.¹⁴² És a legfőbb bevándorlásra ösztönző tényező: Kadhafi (kiábrándulva a vonakodó arab vezetőkből) meghirdette a pánafrikanizmust, és többször is nyíltan biztatta munkavállalásra Líbiában a szubszaharai országok lakosait, akiket „testvérként” fogad.¹⁴³

¹³⁷ TARRÓSY (2016) i.m. 63-69.

¹³⁸ TARRÓSY István: Afrikai migránsok a fejlett világban – Migrációs trendek, integráció, tapasztalatok, http://www.okri.hu/images/stories/OKRISzemle2009/OKRISzemle_2011/009_tarosy.pdf (2019.04.20.)

¹³⁹ <https://www.prensa-latina.cu/2022/01/24/advierten-en-onu-que-libia-enfrenta-coyuntura-delicada-y-fragil> (2022.05.10.)

¹⁴⁰ UNHCR (2011): Update on the humanitarian situation in Libya and the neighbouring countries, <http://www.unhcr.org/4d7788729.html> (2019.07.30.)

¹⁴¹ SEYMOUR, Richard (2011): Libya's spectacular revolution has been disgraced by racism, *The Guardian*, 30 August 2011, <http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/aug/30/libya-spectacularrevolution-disgraced-racism> (2019.07.30.)

¹⁴² Migration Policy Centre (2013): Libya: The Demographic-Economic Framework of Migration, The Legal Framework of Migration, The Socio-Political Framework of Migration, http://www.migrationpolicycentre.eu/docs/migration_profiles/Libya.pdf (2019.07.30.)

¹⁴³ BIEDERMANN Zsuzsánna: A szubszaharai Afrikából Európába irányuló migráció kiváltó okai. *Műhelytanulmányok* 113. 2016. június. MTA MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Világgazdasági Intézet, 2016, 3.

A Kadhafi-rezsim megbuktatása óta a líbiai politikai elit megosztott, a helyzetet máig nem sikerült rendezni. Az ország teljes anarchiában áll, hiszen a két szembenálló fél a Tripoli székhelyű és nemzetközileg elismert egységkormány, amelyet Fájez al-Szárrádzs miniszterelnök vezet, illetve az ország keleti területeit ellenőrző Líbiai Nemzeti Hadsereg Halifa Haftar tábornok vezetésével.¹⁴⁴ Tehát politikai „vákuum” keletkezett az országban. A líbiai elnökválasztás első fordulóját tervek szerint 2021. december 24-én, a másodikat pedig 2022. január 24-én tartották volna, de a választásokat technikai, jogi és biztonsági okok miatt elhalasztották, és egyelőre nincs egyezség az új dátumról.¹⁴⁵ Kadhafi bukása óta folyamatos a káosz, így Líbia széthullott. Jelenlegi legnagyobb problémák: a hatalmi harcok, a bűnözés növekedése, valamint az ember- és fegyvercsempészet. Marsai szerint Kadhafi szervezett biztonsági apparátusa gátat szabott az irreguláris migrációs áradatnak, és a biztonsági apparátus szétesésével Líbiában már nem akadályozzák meg az irreguláris migránsok áramlását Európa felé.¹⁴⁶

Megállapítható, hogy az Afrikán belüli migráció elősegíti a munkanélküliség csökkentését, valamint egyértelmű, hogy a cirkuláris migráció – tehát a kibocsátó országba történő folyamatos visszatérés – elősegíti a regionális együttműködést és a magasan kvalifikált munkavállalók többirányú mozgását.¹⁴⁷

Lényeges kérdés a migráció biztonságpolitikai nézőpontja is, amennyiben az e területen mutatkozó hiányosságok képesek működési terepet biztosítani a nemzetközi terrorizmusnak is. Ezt bizonyítják az amerikai követségek ellen irányult kelet-afrikai merényletek 1998-ban¹⁴⁸. George W. Bush már a 2001. szeptember 11-i merényleteket követően felismerte, hogy milyen veszélyeket rejt a kilátástalan afrikai helyzet, így együttműködő politikát ígért a kontinens egészének. A kooperáció elsőként a katonai területen jelentkezett a Pán-Szahel Kezdeményezés keretében, amelyben az Amerikai Haderő Európai Parancsnoksága afrikai országok bevonásával programokat indított a

¹⁴⁴ <https://www.latercera.com/la-tercera-domingo/noticia/a-10-anos-de-la-primavera-arabe-de-la-revolucion-a-la-anarquia/EN4Q2KKCHNH4NITZ3BFF5AIOTA/> (2022.05.10.)

¹⁴⁵ <https://www.latercera.com/la-tercera-domingo/noticia/a-10-anos-de-la-primavera-arabe-de-la-revolucion-a-la-anarquia/EN4Q2KKCHNH4NITZ3BFF5AIOTA/> (2022.05.10.)

¹⁴⁶ MARSAI Viktor: A líbiai helyzet és az európai nagystratégia hiánya, *NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések– 2014/13*, <https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/svkk-elemzesek-2014-13-a-libiai-helyzet-es-az-europai-nagystrategia-hiany-a-marsai-v.original.pdf> (2022.05.10.)

¹⁴⁷ PRIES, Ludger: *Circular Migration as (New) Strategy in Migration Policy? Lessons from Historical and Sociological Migration Research*. In: NADLER, Robert–KOVÁCS, Zoltán–GLORIUS, Birgit–LANG, Thilo (ed.): *Return Migration and Regional Development in Europe. Mobility Against the Stream. New Geographies of Europe*. Palgrave Macmillan, 2016, 25–54.

¹⁴⁸ <https://rewardsforjustice.net/pt-br/rewards/ataque-terrorista-contra-as-embaixadas-dos-eua-no-quenia-e-na-tanzania/> (2022.05.10.)

nemzetközi bűnözés visszaszorítása érdekében.¹⁴⁹ Világos azonban, hogy a kezdeményezések leginkább a terroristák felkutatását, majd megsemmisítését célozták. Az együttműködés az infrastruktúra fejlesztésére is kiterjedt, ami szintén hozzásegítette az amerikai katonákat, hogy a terrorista-gyanús személyeket elfogják. A szétesett államok megerősítése általánosságban is a 21. század migráció elleni küzdelmeinek leghatékonyabb eszköze lehet.¹⁵⁰

A migráció kiváltó okait elemezve ismételten meg kell említenünk a természeti katasztrófák – szárazság, járványok¹⁵¹, árvizek – által kiváltott menekülést, amennyiben az említett okok az afrikai lakosságot nemzetközi összevetésben is különösen sújtják. Az előrejelzések szerint a globális felmelegedés Afrika országait a világ átlagánál jobban fogja érinteni, ami a rendkívüli mértékű népességnövekedéssel párosulva a vízkészletek kimerülését fogja eredményezni, így nyilvánvaló, hogy a változás népegmozgást is generál majd. A folyók vízhozamának csökkenése, a víz szennyezettsége, illetve a vízkivétel fokozódása olyan nem várt helyeken (régiókban) is természeti csapásokat fog előidézni, ahol ez korábban nem volt jellemző. A természeti katasztrófák kiváltotta menekülés tehát az ökológiai menekültek számának növekedését fogja eredményezni.¹⁵²

A világátlagnak megfelelően az afrikai népesség 3 százaléka tekinthető bevándorlónak. Manapság szerte a világban közel 140 millió afrikai származású ember él, akik – felmenőik révén – elsősorban a rabszolga-kereskedelem révén kerültek el hazájukból. Évtizedek óta élnek a kontinensen kívül, sokuknak egyáltalán nincs kötődése Afrikához. Az észak-afrikai bevándorlók többségének elsődleges célállomása Európa, míg a szubszaharai vidék képzettséggel nem rendelkező lakosai a szomszédos országokban keresik boldogulásukat. A nyugat-afrikai, valamint a dél-afrikai migráció főként régió belül zajlik, a déli migráció első állomása a Dél-afrikai Köztársaság.¹⁵³ 2011-ben az afrikai migráció fő irányai több esetben egybeestek az egykori gyarmatok anyaországaival, azonban új desztinációk is kiemelt szerepet kaptak. Mindezek alapján az afrikai migráció elsődleges irányai Franciaország, Elefántcsontpart, Dél-Afrika, Szaúd-Arábia, az Egyesült Államok, illetve

¹⁴⁹ BÚR Gábor: *Miért szegény Afrika?* http://publikon.hu/application/essay/168_1.pdf, (2019.04.20.)

¹⁵⁰ ROTBERG, Robert I.: *Failed States, Collapsed States, and Weak States: Causes and Indicators.* <https://www.wilsoncenter.org/publication/failed-states-collapsed-states-and-weak-states-causes-and-indicators> (2022.05.10.)

¹⁵¹ WILKINSON, Annie – LEACH, Melissa: *Briefing: Ebola – Myths, Realities, and Structural Violence.* *African Affairs*, 2014, Vol. 114, No. 454, 136-148.

¹⁵² BÚR – TARRÓSY i.m. 106.

¹⁵³ World Bank report: *Leveraging Migration for Africa: Remittances, Skills, and Investments.* Washington, 2011., www.siteresources.worldbank.org/EXTDECPROSPECTS/Resources/476882-1157133580628/AfricaStudyChapter1.pdf (2019.04.20.)

Nagy-Britannia.¹⁵⁴ A migrációs nyomás, ahogyan ezt napjainkban is érezzük, egyre inkább Európa felé fog állandósulni, tekintettel arra, hogy Afrikában a gyors népességnövekedés miatt rendkívüli mértékben nő a munkaképes korúak száma, ezzel szemben Európában prominens mértékben csökken. Nyilvánvaló, hogy Afrikában a népességnövekedés nem mutat párhuzamosságot a munkahelyek számának emelkedésével, ami a prognosztizáció szerint szintén kivándorláshoz fog vezetni. Az elvándorlás komoly nehézsége szintén a képzett munkaerőt érinti, akik a jobb megélhetés, magasabb bérek reményében fejlődő országba költöznek. A befogadó országok e képzett munkaerőt igénylik, Afrika csupán a képzetlenek számára tud munkát ajánlani. A szakemberek, mindenekelőtt orvosok és mérnökök elvándorlása komoly problémát jelent a kontinens számára, amelyet gazdasági kibontakozása érdekében ellenintézkedésekkel orvosolni szükséges – a amint azt később látni fogjuk, ez az a terület ahol a migrációs diplomácia erőfeszítései különösen lényegesek lehetnek.

A 2015-ös migrációs válság következményeként többször felvetődött, hogy a fekete-afrikaiak el fogják árasztani Európát. E feltételezés azonban nem volt helytálló, hiszen a migrációs áramlások a szubszaharai országokban többnyire jellemzően a régió országain belül történnek.¹⁵⁵ A migrációs folyamatok tekintetében a kontinensen belüli migrációra érdemes figyelniük, továbbá az Afrika és Kína közötti migráció folyamatára. A szubszaharai területeken gazdasági növekedés figyelhető meg, amelyek egyértelműen Angolát, Etiópiát, Botswanát és Nigériát érintik. A fejlett gazdaság, valamint a viszonylagos politikai stabilitás miatt az azt megelőző években Dél-Afrikát jelentős mértékű bevándorlás jellemezte. Ahogyan az már a fentiekből is következik, álláspontom szerint az Afrikából kiinduló vándorlással szemben kiemelt figyelmet igényel a kontinensen belüli, valamint az Afrikába irányuló migráció is.¹⁵⁶

Afrika lényeges, viszonylag stabil ún. migrációs folyosókkal rendelkezik, amelyek mindenekelőtt földrajzi fekvésükből, valamint történelmi hagyományaikból erednek. A legnagyobb migrációs folyosókat az észak-afrikai országok között találjuk, például Algériából, Marokkóból és Tunéziából Franciaország, Spanyolország és Olaszország felé haladva. Ezenfelül jelentős munkaerő-migrációs folyosó kapcsolódik az Öböl-államokhoz,

¹⁵⁴ KESERŰ Dávid – RADICS M. Péter: *Urbanizáció és vándorlás – afrikai útvonalak az Európai Unióba*. In: TARRÓSY István - GLIED Viktor - KESERŰ Dávid (szerk.): *Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között*. Pécs, IDResearch Kft./Publikon Kiadó, 2011, 136.

¹⁵⁵ PATRÍCIO, Gonçalves – PEIXOTO, João: *Migração forçada na África subsaariana: Alguns subsídios sobre os refugiados em Moçambique*. *REMHU, Rev. Interdiscip. Mobil. Hum.*, Brasília, v. 26, n. 54, dez. 2018, 16.

¹⁵⁶ TARRÓSY i.m. 232.

például Egyiptomból az Egyesült Arab Emírségekhez vagy Szaúd-Arábiához.¹⁵⁷ Külön kiemelendő, hogy Afrikában a második legnagyobb migrációs folyosó Burkina Faso és Elefántcsontpart között található. E csatornák pillanatképeket mutatnak a migráció folyamatáról, általuk létfontosságú, külföldi születésű populációk alakultak ki a célországokban.¹⁵⁸

A hosszú ideje tartó konfliktusok eredményeként a második legnagyobb számú menekült Szomáliából, ezenfelül Szudánból, valamint a Kongói Demokratikus Köztársaságból, Eritreából és a Közép-afrikai Köztársaságból érkezett Európába. Az észak-afrikaiak Európába és az Öböl-államokba történő migrációja releváns tényezője a térség migrációs dinamikájának, tekintettel arra, hogy az észak-afrikai népességvándorlás továbbra is a kontinensen kívüli országokra fókuszál. Míg a Marokkóból, Algériából vagy Tunéziából érkező migrációnak történelmi okai vannak (Európa földrajzi közelsége, valamint a korábbi munkaerő-toborzási megállapodások),¹⁵⁹ addig az északkeleti országokban (Egyiptom és Szudán) a munkavállalók szinte kizárólag ideiglenes jellegű munkát keresnek. Az észak-afrikai kistérség a bevándorlók számára legfőképp tranzitterületként szolgál, azonban figyelemre méltó, hogy 2020-ban 625.600 migráns tartózkodott Líbiában, akik gazdasági okok miatt menekültek el főként Nigerből, Csádból, Egyiptomból, Szudánból és Nigériából.¹⁶⁰ Miközben Marokkót – Nyugat-Szahara nélkül is – tradicionálisan kivándorlási országnak tekintettük, napjainkban egyre inkább célországgá vált, beleértve az Afrika más régióinak országaiból származó bevándorlókat is, akik gyakran az Európába tartó útjuk során határozatlan ideig tartózkodnak Marokkóban.¹⁶¹

Az észak-afrikai migráció alapvető kiváltó okai a kistérségeken belül kialakuló, számos esetben erőszakkal járó konfliktusok. Ezen migrációs folyosók mentén a védelmi kihívások és az emberi jogok súlyos megsértése intenzíven valósul meg és magában foglalja a tengeren, a sivatagban és más helyeken történő haláleseteket, a fizikai és érzelmi bántalmazást, az emberkereskedelmet, a csempészetet, a szexuális erőszakot és

¹⁵⁷ DE HAAS, Hein: Euro-Mediterranean migration futures. The cases of Morocco, Egypt and Turkey. In: BOMMES, Michael–FASSMANN, Heinz– SIEVERS, Wiebke (eds.): *Migration from the Middle East and North Africa to Europe. Past Development, Current Status and Future Potentials*. Amsterdam University Press, 2014, 33-36.

¹⁵⁸ IOM- Word Migration Report 2018, http://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf (2019.04.20.)

¹⁵⁹ DE HAAS (2014) i.m. 29–32.

¹⁶⁰ UNHCR: Position on the designations of Libya as a safe third country and as a place of safety for the purpose of disembarkation following rescue at sea, September 2020, 4.

¹⁶¹ IOM- Word Migration Report 2018, http://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf (2019.04.20.)

kizsákmányolást, az önkényes fogvatartást, a kényszermunkát, a váltságdíjat, a zsarolást és egyéb emberi jogi jogsértést.¹⁶²

A nyugati- és közép-afrikai bevándorlók túlnyomó többsége a kistérségeken belül mozog, köszönhetően az egyes államok közötti vízummentességnek, amely a munkaerő-mobilitás szempontjából rendkívül fontos. A szabad mozgásról szóló megállapodások ellenére az illegális migráció továbbra is fennáll a nyugati és a közép-afrikai államok között, tekintettel arra, hogy a Földközi-tengeren keresztül Európába igyekvő bevándorlók esetében Nigéria kiemelkedő tranzitország, valamint a szabad mozgással rendelkező területeken sem ritka a határokon átnyúló csempészet. Emellett számos nyugat-afrikai határ rendkívül porózus, azaz komoly biztonsági hiányosságokkal rendelkezik, amely kedvez az országok közötti illetéktelen mozgásoknak.¹⁶³ A térség környezeti változásai hatással vannak a megélhetésre, a régiót a mezőgazdasági növekedés ellenére még mindig az élelmiszer-bizonytalanság jellemzi. Az összetett és egymással összefüggő környezeti változások, mint például az aszály és az áradások, valamint az éghajlatváltozás mind hozzájárulnak a határokon átnyúló és országon belüli – vidék és város közötti – mobilitáshoz.

A kelet-afrikai bevándorlók három fő úti célja Európa, Dél-Afrika és a Közel-Kelet, amelyet négy útvonalon keresztül közelítenek meg: a nyugati út Szudánnal és Líbiával a Földközi tengeren keresztül Európába; az északi út Egyiptomon keresztül Izraelbe; a déli út a keleti folyosón keresztül Dél-Afrikába, valamint a keleti út Jemenen keresztül Szaúd-Arábiába vezet.¹⁶⁴ A dél-afrikai kistérségben – hasonlóan a kelet-afrikai országokhoz – széles körben terjed az illegális migráció. Számos bevándorló származik Etiópiából és Szomáliából, akik legtöbbször csempészet révén jutnak Afrika legdélebbi területeire. A szállítás során sokuk embertelen körülmények között utazva, gyakran zsarolásokat és fizikai erőszakot tapasztalva érkezik a célországba, azonban többen vannak olyanok is, akik a durva körülmények miatt már az utazás során életüket veszítik.

¹⁶² IOM- Word Migration Report 2018, http://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf (2019.04.20.)

¹⁶³ IOM- Word Migration Report 2018, http://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf (2019.04.20.)

¹⁶⁴ Tarrósy István: Afrikai migránsok a fejlett világban – Migrációs trendek, integráció, tapasztalatok. OKRI Szemle, 2012, (2), 76-89. http://www.okri.hu/images/stories/OKRISzemle2009/OKRISzemle_2011/009_tarrosy.pdf (2018.04.18.)

3.4. A szubszaharai migráció és jogi keretei

A Szubszahara az afrikai kontinens déli része, a Szaharától délre elhelyezkedő terület, amelynek lakossága majdnem eléri a 800 millió főt. Itt található vizsgálatunk egyik közvetlen tárgya, Angola is. Megjegyzendő, hogy Afrika teljes lakossága kb. 1,2 milliárd fő. A szaharai övezet elsivatagosodásának következményeként a szaharai terület majdnem teljes mértékben lakhatatlanná vált, így választva el egymástól a Szaharától északra, illetve délre fekvő területeket. A szubszaharai lakosság – kivéve a Nílus-völgyét – a világ többi részétől jelentősen elszigetelődve él.¹⁶⁵

A globális Dél fejlődő térségeinek népességrobbanása napi szinten jelent kihívást a kontinens települései és lakosai számára. Az erős modernizáció és városiasodás ellenére a kontinens rurális jegyekkel írható körül, a vidéki nagyvárosok népességnövekedése jórészt nem az ide vándorlók száma miatt, hanem az eredeti városi népesség számbeli növekedése folytán valósult meg.¹⁶⁶ A globalizációval együtt járó gyorsabb információcsere és közlekedés arra ösztönöz, hogy egyre nagyobb számban hagyják el a vidéki területeket. Előrejelzések szerint a következő tíz évben a városi újratekés érdekében rengeteg ember fogja elhagyni otthonát, amely azonban nem feltétlenül jelenti a magasabb életszínvonal lehetőségét, tekintettel arra, hogy az afrikai országok egyes térségeit a városi népesség illegális lakóhelyeken történő tartózkodása jellemzi. Az informális telepek nélkülözik az alapellátásokat (közműszolgáltatásokat és humán közszolgáltatásokat), ami népegészségügyi problémákhoz vezet.¹⁶⁷

A népességnövekedéshez, valamint az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó problémák, mint az elsivatagosodás, komoly problémákat okozott a kontinens talajainak termőképességében. Tekintettel arra, hogy a térségben az egy főre jutó élelmiszer-csökkenés máig kimagasló mértékű, az élelmiszerválság nagyszámú tömegek vándorlásához vezet. A változékony időjárás, a talajerózió és más környezeti problémák mellett az állami sérülékenység is kimagasló, ami az államok bukásához és ugyancsak a migrációhoz vezet.

Kiváltó tényező lehet egy-egy megoldhatatlannak tűnő etnikai probléma, a képzett munkaerő esetében a rugalmatlan kormányzati foglalkoztatás-politika, amely nem képes kezelni a munkanélküliséget, valamint a reálkeresetek esése vagy a fizetőeszköz gyengülése. Egyéb faktorok is közrejátszanak az elvándorlási hajlandóságban, például a

¹⁶⁵ BÚR – TARRÓSY i.m. 107.

¹⁶⁶ HATTON – WILLIAMSON i.m. 18-24.

¹⁶⁷ ADEPOJU, Aderanti: Regional Organizations and Intra-Regional Migration in Sub-Saharan Africa: Challenges and Prospects. *International Migration*, 2011, vol. 39, 6.

magasabb jövedelem és életminőség megszerzésének lehetősége, amely motivációként szolgál a képzett munkaerő számára. A 2005-ös World Migration Report szerint az afrikai migrációt az alábbiak jellemzik: „egyrészt az afrikai migráció a nők irányába tolódik el, másrészt a „jóléttel” kapcsolatos bizonytalanság elkerülése érdekében a szubszaharai térségben a magasán képzett munkaerő nagyobb számban vándorol a fejlődő országokba; harmadrészt nőtt az irreguláris migráció, amely például az Afrikából csempészett személyek számában mutatkozik meg; negyedrészt az Észak-Afrikán keresztüli tranzitmigráció is felerősödött; ötödrészt a régiókon belüli különbségek is arra ösztönzik a lakosságot, hogy a jobb élet reményében más országba vándoroljanak; hatodrészt a migráció számos esetben stratégiát jelent a gazdasági problémákkal történő megbirkózás vonatkozásában.”¹⁶⁸

Fontos, hogy ismerjük a migráció és a fejlődés kölcsönös összefüggéseit, ezek között is a képzett munkaerő elszívásnak jelenségét, amely leginkább a fejlődő északi és a déli államok felé erősödött fel.¹⁶⁹ Amennyiben az a vélekedés kerül előtérbe, amely szerint a bevándorlók magukkal hozzák energiáikat, tapasztalataikat és eltökélségüket a befogadó államba, a migrációval ún. win-win, mindkét fél számára előnyös állapotok jöhetnek létre.¹⁷⁰

A migrációból fakadó kihívások tekintetében 2006 júliusában, Rabat városában 57 afrikai ország, illetve az Európai Unió tagállamainak miniszteri tanácskozásán rögzítésre került az Afrika és Európa közötti együttműködés. A tanácskozáson elfogadásra került, hogy az öregedő Európának bizonyos mértékű migrációra van szüksége. A megállapodást a 2006 novemberében, a líbiai Szirtében megtartott találkozó erősítette meg, amelyen az afrikai és európai külügyminiszterek és kormányzati szereplők közös nyilatkozatot¹⁷¹ fogadtak el a migrációval kapcsolatos átfogó megközelítés alkalmazása, valamint a közös felelősségvállalás tekintetében. Az eszmecsere 2007 júniusában, Madridban folytatódott, ahol is egy minden országra kiterjedő hálózat kiépítésére helyezték a hangsúlyt. Ezt követően 2007 decemberében a lisszaboni EU-Afrika csúcstalálkozóra került sor, amelyen az Európai Bizottság felvetésére a migrációt támogató bővítésekre, valamint a képzett

¹⁶⁸ World Migration Report 2015, http://publications.iom.int/system/files/wmr2015_en.pdf (2019. 04. 20.)

¹⁶⁹ PORTES, Alejandro: *Migration and Development: A Conceptual Review of the Evidence*. In: CASTLES, Stephen – DEGLADO WISE, Raul (eds.): *Migration and Development: Perspectives from the South*. International Organization for Migration (IOM), 2008, 17–42.

¹⁷⁰ DE HAAS, Hein: Turning the tide? Why development will not stop migration. *Development and Change*, 2007, vol. 38, no. 5, 6.

¹⁷¹ The Joint Africa-EU Declaration on Migration and Development, 2006 https://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/microsites/rcps/igad/african_md_declaration_2006.pdf (2019.04.20.)

munkaerő kivándorlásának megállítására helyezték a hangsúlyt. A konferencia legfőbb üzenete Európa részéről az afrikai igények támogatása volt.¹⁷² Afrika és az Európai Unió tagállamai 2014-ben megállapodtak a 2014 és 2017 közötti időszakra szóló ütemtervről, amely öt kiemelt prioritást és közös intézkedési területet határoz meg. Ez a megállapodás új lendületet jelent(ett) az Afrika–EU partnerség számára. 2020 márciusában az Afrikával kapcsolatos átfogó stratégia létrehozását szorgalmazták az említett szereplők. A stratégia öt fontos globális együttműködést javasolt:

- partnerséget a zöld átállásért és az energiához való hozzáférésért;
- partnerséget a digitális transzformációért;
- partnerséget a fenntartható növekedésért és munkahelyteremtésért;
- partnerséget a békéért, a biztonságért és a jó kormányzásért; továbbá
- partnerséget a migráció és a mobilitás területén.¹⁷³

2022. február 17 – 18. között került megrendezésre Afrika–EU csúcstalálkozó Brüsszelben, ahol hét területen folytak tárgyalások. Megállapodás született többek között migrációs, fejlesztési és egészségügyi területeken, ugyanakkor voltak vitás pontok, például a környezetvédelem, a közös jólét, egyes gazdasági programok és a Covid-oltóanyagok juttatása kapcsán. Az afrikai és európai vezetők megújuló és mélyebb partnerséget szeretnének. Afrika és az Európai Unió tagállamainak állam-, illetve kormányfői 150 milliárd eurós Afrika-Európa beruházási csomagot jelentettek be, amely az Afrikai Unió Agenda 2063-at támogatja. A beruházási csomag célja az állami és magánberuházások fellendítése a következő területeken: energia, közlekedés, digitális infrastruktúra, munkahelyteremtés, egészségügy, oktatás stb.¹⁷⁴ Kijelenthető, hogy e javaslatok – megvalósulásuk esetén – Afrika és az Európai Unió tagállamai számára lehetővé teszik a globális kihívások kezelését, különösen a migráció területén.

3.5. Az afrikai migrációt kiváltó tényezők

Az afrikai lakosságra világviszonylatban alacsony mértékben jellemző a migráció, annak ellenére, hogy a kontinensen évről-évre jelentős népességnövekedés tapasztalható és az alacsony képzettségű munkaerő számára sincs biztosítva a megfelelő életminőség. A

¹⁷² https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_5.6.6.pdf (2021.12.28.)

¹⁷³ <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-africa/> (2022.01.20.)

¹⁷⁴ <https://www.consilium.europa.eu/pt/meetings/international-summit/2022/02/17-18/> (2022.02.22.)

kontinens fejletlensége miatt kevésbé vonzó a külföldi munkaerő számára, szakképzett állampolgárait Európa és Észak-Amerika csábítja el.

A térség sajátossága, hogy elsősorban belső vándorlások jellemzik, amelyeket főként a menekültek, illetve a munkavállalási célú bevándorlók idéznek elő. Az egymást követő krízisek, valamint a nyugat-afrikai politikai és gazdasági válságok új irányba terelték a migrációs mozgásokat, azonban az afrikaiak számára még mindig Európa és Észak-Amerika a migráció fő iránya. A vándorlás hatására új államok, például a Dél-afrikai Köztársaság vonzereje is megnőtt, azonban a kontinensen egyre súlyosbodó etnikai konfliktusok, a népességnövekedés, valamint a kiszámíthatatlan politikai helyzet tovább alakítja, befolyásolja a migrációs irányokat. Mindezen belső tényezők mellett nem feledkezhetünk meg arról, hogy a globalizáció és a regionális integrációs törekvések is alakítják az afrikai migrációs folyamatokat.¹⁷⁵

A népességmozgás mozgatórugója döntően a nagymértékű népességnövekedés, valamint az ehhez kapcsolódó munkanélküliség.¹⁷⁶ A túlszűfolt területek arra készítetik az embereket, hogy új célországokat keressenek, ahol lehetővé válhat a megfelelő életminőség biztosítása. Az afrikai kontinens – a föld méhének gyümölcsei szempontjából – a Föld egyik leggazdagabb térsége, azonban tényszerűen mégis ez az egyik legszegényebb régió. Afrikában alacsony a képzettségi és foglalkoztatási szint, az emberek sok esetben alultápláltak és munkájukért – a világ egyéb térségeivel, kontinenseivel összehasonlítva – alacsonyabb munkabéren részesülnek.

A kontinens elmaradottságának további oka a magas államadósság, amelyre az amúgy is alacsony nemzeti jövedelem nagyobb részét fordítják. Mindezen felül a növekvő népesség is tovább termeli a migrációra képes populációt. A dél-afrikai régiót csekély mértékben érinti a migráció, az itt élő bevándorlók alacsony száma rendelkezik menekültstátusszal. Az Afrikán belüli népességmozgások meghatározó tényezői a különböző konfliktushelyzetek, háborúk, polgárháborúk. Etnikai konfliktusokhoz vezet a szegénység, valamint a rossz gazdasági helyzet, amelynek háttérében számos esetben a különböző etnikai összetétel áll. A korábbi 50 évben megvalósuló, menekülthullámokat kiváltó összeütközések közel fele Afrikában tört ki¹⁷⁷, ami tovább rontotta a kontinens kilátásait.

¹⁷⁵ URBÁN Ferenc: *Az afrikai kontinens migrációs sajátosságai*. In: TARRÓSY István - GLIED Viktor - KESERÚ Dávid (szerk.): *Új népvándorlás, Migráció a 21. században Afrika és Európa között*. Pécs, IDResearch Kft./Publikon Kiadó, 2011, 115-118.

¹⁷⁶ HARRIS, J. –TODARO, M.: *Migration, Unemployment & Development: A Two-Sector Analysis*. *American Economic Review*, March 1970, 60 (1), 126-142.

¹⁷⁷ DE HAAS i.m. 7.

A kiváltó okokat vizsgálva a környezeti adottságokról, mint a migrációs folyamatokat leginkább befolyásoló tényezőkről is érdemes szót ejteni. Afrika a klímaváltozás által leginkább érintett földrész: a kontinens 60 %-a sivatagi vagy száraz éghajlatú. A csapadék kiszámíthatatlansága nehezíti a mezőgazdasági termelést, az elsivatagosodás, valamint a csapadékmentesség az élelmiszertermelés csökkenéséhez vezetett.¹⁷⁸ A klímaváltozás az elmozdulásokhoz is hozzájárul, és növeli a már menekülésre kényszerültek kilátástalan helyzetét. A stagnáló fejlődés nehezzé teszi az afrikai emberek túlélési és felemelkedési esélyeit.¹⁷⁹

A legnagyobb gond az, hogy a technikai fejlettség hiánya, valamint a rendszer hiányzó tartalékai miatt az afrikai országok nem képesek lépést tartani a népességyarapodás mértékével. Mindezzel együtt nem állítható, hogy az afrikai emberek kizárólag a klímaváltozás hatására kelnek útra és hagyják el otthonukat, az azonban egészen biztos, hogy ez is jelentős mértékben hozzájárul a folyamathoz. Léteznek olyan elemzések, amelyek szerint 2060-ig akár 1,47 milliárd ember is arra kényszerülhet, hogy elhagyja jelenlegi lakóhelyét. Bár jelenleg még nem látszik ekkora embertömeg mozgása a kontinensen, azonban számuk már így is milliós nagyságrendűre tehető. A migráció várhatóan a következő évtizedekben is gyengíteni fogja az egyes államok kohézióját, és alá fogja ásni a társadalmi stabilitást is.¹⁸⁰ Összefoglalva elmondható, hogy Afrika népességét hosszabb ideje fennálló, és várhatóan a jövőben sem megoldódó, kedvezőtlen demográfiai, ökológiai, politikai és gazdasági folyamatok készítetik migrációra.

3.5.1. A legális és irreguláris migráció kérdései

Álláspontom szerint a legális migráció ellentétpárja nem az illegális, hanem inkább az irreguláris migráció, mert az irreguláris migráció tágabb fogalmába beletartoznak a „szürke zónás” jelenségek is, azok amelyek nem egyértelműek jogszerűtlenek.

A menekültválság sajnos napjainkban is zajlik. Egyre több afrikai törekszik rá, hogy lakóhelyét elhagyva Európába vándoroljon, a legfőbb célt pedig az Európai Unió

¹⁷⁸ PILANDER, George (szerk.): *Encyclopedia of global warming and climate change: A-E. Desertification.* SAGE, London, 2008, 312.

¹⁷⁹ DE HAAS (2007) i.m. 7.

¹⁸⁰ Uo. 138-140.

tagállamai jelentik. Bár sokan vannak, akik Európába igyekeznek, a legtöbb ember még mindig Afrikán belül mozog.¹⁸¹

A jelenleg is zajló menekültügyi válság újabb hulláma idején is érzékelhető, hogy több afrikai igyekszik elhagyni lakóhelyét és próbál bejutni Európába, illetve az Európai Unió tagállamaiba, azonban az afrikai vándorok döntő többsége belső menekült személy (angolul: IDP: Internally Displaced Person), vagyis nem hagyja el a kontinenst, de az országot sem. „Az afrikai vándorok céltérsége Európán kívül Észak-Amerika, az Öböl-térség és Ázsia.”¹⁸² Az Európa irányába történő mozgás háttérében történelmi okok, főként a gyarmati rendszer öröksége húzódik, amelynek következménye a diaszpórák kialakulása. A vándorok számára a szülőföldjüket elhagyni kényszerülők, majd a világ valamely más táján és más népek közé sodródott etnikumok jelenléte döntésük fontos befolyásoló tényezője, tekintettel arra, hogy az afrikai bevándorlók utazása során felmerült próbatételeket és későbbi megérkezésüket követően bíznak a célországban élő afrikai populáció támogatásában.¹⁸³ Megjegyzendő, hogy az Európába érkező afrikai bevándorlók túlnyomó része rendelkezik a belépéshez, az ott tartózkodáshoz, a kiutazáshoz vagy az ország területén történő átutazáshoz szükséges engedéllyel (vízummal), különösen azok az afrikai munkavállalók, akik cirkuláris bevándorlóként, például egy-egy idényjellegű munka érdekében érkeznek a kontinensre.¹⁸⁴ Mindezen felül fontos megjegyezni, hogy az Európába érkező afrikai bevándorlók többsége nem nélkülöző, pénztelen bevándorló.¹⁸⁵

A legális bevándorlók számára továbbra is vonzó célpont az európai kontinens, azonban számukra a kialakult szigorú határellenőrzések miatt kedvezőbb célkontinenssé vált Ázsia, így egy afrikai gazdasági bevándorlónak olcsóbb lehet az utazása – például az Arab-öbölbe –, és könnyebben juthat vízumhoz is.¹⁸⁶

Magyarországon a jogszerűen tartózkodó afrikai bevándorlóknak többnyire sikerült megfelelően integrálódniuk, amit az is alátámaszt, hogy közülük sokan civil szervezetek munkájában vállalnak szerepet, valamint hídszerepet töltenek be szülőföldjük és választott hazájuk között. A Magyarországon élő afrikaiak túlnyomórészt munkavállalási, illetve tanulmányi céllal érkeztek, a családdegyesítési céllal érkezettek száma elenyésző. Az

¹⁸¹ URBÁN i.m. 115-118.

¹⁸² FLAHAUX – DE HAAS i.m. 1-25.

¹⁸³ TARRÓSY (2017) i.m. 5-6.

¹⁸⁴ PRIES i.m. 38.

¹⁸⁵ TARRÓSY István: *Afrikai migránsok a fejlett világban – Migrációs trendek, integráció, tapasztalatok.* http://www.okri.hu/images/stories/OKRISzemle2009/OKRISzemle_2011/009_tarosy.pdf (2019. 04.20.)

¹⁸⁶ TARRÓSY István: *Afrikaiak a világban, afrikaiak Magyarországon – Elhanyagolt diaszpóra? Modern Geográfia, 2017/IV. 6.*

országban tanult afrikai diákok jelentős társadalmi tőkét jelentenek számunkra, ismereteik Magyarország újrapozicionálását hivatottak megvalósítani. Annak érdekében, hogy a befogadó állam komolyan profitálhasson e kapcsolatból, tudnia kell, hogy ki, honnan és milyen céllal érkezik területére, meg kell tudnia szólítani őket, illetve bevonó stratégiát kell létrehozni.¹⁸⁷ A tanulmányi céllal történő érkezés a migráció egészének meghatározó területe, ezért az oktatási együttműködés kiemelten fontos Afrika államai és Magyarország között is. Továbbra is igaz az állítás, miszerint az afrikai menekültek számára Magyarország nem elsődleges úti cél, de azok az afrikai bevándorlók, akik célországának Magyarországot választották, valódi otthonra leltek.

3.5.2. Az irreguláris migráció veszélyei

A szervezett bűnözés nemzetbiztonsági kérdéskör is, mivel az irreguláris migráció mögött számos esetben embercsempészet, gyermekkereskedelem, kényszermunka, valamint prostitúció húzódik meg. Az EU-ban is hangsúlyossá vált a migráció kockázatainak számbavétele, sőt, a bevándorlás súlyos belpolitikai kérdéssé vált, amelyet az észak-afrikai migrációs hullám is tovább erősített. Az európai nagyhatalmak számára különösen fontossá vált a bevándorlás és a schengeni rendszer létének újragondolása.¹⁸⁸

Az embercsempészet elleni fellépés c. alfejezetében szeretném majd bemutatni, hogy milyen veszélyeknek vannak kitéve az útrakelők, majd egy konkrét esetet is bemutatok.

A terrorizmus kapcsán elmondható, hogy a terrorfenyegetés a világ minden pontján jelen van, ezért már a dolgozat bevezető részében említettem a terrorizmus kérdését. Nem elhanyagolható – és valamennyi fentebb említett jelenséggel kapcsolatot mutató – tény, hogy a legális migrációnak kedvező szabályozás az irreguláris migráció csökkenéséhez vezethet.

3.5.3. A legális migráció menedzselése és az irreguláris migráció kezelése

A migrációval kapcsolatos feladatok kijelölésekor a már létező afrikai válaszokat is figyelembe kell vennünk. Afrika-szerte kiemelten fontos a regionális együttműködés,

¹⁸⁷ TARRÓSY István: *Afrikai migránsok a fejlett világban – Migrációs trendek, integráció, tapasztalatok.* http://www.okri.hu/images/stories/OKRISzemle2009/OKRISzemle_2011/009_tarosy.pdf (2019. 04.20.)

¹⁸⁸ LAUFER Balázs: *Az észak-afrikai migráció és politikai kételyek Európában.* In: TARRÓSY István - GLIED Viktor - KESERŰ Dávid (szerk.): *Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között.* Pécs, IDRResearch Kft./Publikon Kiadó, 2011, 155-156.

valamint a kontinens egészének kooperációja. A regionális együttműködés legfontosabb célja a tudás, a magasan képzett munkaerő, valamint a fejlődéshez nélkülözhetetlen tapasztalatok afrikai kontinensen tartása.¹⁸⁹

Az 1960-as években az európai oktatási rendszer megnyílt az afrikaiak számára. Tanulmányi ösztöndíjjal számos fiatal ösztöndíjas érkezett Európába, majd az 1980-as évektől kezdődően közülük sokan emigráltak az Egyesült Államokba és a Közel-Keletre, továbbá egyéb gazdag és fejlődő országokba. Az afrikai országok többsége nem képes a globális versenyben részt venni, ezért a regionális integrációt használják megoldásként az erőforrások megfelelő felhasználására, illetve a tudás helyben tartására.¹⁹⁰

Röviden szót kell ejtenünk az afrikai kezdeményezésekről, amelyek például a Nyugat-Afrikai Államok Gazdasági Közösségen (ECOWAS: Economic Community of West African States) vagy a Kelet-afrikai Közösségen (EAC: East African Community) belül vízummentes utazást tesznek lehetővé; még útlevél sem kell, elegendő az érvényes személyazonosító igazolvány.¹⁹¹

Hosszú távon megoldásként szolgálhat Afrika számára, hogy a kontinensen található a legtöbb olyan közösség, amely regionális integrációra buzdít, a személyek szabad áramlását megvalósíthatónak tartja és a legális migrációt saját régióiban támogatja. Ez az elképzelés hasonló az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményében megfogalmazottakhoz¹⁹², amelynek középpontjában a migráció legalizálása áll. Afrika számára a legfontosabb, hogy meg tudja tartani a képzett munkaerőt, valamint elősegítse a kontinensre történő visszavándorlást. Mindez persze abban az esetben lehetséges, amennyiben Afrika is vonzó kontinenssé válik a képzett orvosok, tudósok, mérnökök, valamint az elvándoroltak számára. Szükség van tehát mindazon egyetemi kapacitásokat bővítő fejlesztésre és beruházásra, amellyel Afrika az elkövetkezendő évtizedekben versenyképesebbé válhat.

2018. március 21.-én Ruanda fővárosában, Kigaliban az afrikai vezetői aláírták azt a dokumentumot, amely egy szabadkereskedelmi övezet megalakításáról szól. A megállapodáshoz az 55 afrikai országból 54 csatlakozott, Eritrea kivételével.¹⁹³ 2021. január 1-jén megkezdte működését az Afrikai Kontinentális Szabadkereskedelmi Térség

¹⁸⁹ PORTES i.m. 23.

¹⁹⁰ BÚR - TARRÓSY i.m. 111.

¹⁹¹ ADEPOJU, Aderanti: Fostering Free Movement of Persons in West Africa: Achievements, Constraints, and Prospects for Intraregional Migration. *International Migration*, 2002, Vol. 40. No. 2, 13.

¹⁹² Ld. EESC opinion, COM (2010) 379 final – 2010/0210 (COD). www.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:218:0097:0100:EN:PDF (2019.04.20.)

¹⁹³ https://au.int/sites/default/files/treaties/36437-treaty-cfta_consolidated_text_-_portuguese.pdf (2022.02.21.)

(AfCFTA: African Continental Free Trade Area). Az AfCFTA lehetőséget kínál mind a multinacionális vállalatoknak, mind a kis- és középvállalkozásoknak, hogy Afrikában az áruk és szolgáltatások akadályok nélkül áramolhassanak az országok között. Érdemes megjegyezni, hogy az AfCFTA egyik általános célja az áruk és szolgáltatások egységes piacának megteremtése, amely a személyek mozgását segíti [a megállapodás 3. cikkének a) pontja]. Ez a lépés a szabad kereskedelem középpontjába helyezi a személyek szabad vándorlását.¹⁹⁴ Még komoly diplomáciai tárgyalások folynak a háttérben a paktummal érintkező további tárgykörökben is, pl.: vám, adóharmonizáció, közös pénz bevezetés, munkavállalók szabad mozgása stb. Az AfCFTA jelentősége nem pusztán kontinentális, hanem globális is. Egyszóval, ezzel a megállapodással – és különösen annak megvalósításával – Afrika nagy lépést tesz a szegénység és a migrációs válság ellen.

Mindenképpen tanulság, hogy a migrációt visszafordítani vagy az elvándorlás folyamatát leállítani már nem lehet, meg kell tanulnunk alkalmazkodni hozzá.

A legális migráció kezeléséhez kapcsolódó, azon belül az integrációt elősegítő tényező annak szabályozása, hogy a huzamosabb ideig tartózkodási engedéllyel rendelkező személyekkel szemben megfelelő nyelvismeret követelményét támasszák. Emellett lényeges, hogy a bevándorló munkavállalók a befogadó állam állampolgáraival azonos, velük egyenlő bánásmódban részesüljenek a munkaerőpiacon. Az alkalmazási és munkavégzési feltételek, a szociális ellátás vagy az adókedvezmények egyenértékűsége védelmet biztosíthat a bevándorlók részére. A magasan képzett munkaerő számára az a környezet vonzó, amely munkavállalási szempontból is kedvezőbb feltételek nyújtására képes.¹⁹⁵ Általánosságban elmondható, hogy a legális migráció vonatkozásában számtalan, lényeges partnerségi és stabilitási megállapodásnak kell születnie az adott államok és térségek között, amelyeknek ki kell térniük a kereskedelmi és politikai kapcsolatok fejlesztésére. Elsőként az 1995-ös Barcelonai Nyilatkozat révén – a partnerség jegyében – gazdasági, politikai és szociális együttműködés indult meg a Mediterráneum államaival. „A barcelonai folyamatot követően létrejött a Mediterrán Unió, majd az eljárás

¹⁹⁴ <https://www.africaportal.org/features/afcfta-and-open-borders-opportunities-presented-free-migration/> (2022.02.21.)

¹⁹⁵ MOHAY Ágoston: *A nemzetközi népességmozgás jogi szabályozásának lehetőségei – A legális migráció Európai Unió szabályozásának példája*. In: TARRÓSY István - GLIED Viktor - KESERŰ Dávid (szerk.): *Új népvándorlás, Migráció a 21. században Afrika és Európa között*. Pécs, IDResearch Kft./Publikon Kiadó, 2011, 207-213.

továbbfejlesztéseként az Unió társulási megállapodást kötött Algériával, Egyiptommal, Marokkóval és Tunéziával.”¹⁹⁶

A legális migráció vonatkozásában egyrésztől kiemelten fontos az európai és észak-afrikai országok közötti állandó migrációs csatornák támogatása, valamint a munkahelyteremtés megkönnyítése és a munkalehetőségek biztosítása érdekében az intézmények közötti hálózatok létrehozása. Másrésztől létfontosságú az afrikai országokban működő regionális irodák együttműködésének erősítése az Interpol Nemzeti Központi Hatóságaival, valamint az Európai Unió és az afrikai országok közötti kommunikációs hálózatok továbbfejlesztése.¹⁹⁷ Ez azért is lényeges, mert a korábbi évek afrikai migrációs trendje megváltozott.

A 2000-es évek elején az Afrikából Európába történő bevándorlás elsősorban az Európai Unió dél-európai tagállamait érintette. Ebből kifolyólag az olasz kormány kiemelt hangsúlyt fektetett és jelentős összegeket fordított a Líbiával történő együttműködésre. A Berlusconi-Kadhafi egyezmény – amelyben megállapodás született Líbia fokozott finanszírozására – alapvető céljának az illegális afrikai bevándorlók elleni küzdelmet, továbbá a déli határok szigorúbb védelmét és egyes területek fokozott ellenőrzését tűzte ki céljaként. Szintén komolyan veendő migrációs elosztópontok alakultak ki Spanyolországban is, amely 2003-ban a marokkói-spanyol kooperáció keretében keményebb határrendészeti fellépést, majd kerítéseket és radarrendszereket eredményezett.¹⁹⁸ Az Európai Unió és Afrika között régóta fennálló partnerségi viszony van, amelyet a 2015. november 11-12-ei, migrációról szóló Vallettai-csúcstalálkozó is megerősített, azáltal, hogy az instabilitás kiváltó okainak, illetve a migráció hatékony kezelésének érdekében létrehozták az EU Afrikai Sürgősségi Vagyonkezelői Alapját. A vallettai csúcstalálkozón az európai és az afrikai állam-, illetve kormányfők azzal a szándékkal találkoztak, hogy erősítsék a migrációval kapcsolatos együttműködést, továbbá megvitassák az előttük álló kihívásokat és a migrációban rejlő lehetőségeket.¹⁹⁹ A résztvevők elismerték, hogy a tranzit- és célországok közös felelőssége a migráció kezelése, ezért a kölcsönös együttműködés keretében közös megoldást kell találniuk a

¹⁹⁶ GYENEY Laura: *Legális bevándorlás az Európai Unióba, különös tekintettel a családi élet tiszteletben tartásának jogára.* Doktori értekezés, Budapest 2011. 148-150. <https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Gyeny%20Laura%20Phd.pdf> (2019.04.20.)

¹⁹⁷ Valletta Summit, 11-12 November 2015 – Action Plan, http://www.consilium.europa.eu/media/21839/action_plan_en.pdf (2019.04.20.)

¹⁹⁸ TARRÓSY István: *Afrikai migránsok a fejlett világban – Migrációs trendek, integráció, tapasztalatok,* http://www.okri.hu/images/stories/OKRISzemle2009/OKRISzemle_2011/009_tarosy.pdf (2019.04.20.)

¹⁹⁹ A migrációval foglalkozó vallettai csúcstalálkozó, 2015.11.11-12.: <http://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/international-summit/2015/11/11-12/>, (2019.04.20.)

migráció kapcsán felmerülő nehézségekre. A csúcstalálkozón elfogadott cselekvési terv elsődleges céljai a legális migráció és a mobilitás területén, valamint a visszaküldés és visszafogadás terén folytatott együttműködés javítása, a bevándorlók, illetve a menedékkérők védelmének erősítése, továbbá az illegális migrációhoz kapcsolódó emberkereskedelem és bevándorlócsempészet elleni fellépés érdekében kerültek meghatározásra.²⁰⁰

Figyelembe véve a nemzeti sajátosságokat, a cselekvési terv kiemelt területei összhangban állnak az országok szuverenitásával, valamint a nemzeti jogszabályokkal, mindemellett kiemelkedő uniós források állnak rendelkezésre az Afrikával történő együttműködésre.

A cselekvési terv sarkalatos pontjainak végrehajtására a csúcstalálkozó résztvevői 2016 végéig vállaltak kötelezettséget, s történtek is előrelépések. Egyfelől szükséges támogatni az afrikai országokat, a regionális és a pán-afrikai intézményeket, különösen az Afrikai Uniót; szükséges továbbfejleszteni a nemzeti és regionális migrációt; továbbá ösztönözni kell a háromoldalú együttműködéseket és a regionális gazdasági integrációt, amelyek a dél-szaharai afrikai és a dél-mediterrán európai uniós ország között állnak fenn. Kiemelkedően fontos egyrészt az európai és afrikai szakképző intézmények közötti kooperatív hálózatok kialakítása, annak érdekében, hogy a szakképzés megfeleljen a munkaerő-piaci igényeknek, másrészt a környezeti, az éghajlatváltozással, a fenntartható fejlődéssel, illetve a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos kérdések megvitatása, továbbá az élelmiszerbiztonság javítása is. Mindezen felül lényeges, hogy 2030-ig a bevándorló munkavállalók pénzáttalási tranzakciós költségeit csökkentsék, továbbá olyan országspecifikus intézkedéseket dolgozzanak ki, amelyeknek célja a fejlesztés ösztönzése mind az Európai Unió, mind pedig Afrika országainak bevándorlódiaszpóráin belül és azok között.²⁰¹

Az emberi jogok megsértéséhez, a visszaélések megakadályozásához, az illegális migrációhoz és a menekültáramlathoz fűződő konfliktusokra kiemelt figyelmet kell fordítani egyes afrikai országokban, különösen „Afrika szarva” térségében. A radikalizmus megelőzésére és leküzdésére irányuló intézkedések – az előzőekben felsorolt területekkel megegyezően – mindenekelőtt a fiatalokat érintik. Mindehhez a diplomáciai támogatás megerősítése szükséges, hiszen ennek révén a legsürgetőbb afrikai válsághelyzetek gyorsabb megoldása válhat lehetővé. A biztonsági és terrorfenyegetések

²⁰⁰ A migrációval foglalkozó valletai csúcstalálkozó, 2015.11.11-12.: <http://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/international-summit/2015/11/11-12/> (2019.04.20.)

²⁰¹ VINES, Alex: A Decade of African Peace and Security Architecture. *International Affairs*, 2013, Vol. 89, No. 1, 89-109.

elleni küzdelem érdekében nélkülözhetetlen az állami erőforrások stabilizálása, valamint a helyi lakosság javát szolgáló – részben diplomáciai jellegű – erőfeszítések folytatása.²⁰²

A vallettai csúcstalálkozón létrehozott Sürgősségi Alap²⁰³ számos cselekvési programot hirdetett a migráció csökkentése, a bevándorlók életkörülményének javítása, illetve az irreguláris migráció okainak kezelése érdekében. A *Gambiai Cselekvési Program* célja Gambia gazdasági fejlődéséhez történő hozzájárulás, amely a foglalkoztathatóság javításával kívánta csökkenteni migrációt. A program közvetlenül támogatja a helyi gazdasági fejlődést, valamint a fiatalok számára számos lehetőséget kínál. Az *Etiópiai Cselekvési Program* kiemelt célja az irreguláris migráció okainak kezelése, valamint a bevándorlók és a visszatérők életkörülményeinek javítása Tigráj, Amhara és Oromia régióban, ami az új gazdasági lehetőségek és a munkaképesség megteremtésével valósul meg.

Az *Észak-afrikai Regionális Fejlesztési és Védelmi Program* az észak-afrikai térség társadalmi kohéziójához, valamint a foglalkoztatási lehetőségek előmozdításához járul hozzá. Az *Észak-Mali Program* az élelmezésbiztonságot, míg a *Dél-szudáni Program* az állami egészségügyi rendszerek megyei szinten történő megerősítését, többek között a terhességi ellátáshoz való hozzáférést, az egészséges újszülöttek arányának növelését, illetve az alapvető gyógyszerek rendelkezésre állásának biztosítását tűzte ki célul. A migráció kezelésével kapcsolatos stratégiák, beleértve a nemzeti és regionális fejlődést, magukban foglalják az illegális migráció, az emberkereskedelem és a bevándorlók csempészete elleni fellépést, valamint a legális bevándorlás kérdését. A migráció kezelésével kapcsolatban az Európai Unió számos afrikai partnerével kezdeményezett tárgyalást, például Líbiával, ahol elengedhetetlen az összetett migrációs jelenségek, jelenségcsoportok kezelése. A *Sürgősségi Alapban* testet öltő kezdeményezés Burkina Faso, Kamerun, Csád, Elefántcsontpart, Bissau-Guinea, Guinea, Ghána, Mali, Mauritánia, Niger, Nigéria, Szenegál, Gambia és Líbia számára hozzáférhető, a következő tevékenységi területek körében: önkéntes visszatérés megkönnyítése; fenntartható integráció (beilleszkedés) elérése; az információkhoz való hozzáférés elősegítése;

²⁰² Valletta Summit, 11-12 November 2015 – Action Plan, http://www.consilium.europa.eu/media/21839/action_plan_en.pdf (2019.04.20.)

²⁰³ EU Emergency Trust Fund for Africa https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/eu-emergency-trust-fund-africa_en.pdf (2019.04.20.)

migrációs útvonalakkal, valamint a bevándorlók szükségleteivel kapcsolatos adatgyűjtés és adatközlés javítása.²⁰⁴

A regionális migrációs program a megfelelő migrációs gazdálkodást előmozdító és a csempészet elleni küzdelmet elősegítő program, amelynek célja a bevándorlók jogainak biztosítása, illetve a kizsákmányolástól, erőszaktól és visszaélésektől történő védelme. A program általános célja mindenekelőtt a migráció megkönnyítése. A határigazgatás javítása, a bűnözői hálózatok elleni küzdelem, elsősorban átfogó kormányzati-igazgatási kezdeményezések és együttműködések elősegítése révén, illetve az emberi jogi visszaélések megelőzése és a jogállamiság érvényesülése által valósulhat meg. Ezenfelül a biztonság és az igazságszolgáltatás nemzeti erőforrásainak növelése, az illegális migráció, az emberkereskedelem és a bevándorló-csempészet elleni küzdelem leginkább a regionális együttműködésekön keresztül válhat sikeressé.

3.6. Összefoglalás és következtetések

Jelen fejezet a következő hipotéziseket támasztja alá:

1. hipotézis: *Afrika és Európa együtt tud működni a migráció kezelésében. A migrációs politika kapcsán kulcsfontosságú a folyamatos diplomáciai párbeszéd.*
2. hipotézis: *Európának támogatnia kell Afrika saját fejlesztési kapacitásait, hogy megkezdődhessenek a reformok, azzal a céllal, hogy az afrikaiak javuló életkilátásokkal rendelkezzenek, és ne vándoroljanak ki.*

A szűken vett afrikai migráció tekintetében a dolgozat megállapította, hogy az afrikai lakosságra kismértékben jellemző a migráció, annak ellenére, hogy a kontinensen évről évre jelentős népességnövekedés tapasztalható, és az alacsony képzettségű munkaerő számára sincs biztosítva a megfelelő (értsd: nyugat-európai értelemben vett) életminőség. Afrikát gyors demográfiai növekedés jellemzi, amelyet nem képes követni a munkahelyek száma, így a vándorlás mondhatni eleve elrendeltetett az afrikai lakosság számára. Az afrikai migráció jelentős része a kontinensen belül zajlik, az afrikai vándorlók még napjainkban is inkább egy észak-afrikai államot választanak, mintsem hogy a kontinensen kívülre, más térségek irányába vándoroljanak.²⁰⁵

²⁰⁴ EU Emergency Trust Fund For Africa, https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/eu-emergency-trust-fund-africa_en.pdf (2019.04.20.)

²⁰⁵ ÁLVAREZ ACOSTA, María Elena - LÓPEZ LEÓN, Evelyn: Las migraciones africanas en la contemporaneidad: singularidades más relevantes. Revista Política Internacional, 2019, No. 3, 23.

Az egyes afrikai térségek migrációs sajátosságai eltérnek egymástól: az észak-afrikai kivándorlók többségének elsődleges célállomása Európa, míg a szubszaharai vidék képzettséggel nem rendelkező lakosai inkább a szomszédos országokban keresik boldogulásukat. A nyugat-afrikai, valamint a dél-afrikai migráció főként régióon belül zajlik, a déli migráció első állomása a Dél-afrikai Köztársaság. A kontinens fejletlensége miatt kevésbé vonzó a külföldi munkaerő számára, így inkább az a trend érvényesül, hogy Afrika szakképzett polgárait Európa és Észak-Amerika vonzza magához.

Afrika-szerte kiemelten fontos, és a felhozott példákon keresztül jól látható, hogy ténylegesen meg is valósul a regionális együttműködés, valamint a kontinens egészének kooperációja. Az afrikai országok többsége nem képes a globális versenyben részt venni, ezért nagy mértékben a regionális integrációt használják megoldásként az erőforrások megfelelő allokálására, illetve a tudás helyben tartására. Hosszú távon megoldásként szolgálhat Afrika számára, hogy a kontinensen található a legtöbb olyan regionális közösség (helyi, államközi és egyéb entitás), amely regionális integrációra buzdít, a személyek szabad áramlását megvalósíthatónak tartja és a legális migrációt saját régióiban támogatja. A megfogalmazott és a példaként említett dokumentumokban írásban is rögzített célkitűzések alapján a közeljövőben Afrikának vonzó kontinenssé kell válnia a képzett orvosok, tudósok, mérnökök, valamint az elvándoroltak számára.

A migrációval kapcsolatos kihívásokra gyors lépések és azonnali, a szereplők közötti koordináció által kimunkált válaszok szükségesek, amelyeket számos ágazatban – többek között az infrastruktúra, az energia, az egészségügy, az oktatás, a béke és biztonság elősegítése, a gazdasági növekedés, valamint a munkahelyteremtés területén – Afrikán kívüli aktorként jelentős mértékben támogat az Európai Unió is. A 2015 novemberében megtartott vallettai csúcstalálkozón létrehozásra került az *Afrikai Szükséghelyzeti Vagyonkezelő Alap* (EUTF Africa),²⁰⁶ amely számos cselekvési programot hirdetett a migráció csökkentése, a bevándorlók életkörülményeinek javítása, illetve az irreguláris migráció okainak kezelése érdekében. Afrika lakosságának túlnyomó többsége képzetlen fiatal, így feltételezhető, hogy a későbbiekben meginduló *valóban* tömeges vándorlásuk akár súlyos krízist is okozhat Európában.

Annak ellenére, hogy a magyar társadalomban elenyésző az afrikaiak száma, Magyarországnak is fel kell készülnie az afrikai migráció esetleges erősödésére. A magyarországi határvédelmi szigorításokkal párhuzamosan az ország aktuális külpolitikai

²⁰⁶ <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/eutf-for-africa-32-2018/hu/> (2020.12.25)

irányvonalai, a „Keleti Nyitás” és a „Déli Nyitás” az afrikai térségek – különösen a szubszaharai országok – felé történő kapcsolat újraépítését is elősegíteni hivatottak.²⁰⁷ Álláspontom szerint rövid távon nagy fordulat nem várható a jelenlegi migráció kapcsán felmerülő kérdésekben, sem a nemzetközi összefogás, sem a politikai diszkurzus vonatkozásában. Afrikának feltétlenül ki kell dolgoznia lehetséges megoldásokat a jelenleg fennálló migrációs helyzetek kezelésére, és ha beválnak a tervek, akkor az afrikai államok nem csupán a migrációs folyamatokat kezelik majd hatékonyan és eredményesen, hanem ezek révén kialakítják, illetve meg is erősítik a lakosság jólétét biztosító feltételeket.

A fejezet igazolta, hogy a migrációs diplomácia, s különösen annak az EU-val, illetve az egyes európai államokkal közös erőfeszítései jelentik jelenleg a belső, tehát Afrikán belüli diplomáciai, gazdasági és egyéb erőfeszítések mellett a leglényegesebb erőforrásokat, ha úgy tetszik: a migrációval kapcsolatos fő, illetve szinte egyedüli hajtóerőt.

---

²⁰⁷ <http://delinyitas.hu/novemberben-rendezik-meg-a-2-budapest-afrika-forumot-budapesten/> (2020.12.25)

4. A migrációs folyamatok kezelése Angolában

Angola (az ország hivatalos elnevezése Angolai Köztársaság, portugál nyelven República de Angola) Afrika nyugati részén található. Közvetlen szomszédai a Kongói Demokratikus Köztársaság, Zambia, Namíbia. Virgílio Coelho 2015-ben megjelent írásában azt állítja, hogy a terület legrégebbi népcsoportja a khoiszán nép volt, akik vadászó-gyűjtögető életmódot folytattak. A helyükre fokozatosan bantuk érkeztek, de teljesen nem tudták a khoiszánokat kiszorítani, kis csoportjaik a mai napig is fennmaradtak Angola déli részén.²⁰⁸

A fentiekből jól látszik, hogy a migráció már Angola korai történelmében is jelentős helyet foglalt el, ami az idő előrehaladtával csak erősödött, és rövidesen figyelemreméltó méreteket öltött.

Napjainkban a migráció szintén égető kérdés az országban. Angola esetében a migrációs tendenciák felgyorsult átalakulásban vannak, amelynek következményei nem mindig könnyen kezelhetők. Nem csupán a külföldi migráció érdemel figyelmet, hanem a belső migráció tekintetében továbbra is lényeges a vidéki területekről a városokba irányuló magas mobilitás, annak ellenére, hogy a polgárháború 2002-ben véget ért.²⁰⁹

Lényeges annak rögzítése is, hogy Angola politikai és gazdasági átalakulása, illetve népességének mozgása – általában az afrikai átmeneteket bemutató kötetek vonatkozó fejezeteiben – már az elmúlt évtizedekben, sőt a rendszerváltozás előtt is megjelent a hazai irodalomban, és hangsúlyos témaként volt jelen a magyar társadalomtudományban.²¹⁰

4.1. Angola története

Angola sokáig portugál gyarmat volt, amelynek rabigáját majdnem négyszáz évig nyögte.²¹¹ A függetlenségét végül 1975-ben nyerte el. Ebben az évben, november 11-én sikerült végül az országnak elérnie a függetlenségét. Luandát, Angola fővárosát ekkor a

²⁰⁸ COELHO, Virgílio: A classificação etnográfica dos povos de Angola (1.^a parte). *Mulemba Revista Angolana de Ciências Sociais*, 2015, 5 (9), 4.

²⁰⁹ LOPES, Carlos M.: *Tema de Reflexão: O Impacto da Migração para o Desenvolvimento Desafios e Oportunidades para Angola, Agenda Global de Desenvolvimento pós 2015*. Luanda, Organização Internacional para as Migrações (OIM), 2015, 5.

²¹⁰ Lásd például: Belia György: *Ébredő Afrika*. Budapest, Magvető, 1961; Sík Endre: *Fekete-Afrika története*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1964; Györke József: *Válsággócok. Fekete-Afrika*. Budapest, Kossuth Kiadó, 1984. stb. vonatkozó fejezeteit.

²¹¹ SZABÓ Lóránd: *Afrika felosztása? Az 1884-1885-ös berlini Kongo-konferencia*. In: SZABÓ Lóránd – ÖLBEI Tamás – WILHELM Zoltán (szerk.): *Anyországok és (volt) gyarmataik 1. Pécs, PTE Afrika – Amerika – Ázsia Universitas Munkacsoport, 2002, 85–92.*

Népi Mozgalom Angola Felszabadításáért (MPLA) katonai erővel elfoglalta, éppen ezért a függetlenedést követően ez a párt volt az, amelyik kikiáltotta az Angolai Népi Köztársaságot.²¹²

Az Angola teljes területe feletti irányítás megszerzéséért ebben az időszakban komoly harcok folytak az országban működő különböző politikai erők között. Ennek ellenére ezzel egyidőben megkezdődött a szocialista államberendezkedés kiépítése. A függetlenségért folytatott harcot innentől kezdve a politikai mozgalmak közötti viszálykodás, polgárháború váltotta fel, amely egészen 2002-ig keserítette meg az ország lakosainak életét. Angolának a függetlenség elnyerésének időszakában problémát okozott az, hogy bár a teljes függetlenedésre törekedett, mégis számos ország felé el kellett köteleződnie annak érdekében, hogy gazdaságát szinten tarthassa.²¹³ A függetlenség előtt és után a hidegháború következtében számos ország avatkozott be Angola belügyeibe, az egyik beavatkozó ország pedig Kuba volt.²¹⁴

4.2. Kubai katonai beavatkozás és bevándorlás Angolában

Mielőtt röviden tárgyalnánk a kubai beavatkozást Angolában, fontos összefoglalni a beavatkozást motiváló történelmi hátteret. Angola függetlenségi harcának kezdetét (1961. február 4.) követően diplomáciai kampányok is kezdetüket vették, s ezek keretében a már függetlenné vált afrikai államokkal, a szocialista országokkal, egyes ázsiai országokkal és a skandináv államokkal történt meg a kapcsolatfelvétel Angola függetlenségéért, valamint Portugália elítéléséért az Egyesült Nemzetek Szervezetében (ENSZ). Annak ellenére, hogy a nemzetközi helyzet kedvezőtlen volt, a portugál gyarmati rezsim nehezen bocsátkozott tárgyalásokba a békés megoldásról, amely egy szabályozott átmenet révén gyarmati területeinek függetlenségét eredményezte volna. Éppen ellenkezőleg, a portugál gyarmati rezsim fokozta az elnyomást. Az 1961 és 1975 közötti időszakot erőteljes migráció jellemezte a gyarmatosítás elleni háború kezdete miatt, ami bizonytalanságot teremtett mind a portugálok, mind az angolaiak számára,²¹⁵ s egyik következménye az volt, hogy

²¹² HEGEDŰS Éva: Angola és Magyarország kétoldalú kapcsolatai 1975 és 1993 között. *Külvilág* V. évfolyam. 2008/1, 29.

²¹³ HEGEDŰS i.m. 30.

²¹⁴ VIEIRA DA SILVA, Sérgio: A intervenção cubana em Angola revisitada. Edições Universitárias Lusófonas. *ResPublica: Revista Lusófona de Ciência Política, Segurança e Relações Internacionais* n° 12/2012. 83.

²¹⁵ CUPATA, Jacob Lussento: *Representações sociais dos angolanos sobre os imigrantes cubanos: o caso do Sumbe*. Lisboa, Dissertação apresentada para obtenção de Grau de Mestre em Relações Interculturais, 2014, 57.

sok angolai állampolgár vándorolt el a szomszédos országokba, például a Kongói Demokratikus Köztársaságba, Zambiába, Namíbiába és a Kongói Köztársaságba, illetve más kontinensekre is.

Az 1974. április 25-i „szegfűs” forradalom, az MFA (Movimento das Forças Armadas: Fegyveres Erők Mozgalma) vezette események révén megdőlt az Estado Novo (Új állam) diktatórikus rendszere, amelyet António Salazar még 1933-ban hozott létre. A szegfűs forradalom azonnal megfogalmazta igényét a függetlenséghez való jogra, felszólítva a három angolai felszabadítási mozgalmat, hogy a portugál főbiztossal együtt alakítsanak átmeneti kormányt. Így az Alvor-megállapodást 1975. január 15-én írták alá a portugál kormány és a három angolai felszabadító mozgalom között. A megállapodás meghatározta a hatalommegosztás paramétereit az országban.²¹⁶ Angolában a következő három felszabadító mozgalom harcolt a függetlenségért: FNLA (Frente Nacional de Libertação de Angola: Angola Felszabadításának Nemzeti Frontja), MPLA (Movimento Popular de Libertação: Angola Felszabadításának Népi Mozgalma) és UNITA (União Nacional para Independência Total de Angola: Nemzeti Egység Angola Teljes Függetlenségéért). 1975 után Afrika leghosszabb és legnagyobb emberáldozattal járó polgárháborúja következett. Az FNLA, MPLA és UNITA közül az első hamar feladta a harcot, a másik kettő azonban kis megszakításokkal 2002-ig folytatta egymás elleni háborúját, az egész országot polgárháborús helyzetben tartva. A hidegháború alatt az MPLA a Szovjetunió és Kuba anyagi és katonai segítségét élvezte, az UNITA pedig a dél-afrikai és amerikai kormányokat tudhatta maga mögött.²¹⁷ 1975. november 11-től, Angola függetlenségének napjától kezdve néhány ország bekapcsolódott a hosszú polgárháborúba, logisztikailag, anyagilag és további formákban is támogatva a felszabadítási mozgalmak egyikét vagy másikat.²¹⁸

A kubai katonai beavatkozásnak többféle értelmezése létezik mind a mai napig. Egyesek szerint ez egy olyan küldetés volt, amely a Szovjetunió vezetésével megerősítette Kuba „szatelit állam” jellegét. Mások szerint ez a beavatkozás a nemzetközi szolidaritás kifejeződése volt, mivel az Angola elleni imperialista agresszió intenzíven erősödött. A jól képzett és jól felszerelt zairei csapatok 1975. március 25-én léptek Angolába, hogy támogassák Holden Robertót, az FNLA elnökét. A keleti országrészben pedig

²¹⁶ MATIAS DA SILVA, António Carlos: Angola: história, luta de libertação, independência, guerra civil e suas consequências, *Neari em Revista*, V.4 N.5, 2018.1, 10.

²¹⁷ MATIAS DA SILVA i.m. 11.

²¹⁸ GEORGE, Edward: *The Cuban intervention in Angola, 1965-1991: from Che Guevara to Cuito Cuanavale*. London - New York, Frank Cass, 2005, 49.

mindeközben Jonas Savimbi, az UNITA elnöke Zambiától kapott jelentős támogatást.²¹⁹ Kiemelkedő jelentőségű körülmény, hogy a dél-afrikai katonai csapatok Namíbia megszállt területén keresztül 1975. augusztus 5-én átlépték Angola déli határát, még hozzá azzal az indokkal, hogy megvédjék a Ruacaná-Calueque-i vízerőmű területét. Ezek a katonai csapatok hatalmas katonai erőforrásaikkal készen álltak egy bábkormány létrehozására Luandában, 1975. november 11-e előtt.²²⁰ Az MPLA kérésére a kubai kommunista párt vezetése 1975. november 5-én úgy döntött, hogy katonai missziót küld Angolába; ez volt az úgynevezett „Carlota”-művelet. Ez a művelet egy 650 katonából álló, megerősített zászlóalj küldésével kezdődött. 13 napig folyamatosan szállították repülővel a katonákat a havannai José Martí repülőtér katonai bázisáról a luandai repülőtérre. A küldetés lényege az volt, hogy megállítsák a dél-afrikai és zairei csapatok támadását, hogy az angolai főváros ne kerüljön az ellenséges erők kezére és fenntartsák az ellenállást, amíg az erősítés meg nem érkezik. Sokan már biztosak voltak abban, hogy a kubai segítség túl későn érkezett, és már csak abban bíztak, hogy legalább Cabinda tartomány (a kőolajban leggazdagabb terület) angolai fennhatóság alatt maradjon.²²¹ Aztán a frontvonalak megmerevedtek, és 1976-ban már 36 000 kubai katona tartózkodott Angolában. A kubai csapatok teljes kivonulására végül 1991-ben került sor. A kubai katonai részvétel az angolai háborúban rendkívül súlyos emberi és politikai következményekkel járt.²²²

Az angolai kormány kérésére az említett időszakban Kuba folyamatosan növelte katonai jelenlétét, és 15 000 kubai katona részt vett a Cuito Cuanavale-i háború (1987. november – 1988. március).²²³ Az évtizedek alatt összesen több mint 377 000 sorkatona és 56 000 kubai tiszt teljesített szolgálatot Angolában. Legalább 2289 kubai katona és civil alkalmazott halt meg: 863 harc közben, 597 betegségben és 829 balesetben. A Cuito Cuanavale-i háború utolsó szakaszában mintegy 50 000 kubai tartózkodott Angola területén. A kubai kivonulást követően a két ország fenntartotta a politikai, diplomáciai és gazdasági kapcsolatokat. Mellékszál a történetben, hogy a kubai katonák és civilek jelen voltak Etiópiában és más afrikai országokban is (1977. július – 1978. március).²²⁴ A kubai beavatkozás az angolai polgárháborúban mintegy 16 évig tartott. A kormány fegyveres erői és a kubai katonák 1988. júliusában, a Cuito Cuanavale-i háború nyomán arra

²¹⁹ VIEIRA DA SILVA i.m. 71.

²²⁰ GEORGE i.m. 63.

²²¹ VIEIRA DA SILVA i.m. 73.

²²² <http://www.angonoticias.com/Artigos/item/7329/angola-castro-revela-que-retirada-aconteceu-sob-pressao-sovietica> (2020.08.03.)

²²³ SANEY, Issac: African Stalingrad: The Cuban Revolution, Internationalism and the end of Apartheid. *Latin American Perspectives*, Vol. 33, No. 5. Setembro 2006, 81-85.

²²⁴ <https://istoe.com.br/operacao-carlota-a-maior-campanha-militar-de-fidel-castro/> (2020.08.03.)

kényszerítették a dél-afrikai katonai csapatokat, hogy vonuljanak ki Angolából.²²⁵ Az érintett országok hosszú tárgyalásokat folytattak az angolai helyzetről.²²⁶ Végül 1988. december 22-én az ENSZ égisze alatt egyezett meg Angola, az Egyesült Államok, a Szovjetunió, Kuba és Dél-Afrika New Yorkban. E napon az Angolai Népköztársaság, a Kubai Köztársaság és a Dél-afrikai Köztársaság között háromoldalú megállapodás kötöttetett. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 435/1978. (IX.29) határozata alapján Angolából kivonultak a dél-afrikai és a kubai csapatok, Namíbia pedig 1990-ben elnyerte függetlenségét Dél-Afrikától, továbbá ez volt az a megállapodás, amely Dél-Afrika demokratizálását és az apartheid rendszer megszüntetését is eredményezte.²²⁷ Ezek voltak egyúttal a hidegháború utolsó epizódjai is Afrikában. Az angolai konfliktus volt a legbonyolultabb és legtraumatikusabb azon portugál tengerentúli gyarmatokat érintő konfliktusok közül, amelyek 1974-ben és 1975-ben vívták ki függetlenségüket. Az ország számos természeti erőforrással rendelkezik, mint például kőolaj, gyémánt, arany, vas stb., így nem meglepő, hogy Angola függetlensége közel sem volt magától értetődő azon (nagy)hatalmak körében, amelyek a hidegháború kontextusában akarták kihasználni a Portugália által hagyott hatalmi vákuumot.

A függetlenség kihirdetése (1975. november 11-e) után megkezdődött az angolai konfliktus nemzetközivé válása, elsősorban Dél-Afrika, Zaire (ma Kongói Demokratikus Köztársaság), Kína, az Amerikai Egyesült Államok, a Szovjetunió és Kuba részvételével. Angola – ahogyan arra már korábban is utaltam –katonai összecsapások helyszínévé vált. A polgárháború alatt (1975-2002) egy hosszú békefolyamat is kezdetét vette. Az ENSZ négy békefenntartó művelettel avatkozott be Angola polgárháborújába. Az első művelet az ENSZ Ellenőrzési Missziója (UNAVEM I) volt (1989. január – 1991. május), méghozzá azzal a céllal, hogy az Angola, Kuba és Dél-Afrika által aláírt New York-i megállapodás végrehajtását ellenőrizze. E megállapodás előírta a kubai katonai csapatok kivonulását Angolából, valamint a dél-afrikai katonai erők kivonulását Namíbiából. A második művelet az UNAVEM II volt (1991. május – 1992. október), ez volt az első misszió, amely már az addigra egy pólusúvá vált nemzetközi rendszerben működött, az Amerikai Egyesült Államok vezetésével, azzal a céllal, hogy megerősítsék az angolai kormány és az UNITA

²²⁵ RICARDO LUIS, Roger: *Prepárensse a vivir: Crónicas de Cuito Cuanavale*. Havana, Editora Política, 1989, 117-119.

²²⁶ GOMES CRAVINHO, João: *Visões do Mundo. As Relações Internacionais e o Mundo Contemporâneo*. Lisboa, Imprensa de Ciências Sociais, 2002, 15-16.

²²⁷

https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/AO_881222_TripartiteAgreement%28esp%29.pdf (2020.08.03.)

által aláírt 1991. évi Bicesse-megállapodást. A misszió sikertelen volt, mivel az 1992-es választások után folytatódott a polgárháború.²²⁸

A harmadik művelet az UNAVEM III volt (1995. február – 1997. június),²²⁹ amelynek feladata az 1994. évi Lusakai Egyezmény²³⁰ betartásának ellenőrzése volt. A polgárháború intenzitása fokozódott, ezzel pedig csökkent a béketeremtés reménye. Az ENSZ missziója ismét kudarcot vallott. A negyedik művelet az ENSZ Angolai Megfigyelő Missziója (MONUA) volt (1997. június – 1999. február), amely a háború sújtotta országban végül nem tudta elérni sem az ország egyesítését, sem a megbékélést.²³¹

Angolában magyar katonák és rendőrök is részt vettek az ENSZ által szervezett békefenntartó missziókban 1991 és 1999 között. Magyar katonák először az UNAVEM II misszióban vettek részt, majd tevékenységük elismeréseként az UNAVEM III és a MONUA19 műveletben is. Az ENSZ felkérésére az UNAVEM missziókban váltásonként 10 katona és egy 15 fős rendőri kontingens, míg a MONUA műveletében 3 fős katonai és egy 8 fős rendőri kontingens képviselte Magyarországot.²³²

2002. február 22-én Jonas Savimbi, az UNITA vezére a kormányerőkkel folytatott harcban életét vesztette Moxico tartományban. Savimbi halálát követően, Luandában 2002. április 4-én az angolai kormány és az UNITA aláírta a Békeszertződést, amely véget vetett a 27 éve tartó polgárháborúnak.²³³ Az országban 2002 óta, a béke elérése óta erősödik a bevándorlás, érdemben megváltoztatva az angolai életmódot, ezáltal új társadalmi-kulturális összefüggéseket is teremtve. A bevándorlás okai különféle gazdasági, politikai és társadalmi okok, ezek mellett az országnak a fejlődéshez és a háború utáni újjáépítéshez szüksége van külföldi szakemberekre. Így a kubaiak jelenlétét az Angolai Köztársaság kormánya és a Kubai Köztársaság kormánya közötti számos együttműködési megállapodás támogatja azóta is. A katonai területen korábban nyújtott segítség mellett Kuba (még ma

²²⁸ BESENYŐ János - BÚR Gábor - HORVÁTH Sándor: Magyar katonák tevékenysége az ENSZ angolai békeműveleteiben. *Szakmai Szemle*, 2. szám, 2013, 175.

²²⁹ BESENYŐ - BÚR – HORVÁTH i.m. 177.

²³⁰ Az angolai kormány és az UNITA (Nemzeti Unió Angola Teljes Függetlenségéért) 1994. november 20-án írta alá a megállapodást Zambia fővárosában, Lusakában. A felek megállapodtak az 1992-es választásokat követően létrejött intézmények elismeréséről, a lefegyverzéséről, a nemzeti hadsereg létrehozásáról és egy nemzeti egységkormány létrehozásáról. <http://www.embaixadadeangola.org/acordos.htm> (2022.05.19.)

²³¹ MOITA, Madalena: Portugal nas operações de apoio à paz em Angola, https://www.janusonline.pt/arquivo/2005/2005_4_3_6.html#dados (2020.08.17.)

²³² BESENYŐ János: Magyar katonák tevékenysége az angolai ENSZ-békeműveletekben. *Hadtudomány* 2014/3–4, 66.

²³³ OLIVEIRA RODRIGUES, Anselmo de - FERREIRA GLASER MIGON, Eduardo Xavier: Do Acordo Tripartido (1988) Ao acordo de Paz em 2002: O processo de paz conduzido em Angola. Porto Alegre, *Revista Brasileira de Estudos Africanos*, v. 4, n. 7, Jan./Jun. 2019, 73.

is) fontos szerepet játszik az egészségügy és az oktatás területén.²³⁴ Az oktatás, mint a fejlődés elősegítője jelentős mértékben hozzájárul az angolai társadalom átalakulásának és fejlődésének helyes értelmezéséhez, nevezetesen a portugál gyarmatosítás során bekövetkezett társadalmi-politikai és gazdasági átalakulások megértéséhez, a gyarmati rezsim elleni küzdelem, a függetlenség, a polgárháború, az államépítés, a demokratizálódás kontextusba helyezéséhez.²³⁵

Egy ország fejlődését befolyásoló tényezők lehetnek: a földrajzi helyzetből adódó előnyök; a humán tőke, a képzettség, az innovációs képesség, a vállalkozási aktivitás növekedése, ami hatással van természetesen a foglalkoztatásra is. Ezek a tényezők a felzárkózást segítik, például az állami támogatások volumene, az átláthatóság, a korrupciómentesség, ipari parkok jelenléte, a külföldi tőke növekvő aránya az ország gazdaságában, ami a termelési-technológiai váltást segíti elő és munkahelyeket teremt, továbbá az áruk és szolgáltatások mennyiségi és minőségi növekedése mind-mind strukturális fejlődést eredményez.²³⁶ A Kuba által nyújtott segítség az oktatás és az egészségügy területén kétségtelenül nélkülözhetetlen a fejlődéshez, és az angolaiak többségének pozitív véleménye van a kubai bevándorlókról. A kubai jelenlét jelentős mértékben befolyásolja a multikulturális megértést.

4.3. Angola gazdasága

Angola rendkívül gazdag természeti kincsekben. Ásványkincsei közül a legfontosabb a kőolaj, a gyémánt, a vasérc, a foszfát, a réz, az arany, a bauxit, amelyek világgazdasági szempontból is hatalmas jelentőséggel bírnak.²³⁷

Angola legfontosabb kereskedelmi partnerei 2020-ban:

Export: Kína 60,6%, Egyesült Arab Emírségek 7,7%, India 7,1% Import: Kína 18,7%, Portugália 12,5%, USA 7,9%.²³⁸ Angolának minden természeti feltétel megadatott ahhoz, hogy lakosai jó életszínvonalon élhessenek. Az életszínvonal ennek ellenére nem magas: Angola a GDP-jét tekintve a 73. az országok között. Angola GDP-je 70339 millió USD

²³⁴ CUPATA i.m. 3.

²³⁵ ZAU, Filipe: *Educação em Angola: Novos trilhos para o desenvolvimento*. Luanda, Movilivros Edições, 2009, 486.

²³⁶ CAEIRO, Domingos: *Globalização Económica*. In: CARMO, Hermano: *Problemas Sociais Contemporâneos*. Lisboa, Universidade Aberta, 2001, 219.

²³⁷ COLLELO, Thomas (ed.): *Angola: A Country Study*. Washington D.C., Area handbook series 550. No. 59. 1991, 36.

²³⁸ INE Instituto Nacional de Estatística. Comércio Internacional. Folha de Informação Rápida sobre as estatísticas de comércio externo, IV. trimestre de 2020, 7.

2021-ben.²³⁹ Az utóbbi években dinamikus fejlődés következett be a gazdaságban, de még így sem tudott magasabbra emelkedni, mint a közepes jövedelmű országok alsó harmada. Ennek legfőbb oka az, hogy a lakosság nagy része mind a mai napig mezőgazdaságból él, és főként önellátásra, nem pedig piacra termel. Nagyon sokan közülük a hivatalos szegénységi küszöb alatt tengetik életüket.²⁴⁰ A szembeötlő szegénység okai rendkívül összetettek. Egyrészt a hosszú gyarmati uralom, majd az azt követő huszonhét éves polgárháború, a korrupció folyamatos jelenléte, valamint a szakképzett munkaerő Angolából történő távozása sem kedvezett a gazdasági fejlődésnek.²⁴¹

A minden ipari ágazatot érintő rossz teljesítmény alól kizárólag az offshore olajkitermelés volt a kivétel. 1955 után kőolajat fedeztek fel az ország több pontján: a Cuanza folyó medencéjében, a Kongó-folyó medencéjében, majd pedig Cabindában a part menti vizekben. Az angolai kőolaj kiváló minőségű.²⁴² Alacsony kéntartalma miatt kifejezetten alkalmas arra, hogy prémium minőségű üzemanyagot állítsanak elő belőle. További előnye volt az országnak, hogy a környező államokkal szemben sokkal stabilabb gazdasági és biztonsági környezetet tudott biztosítani a befektetőknek.²⁴³ Az olaj mellett napjainkban a földgáz is fontos szerephez jut Angola gazdaságában.

A 2022-es orosz-ukrán háború következtében Európa saját energiaellátását biztosíthatja akár Angolából, Algériából, Nigériából és Egyiptomból is, csökkentve ezzel Európa függőségét az orosz olajtól és gáztól. Tehát Afrikából az olaj és a földgáz eljuttatható Európába, ha a vezetékrendszert kiépítik, ami nagy logisztikai kihívást jelentene.²⁴⁴

4.4. A magyar-angolai kapcsolatok kiépülése

Magyarországnak a Kádár-korszakban külpolitikai viszonyait tekintve elsősorban a szovjet irányvonalhoz kellett alkalmazkodnia. Ennek eredményeként, mint a szovjet blokk tagja, természetesen Magyarország is jelen volt az Angolával folytatott külpolitikai és külgazdasági kapcsolatokban. Egy szocialista belső iratanyagban foglaltak szerint

²³⁹ <https://statisticstimes.com/economy/african-countries-by-gdp.php> (2022.02.18.)

²⁴⁰ HEGEDŰS i.m. 33.

²⁴¹ COLLELLO i.m. 45.

²⁴² FORBATH, Péter: *The River Congo. The discovery, exploration and exploitation of the world's most dramatic river*. New York, Harper & Row, 1977, 65.

²⁴³ FORBATH i.m. 67.

²⁴⁴ <https://www.dw.com/pt-002/europa-de-olho-em-%C3%A1frica-para-importar-g%C3%A1s-natural/a-61069481> (2020.05.19.)

Magyarország Angolai Népi Köztársasághoz fűződő viszonyát a baráti szocialista országok között irányadó stratégia határozta meg.²⁴⁵

A szovjet tömb országaival történő kapcsolatfelvételt Angola részéről sem kellett különösebben erőltetni. Az MPLA párt vezetője, Agostinho Neto, aki az ország első elnöke lett, 1978-ban, az addig csak mozgalomként létező szervezetet párttá alakító kongresszuson azt mondta, hogy a szocialista országok Angola természetes szövetségesei, akik segítenek küzdeni az imperializmus ellen.²⁴⁶

Ami a diplomáciai kapcsolatokat illeti, Magyarország a lagosi nagykövetség, illetve a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának tevékenysége révén 1976 áprilisában telepítette első nagykövetségét Angolába. Újvári Tibor diplomata ideiglenes ügyvivőként fáradozott azon, hogy beindítsa a luandai magyar nagykövetséget.²⁴⁷

A Politikai Bizottság határozata szerint azért volt célszerű a diplomáciai kapcsolatok kialakítása az országgal, mert Angola gazdag ásványkincsekben, és így Magyarország termékeinek fizetőképes felvevőpiaca lehet, emellett pedig stratégiaileg is fontos ország, tekintettel arra, hogy az Afrikát megkerülő tengeri útvonalak is a felségvizein haladnak keresztül, továbbá vasútvonala is jelentős.

A diplomáciai kapcsolatok kiépítését követően Magyarország rengeteg egyezményt, együttműködési megállapodást kötött Angolával. Ilyen volt többek között a kereskedelmi, kulturális, egészségügyi egyezmény, a televíziós együttműködési, valamint a bankközi, illetve pártközi megállapodás.²⁴⁸ Magyarország és Angola kétoldalú kapcsolataiban fontos szerepe volt a szakértők kiküldésének.²⁴⁹ Angolának ez az együttműködés éppen kapóra jött, tekintettel arra, hogy a gyarmati éra utáni időkben az ország szinte minden területen szakemberhiánnyal küzdött. Leginkább a középfokú oktatásban dolgozó oktatók képzése területén mutatkozott (volna) igény a külföldi, s ezen belül is a magyar segítségre.

Tekintettel arra, hogy Magyarország anyagi okok miatt arra nem tudott vállalkozni, hogy nagyobb számban képzett szakembereket küldjön Angolába, úgy próbált meg segíteni, hogy ösztöndíjasokat fogadott felsőoktatási intézményeiben. Magyarország és Angola kétoldalú kapcsolatainak gerincét tehát szakértők kiküldése és ösztöndíjasok fogadása adta. A szocializmus idején Magyarország mintegy 57 fejlődő országgal kötött Műszaki-Tudományos Együttműködési (MTE) megállapodást. Angolával 1977. szeptember 2-án

²⁴⁵ APÁTI Sándor: *Angola múlt, jelen, jövő*. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1981, 81.

²⁴⁶ HEGEDŰS i.m. 30.

²⁴⁷ APÁTI i.m. 82.

²⁴⁸ HEGEDŰS i.m. 32.

²⁴⁹ Eötvös József Tudományegyetem: Több egyetemista érkezhethet Angolából <https://www.elte.hu/content/tobb-egyetemista-erkezhethet-angolabol.t.15948> (2019.05.27.)

Luandában írta alá Magyarország az egyezményt. Az együttműködés szervezése, koordinálása a TESCO (Nemzetközi Műszaki-Tudományos Együttműködési Iroda) állami vállalat feladata volt, amely 1977 júliusában saját képviselőt is nyitott Luandában. 1980-ig az angolai igényekben megjelölt 134 főből azonban csak 33 magyar szakember érkezett ki. A kiküldöttek száma az évek során folyamatosan csökkent. A TESCO révén a Gödöllői Agrártudományi Egyetem is indított három hónapos állattenyésztési továbbképző tanfolyamokat angolai szakemberek részére, 1986-ban pedig fogadtak három futballedzőt is egy-egy hónapos továbbképzésre.²⁵⁰

4.4.1. Angola mint Magyarország felvevőpiaca

Magyarország azon kívül, hogy szaktudást exportált Angolába, igyekezett az ipari és a mezőgazdasági termékeknek is megfelelő felvevőpiacot találni az országban. Ennek megfelelően 1977-ben kereskedelmi megállapodást is kötött a két ország. Ennek keretében úgynevezett legnagyobb kedvezményes elbánásban részesítették egymást, valamint létrehoztak egy gazdasági vegyes bizottságot is, és szabad devizában történő elszámolásban állapodtak meg.²⁵¹

Magyarországnak kötelező volt a KGST angolai tevékenységében részt venni, éppen ezért azt úgy szerette volna kivitelezni, hogy az együttműködésből a lehető legnagyobb előnyökre tehessen szert.²⁵² A rendszerváltásig az elvileg kétoldalú kapcsolatok sajnos eléggé egyoldalúan alakultak: szinte kizárólag Magyarország szállított exportcikkeket Angolába. Magyarország Angolától több termékére is kért ajánlatot, többek között kávéra, ipari gyémántra és szizálra is, azonban az ország csak a kávé szállítását tudta vállalni. Ez 1980-ig érkezett Magyarországra importárúként. Magyarország fő exportcikkei az autóbuzsmotor, -alkatrészek, a karosszéria-elemek, különböző műszerek, gyógyszerek, száraztészta, tojás és napocsibe voltak. Az export éves értéke megközelítőleg ötmillió dollár volt. Angola nem volt igazán jó gazdasági helyzetben, ezért történhetett meg, hogy Magyarországtól is leginkább csak hitelbe vásárolt. A Magyar Nemzeti Bank egy idő után, attól tartva, hogy az ország nem fogja törleszteni a hiteleket, igyekezett felső határt szabni az exportnak. 1985-ben a kivitel 30-40 millió dollárban limitálták.²⁵³

²⁵⁰ HEGEDŰS i.m. 30.

²⁵¹ 278/2017. (IX. 22.) Korm. rendelet.

²⁵² 278/2017. (IX. 22.) Korm. rendelet

²⁵³ APÁTI i.m. 84.

4.4.2. A jövő együttműködési lehetőségei

1992-ben az angolai külképviselet bezárása után a minimálisra csökkent az országban a magyar jelenlét. Már csak az ENSZ békefolyamatokat ellenőrző missziójában képviseltette magát.²⁵⁴ 1997-ben Manuel Quarta Punza²⁵⁵, a Prágából Budapestre akkreditált angolai nagykövet levelet írt Göncz Árpád köztársasági elnöknek, amelyben kifejezte abbéli reményét, hogy a két ország gazdasági kapcsolatai a korábbi szintre emelkedhetnek. 2001-ben Georges Rebelo Chicoty Angola külügyminiszter-helyettese érkezett Magyarországra, hogy megtegye az első lépést a kapcsolatok újrafelvétele érdekében. Elmondta, hogy a magyar vállalatok számára szívesen biztosítanak lehetőséget arra, hogy részt vegyenek az angolai infrastruktúra újjáépítésében, valamint az évente megrendezésre kerülő nemzetközi vásáron.²⁵⁶

Magyarország 2004-ben csatlakozott az Európai Unióhoz, és ezzel annak közös kül- és biztonság-, valamint fejlesztéspolitikájához is, ami megfelelő alap lehetne ahhoz, hogy a rendszerváltás előtti szintre emeljük az Angolával folytatott együttműködést. Ennek lehetőségét tovább erősíti, hogy Angola 2004-ben megnyitotta magyarországi nagykövetségét. A nagykövet úgy nyilatkozott, hogy Angola jelenleg az újjáépítés fázisában van, ami magába foglalja a lerombolt infrastruktúra, a kis falvak és az iskolák újjáépítését is. Ehhez kerestek partnereket, leginkább mérnökök, orvosok és geológusok személyében, és ehhez kérték a nemzetközi közösség, köztük Magyarország segítségét is.²⁵⁷

2018 februárjában Magyarország külgazdasági és külügyminisztere, Szijjártó Péter újraindította Magyarország nagykövetségét Angolában, emellett pedig kifejezte, hogy Magyarország a jövőben több figyelmet kíván fordítani az országgal történő együttműködésre. Az angolai kormány célja, hogy a lakosság legalább ötven százaléka hozzá tudjon jutni az elektromos áramhoz. Jelenleg az Angolában élők csupán 49 %-a tud megfelelő minőségű ivóvízhez jutni. A kormány célja, hogy ezeken a mutatókon is jelentősen javítson.²⁵⁸ A két ország aláírta a mezőgazdasági együttműködésről szóló

²⁵⁴ BESENYŐ i.m. 66.

²⁵⁵ Magyarország Külgazdasági és Külügyminisztériuma: Rendkívüli és meghatalmazott nagykövetek <http://www.kulugyminiszterium.hu/dtweb/Nagykovetek.aspx> (2019.05.27.)

²⁵⁶ BUZNA Viktor: *Új korszak jöhet hazánk és Afrika kapcsolataiban*, 2019. <https://magyarnemzet.hu/kulfold/uj-korszak-johet-hazank-es-afrika-kapcsolataiban-5826128/> (2019.05.27.)

²⁵⁷ Uo. 84.

²⁵⁸ Napi Turizmus: Újranyílt a magyar nagykövetség Angolában <http://skytravel.hu/ujranyilt-a-magyar-nagykovetseg-angolaban/> (2019.05.27.)

megállapodást is, és a diplomata- illetve szolgálati útlevelek esetében vízummentességet vezettek be.²⁵⁹

4.5. A migráció kezelésének módszerei Angolában

A migráció kezelésében kiemelten fontos, hogy az afrikai országok együtt tudjanak egymással működni regionális szinten is. Az együttműködés célja – ahogyan erre korábban is utaltam – leginkább az, hogy az országok között a magasan kvalifikált munkaerő, a tudás és a tapasztalatok áramoljanak.²⁶⁰ A belső konfliktusok okozta instabilitás miatt a fejlett országok diplomácia eszközök útján, a nemzetközi együttműködés megkönnyítése érdekében megpróbálnak segíteni az afrikai országoknak.²⁶¹

Mint ahogyan azt korábban már kifejtettem, az 1960-as években számos afrikai, többek között angolai fiatal érkezett Európába, hogy ösztöndíjprogramok keretében itt tanuljon szakmát, főként olyat, ami a saját hazájában hiányzik a munkaerőpiacról.²⁶²

A nyolcvanas évektől kezdve nagyon sokan kivándoroltak az Amerikai Egyesült Államokba, a Közel-Keletre, és más gazdag, vagy a sajátjuknál gazdagabb országokba. Az afrikai országok döntő többsége, köztük Angola sem tud a nemzetközi piaci versenyben a természeti erőforrásainak megfelelő mértékben részt vállalni, mert gazdasági fejlettségük messze elmarad attól a szinttől, ami képessé tenné őket erre. Éppen ezért igyekeznek a regionális integráció eszközével helyben tartani a tudást, és ennek érdekében a személyek szabad áramlását, mint legális migrációt csupán a saját térségükben támogatják.

Annak érdekében, hogy a nemkívánatos migráció megállítható legyen, a befogadó országoknak, így Angolának is életbevágó, hogy a sokszor kritikus helyzet kezelése érdekében hatékony stratégiát dolgozzon ki. Angola működőképesen dolgozta ki a saját menekültpolitikai elveit. Ezek mentén eljárva biztosítható, hogy az ország képes legyen megőrizni függetlenségét, valamint szabályozni tudja a beáramló menekültek számát. A jogi keretek megalkotása is elengedhetetlen volt. Angola világos szabályokba iktatta, hogy kik azok, akik beléphetnek a területére, és kik azok, akiknek a jelenléte nem kívánatos.

²⁵⁹ Napi Turizmus: Újranyílt a magyar nagykövetség Angolában <http://skytravel.hu/ujranyilt-a-magyar-nagykovetseg-angolaban/> (2019.05.27.)

²⁶⁰ BERNARDINO, Luís: *A Posição de Angola na Arquitectura da Paz e Segurança Africana: Análise da função estratégica das Forças Armadas Angolanas*. Coimbra, Editora Almedina Edições, 2013, 576.

²⁶¹ FRANCO, Manuel: *Estratégia e Segurança na África Austral*. Lisboa, Fundação Luso-América, 1ª Edição, 2007, 7.

²⁶² MOHAY i.m. 207-213.

Fontos az is, hogy Angola minden lehetséges eszközzel megpróbál együttműködni a szomszédos országokkal annak érdekében, hogy a rá nehezedő migrációs nyomást minél nagyobb mértékben képes legyen csökkenteni. A kölcsönös együttműködés során Angola igyekszik hathatós segítséget nyújtani, legalábbis amennyire a saját, nem túlzottan jól teljesítő gazdasága ezt megengedi, így sok probléma helyben is orvosolható, és a szegénység vagy háború sújtotta országok lakói kisebb valószínűséggel hagyják el otthonukat, és keresnek új lakóhelyet.²⁶³

Angola a migrációs nyomásban érintett más országok segítségére is próbál lenni, méghozzá olyan módon, hogy támogatja azok menekültügyi rendszerét. Ez is egy hatékony módszernek bizonyul, tekintettel arra, hogy így kevesebb bevándorlóval kell szembenézniük, mert nem ők az egyedüli célország. A tranzitországokat folyamatos helyzetelemzés segítségével meg kell határozni, és amennyiben valamelyik felől hirtelen megszűnik a menekültek beáramlása, meg kell keresni azt az esetleges alternatív útvonalat, amelyet az illegális bevándorlók helyette használnak, és azzal az országgal is meg kell kísérelni az együttműködést, azaz megállapodás kötését.²⁶⁴

Angola folyamatosan keresi annak lehetőségét, hogy hogyan tudja minél inkább csökkenteni a hozzá beáramló menekültek számát. Amennyiben az elhelyezésük bárhol máshol megfelelő módon, természetesen humanitárius szempontokat is figyelembe véve megoldható, akkor azt a megoldást választja.²⁶⁵ Angola nemzetközi összehasonlításban is hatékonyan védi a határait.²⁶⁶ Természetesen fontosak az egyéb, például menekültügyi kezelési módok is, azonban ezek mit sem érnek, ha a fizikai védelem nem megfelelő. Az ország megfelelő számú haderővel lép fel határain, és azokat a menekülteket, akik nem rendelkeznek az országba történő belépéshez szükséges engedéllyel, dokumentumokkal, azonnal visszafordítják; ha pedig már bejutott az országba, akkor kitoloncolják.

Az országban a határőrizeti és a menekültügyi eljárások egymástól szétválasztva működnek. Ennek jelentősége abban rejlik, hogy azokat a menekülteket, akik illegálisan próbálnak az országba bejutni, azonnal visszafordítják, és akikkel szemben menekültügyi eljárás indul, azokat annak befejezéséig menekültügyi őrizet alatt tartják.

²⁶³ LACINA, Bethany – GLEDITSCH, Nils Petter: Monitoring Trends in Global Combat: A New Dataset of Battle Deaths. *European Journal of Population* 21 (2-3), 2005, 145-166.

²⁶⁴ Arquivo Histórico Nacional de Angola, 1997, 14 – 16.

²⁶⁵ CURTO, José C. – GERVAIS, Raymond R.: The Population History of Luanda during the Late Atlantic Slave Trade 1781-1844. *African Economic History*, University of Wisconsin Press, 2001, N° 29, 55.

²⁶⁶ <https://www.jornaldeangola.ao/ao/noticias/sme-apresenta-nova-estrategia-de-seguranca/> (2022.05.19.)

Mindent összevetve elmondható, hogy Angola hatékonyan kezeli a migrációs nyomást, ami minden szempontból az ország elemi érdeke, főként azért, mert a már eleve túlnépesedett állam ingtag gazdasága biztosan nem lenne képes elviselni, ha a jelenleginél nagyobb terhelésnek lenne kitéve.²⁶⁷

Angola Afrikán belül vonzó célpontnak számít, főként a bevándorlók körében. Abban az esetben, ha nem képes hatékonyan fellépni a határait folyamatosan ostromló bevándorlással szemben, az ország mind humanitárius, mind pedig gazdasági értelemben összeomolhat. Természetes törekvése az államnak, hogy igyekszik hatékonyan kezelni a migrációs folyamatokat, éppen ezért szükségszerű, hogy minden olyan eszközzel küzdjön az irreguláris migráció ellen, amely még nem sérti az alapvető emberi jogokat. Sajnálatos módon helyi szinten egy államnak sincs más választása, mint olyan módszereket választani az irreguláris migráció megállítására, amilyeneket a saját jogrendje még elfogadhatónak ítél.

Egy távolabbi, ám párhuzamos példát keresve, a 2010. évi angolai alkotmány menedékjogról szóló 71. cikkének 1) bekezdése az országukat elhagyni kényszerülők emberi jogainak és alapvető szabadságainak védelméről szól, figyelembe véve Angola nemzetközi kötelezettségeit, valamint a nemzetközi jog általánosan elismert alapelveit. Angolában a jogalkotást nagymértékben a történelmi múlt és az aktuális politikai-gazdasági helyzet befolyásolja, és ezt a külföldieket érintő jogszabályokat áttekintve is tapasztalhatjuk. Az 1990-ben bekövetkezett politikai rendszerváltás új migrációs szabályozást igényelt, így az angolai Országgyűlés megalkotta a menedékjogról szóló törvényt. A 1990. évi VIII. törvény szerint a menedékjog jogcím az Angola területén való tartózkodásra, továbbá egyidejű védelmet nyújt a visszaküldés, a kiutasítás és a kiadatás ellen. Angolában a bevándorlás kérdése a politikai és társadalmi moralitás egyik kulcskérdése. Így a migráció kérdéskörben a morális értelemben vett egyenlőség nem vitatéma: általánosan elfogadott és alapvető elv, hogy a bevándorlókat diszkrimináció nélkül, egyformán kell kezelni. Ez a megközelítés a bevándorlók emberi jogait horizontális kérdésként kezeli.²⁶⁸

Angola igyekszik segíteni a menekülteket. Természetesen a jogi nézőpont mellett a szűkebben vett erkölcsi megközelítés is előkerül minden, a migrációval összefüggő résztéma kapcsán. Az erkölcs kifejezés az ember rendeltetésével és céljával kapcsolatban

²⁶⁷ LOPES, Carlos M.: Reforçar a gestão de dados sobre as migrações em Angola: Avaliação e recomendações. *Observatório ACP das Migrações*, 2013, 1.

²⁶⁸ MILAGRES, Simão – SANTOS, Lutina: *Fluxos migratorios em Angola*. Luanda-Sul, Mayamba Editora, 2013, 62.

álló magatartási és tevékenységi formákra vonatkozik.²⁶⁹ Erkölcsi nézőpontból arra a kérdésre (is) keressük a választ, hogy egy olyan helyzetben, amikor a menekülő embereket a hegemon nyilvánosság diskurzusaiban segítségre érdemtelennek titulálják, sőt magát a segítségnyújtást delegitimálják (akár a jogi környezet elemei, akár a jogalkalmazás résztvevői, vagy más, nem állami szereplők), vajon milyen ideológiai (morális) eszközökkel rendelkeznek azok az emberek, akik ezek ellenére sem mulasztják el a segítségnyújtást. Manapság számos kutató foglalkozik a menekültkérdéssel, de a kutatások – néhány kivételtől eltekintve²⁷⁰ – nem arra a kérdésre keresik a választ, hogy miért szeretne egyáltalán az ember segíteni bajba jutott embertársain. Miközben ebben a vonatkozásban is igaz, hogy a társadalmi jelenségek jogi úton egyneműsíthetőek a legkönnyebben; esetünkben a migráció is jogi keretek felől ragadható meg a legkönnyebben, mégis lényeges annak kimondása, hogy az altruizmusra késztetettség okainak, a segítők motivációinak, vagy éppen a jogi szabályozás ellenében is érvényesülő előítéletek sajátosságainak kutatása összességében legalább annyi figyelmet igényel(ne) és legalább annyi tudományos hasznot hozhat(na), mint a jogi alapokon nyugvó elemzések eredményei.

Ugyanakkor fontosnak tartom megjegyezni, hogy álláspontom szerint – amely egyre inkább többségi állásponttá válik Európában is – a problémát a gyökerénél kellene megpróbálni kezelni, ami esetünkben azt jelenti, hogy a kibocsátó államokban nemzetközi összefogással folyamatosan, de legalábbis hosszabb időszakokban humanitárius segílyt kellene nyújtani. Ugyanígy a háborús övezetekben elő kellene segíteni a béke megteremtését, ami egy idő múlva a gazdasági növekedésnek is teret adhat. Afrika sok esetben „tűzoltás jellegű” menekültügyi rendszerei helyett éppen ezért afrikai szinten, sőt, tágabb nemzetközi szinten kell kidolgozni egy olyan közös stratégiát, ami mindenki számára a lehető legjobb feltételeket tudja megteremteni.²⁷¹

²⁶⁹ TURAY Alfréd: *Az ember és az erkölcs. Alapvető etika Aquinói Tamás nyomán*, <https://mek.oszk.hu/08700/08783/html/etika.htm> (2019.12.28)

²⁷⁰ RIXER Ádám (ed.): *Migrants and Refugees in Hungary. A Legal Perspective*. Budapest, Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary, 2016, 161.

²⁷¹ FRANCIS, David J.: Linking Peace, Security and Developmental Regionalism: Regional Economic and Security Integration in Africa. *Journal of Peacekeeping & Development*, 2006, 2 (3), 7-20.

4.6. Angola alkotmánya

A mai angolai jogrendszerben számos behatolás van: törzsi, portugál és jogállam.²⁷² Az alkotmányosság konkrét politikai célok elérésére irányuló gondolatmenet, amely lényegében a közhatalom korlátozásában és a normatíván garantált szuverenitás megerősítésében nyilvánul meg.²⁷³

A fejezet nem foglalkozik az angolai alkotmány a témával nem érintkező részeinek részletes bemutatásával. Angola alkotmányosságának fejlődése történelmi-politikai szempontból négy időszakra osztható:

1. A portugál gyarmatosítás alatti időszakra (1482-1974)
2. Az Első Köztársaság, az Angolai Népköztársaság időszakára (1975-1991)
3. A második Köztársaság időszakára (1992-2011)
4. A demokratikus jogállam időszakára (2010. évi alkotmány alapján).²⁷⁴

A hatályos alkotmányban különösen a következő cikkek fontosak a tárgyalt téma kapcsán:

71. cikk: A menedékjogról

Ez a cikk a hontalan személyek védelméről szól a nemzetközi egyezmény alapján (A hontalan személyek jogállásáról szóló 1954. évi egyezmény).

1. Minden külföldi személy számára garantálni kell a menedékjogot a politikai okokból történő üldöztetés esetén, ha tehát a demokrácia, a nemzeti függetlenség, a népek közötti béke, vagy a szabadság és emberi jogok érdekében végzett munkájuk okán súlyos fenyegetésben vagy üldöztetésben részesülnek. A menedéket a hatályos törvényekkel és nemzetközi eszközökkel összhangban kell nyújtani.
2. Az alkotmány meghatározza a politikai menekültek státusának főbb elemeit is.

25. cikk: Külföldiek és hontalan személyek

1. A külföldiek és a hontalan személyek alapvető jogokkal, szabadságokkal és garanciákkal rendelkeznek, továbbá az állam védelmét élvezik.
2. Külföldiek és hontalan személyek számára tilos:
  - a. Tisztség betöltése olyan testületekben, amelyek szuverén hatalmat gyakorolnak;
  - b. Választási jogok gyakorlása a törvényben meghatározottak szerint;

²⁷² ALEXANDRINO, José Melo: *O novo constitucionalismo angolano*. Lisboa, Instituto de Ciências Jurídico-Políticas, 2013, 10.

²⁷³ FIORAVANTI, Maurizio: *Costituzionalismo. Percorsi della storia e tendenze attuali*. Roma/Bari, Editori Laterza, 2009, 5.

²⁷⁴ GOUVEIA, Jorge Bacelar: O Constitucionalismo de Angola e a sua Constituição de 2010. *Revista de Estudos Constitucionais, Hermenêutica e Teoria do Direito*, 2017, 221.

- c. Politikai pártok alapítása, illetve azokban tisztség betöltése;
  - d. A politikában való részvétel, a törvény által előírtak szerint;
  - e. Diplomáciai pályafutás lehetősége;
  - f. Belépés a fegyveres erőkbe, a nemzeti rendőri erőkbe, a hírszerzésbe és biztonsági szervezetekbe;
  - g. Közvetlen államigazgatási feladatok ellátása a törvény értelmében;
  - h. Minden olyan jog és kötelezettség gyakorlása, amelyet kizárólag az angolai állampolgárok számára tartanak fenn az alkotmányban és a törvényben megfogalmazottak szerint.
- (3) A külföldiekre nem ruházható jogok nemzetközi egyezmények révén és viszonyossági alapon megadhatók azon regionális vagy kulturális közösségek tagjainak, amelyekhez Angola csatlakozhat, vagy amelyekkel társulhat. Kivétel ez alól a szavazati jog és az olyan testületekben való jelöltség, amelyek szuverén hatalmat gyakorolnak.

70. cikk: Kiadatás és kitoloncolás

Ez a cikk a kiadatási eljárásról, illetve a hontalan személyek védelméről és a külföldiek kiutasításáról szól.

1. Angolai állampolgárok kitoloncolása vagy kiadatása a nemzeti területről nem megengedett.
2. Külföldi állampolgárok kiadatása nem engedélyezett politikai okból, vagy ha az illető állampolgárt halálbüntetéssel sújtható büntett elkövetésével vádolják, vagy amennyiben a kiadatást kérő államban az érintett személyre kínzás, vagy embertelen és kegyetlen bánásmód vár, vagy pedig testi épsége feltételezhetően visszavonhatatlan károsodást szenvedhet a kiadatást kérő államban.
3. Az alkotmány értelmében az angolai bíróságoknak ismerniük kell az azon állampolgárok ellen emelt vádakot, akiknek a kiadatása nem megengedett e cikk előző pontjai szerint.
4. Azon külföldi állampolgárok vagy hontalan személyek kiutasítása a nemzeti területről, akik tartózkodási engedéllyel rendelkeznek vagy menedékjogért folyamodtak, csak bírósági határozattal lehetséges, kivéve, ha az engedélyt az alkotmány értelmében visszavonták.
5. A kiadatás követelményeit és feltételeit az alkotmány szabályozza.²⁷⁵

Angola alkotmánya az angolai jogi hierarchiában a legfelsőbb szintű jogforrás, amely 2010. február 5.-én lépett hatályba, Az alkotmány értékelése során nem csupán a

---

²⁷⁵ Constituição da República de Angola (2010. 02.05.)

normaszöveget, hanem az alkotmányhoz fűződő politikai és társadalmi kontextust is vizsgálat tárgyává kell tenni. A szövegéhez kapcsolódó értelmezési gyakorlat egyértelművé tette, hogy az alkotmány nem széleskörű politikai konszenzus útján, hanem a többségi, illetve képviseleti elvet követve érvényesül: azon az alapon, hogy az alkotmányt életre hívó kormánytöbbség a választásokon alkotmányozói többséget kapott, és ezt a többséget az azt követő választásokon is megtartotta.

4.7. Angolai jogszabályok a külföldi állampolgárokról

A 13/2019 (V.23.) törvény szabályozza a külföldi állampolgárok Angola területére történő belépésének, kilépésének és tartózkodásának jogát. Az új törvény hatályon kívül helyezte a külföldiek jogi helyzetéről szóló 2/2007 (VIII. 31.) törvényt. A törvény a külföldi állampolgárok számára azonos jogokat és kötelezettségeket garantál, mint az angolai állampolgároknak, kivéve néhány politikai jogot, ami az angolai állampolgárok számára kifejezetten fenntartott jog, például köztisztviselői beosztások betöltését vagy szakszervezet vezetését. A törvény lehetővé teszi a külföldi állampolgárok kitoloncolását azon nemzetközi megállapodások vagy egyezmények sérelme nélkül, amelyeknek az Angolai Köztársaság részese.²⁷⁶

Az új törvény újdonsága a vízumok típusában mutatkozik meg. A belépési vízumok a következők:

- Diplomáciai, hivatalos és udvariassági vízum
- Konzuli vízum
- Területi vízum

A diplomáciai vízumokat a Külügyminisztérium adja ki diplomáciai vagy konzuli képviseleteken keresztül. 60 napig érvényesek, egy vagy két belépésre jogosítanak a megadott feltételek szerint, és 30 napos tartózkodást tesznek lehetővé az országban.

A konzuli vízum típusai a következők:

- Tranzit
- Turista
- Rövid távú tartózkodásra jogosító
- Tanulmányi célú
- Gyógykezelési célú

²⁷⁶ <http://www.embangola.at/dados.php?ref=visto-privilegiado>, (2020.08.03).

- Befektetői
- Munkavállalási
- Ideiglenes tartózkodási
- Tartózkodási engedély²⁷⁷

A törvény megszüntette a korábbi „rendes” vízum típusát, amelyet a turistavízum váltott fel. A turistavízum 120 napig érvényes, többszöri beutazásra jogosít fel, és lehetővé teszi a 30 napos tartózkodást, ezen felül pedig kétszer meg is hosszabbítható újabb 30 napos időszakokra. A vízum nem teszi lehetővé a letelepedést, illetve bármilyen fizetett tevékenység folytatását. A *tranzit vízumot* az angolai diplomáciai vagy konzuli képviselet adja ki azoknak a külföldi állampolgároknak, akiknek a célországba való érkezéshez meg kell állniuk Angola területén (be kell lépniük Angola területére). Ez a vízum 60 napig érvényes, egy vagy két belépésre jogosít, legfeljebb 5 napig tartózkodhat a személy Angola területén, és nem meghosszabbítható. A *rövid távú tartózkodásra jogosító vízum* 72 órán keresztül érvényes, és lehetővé teszi, hogy legfeljebb 10 napig Angola területén tartózkodjon, és egy alkalommal azonos időtartamra meg is hosszabbítható. A *tanulmányi vízumot* a diplomáciai vagy konzuli képviselet adja ki azoknak a külföldi állampolgároknak, akik állami vagy magániskolákban, valamint szakképző központokban akarnak részt venni tanulmányi vagy szakképesítési programokban. A vízum többszöri belépést, valamint 1 éves tartózkodást tesz lehetővé, és ugyanazon időtartamra meghosszabbítható a tanulmányok befejezéséig. A *gyógykezelési célú vízumot* a diplomáciai vagy konzuli képviselet adja ki azoknak a külföldi állampolgároknak, akik állami vagy magánkórházakban kívánják kezeltetni magukat. A vízum többszöri belépést tesz lehetővé, és tulajdonosa 180 napig tartózkodhat az országban. A *munkavállalási vízumot* a diplomáciai és konzuli képviseletek bocsátják ki, és célja, hogy külföldi állampolgárok szakmai tevékenység céljából beléphessenek Angolába.

A törvény előírja, hogy a munkavállalási vízum meghosszabbításának feltétele a munkáltató által a külföldi munkavállalóval szembeni, külön jogszabályban előírt járulékos kötelezettségek teljesítése. A törvény 5-10 év börtönbüntetést ír elő, ha a külföldi állampolgár nem rendelkezik a megfelelő idegenrendészeti okmánnyal, és a vállalatnak 5 évig tilos külföldi munkavállalókat felvenni. Az *ideiglenes tartózkodási vízumot* a diplomáciai és konzuli képviseletek adják ki, és jogosítják fel ezzel a külföldi állampolgárokat Angola területére való belépésre a következő célokkal: vallási

²⁷⁷ <https://www.sme.gov.ao/download/lei-13-19-de-23-de-maio-sobre-o-regime-juridico-dos-cidadaos-estrangeiros-na-republica-de-angola/> (2020.08.03.)

intézményben vagy nem kormányzati szervezetben misszió folytatása; tudományos kutatási munka, mobilitás, valamint egyetemi tapasztalatok cseréje; továbbá vízummal rendelkező családtag kísérése. A vízum többszöri belépést tesz lehetővé, tulajdonosa 365 napig tartózkodhat az országban, és azonos időtartamra meghosszabbítható.²⁷⁸ Témánk szempontjából is lényeges, hogy az ideiglenes tartózkodási vízum védelmi intézkedésként is kiadható humanitárius okokból. Az ideiglenes tartózkodási vízum olyan külföldi állampolgárok számára adható ki, akik munkaügyi konfliktusban vannak a belföldi munkáltatóval, amennyiben a munkaviszony nem tartható fenn. Ebben az esetben a vízum hat hónapra adható ki, amely meghosszabbítható a bírósági eljárás befejezéséig. A *tartózkodási engedélyhez való vízumot* a diplomáciai és konzuli képviseletek adják ki azon külföldi állampolgárok számára, akik Angola területén kívánnak tartózkodni, és többszöri beutazásra és 90 napos tartózkodásra jogosít. A külföldi állampolgár Angola területére való belépésétől számított 15 napon belül köteles bejelentkezni a lakóhely szerinti helyi önkormányzatnál.²⁷⁹

A területi vízum típusai:

A *befektetői vízumot* az Idegenrendészeti Hatóság adja ki a külföldi állampolgárságú befektetőnek, a befektetési társaság képviselőjének vagy meghatalmazottjának a befektetési javaslat végrehajtása céljából, feltéve, hogy azt az illetékes közigazgatási szerv nyilvántartásba veszi. A vízum többszöri belépést és legfeljebb 2 éves tartózkodást tesz lehetővé, amely azonos időtartamra meghosszabbítható. A befektetői vízum felváltja a privilegizált vízumot, amelyet korábban a 2/2007. (VIII. 31.) törvényben rögzítettek. Az a befektető, aki Angola területén 3 évig folyamatosan tartózkodik, ideiglenes tartózkodási engedélyt szerezhet a magánbefektetésért felelős szervezet nyilatkozata alapján, amely bizonyítja, hogy a projekt érvényben van. Ez a szabály nem vonatkozik a befektető képviselőjére vagy meghatalmazottjára. A *határvízumot* az Idegenrendészeti Hatóság adja ki a belépési helyeken, és lehetővé teszi a belépést Angola területére olyan külföldi állampolgárok számára, akik előre nem látható és kellően indokolt okok miatt nem kérelmezték a vízumot a konzuli képviseletnél, és például berendezéseket felszerelni, vagy értékesítés utáni technikai segítséget nyújtani érkeznek. A határvízum 15 napig érvényes és

²⁷⁸ <https://www.sme.gov.ao/download/lei-13-19-de-23-de-maio-sobre-o-regime-juridico-dos-cidadaos-estrangeiros-na-republica-de-angola/> (2020.08.03.)

²⁷⁹ <https://www.sme.gov.ao/download/lei-13-19-de-23-de-maio-sobre-o-regime-juridico-dos-cidadaos-estrangeiros-na-republica-de-angola/> (2020.08.03.)

nem meghosszabbítható.²⁸⁰ Mind a korábbi, mind pedig az új törvény előírja, hogy a turisztikai létesítmények és a helyi szálláshelyek tulajdonosai, valamint azok, akik a külföldi állampolgárokat fogadják, 48 órán belül kötelesek bejelenteni a beutazás tényét a legközelebbi Idegenrendészeti Hatóságnak vagy rendőri egységnek, miután az érintett külföldi állampolgár elfoglalta szállását.²⁸¹ A gazdasági növekedés mint a külföldi befektetők számára legvonzóbb tényező feltétlenül szükséges a migrációs áramlások kezeléséhez. Angolában, ahogyan más országokban is, a migráció hozzájárul a fejlődéshez. Napjainkban a fejlődés fogalma összekapcsolódik a demokratikus és jogállami keretek és feltételek meglétével és a polgárok széles körű részvételével ebben a fejlődési folyamatban.²⁸² A vízumtípusok kapcsán az új törvény értelmében meg kell jegyezni, hogy a korábbi jogszabályhoz képest a kiváltságos vízum helyébe a befektetői vízum lép, és – ahogyan erre már utaltam – megszűnik a rendes vízum, amelyet a turisztikai vízum vált fel. A vízumot családi okokból, üzleti célú látogatásra, tudományos és technológiai tevékenységekben való részvételre, továbbá rekreációs, sport- vagy kulturális célú látogatásokra adják ki.²⁸³

A fenti elemzett jogszabályon kívül más jogforrások is léteznek, ezeket csak felsorolom:

- 1/2005. (VII.1.) törvény az állampolgárságról,
- 8/1990 (V.26.) törvény a menekültek jogállásáról,
- Egyetértési Nyilatkozat (1995.06.14.) az Angolai Köztársaság kormánya és az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztossága között az önkéntes angolai menekültek hazatelepítéséről és reintegrációjáról.²⁸⁴

Fontosnak tartottam a fenti jogszabály bemutatását, mert Európában kevés információ hozzáférhető a külföldiek angolai tartózkodásáról, és éppen ezért részletesebb ismertetést tartottam fontosnak, hogy teljes és átfogó képet kapjunk a külföldiek Angolába történő bevándorlásának szabályozásáról.

²⁸⁰ <https://www.sme.gov.ao/download/lei-13-19-de-23-de-maio-sobre-o-regime-juridico-dos-cidadaos-estrangeiros-na-republica-de-angola/> (2020.08.03.)

²⁸¹ https://sme.gov.ao/wp-content/uploads/2019/03/Decreto-Presidencial-108_11_Aprova-o-Regulamento-sobre-o-Regime-Jur%C3%ADdico-de-Estrangeiros..pdf (2020.08.03.)

²⁸² SEN, Amartya: *Desenvolvimento com liberdade*. São Paulo, Companhia das Letras, 2000, 11.

²⁸³ <https://www.sme.gov.ao/download/lei-13-19-de-23-de-maio-sobre-o-regime-juridico-dos-cidadaos-estrangeiros-na-republica-de-angola/> (2020.08.03.)

²⁸⁴ MILAGRES, Simão – SANTOS, Lutina. Fluxos migratórios em Angola: Novos contextos e desafios. Luanda, Mayamba Editora, 2018, 168.

4.7.1. Vízummentességnek és a vízumkiadás egyszerűsítésének feltételei

2018. március 30. óta teljesülnek azok a technikai (technológiai) és humán feltételek a turistavízum kiadása körében, amelyek lehetővé teszik a vízummentességgel és vízumkiadással összefüggő egyszerűsített eljárásokat. A vízumkiadás egyszerűsítése 67 országot érint. Az SME e célból létrehozott egy internetes felületet, amelyhez a külföldi állampolgárok hozzáférnek és 72 órán belül előzetes vízumot kapnak, amely garantálja Angola területén a 30 napos tartózkodást és évente összesen 90 nap tartózkodást. Megjegyzendő, hogy a legutóbbi vízummentességi eljárás öt országot érint (Botswana, Mauritius, Seychelle-szigetek, Zimbabwe és Szingapúr). Ezen említett országok mellett kilenc afrikai ország tartozik még ide (Lesotho, Madagaskár, Malawi, Zöld-foki Köztársaság, São Tomé és Príncipe, Marokkó, Szváziföld, Algéria és Zambia) valamint nyolc amerikai ország (Argentína, Uruguay, Brazília, Kanada, Chile, Kuba, Amerikai Egyesült Államok és Venezuela) illetve hét ázsiai ország (Dél-Korea, Egyesült Arab Emírségek, Kína, India, Indonézia, Izrael és Japán). Az említett országok állampolgárai vízum nélkül beléphetnek Angola területére. A turisztikai vízumok megadására vonatkozó közigazgatási eljárások egyszerűsítése kiterjed az Európai Unió 27 tagállamára és az európai kontinens további nyolc államára (Norvég Királyság, Nagy-Britannia és Észak-Írország, Izlandi Köztársaság, Monacói Hercegség, Orosz Föderáció, Svájci Konföderáció és Vatikán Állam). Ausztrália, Új-Zéland és Kelet-Timor a három óceániai állam, amelyekre szintén vonatkozik a turisztikai vízum megadására vonatkozó közigazgatási eljárások egyszerűsítésének mechanizmusa.²⁸⁵

Az üzleti környezet javítása magában foglalja a nemzeti migrációs politika kidolgozását, ideértve az új vízumkiadási rendszert is, amely elősegíti a külföldi befektetéseket, a képzett külföldi munkaerő bejutását, a termelékenység növelését és a nemzeti versenyképességet. Azon országok állampolgárai, akikre a turisztikai vízum egyszerűsítése vonatkozik, ezt az engedélyt az Angolai Köztársaság nagykövetségeinél vagy konzulátusainál kérhetik. A turisztikai vízum alóli mentesség és a vízum megszerzésének megkönnyítése nem jelenti a határállomásokon alkalmazandó követelmények mellőzését. Kötelező például az érvényes útlevél bemutatása, a létfenntartás igazolása és a szállás bejelentésének kötelezettsége.

²⁸⁵ http://www.angop.ao/angola/pt_pt/noticias/politica/2018/2/13/SME-cria-condicoes-para-isencao-simplificacao-vistos,4c122667-6cbf-47cf-bb45-8c2d3fed80fc.html (2020.08.28)

4.8. A koronavírus-járvány (Covid-19) Angolában és a vonatkozó jogszabályok

2020-tól kezdődően Angolában is megjelent az új koronavírus. Nincs olyan ember az országban, de talán egész Afrikában sem, akit valamilyen formában ne érintenének közvetlenül a járvány elleni védekezés velejárói. Ebben az alfejezetben bemutatjuk a vészhelyzetről szóló angolai elnöki rendeletet, valamint kevésbé részletesen a többi kormányrendeletéről is szót ejtünk. Miután az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2020. március 11-én világjárvánnyá nyilvánította a Covid-19-et²⁸⁶, az angolai kormány rendkívüli, szükséges és sürgős intézkedéseket fogadott el a járvány terjedésének megakadályozására, az emberi élet megóvására, valamint a köz- és magánszolgáltatások működésének biztosítására. Angolában 2020. március 21-én regisztrálták az első két új koronavírus- esetet.²⁸⁷ Ahogy a világ legtöbb országában történt, Angolában is az emberek mindennapi életet korlátozó intézkedéseket vezettek be, amelyeket csak fokozatosan, a járványhelyzet javulásával oldottak fel. A gazdaság jelentősen visszaesett, és a migrációs tendencia is lelassult.

A járvány megjelenése után, 2020. március 25-én országos veszélyhelyzetet hirdettek ki, amellyel különleges jogrend lépett életbe Angolában. A veszélyhelyzetet a Nemzetgyűlés meghallgatását követően a 81/2020 (III.25) elnöki rendelet hirdette ki. A 97/2020 (IV.9) elnöki rendelet két egymást követő 15 napos időszakra meghosszabbította a veszélyhelyzetet, amely 2020. április 11-25. között volt érvényben. Ezt követően a 120/2020 (IV.24) elnöki rendelet 15 napra meghosszabbította a veszélyhelyzetet, amely 2020. április 26 – 2020. május 10. között volt érvényben.²⁸⁸ Az új koronavírus-járvány terjedése okozta válsághelyzetben az angolai kormány megtette a szükséges intézkedéseket a ráruházott hatáskörök és erőforrásai keretei között: összehangolta az intézményi intézkedéseket, részt vett a védőeszközök beszerzésében, finanszírozta az orvosi kezelések kutatását, elősegítette az élelmiszerek és az orvosi felszerelések szállításának folyamatosságát, intézkedéseket kezdeményezett a gazdasági hatások enyhítésére. Az

²⁸⁶ <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> (2020.07.25.)

²⁸⁷ http://www.angop.ao/angola/pt_pt/noticias/saude/2020/2/12/Angola-regista-dois-casos-positivos-coronavirus,e2d738cc-b8be-446e-bc17-36bc4b513d0c.html (2020.07.25.)

²⁸⁸ <http://jornaldeangola.sapo.ao/politica/decreto-presidencial-prorroga-o-estado-de-emergencia> (2020.07.25.)

angolai kormány 43 milliárd kwanzát (64,3 millió eurót) költött az új koronavírus elleni védekezésre az említett első időszakban.²⁸⁹

Témánk szempontjából különösen a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló *81/2020 (III.25) elnöki rendelet A jogok ideiglenes felfüggesztése* című 2. Cikke releváns:

„A veszélyhelyzet kihirdetését követően a következő jogok gyakorlása a jelen rendeletben előírt időszakban ideiglenesen felfüggesztésre kerül:

1. Tartózkodási, mozgási és vándorlási jog az ország bármely részére: az illetékes hatóságok meghatározhatják azokat a korlátozásokat, amelyeket szükségesnek tartanak a közösségi fertőzés kockázatának csökkentése érdekében, és intézkedéseket hozhatnak, amelyek magukban foglalhatják a kötelező házi karantént, vagy a hatóságok által megjelölt egészségügyi intézményben töltendő karantént. Szükség esetén egészségügyi kerítések létesítését, az utazás tilalmát és a közutakon való tartózkodás tilalmát is elrendelhetik. Indokolt esetekben, mint például a szakmai tevékenységek gyakorlása, orvosi és gyógyszeres segítségnyújtás, személyeknek nyújtott segítség, az áruk szállítása és az alapvető szolgáltatások nyújtása, valamint konjunkturális okokból a kormány meghatározhatja azokat a helyzeteket, amelyekben a mozgás engedélyezett.

2. A nemzetközi mozgás joga: a regionális és a nemzetközi megállapodások tiszteletben tartásával az illetékes állami hatóságok személyek és áruk határokon történő ellenőrzését rendelhetik el, a jelen rendelet hatékonyságának végrehajtása érdekében, ideértve a kikötőkben és repülőtereken alkalmazott egészségügyi ellenőrzéseket is, annak érdekében, hogy megakadályozzák a belépést az ország területére. Mivel a járvány terjedését meg kell akadályozni, szükség esetén kényszer karantén alkalmazható.

3. Tulajdonjog és egyéb kapcsolódó jogok: az illetékes hatóságok elrendelhetik bármilyen szolgáltatás nyújtását, valamint ingó és ingatlan vagyon, egészségügyi ellátó egységek, kereskedelmi és ipari létesítmények, vállalatok igénybevételét. Meghatározhatják az egyéb termelési és szolgáltatási egységek, valamint a vállalkozások által előállított áruk mennyiségét és árát, valamint a tevékenység kötelező megnyitását és működtetését, bezárását vagy módosítását, valamint a termékek mennyiségét és árát.

4. Általános munkavállalói jogok: az illetékes állami hatóságok meghatározhatják, hogy a köz- vagy magánszervezetek munkavállalói – munkaszerződésüktől függetlenül – jelenjenek meg a munkahelyükön, vagy szükség esetén egy attól eltérő helyen, egy különálló egységben, meghatározott munkakörülmények között és időben feladataikat

²⁸⁹ <https://pt.euronews.com/2020/06/09/governo-angolano-diz-que-ja-gastou-64-milhoes-de-euros-no-combate-a-pandemia> (2020.07.25.)

ellássák, nevezetesen az egészségügy, a polgári védelem, a biztonság és a védelem területén. Feladatuk továbbá a betegek kezelése, a világjárvány terjedésének megakadályozása és leküzdése, az alapvető termékek és szolgáltatások előállítás, forgalmazása és szállítása, a gazdaság létfontosságú ágazatainak működtetése, a hálózatok és az infrastruktúra működtetése, valamint előbbiekkal összefüggésben is a közrend és a demokratikus és jogállam tiszteletben tartása.

5. Sztrájkjog: a sztrájkjog gyakorlása felfüggesztésre kerül, hiszen annak gyakorlása veszélyeztetheti az infrastruktúrák és az egészségügyi egységek működését, valamint azokat a gazdasági ágazatokat, amelyek nélkülözhetetlenek a termeléshez, az ellátáshoz és az alapvető áruk szállításához és az alapvető szolgáltatások nyújtásához.

6. Gyülekezési és tüntetési jog: az illetékes hatóságok a közegészségügyi minisztérium utasításainak keretei között szabhatják meg a megfelelőnek és hatékonynak tartott korlátozásokat a fertőzés kockázatának csökkentése érdekében, valamint a járvány elleni védekezés érdekében, ideértve olyan találkozók, gyűlések, konferenciák, kongresszusok korlátozását vagy tiltását, amelyek létszáma meghaladja az 50 főt.

7. Istentiszteleti szabadság (vallásszabadság) kollektív gyakorlása: az illetékes állami hatóságok megállapíthatnak korlátozásokat, amelyek relevánsnak és hatékonynak tekinthetők a fertőzés kockázatának csökkentése és a járvány megelőzésére és leküzdésére irányuló intézkedések végrehajtása érdekében, ideértve azon vallási ünnepek, egyéb kultikus vagy kulturális események, például temetések, esküvők, keresztelők, évfordulói ünnepek, zarándoklások, felvonulások és gyűlések korlátozását vagy tiltását, amelyek létszáma meghaladja az 50 főt.”

Szintén lényeges az elnöki rendelet 3. Cikke is, amely a kivételeket határozza meg a jogok ideiglenes felfüggesztése kapcsán:

„1. A veszélyhelyzet kihirdetése semmilyen módon nem terjed ki az élethez való jogra, a személyi integritásra, a személyi identitásra, a polgári jogi képességre és az állampolgárságra, a büntetőjog visszamenőleges hatályának tilalmára, az alperesek védelmére, a lelkiismeret szabadságára és a vallás gyakorlására, valamint a véleménynyilvánítás szabadságára és az információ szabadságára.

2. Az angolai állam egységének és integritásának elvét semmilyen körülmények között nem szabad megkérdőjelezni.”²⁹⁰

²⁹⁰ <http://jornaldeangola.sapo.ao/politica/decreto-presidencial-1> (2020.07.29.)

A koronavírussal, annak kezelésével és – közvetve – a migrációval is összefüggő további lényeges normatív jogforrások az angolai jogrendszerben a következők:

1. 97/2020 (IV.9) *elnöki rendelet a veszélyhelyzet meghosszabbításáról.*
2. 98/2020 (IV. 9) *elnöki rendelet:* Azonnali intézkedéseket hagy jóvá a Covid-19 világjárvány által okozott negatív gazdasági és pénzügyi hatások enyhítésére.
3. 121/2020 (III.24) *Az Igazságügyi és Emberi Jogok Minisztériumának rendelete:* Jóváhagyja a rendkívüli intézkedéseket és tizenöt napra azonnali hatállyal felfüggesztett egyes szolgáltatásokat, például: Anyakönyvvezetés, közjegyzői munka, személyi igazolvány kiállítás és házasságkötés.
4. 122/2020 (III.24) *A Közigazgatási, Munkügyi és Társadalombiztosítási Minisztérium rendelete:* minden vállalatnak kötelező a készenléti terv készítése és alkalmazása.
5. 82/2020 (III.26) *elnöki törvényerejű rendelet:* jóváhagyja a veszélyhelyzet ideje alatt hatályban lévő kivételes intézkedéseket.
6. 86/2020 (IV.1.) *elnöki rendelet:* jóváhagyja a 20 millió kwanza rendkívüli kiegészítő összeget a Covid-19 megelőzésének és leküzdésének költségeire.
7. 128/2020 (IV.1.) *A Pénzügyminisztérium rendelete:* jóváhagyja a minisztérium készenléti tervét, amely alkalmazandó az új koronavírus-járvány elleni védekezésére. A terv vonatkozik a minisztérium központi szolgálataira, az ún. tartományi küldöttségekre és a többi minisztériumi szervezeti egységre is.
8. 1/2020 (III.18) *ideiglenes elnöki törvényerejű rendelet:* jóváhagyja a Covid-19 elleni küzdelemre irányuló rendkívüli intézkedéseket, és a munkavállalók munkahelyi távollétét indokoltnak tekinti.
9. 96/2020 (IV.9) *elnöki rendelet:* jóváhagyja az átmeneti intézkedéseket az olajárak csökkenése, valamint a Covid-19 járványnak az állami költségvetésre gyakorolt hatása miatt, és felhatalmazza a pénzügyminisztert, hogy megkezdje a 2020-as költségvetés felülvizsgálatának előkészítését, továbbá tegyen javaslatot a hozzáadottérték-adó és a vámok befizetése alóli mentességről azon termékek és adományok esetében, amelyeket humanitárius segítségnyújtás céljából hoztak be.
10. 141/2020 (IV. 9) *rendelet:* Meghatározza a Belügyminisztérium szervezeteire vonatkozó kivételeket és ideiglenes intézkedéseket a világjárvány terjedésének megakadályozására és ellenőrzésére.
11. 142/2020 (V.25) *elnöki rendelet:* kihirdeti az egészségügyi vészhelyzetet a Covid-19 járvány idején. Ez a rendelet 2020. május 26-án lépett hatályba, s

mindaddig hatályos, amíg fennáll a Sars-Cov-2 vírus és a Covid-19 járvány terjedésének kockázata.

12. 143/2020 (IV.9) A Gazdasági és Tervezési Minisztérium rendelete: Ez a rendelet meghatározza, hogy a kereskedőknek és a szolgáltatóknak a kereskedelmi tevékenységek során szigorúan be kell tartaniuk az intézkedéseket és kerülniük kell a nemzetgazdasággal szembeni jogsértéseket.²⁹¹

Angola a Magyarországra való beutazás tekintetében piros besorolású ország volt, ezért a visszatérni szándékozó magyar állampolgárok 14 napos karantén kötelezettség alá estek. A vonatkozó szabályok alapján a karanténra kötelezett személy számára 48 óra különbséggel 2 molekuláris teszt elvégzése került. Amennyiben a tesztek eredménye negatív volt, az adott személyt a hatóság felmentette a karantén kötelezettség alól. Ebben az esetben a karantén időszak lerövidült. A főszabály az, hogy az a külföldi állampolgár, aki Angolából érkezett, Magyarországra nem léphetett be. A magyar jogszabály²⁹² lehetőséget adott számukra kivételes eljárás kérelmezésére. Beutazás esetén – az érvényes vízumon túl – szükséges volt a rendőrség előzetes engedélye is. Utazási szempontból az új koronavírus-járvány jelentős hatást gyakorolt mind az angolaiakra, mind a magyarokra. Mivel Magyarország csak átszállással közelíthető meg, ezért a gyakran változó tranzitálási szabályokat is figyelni kellett, különösen a kilépéskori, illetve a tranziton való áthaladáshoz szükséges tesztelésre vonatkozóan. Az angolai beutazáshoz kötelező volt a teszt elvégzése.²⁹³ Angolában 2022. április 1-jétől már nem kötelező a beutazás előtti teszt elvégzése, elég azon oltási igazolás bemutatása, amelyben legalább két oltás szerepel.²⁹⁴

2020. április 10-én 264 kubai orvosból álló csoport érkezett Angolába, hogy 164 település orvosi csapatait kiképezze és szakmailag támogassa a Covid-19 elleni küzdelem során.²⁹⁵

Angolában a világjárvány megelőzésére és leküzdésére irányuló intézkedések továbbra is érvényesek. 2021. szeptember 30. napján az Angolai Közlönyben (Diário da República) kihirdetésre került a *241/2021 (IX.30) elnöki rendelet a veszélyhelyzet meghosszabbításáról*, amely 2021. október 1-jén hatályba lépett.²⁹⁶ A veszélyhelyzet meghosszabbításáról szóló új elnöki rendelet fenntartja a veszélyhelyzetet, és új

²⁹¹ <https://www.governo.gov.ao/VerLegislacao.aspx?id=2422> (2020.08.03.)

²⁹² 341/2020. (VII. 12.) Korm. rendelet a járványügyi készültségi időszak utazási korlátozásairól

²⁹³ <https://konzuliszolgalat.kormany.hu/afrika?angola> (2020.08.10.)

²⁹⁴ <https://www.jornaldeangola.ao/ao/noticias/testes-pre-embarque-estao-dispensados/> (2022.05.20.)

²⁹⁵ <https://jornaleconomico.sapo.pt/noticias/covid-19-mais-de-250-medicos-cubanos-chegaram-a-angola-para-reforco-no-combate-a-pandemia-574377> (2020.08.10.)

²⁹⁶ Diário da República Órgão Oficial da República de Angola *I Série – N.º 185*

intézkedéseket is hoz, többek között az oltási igazolás nyilvános helyeken történő kötelező bemutatását, valamint a strandolás betiltását is magába foglalóan.

Az új rendelet értelmében 2021. október 15-től a kulturális rendezvényekre, éttermekbe, zárt rendezvényekre, a mozielőadásokra, valamint a sportrendezvényekre is új szabályok léptek életbe: az ilyen programokon valamennyi résztvevő csak védettségi igazolvánnyal vagy negatív teszttel vehet részt. Attól a dátumtól a 18. életévét betöltött tanulóknak, a tanároknak, az adminisztratív személyzetnek és más dolgozóknak is be kell mutatniuk ugyanazokat az igazolásokat, hogy beléphessenek az iskola területére. Ezek a szabályok minden állami és versenyszféra munkavállalóira és munkáltatóira egyaránt érvényesek. A rendelet szerint minden intézményben és közterületen is kötelező lesz a maszk viselése.²⁹⁷

Az angolai egészségügyi minisztérium 2021. novemberi járványügyi adatai szerint addig összesen 65.080 angolai állampolgárnál mutatták ki az új koronavírus-fertőzést. Az összes fertőzött közül 63151-en már meggyógyultak, az aktív fertőzöttek száma ekkor 198 fő volt. Az elhunytak száma 1731 fő.²⁹⁸ Az adatok kapcsán a szerző egyrészt területi korlátok miatt nem kíván statisztikai adatokkal foglalkozni, másrészt mert az adatok folyamatosan frissülnek.

Véleményem szerint még mindig szükség van néhány szabály bevezetésére, például: higiéniaira vonatkozó előírások, egészségügyi szakemberek képzése, szigorú korlátozások a migráció tekintetében, azzal a céllal, hogy megakadályozzuk a járvány terjedését. Az angolai kormány által meghozott intézkedések betartásával kapcsolatosan elmondható, hogy az önfegyelem meghatározó tényező lesz a vilájjárvány leküzdésében. Mind Magyarországon, mind Angolában a higiéniaira vonatkozó javaslatok mellett a kormány és a szakértők legtöbbet hangoztatott kérése az, hogy: „Maradjon otthon”! Azaz portugálul: „Fique em casa”! A dolgozat lezárásakor a legtöbb korlátozás már feloldásra került.

Azért láttam fontosnak e téma hosszabb kifejtését, mert a fentebb ismertetett jogszabályi környezet, illetve a konkrét intézkedések jelentősen befolyásolták a belső és külső migrációs folyamatait is, jelezve, hogy a migrációs trendek egy-egy váratlan esemény hatására milyen gyorsan megváltozhatnak. 2020 és 2021 között 104 058 külföldi állampolgár vándorolt be az országba.²⁹⁹ A fent említett időszakban (2020-2021) a vilájjárvány idején, Angola konzulátusain keresztül nyújtott segítséget a külföldön rekedt

²⁹⁷ <https://governo.gov.ao/ao/noticias/novo-decreto-em-vigor/> (2021.11.25.)

²⁹⁸ <https://www.jornaldeangola.ao/ao/noticias/angola-regista-19-casos-e-um-obito/> (2021.11.25.)

²⁹⁹ <https://www.sme.gov.ao/2021/08/23/sme-e-o-icaesc-promovem-reflexoes-tecnicas-sobre-politica-de-vistos/> (2022.05.20.)

állampolgárainak. 2600 angolait humanitárius járatokkal szállítottak haza Brazíliából, Portugáliából, Törökországból és Kínából.³⁰⁰

4.9. Összefoglalás és következtetések

Disszertációm negyedik fejezete munkám legfontosabb része, ez a fejezet két hipotézist is alá kíván támasztani:

1. hipotézis: *Afrika és Európa együtt tud működni a migráció kezelésében. Az irreguláris bevándorlás kapcsán magyar tapasztalat adható át Angolának, pl. a határigazgatás terén. Az Angolába irányuló migrációs áramlások kihívásai tehát határigazgatással kapcsolatos tapasztalatcserét tesznek szükségessé, ami pozitívan kihat a nemzetbiztonságra is.*
2. hipotézis: *Angola és Magyarország kölcsönösen példa lehet egymásnak bevándorlás politikájukat illetően, ugyanis Angola és Magyarország is sikeresen védte határait, és sikeresen szabott határt annak, hogy földjüket elárasszák az irreguláris migránsok.*

A leírtak alapján elmondhatjuk, hogy a migráció kezelése folyamatos feladat, amit Angola be is bizonyított azzal a számos erőfeszítéssel, amelyet határainak védelmében tett. Angola mindent megtesz annak érdekében, hogy megőrizze gazdasági és biztonsági stabilitását. Jelenleg Angola egy olyan afrikai ország, amely nem kibocsátója az irreguláris bevándorlóknak, és tranzitútvonalként sem szolgál számukra. Ahogy a világ legtöbb országában történt a koronavírus-járvány miatt, Angolában is az emberek mindennapi életét korlátozó intézkedéseket vezettek be 2020 márciusában, amelyeket csak fokozatosan, a járványhelyzet javulásával oldanak fel. A gazdaság jelentősen visszaesett, és a migrációs tendencia is lelassult. A járvány megjelenése után, 2020. március 25-én országos veszélyhelyzetet hirdettek ki, amellyel különleges jogrend lépett életbe Angolában.

Angola a Magyarországra való beutazás tekintetében piros besorolású ország volt, ezért a visszatérni szándékozó magyar állampolgárok 14 napos karantén kötelezettség alá estek. A főszabály az volt, hogy az a külföldi állampolgár, aki Angolából érkezett, Magyarország

---

³⁰⁰ *Indicadores de Governança da Migração. Perfil 2021 –República de Angola.* Genebra, Organização Internacional para as Migrações, 2021, 20.

területére nem léphetett be. A magyar jogszabály³⁰¹ lehetőséget adott számukra kivételes eljárás kérelmezésére, mint ahogy azt 4. 8. alfejezetben részletesen ismertettem.

Az 1. hipotézis és a 2. hipotézis egymással szoros logikai kapcsolatot is mutatnak, tekintve, hogy a tágabban vett bevándorláspolitikai és a határigazgatás konkrét megoldásai egymást erősítő vagy gyengítő hatással bírnak. Angola esetében nincs diszkrépancia a kettő között, hiszen ha a külföldi állampolgár rendelkezik megfelelő okmányokkal és engedéllyel (vízummal), úgy beléphet az országba.

---

³⁰¹ 341/2020. (VII. 12.) Korm. rendelet a járványügyi készültségi időszak utazási korlátozásairól

5. A magyarországi migrációs folyamatok a rendszerváltás után

5.1. A magyarországi migrációs folyamatok a délszláv válság hatására

1989. szeptember 10-én este jelentette be Horn Gyula akkori külügyminiszter, hogy megnyitják a határt a keletnémet menekültek előtt. A következő hetekben több mint 60 ezer NDK-s állampolgár távozott Ausztrián át az NSZK-ba, novemberben pedig leomlott a berlini fal.³⁰² Az NDK menekültügyi problémájának szempontjából két magyar esemény volt különösen jelentős: 1. Magyarország 1989. március 14-én csatlakozott a genfi nemzetközi menekültügyi konvencióhoz. 2. 1989 áprilisának közepén megkezdődött a vasfüggöny magyarországi szakaszának lebontása. 1988 második felétől Romániából egyre több magyar, német és román nemzetiségű személy érkezett Magyarországra, akik elsősorban a Ceaușescu-rezsim falurombolással kapcsolatos, illetve a nemzeti kisebbségeket jogfosztással fenyegető intézkedései elől menekültek.³⁰³

A magyar hatóságok 1989-ben 14000 romániai magyar menekültet tartottak nyilván. 1990-ben Magyarország nyolcadik volt az európai országok között a menekültek létszáma alapján, a 10 000 lakosra jutó menekültek számát tekintve pedig az ötödik helyen állt Európában. A magyarországi menekültkérdésnek a jugoszláviai tragikus események új dimenziót adtak.³⁰⁴

Európában az 1990-es évek elején ismét előtérbe került a menekültügy kérdése a volt Jugoszlávia területén dúló tragikus háború miatt. 1991 nyarán érkeztek Magyarországra a volt Jugoszlávia területéről az első kisebb csoportok. Ezek a csoportok a szerbiai vajdasági területekről, illetve a horvátországi Észak-Szlavóniából érkeztek. Előrelátható volt, figyelembe véve a volt Jugoszlávia sajátos történeti-szociológiai sajátosságait és az akkori katonapolitikai és politikai eseményeket, hogy újabb, méretükben lényegesen nagyobb csoportok követik majd az első kisebb csoportokat.³⁰⁵

1991 közepén Magyarország politikai tényezőinek java része, de talán a közvélemény többsége sem hitte, hogy az ország éppen a délszláv háború miatt lesz kénytelen hosszú távon berendezkedni a menekültügy kezelésére. A Vajdaságból érkezők döntő többsége a

³⁰² <https://vs.hu/kozelet/osszes/menekultvalsag-anno-26-eve-nyilt-meg-a-hatar-az-ndk-sok-elott-0910#!s0> (2020.12.25)

³⁰³ MASÁT Ádám: *A berlini fal és a menekültkérdés* c. Doktori disszertáció. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2014, 191.

³⁰⁴ GYUROK János: Jugoszláviai menekültek Magyarországon. *Regio – Kisebbség, politika, társadalom*, 1994, 5. évf., 4. szám, <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00020/pdf/04.pdf> (2020.08.23)

³⁰⁵ GYUROK János: Jugoszláviai menekültek Magyarországon. *Regio – Kisebbség, politika, társadalom*, 1994, 5. évf., 4. szám, <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00020/pdf/04.pdf> (2020.08.23)

katonai behívók, a bevonulás megtagadása miatti megtorlás és a további várható nehézségek miatt jött Magyarországra. A vajdasági menekülők döntő többsége magyar nemzetiségű volt, számosan családjukkal együtt érkeztek. Közülük sokan otthoni ingatlanvagyonukat előzőleg pénzzé tették, ami tartós letelepedési szándékukat jelezte az anyaországban. Legtöbb esetben maga a háború, illetve a közvetlen életveszély jelentette a háborús események által közvetlenül (Szlavóniából és Baranyából) érkező menekültek indítékát. A horvát nemzetiségűek száma is jelentős volt a menekültek között, de érkeztek cigány, német és szerb nemzetiségűek is. A menekülők első kisebb csoportjai még többnyire ismerősöknél, barátoknál, magánszállásokon, barátoknál nyertek elhelyezést.³⁰⁶

Az 1991 őszen és telén a háborús események felerősödése szükségessé tette olyan táborok megnyitását, amelyek nagyobb számú menekültet voltak képesek befogadni. A menekültek ugyanis csupán a tartalékpénzek feléléséig tudtak maradni a magánszállásokon, utána vagy a menekülttáborot választották, vagy egyéb kapcsolataikra kellett hagyatkozniuk. Ebben a periódusban igen fontos „missziót” teljesítettek Magyarország déli, a volt Jugoszláviával határos területei. Akadt olyan település, például Kásád, ahol a község teljes eredeti lakosságánál több volt a befogadott menekült. Mindez óriási terhet rótt a többnyire hátrányos gazdasági helyzetű családokra és településekre egyaránt. A menekültprobléma kezelésében, illetve a menekültek pszichés stabilitásának megőrzésében ezek a falvak igen fontos szerepet játszottak.³⁰⁷

Mohács városában is létesült egy ún. menekültiskola. Mohács városa adott otthont a többségében horvátok, illetve magyarok által lakott szlavóniai és baranyai területekről érkező menekültek nagyobb számú csoportjainak. Szinte teljes falvak (Szentlászló, Kórógy stb.) települtek át Magyarországra a háborús események miatt, sokan Mohács városába, illetve más kisebb településekre. A Magyarországra menekült magyar és horvát nemzetiségű gyerekek iskolai oktatásának Mohács városa szervezési és adminisztratív központja lett. A menekültiskolába a gyerekek nem mindegyike járt, több magyar anyanyelvű a magyar iskolát választotta, oda iratkozott be. Az iskolai munka feladatainak megszervezésében nagy szerepet vállalt maga a város polgármestere, és Mohács városának illetékes szervei is. A volt Jugoszláviából érkezők részére ideiglenes táborok működtek a Baranya megyei Harkány, Szentlőrinc, Máriagyúd, Szigetvár településeken, valamint

³⁰⁶ GYUROK János: Jugoszláviai menekültek Magyarországon. *Regio – Kisebbség, politika, társadalom*, 1994, 5. évf., 4. szám, 2.

³⁰⁷ Uo.

fogadott menekülteket a korábbi Jugoszlávia területéről a Balaton melletti volt úttörőtábor, Zánka is.³⁰⁸

A magyarországi menekültügyben nagy szerepet játszott az Ökumenikus Egyház.³⁰⁹ Az Ökumenikus Egyház tartott fenn két tábor – Erőspusztá és Nagyharsány területén –, míg a többi állami fenntartású tábor volt. A táborok finanszírozása a karitatív szervezetek, a magyar állam és a nemzetközi szervezetek pénzeiből történt. A volt Jugoszláviából érkezők legnagyobb létszámban Nagyatádon gyűltek össze. 1991 novemberében ebben a menekülttáborban háromezernél is több ember élt. A magyarországi menekülttáborok többsége, így a nagyatádi tábor is, zárt komplexum volt, szigorúan meghatározott ki- és belépési szabályokkal, lehetőség szerint az őt körülvevő társadalmi közegtől elzárva. A civilek számára külön engedéllyel történt a táborokba való belépés. Az etnikai konfliktusok forrása látenszen megvolt a tábor többnemzetiségűvé válásának pillanatától, ami több területen felerősödött az együttélés során, és valóságos konfliktussá vált. A táborban élő magyar nemzetiségűek és a magyarul beszélő horvátok előnyt élveztek a többiekkel szemben. A munkalehetőségek megszerzése jelentette az egyik legkomolyabb konfliktusforrást. A táborlakók nagyobbik része alig vagy egyáltalán nem rendelkezett pénzzel.³¹⁰ Az 1991-1992 közötti délszláv válság okozta menekülthullám következtében Vajdaságból, Észak-Szlavóniából, Boszniából érkeztek menekülők Magyarország területére. 1992 tavaszán összesen mintegy 50 ezer menekült élt Magyarországon. 1996 végén 5000 menekült tartózkodott még az országban.³¹¹

5.2. A magyarországi migrációs folyamatok az EU-hoz való csatlakozás után

Magyarország 2004. május 1-jén az Európai Unió tagja lett. Ez hatással volt a migrációs politikánkra is, ugyanis új migrációs jogszabályokat kellett létrehozni, s át kellett ültetni a migráció európai uniós fogalmát és a szükséghez képest annak intézményrendszerét a magyar jogrendszerbe. Magyarország is harmadik országnak számított az uniós csatlakozást megelőzően, a csatlakozással azonban uniós polgárok lettek a magyar

³⁰⁸ GYUROC János: Jugoszláviai menekültek Magyarországon. *Regio – Kisebbség, politika, társadalom*, 1994, 5. évf., 4. szám, <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00020/pdf/04.pdf> (2020.08.23)

³⁰⁹ BOLERATZKY Lóránd: AZ ökumenikus kérdés egyházi jogi vonatkozásai. *Iustum Aequum Salutare* III. 2007/1, 65.

³¹⁰ GYUROC János: Jugoszláviai menekültek Magyarországon. *Regio – Kisebbség, politika, társadalom*, 1994, 5. évf., 4. szám, <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00020/pdf/04.pdf> (2020.08.23)

³¹¹ *Jugoszláviai menekültek Magyarországon: Válogatás a CSORBA Győző Könyvtár fotóarchívumából.* <http://kozso-dolgaink.hu/jugoszlaviai-menekultek-magyarorszagon> (2022.05.20.)

állampolgárok is. Ez természetesen az ország számára új helyzetet teremtett, s meg kellett változtatnia egyes jogszabályokat is. 2004 után, azaz Magyarország EU-hoz való csatlakozását követően az Unió régi tagországainak zöme derogációt kért a munkaerő szabad áramlásának elhalasztására, de aztán folyamatosan csökkent ezen országok száma.³¹² Magyarország ugyanilyen módon járt el mindazon országok polgáraival, ahol a magyar állampolgárok nem élvezhették a szabad munkaerőáramlásból származó előnyöket.³¹³ A menekültügy kapcsán a következő táblázatban látható a menedékkérők száma, akik a 2000 és 2019 közötti időszakban menekült, oltalmazott és befogadott státuszt kaptak Magyarországon.

Év	Menedékkérő	Menekült	Oltalmazott ³¹⁴	Befogadott ³¹⁵
2000	7 801	197	–	680
2001	9 554	174	–	290
2002	6 412	104	–	1 304
2003	2 401	178	–	772
2004	1 600	149	–	177
2005	1 609	97	–	95
2006	2 117	99	–	99
2007	3 419	169	–	83
2008	3 118	160	88	42
2009	4 672	177	64	156
2010	2 104	83	132	58
2011	1 693	52	139	14
2012	2 157	87	328	47
2013	18 900	198	217	4
2014	42 777	240	236	7
2015	177 135	146	356	6
2016	29 432	154	271	7
2017	3 397	106	1110	75
2018	671	68	281	18
2019	500	22	31	7
2000–2019 összesen	321 469	2 660	3 253	941

2. sz. táblázat: Magyarországra érkezett menedékkérők és a nemzetközi védelemben részesülők száma (2000–). Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wnvn003.html (2020.10.24)

³¹² HÁRS, Ágnes – SIMONOVITS, Bori – SÍK, Endre: The Labour Market and Migration: Threat or Opportunity? The Likely Migration of Hungarian Labour to the European Union. *TÁRKI Social Report Reprint Series*, 2005, No 15, 261–278.

³¹³ GÖRBE ATTILÁNÉ Zán Krisztina: *A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei*. Doktori (PhD) értekezés. Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Kossuth Lajos Hadtudományi Kar Hadtudományi Kar Hadtudományi Doktori Iskola, 2010, 58.

³¹⁴ Oltalmazottként kiegészítő védelemben részesülhet az a személy, aki ugyan nem felelt meg a menekültkénti elismerés feltételeinek, de fennáll annak a veszélye, hogy származási országába történő visszatérése esetén őt súlyos sérelem érné, és nem tudja, vagy az e veszélytől való félelmében nem kívánja hazája védelmét igénybe venni.

³¹⁵ Befogadottként védelemben részesíti azt a külföldit, aki nem felel meg a menekültként vagy oltalmazottként való elismerés feltételeinek, de fennáll annak a veszélye, hogy származási országába történő visszatérése esetén faji, illetve vallási okok, nemzeti hovatartozása, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása, vagy politikai meggyőződése miatt üldöztetés vagy súlyos sérelem veszélyének lenne kitéve, és nincs olyan biztonságos harmadik ország, amely befogadja.

A fenti adatokat (2. táblázat) tekintve látható, hogy jelentős változást hozott a menekültválság a benyújtott menedékkérelmek számában. Magyarország a rendszerváltás óta (sőt, valójában a II. világháború kezdeti szakasza óta) nem volt kitéve a 2015-ös évhez hasonló menekülthullámnak, amikor több mint 177 ezer menedékkérőt regisztráltak Magyarországon. 2015-ben több menedékkérő érkezett Magyarországra, mint 2016-ban (29 432). A bevándorolni szándékozók jelentős része ebben az utolsó időszakban olyan országokból érkezik, amelyekre jellemzőek a fegyveres konfliktusok, a hátrányos társadalmi-gazdasági helyzet, klímaváltozás, népességnövekedés és belpolitikai válság.

5.3. A bevándorlás okai

Az 1950. évi 100 millióról a Közel-Kelet népessége 2010-re három és félszeresére nőtt, 2050-re pedig újabb duplázódás várható, azaz elérhetik a 700 milliót is. 2010-re elérte a 900 milliós (majdnem egymilliárdos) népességet Afrika szubszaharai része, 2050-re ugyanitt már kétmilliárd fővel számolnak. Sem a munkahelyteremtés, sem az ellátás nem képes követni a népesség egy-másfél generáció alatt bekövetkező kettőződését. Külön is hozzájárult a növekvő víz- és élelmiszerhiányhoz a klímaváltozás, az elsivatagosodás.³¹⁶

A korábbi néhány évtizedben már nem csupán tudományos kérdés, de sajnos a hétköznapi ember életének is része a klímaváltozás és a globális felmelegedés problémája. A tudósok döntő többsége tényként kezeli, hogy a klímaváltozás közvetve vagy közvetlenül, de konfliktushelyzetek sokaságát fogja generálni, ami rengeteg embert kényszerít majd lakóhelyének végleges elhagyására.³¹⁷

A XXI. század konfliktusai természetesen nem írhatók kizárólag a klímaváltozás számlájára, az azonban biztosnak látszik, hogy az ennek következtében létrejövő biztonságpolitikai kockázatok jelentősen és folyamatosan nőnek. Az alapvető álláspont tehát a tudományos világban az, hogy a klímaváltozás önmagában jelenleg még nem feltétlenül okoz társadalmi kataklizmákat, azonban kétségtelen tény, hogy felerősíti a meglévőket és erősíti az újabbak veszélyét.³¹⁸

³¹⁶ DE HAAS, Hein: Trans-Saharan Migration to North Africa and the EU: Historical Roots and Current Trends. November 1, 2006. <https://www.migrationpolicy.org/article/trans-saharan-migration-north-africa-and-eu-historical-roots-and-current-trends> (2019.08.01.)

³¹⁷ GOULDEN, Marisa – FEW, Roger (2011): *Climate Change, Water and Conflict in the River Niger Basin*. International Alert – University of East Anglia. http://www.international-alert.org/sites/default/files/ClimateChange_WaterConflictNigerRiver_EN_2011.pdf. (2019.08.01.)

³¹⁸ KESERŰ – RADICS i.m. 138-140.

Ami a magyarországi menekültkérdést illeti, mindenképpen fel kell készíteni az intézményrendszert a migrációhoz alkalmazkodni képes idegenrendészeti, logisztikai, ellátási feladatok elvégzésére, továbbá a menedékesek beilleszkedését támogató intézmények bővítésére, kialakítására. A magyar intézményrendszert nagyfokú stabilitás jellemzi, az a tény ugyanis, hogy 2019. július 1-től (a korábbi Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal helyett) az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság is a rendőrség idegenrendészeti szerveként működik, a rendészetért felelős miniszter irányítása alá tartozó központi költségvetési szervként,³¹⁹ nem hozott érdemi változást sem a szemléletben, sem a jogalkalmazásban, jogalkalmazói jogértelmezésben.

A korábban kialakított menekültügyi politika az unió egészét tekintve nem működik, az intézkedések mögött nincs stratégiai elgondolás, ugyanakkor a tagországok közötti együttműködést szétzilálja a félmegoldások erőltetése.³²⁰ Itt példaként említendő a menekültek kötelező szétosztását tartalmazó kvótarendszer,³²¹ ami nem bizonyult sikeresnek.

5.4. Összefoglalás és következtetések

Disszertációm ötödik fejezetében bemutattam a magyarországi migrációs folyamatokat a rendszerváltás után és egy táblázatban (lásd: 2. táblázat) feltüntettem a menedékkérők számát, akik a 2000 és 2019 közötti időszakban menekült, oltalmazott és befogadott státuszt kaptak Magyarországon.

A magyarországi menekültkérdésnek a jugoszláviai tragikus események 1991-ben új dimenziót adtak. A magyar államigazgatás a gazdasági és politikai menekültek mellett évek óta a háborús menekültek ügyével is folyamatosan foglalkozott. Arra kerestem a választ, hogy hogyan változtak a migrációs folyamatok az Európai Unióhoz való csatlakozás után, illetve melyek a bevándorlás okai.

³¹⁹ Az idegenrendészeti szerv kijelöléséről és hatásköréről szóló 126/2019. (V. 30.) Korm. rendelet 2. §-a értelmében „A Kormány a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényben meghatározott idegenrendészeti szervként az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóságot jelöli ki”, továbbá a 4. § alapján „Az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság ellátja a jogszabályokban hatáskörébe utalt idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat”.

³²⁰ FLEISCHER Tamás: A migráció és társadalmi-gazdasági összefüggései. *Tér és Társadalom*, 2017, 31. évfolyam, 1. szám, 154-155.

³²¹ Proposal for a COUNCIL DECISION amending Council Decision (EU) 2015/1601 of 22 September 2015 establishing provisional measures in the area of international protection for the benefit of Italy and Greece. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016PC0171&from=HU> (2022.05.20.)

Magyarország 2004. május 1-jén az Európai Unió tagja lett. Ez hatással volt a magyar migrációs politikára is, ugyanis új migrációs jogszabályokat kellett létrehozni, s át kellett ültetni a migráció európai uniós fogalmát és intézményeit a magyar jogrendszerbe. Elemeztem azt, hogy a tényleges migráció részben szelektív módon, saját gazdasági igényeik szerint alakul a befogadó országokban. Ez is csak azt a korábban kifejtett álláspontot erősíti, hogy amennyiben Európa, illetve az Unió számára válság, recesszió vagy más okok miatt a befogadás vagy annak a növekvő mértéke terhessé válik, mindenképpen elő kell segíteni a kibocsátó térségben a társadalmi, gazdasági, politikai újjáépítés alapvető feladatait.

6. Az európai menekültválság 2015 után és a diplomácia szerepe a migráció kezelésében

6.1. A 2015-16-as nagy migrációs hullám

Az európai menekültválság különböző fegyveres konfliktusok, vallási és politikai üldöztetés és a mindezekből következő gazdasági ellehetetlenülés miatt menekülők tömeges és egyidejű vándorlása következtében alakult ki.

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) tartalmaz néhány olyan rendelkezést, melyet menekültügy szempontjából fontos figyelembe venni. Mindenekelőtt érdemes megemlíteni az alapvető jogokról szóló fejezetet (Szabadság és Felelősség), ahol is a XIV. cikk (3) bekezdése kimondja: „Magyarország – ha sem származási országuk, sem más ország nem nyújt védelmet – kérelemre menedékjogot biztosít azoknak a nem magyar állampolgároknak, akiket hazájukban, vagy a szokásos tartózkodási helyük szerinti országban faji, nemzeti hovatarozásuk, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozásuk, vallási, illetve politikai meggyőződésük miatt üldöznek, vagy az üldöztetéstől való félelmük megalapozott.” Egyszóval Magyarország – összhangban több nemzetközi konvencióval – Alaptörvényében is egyértelművé tette: elkötelezett a menekültek megsegítésének ügye iránt, a segítségnyújtást állami kötelezettségnek tekinti. Ugyancsak világos Magyarország Alaptörvénye szerint, hogy a menekült kizárólag nem magyar állampolgársággal rendelkező személy lehet. Ebben az esetben az a kivételes helyzet áll fenn, hogy az Alaptörvény és a vonatkozó magyar jogszabályok hatálya – lásd: Magyarország területén tartózkodó személyek – nem a magyar állampolgárokat érinti.³²²

A 2015-2016-as időszakban mintegy 1.068.700 migráns érkezett Európába. Az egyre növekvő számú menekült főként Afrikából, a Közel-Keletről, Közép-Ázsiából és a Balkánról igyekeznek az Európai Unió területére jutni, a Balkánon és a Földközi-tengeren kialakult menekültútvonalon keresztül.³²³ Emberek ezrei vállalják, hogy átmásznak a drótkerítéseken, konténerekben zsúfolódnak össze, kockára téve akár az életüket is. Mindezt egy jobb élet reményében teszik, vagyis azért, hogy Európába eljussanak. Többségük illegálisan utazik, a zöld határokon lépnek át megfelelő úti okmány nélkül. Sok

³²² MÓRÉ Sándor – SZILVÁSY György Péter: A menekültügy jogi, szervezeti és eljárási keretei Magyarországon. *Jogtudományi Közlöny*, 2017/2, 87-95.

³²³ *Informe sobre Movimientos migratorios en España y Europa*. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR), 2016, 8.

esetben embercsempészek segítségét veszik igénybe, ezzel pedig veszélyt jelentenek az adott ország biztonságára és szuverenitására.

A menekülők sok esetben életük védelmében menekülnek el hazájukból (mint amilyen például a szíriai polgárháború) az efféle tömeges emigráció során. Ekkor nincs idő csomagolni, tervezgetni, nincs mód létük korábbi, normális kereteinek fenntartására. Ők nem oda menekülnek, ahol emberibb létkörülményeket, egzisztenciát várnak, hanem egyszerűen oda, ahol életben maradhatnak. A közvetlen félelem válogatás nélkül űzi el az embereket: öregeket, fiatalokat, gyerekeket egyaránt.³²⁴ Ezzel együtt – leszámítva a legegységesebb helyzeteket –, sokszor felmerül az a vád is, hogy a menekülők egy hangsúlyos része egyúttal a jobb életkörülményeket, a biztosabb megélhetést is keresi, s bizony az esetek egy részében a többes motivációk nehezen elválaszthatóak, és a hatóságok számára is nehezen (lennének) azonosíthatóak.

Ahogy Schild (2016) írja, „különbség van Európa országai között abban a tekintetben, hogy egy bizonyos ország „belépési országgént” (például Magyarország, Görögország, Olaszország), vagy tranzitországgént (például Szerbia, Macedónia, és részben Magyarország is), illetve célországgént (például Nagy-Britannia) szerepel. Más-más nehézségekkel kell megküzdeniük mindhárom kategória országainak. Előnyök és hátrányok, illetve lehetőségek és veszélyek összevetése határozza meg a bevándorlókhoz való viszonyt. Fontos az észszerűség és a humanizmus egyensúlyának megteremtése”.³²⁵ A bevándorlókérdésben Magyarország a nemzetközi fórumokon kiemelt hangsúlyt kapott, mivel a balkáni vonal schengeni állomását jelenti országunk, így nyilvánvaló, hogy a védelmi stb. szakemberekre nagy teher nehezedik. Mivel tízezerszámra érkeztek bevándorlók, ez túlterhelte a rendszert, és sor került a fizikai határzár létrehozása, bár nem mindenki értett egyet ezzel. 2015. július 13. és szeptember 14. között a magyar kormány 2015. június 17-i döntése értelmében a magyar-szerb zöldhatáron műszaki határzár épült, melynek megrongálása, átlépése a szeptember 15-én hatályba lépett 2015. évi CXL. törvény értelmében bűncselekménynek minősül, és kiutasítással, illetve szabadságvesztéssel büntetendő. 2015. szeptember 15-én Röszkénél pár száz bevándorló összetorlódott a Röszke-Horgos határ szerb oldalán. A lezárt határ miatti frusztráció hamar átfordult agresszióba, amit a rendőrség vízágyú, illetve könnygáz bevetésével kénytelen volt megfékezni. A magyar rendőröket a támadó bevándorlók kővel, betondarabokkal

³²⁴ HEALY, Claire: How are the war in Syria and the refugee crisis affecting human trafficking? 2016. www.icmpd.org/fileadmin/ICMPD-Website/Anti-Trafficking/Policy_Brief_War_in_Syria_affecting_human_trafficking.pdf (2019.08.13.)

³²⁵ SCHILD i.m. 276-277.

dobálták, autógumikat gyújtottak föl. 20 rendőr sérült meg az incidensben, a bevándorlók közül pedig kb. 300 fő szorult ellátásra.³²⁶

A vizsgált időszakban négy fő migrációs csatorna alakult ki, ami Európát érinti:

1. Észak-Afrikából Itálián keresztül,
2. Nyugat-Afrikából az Ibériai-félszigeten keresztül,
3. a keleti útvonal (Oroszország és a Független Államok Közösségén keresztül), valamint a
4. balkáni útvonal.³²⁷

Európában 2008-2013 között (40-ről 20 ezresre csökkenő negyedéves nagyságrenddel) egyfajta enyhe csökkenő trendet mutatott az úgynevezett „zöldhatáros” illegális határátkelők száma, de 2014 harmadik negyedévére 110 ezres nagyságrend fölé ugrott, majd a következő két negyedévben 80, illetve 62 ezres szintre csökkent. 2015 második negyedévében azonban egy minden korábbit meghaladó 170 ezres szintre ugrott. Ezzel szemben 2008-2011 között negyedévente stabilan 50-60 ezer főt mutatott a menekültkérelmet benyújtók száma, majd dinamikus emelkedésbe kezdett, míg végül kiugró adatot produkáltak 2014-ben, mely 2015 első és második negyedévében megismétlődött. A menekültkérelmet benyújtók több mint harmada (2015 második negyedévében 41,92%) a globális szinten is kiemelt jelentőségű ázsiai konfliktustérségből (Afganisztán, Szíria, Pakisztán, Irak) érkezett, vagyis a Magyarországra érkezők jelentős része a NATO által megvívott fegyveres konfliktusokban lerombolt és szétzihált országokból menekültek. Ami még érdekesebb, hogy 2014 elejéig az e területekről érkezők még zömében legális módon igyekeztek átlépni a schengeni határokat.³²⁸

2014-ben azonban történt valami. Korábban negyedévente 5-20 ezer fő került elfogásra a szárazföldi „zöldhatáron”, 2014 második negyedévében viszont a határrendészek már a tengeren 61 ezernél is több illegális bevándorlót fogtak el az európai partoknál, a harmadik negyedévben pedig már közel 100 ezret, majd további 46 ezer bevándorlót a negyedik negyedévben, de 2015 első negyedévében ismét csak 23 ezer főt fedtek fel az európai „kék határokon”. Aztán 2015 tavasza új csúcst eredményezett: 127 ezer főt negyed év alatt. Eközben 2014-ben a szárazföldön is enyhe emelkedés volt kimutatható, az elfogottak száma az első negyedévi 7 ezerről fokozatosan 34 ezerre emelkedett, ami 2015-ben tovább emelkedett 42 ezer före. A 2014. évi tengeri elfogások döntő többsége az olasz tengeri

³²⁶ SCHILD i.m. 275-277.

³²⁷ RITECZ György: A migráció trendjei – és ami mögötte van. *Regio*, 2016, 24. évf. 2. szám, 126.

³²⁸ RITECZ i.m. 129.

térségben történt. Tunéziában az „arab tavaszt” követő időszakos konszolidáció után egyfajta anarchikus állapot alakult ki, ahol szabadon garázdálkodhattak a szervezett bűnözői bandák. Líbiában is ugyanez volt a helyzet, annyi különbséggel, hogy itt még konszolidáció sem volt, a szervezett bűnözői csoportok tehát zavartalanul űzhették a nagy haszonnal kecsegtető csempészetet.³²⁹

Magyarországon is kiemelkedő társadalmi érdeklődés kísérte a migrációt az utóbbi években, azon belül is elsősorban az Európa, az Európai Unió irányába irányuló migráció jelenségét. A magyar politika állóvizét felkavarták a tömegesen megjelenő bevándorlók, az országba érkező bevándorlók a hétköznapi közbeszéd minden szintjén megjelentek.

A közérdeklődés növekedése a migrációval összefüggésben nem kis részben a kiemelkedően aktív kormányzati kommunikációnak volt köszönhető, amelynek sikerült a közbeszéd középpontjába állítani ezt a témát. A migráció iránt 2015 előtt nem volt különösen érzékelhető érdeklődés, a tematizált közbeszédben ez csupán reziduális tételként volt jelen.³³⁰ Az elmúlt években jelentősen megnövekedett a fejlett demokratikus országokban a menekültek és a menedékkérők száma, ez pedig e rendkívül komplex társadalmi folyamat felé irányította a kutatók figyelmét is.

Különösen erősen formálta a politika Magyarországon a menekültválság közvéleményben lecsapódott értelmezését, főként a kérdéssel kapcsolatos kormányzati és ellenzéki kampányok révén. A bevándorlás helyzetét illetően két álláspont vált uralkodóvá. Az egyik a menekülthullámot Magyarország biztonságát és kultúráját fenyegető veszélyként látta, a másik viszont politikai haszonszerzés céljából kreált álproblémának vagy legalábbis hatásait tekintve kevésbé jelentős, folyamatnak tartotta azt.³³¹

2015 után a nyugat-európai országokba, azon belül is elsősorban Németországba irányuló migráció olyan intenzívvé vált, hogy a hagyományos állami segítőrendszer mellett nagy felelősség hárult a különböző jótékonyági és karitatív szervezetekre is. Ezekben az esetekben az önkéntesek az állami szerepvállalással párhuzamosan, vagy azt mintegy helyettesítve jártak el annak érdekében, hogy az újonnan érkezőknek élhető körülményeket biztosítsanak.³³²

Felmerül a kérdés, hogy az a helyzet, ami 2015-ben Európában kialakult, mennyiben tekinthető rendkívülinek. Vajon jelentős mértékben nőtt-e világszerte a bevándorlók

³²⁹ RITECZ i.m. 126-132.

³³⁰ OLÁH és mtsai, i.m. 27.

³³¹ JUHÁSZ Attila - MOLNÁR Csaba: Magyarország sajátos helyzete az európai menekültválságban. *Társadalmi riport*, 2016, 13. évfolyam, 1. szám, 263.

³³² BRAUN, Katherine: Decolonial Perspectives on Charitable Spaces of “Welcome Culture” in Germany. *Social Inclusion*, 2017, Vol. 5. No. 3, 38-48.

száma? Ebben a kérdésben a Wittgenstein Center for Demography kutatása igazít el. Eszerint világszerte 36,5 millió ember hagyta el az ezt megelőző öt évben bevándorlóként azt az országot, ahol született – ez a ma élő teljes emberiség 0,5%-a. Ennek a tömegnek bő fele, 19 millió fő dél-, kelet- és nyugat-ázsiai országokból indult el, ők fele részben Ázsiában is maradtak, ahogy Afrikán belül maradt a valamelyik afrikai országból induló 7 millió fő fele is. Az európai országokba öt év alatt érkező mintegy 7 millió emberből is közel kétmillió Európából indult. A Wittgenstein Center adatai szerint 2000-2005 között, 2005-2010 között, illetve 2010-2015 között csökkent Európa részesedése az érkező bevándorlókból. A csökkenés abszolút számokban is látványos: Európában 10,8 millió, 10,6 millió és kb. 7 millió fő az ötévenkénti érkezések száma. Ebben az értelemben tehát a korábbi években tapasztalt migráció mértéke nem számít rendkívülinek sem a Föld egészére vetítve, sem Európát tekintve. A Földön a kumulált adatokat tekintve összesen 244 millió bevándorló, azaz nem a születése szerinti országban lakó ember él. Ez a 2015-ben élő teljes népesség 3,3%-a. Közülük a menekült, akik kényszerből hagyták el a hazájukat, mintegy 15 millió. E szám az ENSZ 2016-os statisztikája szerint 21,3 millió. A különböző természeti és fegyveres katasztrófák azonban többször ennyi, mintegy 60 millió embert tettek földönfutóvá, de ebből az a 44 millió, aki nem hagyta el a hazáját, nem került bele sem a menekült-, sem a migrációs statisztikába.³³³

A korábbi Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH)³³⁴ által rögzített menedékkérelmek számának változása is a rendőrségi adatok tendenciáját követte. Mielőtt közölnénk néhány adatot, ismételten meg kell említenünk, hogy a Hivatal elnevezése időközben változott. Neve a vonatkozó kormányrendeletek értelmében először Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal, majd Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság lett.³³⁵

2015 utolsó negyedében 1172 kérelmet fogadtak be, míg 2016. I. negyedévben már 7182-t, április-májusban pedig további 10 564-et. A 2015-ös hazai menekülthullám erősségét jelzi európai összehasonlásban, hogy Magyarország 1797 fővel első volt Európában a százezer lakosra jutó menedékkérők számának tekintetében. Ezer fő feletti értéket regisztráltak még Ausztriában (1028 fő), illetve Svédországban (1667 fő).³³⁶ A legtöbb

³³³ FLEISCHER i.m. 151.

³³⁴ 162/1999. (XI. 19.) Korm. rendelet a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalról

³³⁵ 361/2016. (XI. 29.) Korm. rendelet a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatalról; 126/2019. (V. 30.) Korm. rendelet az idegenrendészeti szerv kijelöléséről és hatásköréről. E rendelet 4. § szerint az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (a továbbiakban: OIF) ellátja a jogszabályokban hatáskörébe utalt idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat.

³³⁶ JUHÁSZ – MOLNÁR i.m. 264.

menedékkérő ugyanakkor pusztán formális okokból adta be igénylését Magyarországon, és szinte kivétel nélkül távoztak az országból Nyugat-Európa felé, túlnyomó többségük számára az elsődleges célország ugyanis Németország volt. Jellemző, hogy több volt a ténylegesen és tartósan az országban maradt menedékkérő (ez akkor több tízezer főt jelentett) az 1990-es évek elején, a délszláv háborúk idején, mint 2015-ben, amikor alig pár ezer fő tartózkodott huzamosabb ideig Magyarországon a közel 180 ezer regisztrált menedékkérőből.³³⁷

A Helsinki Bizottság adatai szerint az év végére valójában mintegy 900-1000 főre csökkent az országban tartózkodó menedékkérők száma. Ez 2016 közepére sem változott érdemben, 1489 menedékkérő tartózkodott június 20-án a nyílt befogadó állomásokon (Körmenden, Bicskén, Vámosszabadiban és Balassagyarmaton), illetve további 734, kérelmét először benyújtó menedékkérőt tartottak fogva menekültügyi őrizetben Kiskunhalason, Nyírbátorban és Békéscsabán. Tehát a menedékkérők számának radikális növekedése nem jelenti azt, hogy az igénylők ténylegesen Magyarországon kívántak maradni, és azt sem, hogy sokkal többen jutottak volna valamilyen menekültstátuszhoz az előző évekhez képest.³³⁸ A Magyar Kormány 2015. június 17-én döntött arról, hogy lezárja a zöldhatárt a magyar–szerb és a magyar–horvát határszakaszon. A 1401/2015. (VI. 17.) számú kormányhatározat értelmében körülbelül 175 km hosszúságban 4 méter magas ideiglenes kerítés létesítésének előkészítését rendelték el.³³⁹ A déli határzár kiépítését követően 2016-ra a menekültügyi szigorítások eredményeként szinte lehetetlenné vált menedékjogi kérelmet szerezni Magyarországon.³⁴⁰

Az OIF 2015. január 1. és 2016. május 31. között 194 831 döntést hozott meg (3. táblázat).

Döntés	Döntések száma	Az összes döntésen belüli arány (%)	Az érdemi döntéseken belüli arány (%)
Menekültként elismerés	222	0,1	4,3
Oltalmazottként elismerés	504	0,3	9,7
Befogadottként elismerés	10	0,0	0,2
Elutasítás	4442	2,3	85,8
Megszüntetés	189 653	97,3	–
<u>Összesen</u>	194 831	100,0	100,0

3. sz. táblázat: Az OIF döntéseinek száma 2015. január 1. – 2016. május 31. Forrás: Juhász Attila – Molnár Csaba: Magyarország sajátos helyzete az európai menekültválságban. *Társadalmi riport*, 2016, 13. évfolyam, 1. szám, 267.

³³⁷ JUHÁSZ – MOLNÁR i.m. 265.

³³⁸ Uo.

³³⁹ A rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről szóló 1401/2015. (VI. 17.) számú kormányhatározat, Magyar Közlöny 83. szám.

³⁴⁰ JUHÁSZ – MOLNÁR i.m. 266.

Ezek 97%-a – amint az fentebb látható – az eljárás megszüntetésével járt, döntően azért, mert a kérvényező a regisztráció után elhagyta az országot, ismeretlen helyre távozott. Mindössze 736 volt pozitív az 5178 érdemi döntés közül, azaz a döntések 86%-a elutasító volt. Az nem ismert, hogy az országon hány olyan ember utazhatott át, akit Magyarországon nem is regisztráltak. Bár a hatóságok és a kormány következetesen tagadták, hogy lett volna ilyen, a határzár kiépítése előtt jelentős lehetett a regisztrálatlan tömeg is. Annyiban viszont biztosan helytálló volt a kormány érvelése, hogy a magyar hatóságok még mindig sokkal inkább törekedtek a regisztrációra, mint például a nem uniós balkáni országok és Görögország hatóságai. Ezt jelzi a benyújtott menedékkérelmek nemzetközi összehasonlításban is magas száma.

Jelentős változások zajlottak le a menekültválság folyamán a menedékkérők származási országát tekintve is. 2015 első két hónapjában a koszovói kérvényezők voltak többségben, de tavasztól kezdve drámaian emelkedett az Irakból, Afganisztánból, Szíriából és Pakisztánból érkezők száma. Mindez azért fontos, mert a kormány illetékesei 2015 első felében azt állították, hogy nem háborús helyzet elől menekül a Magyarországra érkezők többsége, hanem gazdasági bevándorlóként érkeznek ide. Ez az érvelés legkésőbb az év közepére tarthatatlanná vált. Szeptemberben és októberben következett be a legnagyobb hullám. Végül október végén, a Magyarország déli határát Horvátország felől lezáró kerítés megépítése után ért véget a folyamat. Az, hogy ilyen hirtelen szakadt meg a menekülthullám, jól mutatja, hogy mennyire nem célország Magyarország a migrációs folyamatban. Ha az lett volna, akkor ilyen eredménnyel a határzár sem járt volna. Ez elsősorban azért működött, mert Magyarország kerülhető volt.³⁴¹

6.2. Magyarország helye a globális migráció rendszerében

Azt, hogy Magyarország nem célország, jól mutatják az OIF tartózkodásra jogosító érvényes engedéllyel rendelkezők számáról szóló statisztikái. 2016. május végén 217 609 fő tartózkodott Magyarországon valamilyen engedéllyel, közülük viszont azok, akik a háromféle menekültstátusz egyikével (oltalmazott, menekült, befogadott) rendelkeztek, csupán 3232-en voltak. 2014. december 31. óta számuk alig (298 fővel) változott.³⁴² 2019-ben Magyarországon a bevándorló száma meghaladta az 55 ezer főt, 2020-ban viszont – a

³⁴¹ JUHÁSZ - MOLNÁR i.m. 264-270.

³⁴² JUHÁSZ - MOLNÁR i.m. 271.

koronavírus-járvány hatására – 44 ezer fő alá csökkent. 2021-ben a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok száma megközelítette a 200 ezer főt.³⁴³

Magyarország vonzereje a hosszabb távú trendeket nézve egyenesen csökkenőben van. Az 1990-es években a vándorlási egyenleg még egyértelműen pozitív volt. A bevándorlás ekkor főképp a határon túli magyar csoportokból volt intenzív, a bevándorlás és az elvándorlás nem, vagy csak időlegesen nőtt meg. A 2000-es évek közepétől azonban a tükörstatisztikák és a SEEMIG Project becslése alapján a vándorlási egyenleg egyre romlik,³⁴⁴ melynek egyrészt a növekvő elvándorlás, másrészt a bevándorlás visszaesése/stagnálása az oka.

Ma az ország legnagyobb problémája a nemzetközi migráció szempontjából nem a bevándorlás, hanem az egyre fokozódó kivándorlás. Nagyságrendileg 350 ezer olyan kivándorolt magyar élt a világban 2013 elején, akik 1989 után és legalább egy évvel 2013 eleje előtt hagyták el Magyarországot. A becslések szerint legalább 500 ezer külföldön élő magyar állampolgárról szólnak. A koronavírus-járvány miatt a külföldről hazatérő magyarok száma növekedett, ez 2020-ban 714 ezer fő volt, ami a teljes magyarországi népesség mintegy 7,3%-a.³⁴⁵ Mindez azt mutatja, hogy Magyarország migrációs szempontból egyenlőtlen cserékben vesz részt: a bevándorlók számukat tekintve egyáltalán nem pótolják az elvándoroltakat. Magyarország népességfogyása felgyorsulhat a tartósan fennmaradó és romló egyenlegek mellett, az idősök aránya jobban nőhet (ugyanis inkább a fiatal népesség vándorol el), és a társadalombiztosítási rendszerekben további jelentős problémák léphetnek fel.³⁴⁶

6.3. A Magyarországon élő afrikai menekültek és azok migrációs tendenciái

Az afrikaiak száma elenyésző Magyarországon, azonban a magyar társadalomnak számolnia kell az afrikai migráció erősödésével, tekintettel arra, hogy a kontinens lakosságának hatalmas része képzetlen fiatalokból áll, akiknek a fejlettebb régiók felé történő migrációja számos okból valószínűsíthető. A migráció szabályozása rendkívül komplex és nehéz folyamat, amelyet a kapcsolódó témakörök, úgymint a határrendészeti és

³⁴³ *Demográfiai Portré 2021 Jelentés a magyar népesség helyzetéről.* KSH Népeségtudományi Kutatóintézet. Budapest, 2021, 227.

³⁴⁴ MELEGH Attila: Magyarország a nemzetközi migráció rendszerében. <https://www.eszmelet.hu/melegh-attila-magyarorszag-a-nemzetkozi-migracio-rendszerben/> (2020.12.23)

³⁴⁵ *Demográfiai Portré 2021 Jelentés a magyar népesség helyzetéről.* KSH Népeségtudományi Kutatóintézet. Budapest, 2021, 228.

³⁴⁶ Uo. 271.

idegenrendészeti kérdések, a bevándorló munkavállalói jogok széles köre, valamint a bevándorlók integrációjának nehézsége is mutat.³⁴⁷

Tekintettel arra, hogy Magyarország a balkáni migrációs útvonalon fekszik, amely a 2015-ös menekültválságot megelőzően is elsősorban ázsiai menekültek főbb tranzitútvonalának számított, Magyarországot viszonylag kevés afrikai menedékkérő érte el. Ehhez az úgynevezett nyugat-mediterrán útvonalhoz képest Afrikából az Európai Unióba nagyságrendekkel többen érkeznek a közép-mediterráneum irányából, tehát Líbián keresztül Olaszországba és Máltára.³⁴⁸ Ennek ismeretében érthető, hogy a Magyarországon élő menekültek származási országai között csak két afrikai államot találunk: Szudánt és Szomáliát. Az utóbbi országból Magyarország Afganisztán után a legtöbb menekültet fogadta be (2016-ban 611 szomáliai élt Magyarországon), de az elbírálás alatt álló menedékkérelmek és a visszatoloncolások miatt vélhetően az iraki és szíriai menekültek száma rövidtávon megközelítheti a szomáliaiakét. A többi afrikai országból menekültstátusszal mindösszesen néhány tucatnyi vagy még annál is kevesebb személy rendelkezik.³⁴⁹

Nagyban árnyalja a fenti számokat, ha főbb küldő országokként megvizsgáljuk, hogy hazánkban hány afrikai származású személy volt egy adott évben. Eszerint látszik, hogy csak néhány évben stagnált a szomáliai menekültek száma, egyébként pedig egyre nagyobb közösségük jött létre. Alapvetően három dologgal magyarázható a szomáliaiak folyamatosan növekvő aránya. Az egyik, hogy bár a védelemre (s ezáltal menekültstátuszra) jogosan számíthatnak a Szomáliában – Szomáliföld és Puntföld (északi területek) kivételével az ország egész területén – 1991 óta zajló véres polgárháború miatt, de a kedvezményes honosítási eljárás során támasztott kritériumoknak (pl. megfelelő munkahely, lakhatás és kereset) nem mindenki felel meg. Ez abból adódhat, hogy alapvetően rendezetlenebb körülmények közül, szegényebben érkeznek hazánkba a menekültstátuszuk alapjául szolgáló üldöztetés miatt, így nehezebben tudnak integrálódni. Számuk tehát egyre gyarapodik, miközben a magyar állampolgárságot csak kevesen szerzik meg. A másik ok, hogy számukra Magyarország alternatív útvonalként jelenik meg, akár a már itt élő szomáliai közösség miatt is. Annak ellenére, hogy szándékaik szerint idővel továbbutaznának, sokan közülük itt ragadnak, hiszen Magyarországon, mint a migrációs útvonal által először érintett és menekültügyi szempontból biztonságosnak

³⁴⁷ Uo. 271.

³⁴⁸ DE HAAS i.m. 25-27.

³⁴⁹ FARKAS Marcell: Afrikai menekültek az Európai Unióban és Magyarországon. *Magyar Rendészet*, 2017/1. szám, 51-53.

tekinthető tagállamban a menekültügyi eljárásukat le kell folytatni az uniós szabályozás értelmében. A harmadik ok lehet, hogy többüket visszatoloncolták, így kénytelenek voltak Magyarországon menekültté válni. Azonban ez sok esetben hajléktalansághoz vezetett, lévén, hogy a korábban a továbbutazás miatt eredménytelenül lezárt menedékkérelmekre hivatkozva a magyar menekültügyi ellátórendszer nehezen fogadja vissza őket. Fordított trend látszik a többi külső ország esetében: a csökkenés mögött döntően a három év után kedvezményes honosítási eljárással megszerezhető magyar állampolgárság, kisebb részben a hazaköltözés vagy a továbbvándorlás állhat. Ez utóbbira jó példa Dél-Szudán, hiszen annak 2011-es függetlenné válása után a szudáni menekültek száma 2012-re felére csökkent.³⁵⁰

A menedékkérők számának évenkénti változásából azonban a menekültekre vonatkozóan is további következtetéseket tudunk levonni. A 2014-es felgyorsuló, majd 2015-re krízissé fokozódó migrációs nyomás határozottan kimutatható nem csupán az ázsiai, hanem az afrikai országok tekintetében is. Az 1998 óta menedékkérelmet benyújtók fele-háromnegyede egyedül a 2015-ös évben lépte át a magyar határt Szudánból, Kamerunból és Eritreából, de Nigériából ezen egyetlen év leforgása alatt érkezett több mint a harmaduk. Már 2012 óta Nigériából többen nyújtottak be menedékkérelmet. Ennek ellenére nem emelkedett a korábbi, 2000-es évek közepi csúcsra a számuk. Magyarországon a 2015-ös menekülthullámot követően egyedül a szómáliaiak maradtak itt és váltak jelentősebb számban menekültté.³⁵¹ Az EU-ban 2021-ben 630 550 külföldi nyújtott be menedékkérelmet, ebből 159 210 afrikai országok állampolgára volt, ami 25,2%-ot jelentett.³⁵²

6.4. A migráció kezelésének vizsgálata a diplomáciai szinten

A diplomácia jellege és szerepe folyamatosan változik. E többértelmű fogalom számos jelentéssel bír, azonban a diplomáciára vonatkozó nemzetközi és magyar szakirodalom eredendően kétféle szerepet jelöl meg a kifejezés tartalmának tisztázásakor. A diplomácia alapvető rendeltetése a konfliktusok megelőzése, azonban amennyiben két vagy több fél (állam) között merül fel vitás kérdés, elsődleges célként a diplomáciai kapcsolatok révén

³⁵⁰ Uo. 51-53.

³⁵¹ Uo. 51-53.

³⁵² <https://www.consilium.europa.eu/hu/infographics/asylum-applications-eu/> (2022.05.20.)

történő békés rendezést szükséges előtérbe helyezni. Mindezekon felül a diplomáciai feladatok körébe soroljuk például a különféle együttműködések előmozdítását.³⁵³

Nagyon fontos, hogy a diplomácia mindig csak a politika (közpolitika) tágabb kontextusában értelmezhető, nem pedig önállóan. A fogalommeghatározás alapján a diplomácia az államoknak a külpolitikájuk békés módon történő megvalósításáért kifejtett tevékenysége.³⁵⁴ Az „új diplomácia” az első világháború után alakult ki, amelyre – a régi diplomáciát jellemző elitista ismertetőjegyekkel szemben – a nyilvános jelző illik. Az új diplomácia tudniillik azt is célként fogalmazza meg, hogy a döntéseket a közvélemény számára hozzáférhető és általa alakítható vitákban szükséges meghozni. Ma a diplomáciának a tradicionális külpolitikában, a korábban megszokott kérdésköröknél sokkalta tágabb, illetve sokszínűbb témákat is szükséges érintenie. A diplomácia a nyilvánosság terei felé fordult, s ennek háttérében a migráció kihívása is megjelenik.

A migráció fogalmának meghatározásánál említett feszítő ellentétek – a biztonsági szükségletek és más szükségletek, valamint az ezekből fakadó konfliktusok – közepette a diplomáciának olyan megoldási formák megtalálására szükséges koncentrálnia, amelyek az érintett felek számára a legkevesebb kárt és a legnagyobb hasznot jelentik.³⁵⁵ Amennyiben a diplomácián keresztül próbáljuk megtalálni az ideális megoldást a fontos célok elérése érdekében, számos konfliktus léphet fel az államok között, s ezek legfontosabb típusait az alábbiakban adom meg.

Az Európai Unió az érintettek között felmerülő konfliktusok kezelésében minden esetben a viták békés megoldására törekszik, a kényszerítés eszközeivel szemben a tárgyalást és a diplomáciát részesíti előnyben.³⁵⁶ Mindezen felül azonban nem hagyható figyelmen kívül, hogy a migrációhoz kapcsolódó két ellentétes megközelítés számos esetben diplomáciai feszültségek forrását jelenti.

A diplomáciai feszültség részben a migráció és annak biztonsági kockázatait érintő nézőpontbeli eltérésekből fakad. Példaként az USA 2017-ben tett bejelentését, az ENSZ 2018. évi migrációs párbeszédéből történő kilépés tényét említem, amely egyúttal azt is kifejezi, hogy az USA ezt követően a Migrációs Globális Kompakt (GCM) kidolgozásának folyamatában sem kíván részt venni.³⁵⁷ A kilépés hatása azonban – az előzőekben leírtakhoz

³⁵³ 1961. évi Bécsi Egyezmény a diplomáciai kapcsolatokról 3. cikk.

³⁵⁴ 1961. évi Bécsi Egyezmény a diplomáciai kapcsolatokról preambuluma.

³⁵⁵ RITECZ – SALLAI i.m. 11–12.

³⁵⁶ KAGAN, Robert: Édenkert és hatalom. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2007, 8–38.

³⁵⁷ Migrációkutató Intézet (2017): Figyelmeztető jel Magyarország számára az USA kilépése az ENSZ jövő évi migrációs párbeszédéből. <https://www.migraciokutato.hu/hu/2017/12/29/figyelmezteto-jel-magyarorszag-szamara-az-usa-kilepese-az-ensz-jovo-evi-migracios-parbeszedebol/>, (2019.04.20.)

képest – jóval túlmutat önmagán. Az amerikai politikai diplomácia migráció kezelésére vonatkozó döntésének egyelőre nem volt érdemi hatása a többi állam felvetéseire, ugyanakkor a kilépés hosszabb távon meg fogja nehezíteni azon országok tárgyalási helyzetét, amelyek szigorúbb migrációs politikát képviselnek a diplomáciában. Abban a környezetben, amelyben nagyobb részt a migráció pozitív hatásait előtérbe helyező és támogató szemlélet érvényesül, az USA lehetne az a meghatározó politikai erő, amely képes ellensúlyozni a migráció kezelésére vonatkozó eltérő koncepciót, így kivonulása középtávon jelentős problémákat okozhat.³⁵⁸

A fentiek figyelembevételével érdemes a migráció kezelése kapcsán a Biden-adminisztráció létre és annak változó hozzáállására is utalni. 2021. január 20-án, első hivatali napján Joe Biden amerikai elnök bejelentette bevándorlási reformjavaslatát. 2021. február 18-án a demokrata képviselők migrációs reformról szóló törvényjavaslatot nyújtottak be a kongresszusnak. A reformjavaslat célja az Egyesült Államokban élő mintegy 11 millió illegális bevándorló helyzetének legalizálása volt. A javaslat jóváhagyása esetén lehetővé tenné a zöld kártya megszerzését. Biden a törvényjavaslat mielőbbi jóváhagyását szorgalmazza. Szerinte a reform megfordítja elődje, Donald Trump "téves politikáját", aki kampányt indított a bevándorlás megakadályozására és az illegális bevándorlók üldözésére. A Biden-adminisztráció helyre kívánja hozni a Trump-adminisztráció mulasztásait, és szeretné visszaadni az amerikai bevándorlási rendszernek az igazságosságot, az emberi méltóságot és a rendet. A 2021. évi amerikai állampolgársági törvényjavaslat fontos lépés, amelynek célja olyan bevándorlási politikák kialakítása, amelyek egyesítik a családokat, növelik és fellendítik a gazdaságot, és garantálják az ország biztonságát.³⁵⁹

A kétpólusú nemzetközi rendszer felbomlása a hidegháború lezárásával valósult meg, teljes mértékben átalakítva a nemzetközi konfliktusok kezelésének hagyományosan kialakult cél- és eszköz-rendszerét, az állami külpolitikákat, valamint az azok megvalósítását szolgáló diplomáciát.³⁶⁰ Amennyiben a diplomácia fogalmát egyetemes meghatározása szerint értelmezzük, azaz definícióját úgy írjuk le, mint a nemzetközi kapcsolatok menedzselésének és az állami külpolitikák végrehajtásának eszközét, érthetővé válik, hogy a diplomáciát a mindenkori nemzetközi rend fejlődése és annak tendenciái befolyásolják. Ilyen tendencia a biztonság fogalmi és tartalmi diverzifikációja, valamint az új globális és

³⁵⁸ Migrációkutató Intézet (2017): Figyelmeztető jel Magyarország számára az USA kilépése az ENSZ jövő évi migrációs párbeszédéből. <https://www.migraciokutato.hu/hu/2017/12/29/figyelmezteto-jel-magyarorszag-szamaraz-az-usa-kilepese-az-ensz-jovo-evi-migracios-parbeszedebol/>, (2019.04.20.)

³⁵⁹ <https://www.dw.com/pt-br/projeto-de-biden-prop%C3%B5e-legalizar-11-milh%C3%B5es-de-imigrantes-nos-eua/a-56624708> (2021.03.29.)

³⁶⁰ NYUSZTAY László: A diplomácia néhány vonása az új világrendben. *EU Working Papers*, 2/2009, 3.

regionális kockázatok erősödése, például a migrációé. „A demográfiai folyamatok egyensúlyi helyzetből egyik vagy másik irányba történő elmozdulásai súlyos biztonságpolitikai következményekkel járnak.”³⁶¹

Mindazonáltal „[a]z, hogy az államok kül- és biztonságpolitikájának centrumába – a megelőző évszázadoktól eltérően – többé nem kizárólag, (...) és nem (...) elsősorban a háború és béke kérdései, inkább az emberiséget fenyegető, új, globális, regionális és lokális veszélyforrások elemzése és a kihívásokra történő válaszok keresése kerül (...) természetesen nem jelenti a meglévő, illetve potenciális militáris kockázatok eltűnését, ugyanakkor lényegesen kibővíti a diplomácia napirendjét, továbbá aláhúzza a multilateralista megközelítés, a nemzetközi szereplők (intézményes és egyéb keretek közötti) együttműködésének, mint a kockázatkezelés egyedül célravezető, kollektív módjának szükségességét.”³⁶² Az e követelménynek való megfelelés a diplomáciában megköveteli az államok együttműködésének útjában álló akadályok elhárítását is.

A migráció, mint a nemzetközi kapcsolatok napirendjén szereplő aktuális kérdés igen összetett kezelést, sokrétű eszköztárat és szakértelmet tesz szükségessé a diplomácia síkján. Ez egyidejűleg azt is eredményezte, hogy a problémák, kockázatok és veszélyforrások kezelésébe a külügyminisztériumokon felül több egyéb kormányzati hatóságnak és csúcshintézménynek szükséges bekapcsolódnia. Példaként az illegális migráció elleni fellépést említem, amely nem kis részben múlik a külügyi, a rendészeti, valamint az igazságügyi diplomácia közös erőfeszítésein. A közös cselekvések fontossága és jelentősége napjainkra a diplomácia területén is erősen felértékelődött.³⁶³

A diplomáciai ágazat elsődleges célja és feladata történeti folyamatosságot jelenít meg, amely kialakulása óta nem változott. A diplomácia is elsősorban a nemzetközi konfliktusok megelőzésére, valamint az összeütközések kezelésére törekszik, amelyhez a kommunikáció egyes eszközeit hívja segítségül. Ugyanakkor, míg a fundamentumok nem változnak, a végrehajtás és a diplomáciai feladatok menedzselését ma már egészen más körülmények jellemzik - az eszközök és formák egyaránt olyan átalakuláson mentek keresztül, amelyek a diplomáciának a kor által támasztott kihívásokra adott válaszait tükrözik vissza.

Amennyiben a diplomácia fejlődéstörténetét szeretnénk szemléltetni, az első időszakban a „Hírnök + Szószóló + Dokumentátor + Tárgyaló” fejlődéstörténeti ívet említhetjük, amely idővel a „Specialista + Menedzser” dimenziókkal egészült ki. Mindezek mellett a modern

³⁶¹ KOMÁROMI Sándor: *Demográfia és biztonságpolitika a globalizálódó világban.* <https://epa.oszk.hu/00400/00462/00034/cikka1f1.html> (2019.04.20.)

³⁶² NYUSZTAY i.m. 4.

³⁶³ NYUSZTAY i.m. 4–5.

diplomácia alapfunkcióit az 1961. évi Bécsi Szerződés adja, amely szerint az alapfunkciók: a képviselő, a tájékoztatás és tájékozódás, a tárgyalás, a kapcsolatépítés, valamint a saját állampolgárok érdekvédelme (konzuli funkció). E funkciók tekintetében a korábbi évtizedekben olyan szembevethető változásokat figyelhettünk meg, amelyek – a külföldi és hazai elemzők véleménye szerint is – hatással vannak a funkciók gyakorlásának eszköztárára is.³⁶⁴

A migrációnak számos kiváltó oka ismert, így sikeres kezelésében kiemelt szerepet játszik az előidéző okok ismerete. A problémák megoldása tekintetében az államok nem feltétlenül mutatnak közös álláspontot, ezért diplomáciai beavatkozás válik szükségessé, amelynek egyik meghatározó szereplője világméretben is az Európai Unió. Az Európai Unió más megoldásokat képzel el, mint az USA, s ezt cselekvési tervein keresztül is hangsúlyozza. Mindemellett az Unió lényeges diplomáciai tevékenységet is folytat a migráció kiváltó okainak tekinthető konfliktusok kapcsán, így ebben a folyamatban elsősorban a megelőzést tartja szem előtt.³⁶⁵ A preventív diplomácia olyan tevékenység, amelynek célja, hogy megakadályozza a felek közötti viták keletkezését, a meglévő viták konfliktusba fordulását, és korlátozza a konfliktusok továbbterjedését.³⁶⁶ A megelőző szerep mellett az Európai Unió diplomáciai tevékenységén keresztül arra a béketeremtésre is törekszik, amelyre majd *„a konfliktus kirobbanása után kerül sor, azzal a céllal, hogy csökkentse az összeütközés intenzitását, meggátolja az eskalációt, és a feleket a békés megoldás elérésére kényszerítse.”*³⁶⁷

Az Európai Unió a migráció kezelésével kapcsolatban felmerülő konfliktusokat tehát főként diplomáciai úton törekszik megoldani. A konfliktusok kezelésekor a kölcsönös megértésre alapoz, és tevékenységét a kereskedelem, a segítségnyújtás, illetőleg a biztonság- és védelempolitika révén rendelkezésére álló lehetőségeken keresztül folytatja.³⁶⁸ Az Európai Unió diplomáciai tevékenysége során tiszteletben és szem előtt tartja az államok szuverenitását, függetlenségét és területi sérthetlenségét. Tekintettel arra, hogy az előforduló vitás helyzetek békés rendezése nem képezheti alku tárgyát, az Unió állásfoglalásaiban katonai erő egyetlen esetben sem rendezheti az államok között

³⁶⁴ NYUSZTAY i.m. 6.

³⁶⁵ Európai Tanács: A migráció kiváltó okainak kezelése. <http://www.consilium.europa.eu/hu/policies/migratory-pressures/countries-origin-transit/root-causes-migration/>, (2019.04.20.)

³⁶⁶ CZENE Gréta: *Az Európai Unió konfliktus- és válságkezelő intézményrendszere, valamint gyakorlati alkalmazásai*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2014, 22.

³⁶⁷ Uo. 22.

³⁶⁸ ZETTER, Roger: *Protection in Crisis: Forced Migration and Protection in Global Era*, 2015. www.migrationpolicy.org/research/protection-crisis-forced-migration-and-protection-global-era (2019.08.13.)

kialakult konfliktusokat. A 2022-es orosz-ukrán háború következtében ez megváltozott, hiszen néhány ország, például Csehország, Lengyelország és az USA fegyvereket küldött Ukrajnába. Az USA nem csak fegyvereket küldött, hanem 2,5 milliárd dollárt is adományozott az ukrán hadsereg felszerelésére.³⁶⁹

Az Unió erőszakos konfliktusok megelőzését célzó külső fellépéseinek alkotóelemei között találjuk többek között az erőszakos konfliktusok veszélyének korai azonosítását, a korai figyelmeztetés, valamint a korai fellépés közötti időbeni szakadék áthidalását, illetőleg a konfliktushelyzetek jobb megértésére való törekvést. A megelőzés központi szerepe mellett az Unió közvetítő szerepet is betölt, közvetítéstámogató tevékenysége során arra vállalkozik, hogy az újonnan kialakuló vagy elhúzódó konfliktusok kapcsán az érintett felek elsőként a közvetítést és a párbeszédet alkalmazzák. E szemlélet a migráció kezelésekor is élesen megjelenik.³⁷⁰

Mielőtt a menedéjog ismertetésébe fognék, szeretnék pár mondatot írni a nemzetközi és magyar diplomácia új tendenciáiról. Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának VI. fejezet 33. cikke kimondja: *„Minden olyan viszály esetében, amelynek elhúzódása a nemzetközi béke és biztonság fenntartásának veszélyeztetésére vezethet, a felek mindenekelőtt közvetlen tárgyalás, kivizsgálás, közvetítés, békéltetés, választott bírósági vagy bírósági eljárás, regionális szervek, vagy megállapodások igénybevétele vagy általuk választott egyéb békés eszközök útján tartoznak megoldást keresni.”*³⁷¹ Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 18. cikke biztosítja a menedéjogot³⁷² az 1951. évi Genfi Egyezmény rendelkezéseivel összhangban. Az utóbbi időben a nemzetközi diplomácia arra törekszik, hogy a fegyveres konfliktusok kezelésére találjon megoldást. A másik törekvése a menekültválság kezelésére irányul, hiszen az államok külön-külön nem tudnak megbirkózni a migráció jelentette kihívással, és azt csak közös diplomáciai megoldásokkal lehet hatékonyan kezelni. A legújabb törekvés az, hogy határozott cselekvésre szólít fel minden országot az új koronavírus-járvány (Covid-19) következményeinek enyhítése érdekében, az után, hogy az Egészségügyi Világszervezet (WHO) bejelentette, hogy világjárványnak (pandémia) nyilvánítja a kialakult helyzetet.

³⁶⁹ <https://www.dw.com/es/estos-pa%C3%ADses-env%C3%ADan-armas-pesadas-a-ucrania/a-61564969> (2022.05.22.)

³⁷⁰ CZENE i.m. 25–26.

³⁷¹ Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának VI. fejezet 33. cikke <https://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/> (2020.12.26.)

³⁷² Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 18. cikke <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT> (2020.12.26.)

Magyarország felismerte a világgazdasági változások hatásait: a külpolitikai és a külgazdasági kormányzati funkciók összekapcsolásával világossá tette, hogy a diplomácia eszközként kell, hogy szolgáljon a hazai nemzetgazdasági érdekek érvényesítésében. A magyar diplomácia új tendenciái kapcsán elsőként 2012-ben indult el az úgynevezett keleti nyitás, majd 2016-tól a déli nyitás vált a Külgazdasági és Külügyminisztérium stratégiai irányvonalává, tekintettel arra, hogy a fejlődő régiók egyre nagyobb politikai és gazdasági befolyásra tesznek szert a világban.³⁷³ 2013-ban a magyar kormány a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény és a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény felhatalmazásai alapján elindította a *Stipendium Hungaricum* ösztöndíjprogramot,³⁷⁴ amelynek célja a Stipendium Hungaricum ösztöndíjak felajánlását megalapozó kormányközi megállapodások végrehajtása érdekében a külföldi hallgatók magyar felsőoktatási intézményekben folytatandó tanulmányainak kiemelt támogatása. Az ösztöndíjprogram lebonyolítását a Tempus Közalapítvány látja el. A külföldi hallgatóknak szakirányú tanulmányok folytatása mellett lehetőségük nyílik mélyebben megismerni Magyarország történelmét, politikáját, gazdaságát és kultúráját.

Fontos röviden kiemelni a magyar diplomácia új tendenciáit a regionális szervezeten belül (visegrádi országok, avagy V4-ek: Csehország, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia). A Visegrádi Együttműködés célja ezen országok gazdasági, diplomáciai és politikai érdekeinek közös képviselése, esetleges lépéseinek összehangolása. A jelenlegi új koronavírus-járványban kulcsfontosságú, hogy a V4-ek közvetlenül tájékoztassák egymást a járványügyi intézkedésekről, valamint tapasztalatokat és ismereteket cseréljenek a járvány hatékonyabb kezelése érdekében. Ugyanakkor fontos az információcsere a migrációs kérdés kapcsán is. A magyar diplomácia a V4-elnökség alatt (2017. július 1. és 2018. június 31. között) kiemelten foglalkozott a migráció problémájával.³⁷⁵ A 2022-es ukrán konfliktusnak a visegrádi együttműködésre is jelentős hatása van. A visegrádi országok közül Csehország, Lengyelország és Szlovákia a külpolitikai retorika tekintetében határozottan oroszellenes álláspontot képviselt, pl. ezek az országok fegyvereket küldenek Ukrajnának, ahogy fentebb már említettük. A magyar álláspont az,

³⁷³ TARRÓSY István: *Magyarország Afrika-politikája a kommunista korszakban és a posztsovjét érában*. In: MARSÁI Viktor – NAGYNÉ Rózsa Erzsébet (szerk.): *Magyarország és Afrika 2018-2025*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020, 26.

³⁷⁴ 285/2013. (VII. 26.) Korm. rendelet a Stipendium Hungaricumról

³⁷⁵ PERÉNYI Zsigmond – REMETE Balázs: *V4 – Visegrád az EU-n belül*. In: Balaskó Angéla (szerk.): *A Visegrádi Négyek jelentősége, struktúrája és értékei*. Budapest, Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2018, 43.

hogy az ország a humanitárius segítségnyújtásból kiveti a részét, de nem küldd fegyvereket Ukrajnába.³⁷⁶

Úgy látom, hogy a változatlanul a legnagyobb vitát kiváltó kérdések közé tartozik a migrációs kérdés, például 2020 februárjában és márciusában a törökországi szárazföldi határszakaszon fokozódott az EU-ra migrációs nyomás. Európai Unió a helyzetre reagálva 700 millió és 6 milliárd eurót bocsátott Görögország és Törökország rendelkezésére.³⁷⁷ A nehéz kérdésekben a konszenzus alapvető eszköz, szintén a menedékkérelem előterjesztésére és elbírálására, és a diplomáciai eszmecsere.

6.5. Menedékjog

A korábbi években - ahogy dolgozatomban eddigi részében is láthattuk - a migrációs jelenségek az egész földgolyón, s leginkább az Európai Unió tagállamai számára rendkívül kiterjedt és nagy horderejű változásokat hoztak magukkal. A menedékjog kapcsán több nemzetközi egyezmény is született, ugyanakkor ez a kérdés az egyik legérzékenyebb, az államok szuverenitását közvetlenül érintő kérdések körébe tartozik. A korábbi időszakban világszerte, így Magyarországon is több ponton szigorodott a menekültek helyzetével összefüggő jogszabályi környezet, illetve tényleges ügyintézési gyakorlat - amivel kapcsolatban pozitív és negatív vélemények is nagy számban láttak napvilágot, a médiumokban és a magyar szakirodalomban is.

A menedékkérelem témája a korábbi években egyre hangsúlyosabbá vált, ami a menekülthullámmal és migrációval hozható összefüggésbe. Ugyanakkor a menedékjognak van egy olyan szegmense, amelyik a diplomáciai menedékkérelemmel, a diplomáciai menedékjoggal foglalkozik. Erről manapság kevesebb szó esik, s a jelentősége is kezd elhalványulni, miközben a korábbi évek is több olyan esettel szolgáltak, amelyek szükségessé teszik a diplomáciai menedékjogot. Dolgozatomban bemutatom a téma szempontjából fontosnak ítélt meghatározásokat, majd rátérek a diplomáciai menedékjog helyzetének tárgyalására. Írásom további célja, hogy áttekintsem a diplomáciai menedékjog lényegét, és bepillantást engedjek a jogi összefüggésekbe. Disszertációmban arra keresem a választ, hogyan érvényesül az állami szuverenitás a diplomáciai menedékjoggal szemben, az államnak milyen érdekeket kell szem előtt tartania a

³⁷⁶ DR. TÁRNOK Balázs: Az orosz-ukrán konfliktus hatása a visegrádi együttműködésre. <https://eustrat.uni-nke.hu/hirek/2022/02/28/az-orosz-ukran-konfliktus-hatasa-a-visegradi-egyuttmukodesre> (2022.05.22.)

³⁷⁷ <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-migration-policy/eastern-mediterranean-route/> (2022.05.22.)

menekültüggyel kapcsolatban, és hol szükséges a nemzetközi együttműködés erősítése, illetve hol látszanak összeegyeztethetetlennek a nemzetállami érdekek és az egyéb igények.

Ahogy a globális migráció kérdése egyre kiemeltebb figyelmet kap a politikai, kulturális és gazdasági életben³⁷⁸, a tudományos szféra is egyre összetettebb módon érdeklődik a migráció jelensége iránt. A tudomány szemszögéből a migráció olyan kérdés, amelynek egyre nagyobb jelentősége van, és ez nem csak a probléma objektív súlyából adódik, hanem annak a ténynek is betudható, hogy a migráció az ezt megelőző évtized különböző hatásainak vizsgálatakor is egy olyan ideális téma, amely mintegy felnagyítva tükrözi vissza valamennyi politikai, kormányzati és egyéb társadalmi változást.³⁷⁹

A menedékjog alatt azt a jogcímet kell érteni, ami az azt megszerző külföldi személyt feljogosítja arra, hogy a befogadó ország területén tartózkodjon, illetve egyidejűleg védelmet is biztosít számára a visszaküldés, illetőleg a kiutasítás és a kiadatás ellen.³⁸⁰ Tágabb értelemben véve a menedékjog a nemzetközi védelem számos formáját magában foglalhatja, míg szűkebb értelemben kizárólag a menekülteknek járó jogokat és a menekültek kötelezettségeit foglalja magában.³⁸¹

6.5.1. Területi menedékjog

Menekültstátuszért a bevándorló személyek meghatározott feltételek mellett folyamodhatnak. Azon természetes személyeket tekintjük menekültnek, akik hazájukat elhagyva más állam területén kérnek védelmet, amely védelem felöleli az alapvető jogok elismerését, az életfeltételek biztosítását és a kiutasítás/visszaküldés elleni garanciát (*non-refoulement elv*). A területi menedékjogot az ilyen típusú menedéknyújtás jelenti, amikor tehát üldözött külföldi személyeknek egy állam a saját területén biztosít menedéket.³⁸²

A területi menedékjog abban az esetben biztosítható, ha a külföldi a származási országát elhagyva a befogadó országban, annak területén kér menedéket. A deklaráció legfontosabb eleme a területi menedékjog fogalma szempontjából a „más ország” kifejezés.

³⁷⁸ HATTON - WILLIAMSON i.m. 6.

³⁷⁹ RIXER Ádám: *The Refugee Issue in Sciences and Arts in Contemporary Hungary*. In: RIXER Ádám (szerk.): *Migrants and Refugees in Hungary: A Legal Perspective*. Budapest, Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary, 2016, 11.

³⁸⁰ SZÉP i.m. 148.

³⁸¹ SALVADOR NETO Luis: A diplomáciai menedékjog elemzése. In: MISKOLCZI Bodnár Péter (szerk.) *Jog és Állam 22. szám, XII. Jogász Doktoranduszok Országos Találkozója, 2017*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 2018, 354-369.

³⁸² BRUHÁCS János: *Nemzetközi jog II. Különös rész*. Budapest, Dialóg Campus, 2009, 249.

Érdemes kitérni arra, hogy a korábbi területenkívüliségi elv a diplomáciai jog elméletében az utóbbi évtizedekben átadta helyét a képviseleti elvnek, majd a funkcionális elvnek.³⁸³

Általában utóbbiak elegye érvényesül a gyakorlatban, és ez alapján nem vitatott, hogy a fogadó állam területéhez tartozik a külképviselet területe, ugyanakkor a fogadó állam biztosítja ott a mentességek és a diplomáciai kiváltságok érvényre ju(tta)tását.³⁸⁴

A területi menedékjognak van univerzális egyezménye, ami az 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény, amely a menekültek helyzetére vonatkozik. Ezt egészíti ki az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv, ami a menekültek helyzetére vonatkozik.

Nemcsak univerzális nemzetközi egyezmény alapján lehet területi menedékjogot biztosítani, hanem egyes regionális egyezmények is kialakították a saját, regionális specialitásokra reagáló menekültdefinícióikat. Egyes országokban, mint pl. Európán belül Franciaországban és Olaszországban a regionális egyezményeken kívül a nemzetközi jogtól teljesen függetlenül biztosítható az úgynevezett alkotmányos menedékjog is. Ezek közös jellemzője, hogy azoknak a személyeknek biztosítható, akiket hazájukban a szabadság kivívása érdekében tett erőfeszítéseikért üldöznek.³⁸⁵

6.5.2. Diplomáciai menedékjog

A diplomáciai menedékjog fogalma alatt összességében és röviden azt értjük, amikor az állam a diplomáciai képviseletének épületébe, helyiségébe fogadja be az üldözött egyént, egyéneket.³⁸⁶

Nemzetközi összevetésben legalább két megközelítés szerint tárgyalható a diplomáciai menedékjog. Beszélhetünk erről úgy, mint a latin-amerikai országokban kialakult, számos regionális nemzetközi szerződéssel megalapozott védelmi formáról (lásd: 6.5.3. *Diplomáciai menedékjog a nemzetközi jog szempontjából*). Ilyen szerződések: az 1928-as Havannai Egyezmény a menedékjogról; az 1933-as Montevideói Egyezmény a politikai menedékjogról; az 1939-es Montevideói Egyezmény a menedékjogról és a politikai menedékről; valamint az 1954-es Caracasi Egyezmény a diplomáciai menedékjogról.

³⁸³ SZÉP Árpád: *A menedékkérők hozzáférése az államterülethez. Elérhető-e az egyensúly a menedékjog és az illegális migrációval szembeni küzdelem között?* Ph.D. értekezés. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Jog- és Államtudományi Doktori Iskola, 2017, 85.

³⁸⁴ DINH, Nguyen Quoc – DAILLIER, Patrick – PELLET, Alain – KOVÁCS, Péter: *Nemzetközi közjog*. Budapest, Osiris Kiadó, 2003, 357-358.

³⁸⁵ SZÉP i.m. 14-15.

³⁸⁶ BRUHÁCS i.m. 249.

Véleményem szerint ezekkel a szerződésekkel kapcsolatban azért azt is érdemes megjegyezni, hogy ezeket a későbbi szerződések részben módosították, részben pontosították, illetve vannak olyanok is, amelyek egyenesen felülírták a korábbiak tartalmát. A sok módosítás miatt a szerződések értelmezése nehézkes. Mindazonáltal azt megállapíthatjuk, hogy erről az oldalról tárgyalva a diplomáciai menedékjogot, ez esetleges jelleggel bír, és kizárólag a közép- és dél-amerikai országokban érvényesül folyamatosan a jogi instrumentumok regionális jelenléte miatt. A másik megközelítés szerint a „diplomáciai menedékjog [...] ennél szélesebb kört ölel fel: valamennyi olyan esetet magában foglalja, amikor egy külképviselet védelmet nyújt az oda menekülő személyek számára, függetlenül attól, hogy a külképviselet szerinti állam részese-e bármilyen vonatkozó egyezménynek, illetve van-e egyáltalán ilyen egyezmény. E szélesebb értelemben vett diplomáciai menedékjognak nemzetközi egyezménybe – főleg univerzális dokumentumba – foglalt jogszabályi alapja nincs, sokkal inkább a diplomáciai képviselet sérthetetlenségének egyik gyakorlati kifejeződése. Definiálatlansága miatt [...] nehezebben meghatározható.”³⁸⁷

A diplomáciai menedékjog alkalmazására nagyobb tömegek esetében ritkán került sor, aminek részben praktikus okai vannak. Gondoljunk csak a külképviseletek fizikai befogadóképességének igencsak korlátozott mivoltára, vagy a külképviselet egyéb, például adminisztrációs kapacitására. De az is tény, hogy tömeges menedékjogra ezt a lehetőséget az egyes államok is vonakodnak alkalmazni. Ezen okok mellett érdemes megemlíteni azt is, hogy a diplomáciai menedékjog biztosítása megterheli a származási országot, valamint a külképviselet szerinti ország kapcsolatait. Ez különösen igaz a nagyobb horderejű esetekben. Itt említeném meg, hogy ezzel szemben a területi menedékjog biztosítása kevésbé rejt magában ilyen hozadékot. Részben ez is lehet az oka annak, hogy az ezt megelőző években előtérbe került a területi menedékjog, és – ahogy azt Szép felveti³⁸⁸ – a diplomáciai menedékjog talán leáldozóban van. Mire is alapozza Szép ezt a felvetését? Alapvetően arra, hogy az egyes államok sorra a diplomáciai kapcsolatokat kevésbé leterhelő területi menedékjog mellett teszik le a voksukat. Ezt kifejezi pl. az is, hogy egyre kevesebb állam biztosítja a külképviseletein a menedékjog iránti kérelmek előterjesztésének lehetőségét. Mára lényegében majdnem általános tendencia lett, hogy az egyes államok nem biztosítanak menedékjogot a külképviseleteiken. Ez több formában is megjelenhet a gyakorlatban. Igen markáns módon például van jelen az Amerikai Egyesült

³⁸⁷ SZÉP (2012) i.m. 148-149.

³⁸⁸ SZÉP i.m. 151-153.

Államok, Ausztria, Dánia, Finnország, valamint Románia esetében. Az Egyesült Államok az ide vonatkozó jogszabályi háttér értelmében nem biztosít menedékjogot külföldi diplomáciai létesítményeiben. Menedékjogot csak azoknak a külföldieknek biztosít, akik fizikai értelemben az Egyesült Államok területén tartózkodnak. Az osztrák szabályok értelmében pedig nem lehet menedékjog iránti kérelmet előterjeszteni sem az osztrák nagykövetségen, sem a határon, itt is előírás az országban való fizikai jelenlét. Dániában szintén csak személyesen és az országhatáron belül lehet kérvényezni a menedékjogot. Ugyanezt írják elő Finnországban és Romániában is. Svédországban és Németországban ugyan nincs akadálya a kérelem külföldön történő előterjesztésének, de automatikus elutasítási ok, ha azt nem a tényleges ország területén nyújtják be. Az Egyesült Királyságban ezt a kérdést nem szabályokkal oldották meg: itt nincs olyan szerv, amelynek lenne arra hatásköre, hogy az ilyen kérelmeket elbírálja.³⁸⁹ E kérdést érdemes elemezni a nemzetközi jog szempontjából, hiszen minden állam szuverenitás alapján eldöntheti, kinek biztosít diplomáciai menedékjogot, és kinek nem.

6.5.3. Diplomáciai menedékjog a nemzetközi jog szempontjából

Nagyon fontos megjegyezni, hogy a nemzetközi gyakorlatban a diplomáciai menedék intézménye nem elismert, ilyen ugyanis a nemzetközi jog főszabály szerint nem ismer, tehát ilyen lehetőség nincs. A nemzetközi jog a diplomáciai képviseltek funkciójaként a Diplomáciai kapcsolatokról szóló bécsi egyezményt veszi alapul, ami felsorolja, hogy mi a diplomáciai képviseltek funkciója, és ezek között nem szerepel a menedéknyújtás.³⁹⁰

A dolgozat gondolatmenete miatt ebben a fejezetben nem fogok részletesen foglalkozni a diplomáciai menedékjoggal, mert ez a gyakorlat inkább Latin-Amerika országaira jellemző. Ebben az alfejezetben a Haya de la Torre-ügyről csak említés szintjén esik szó, az Assange-ügyel és a Roger Pinto-ügyel szemléltetem a diplomáciai menedékjogot a latin-amerikai országokban. Ez a két eset is jól mutatja, hogy a latin-amerikai országokban számos regionális nemzetközi szerződéssel megalapozott védelmi forma alakult ki (lásd: 6.5.2. *Diplomáciai menedékjog*). Az Amerika-közi regionális jog pillérét többek között az évek során kidolgozott és elismert alapelvek képezik, úgymint az ember alapvető jogainak elismerése, a szuverenitás és függetlenség kölcsönös tiszteletben tartása, az államok

³⁸⁹ SALVADOR NETO i.m. 357-359.

³⁹⁰ SALVADOR NETO i.m. 364.

egyenlősége, a be nem avatkozás, valamint az erőszak alkalmazásának tilalma és a nemzetközi viták békés rendezése, illetőleg a kölcsönös segítségnyújtás.³⁹¹

Az intézmény fontosságát többek között az igazolja, hogy a Nemzetközi Bíróság által meghatározott jogelv megjelent a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott Genfi Egyezmény szabályai között is, ami a mai menedékjogi szabályozás gerincét jelenti. A Genfi Egyezmény 1. cikk F pontjában foglaltak szerint: „Az egyezmény rendelkezései nem alkalmazhatók az olyan személyre, akiről alapos okkal feltételezhető, hogy

a) béke elleni, háborús, vagy emberiség elleni, az ilyen bűncselekményekről rendelkező nemzetközi okmányokban meghatározott bűncselekményt követett el;

b) a menedéket nyújtó országon kívül, az országba menekülteként történő befogadását megelőzően súlyos, nem politikai bűncselekményt követett el;

c) az Egyesült Nemzetek céljaiba és elveibe ütköző cselekményekben bűnös.”³⁹²

6.5.3.1. Az Assange-ügy

A fenti említett három eset közül leginkább az Assange-üggyel és a Roger Pinto-üggyel foglalkoznánk. Mivel Haya de la Torre-ügy régebbi eset (Kolumbia vs. Peru, 1949-1950), azt csupán röviden mutatom be. Haya de la Torre a perui forradalom egyik vezetője volt, és a kolumbiai nagykövetségre menekült. Peru szerint Torrét nem illette volna meg a menedékjog. A hágai Nemzetközi Bíróság ítélete szerint Kolumbia magatartása nem felelt meg a menedékjogról szóló havannai egyezménynek.³⁹³ A Haya de la Torre-ügy kivételes eset, mivel a szerződés tartalmával kapcsolatos vitához kapcsolódó jogi kérdés volt. A hágai Nemzetközi Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a vita nem eldönthető az ügy jogi és politikai vonatkozásai alapján.

Julian Assange, a WikiLeaks kiszivárogtató portál alapítója az Ecuadori Köztársaság londoni nagykövetségére menekült, és politikai menedékjogot kért 2012-ben. Az Egyesült Királyságban letartóztatott Assange ellen Svédország szexuális bűncselekmények miatt adott ki európai elfogatóparancsot. Assange, nagy-britanniai letartóztatását követően, a szabadlábba helyezési megállapodást megsértve fordult Ecuador londoni

³⁹¹ RAISZ Anikó: Az emberi jogok amerikai közeli védelme. Miskolc, *Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXVIII., 2010, 285.

³⁹² 1951. évi Genfi Egyezmény 1. cikk F pont

³⁹³ Nemzetközi Bíróság: Haya de la Torre-ügy, 1951. június 13-i ítélet; I.C.J. Reports 1951. 71.p. <http://www.icj-cij.org/docket/files/14/1937.pdf> (2018.12.16.)

nagykövetségéhez. Az eset több jogi problémát is felvet. Az általános nemzetközi jog nem ír elő diplomáciai menedékjogot, ennek megfelelően az államok nem kötelesek biztosítani a területükön történő biztonságos áthaladását azoknak, akik a területükön diplomáciai helyiségekben menedékjogot keresnek.³⁹⁴

A nemzetközi jog szempontjából az 1961-es, a diplomáciai kapcsolatokról szóló bécsi egyezmény 22. cikke szerint a brit hatóság az ecuadori képviselőt vezetőjének hozzájárulása nélkül nem léphet be a képviselő épületébe, annak sérthetlensége miatt. Ugyanerre az egyezményre hivatkozva szeretné az Egyesült Királyság saját állami törvényét érvényesíteni az ecuadori követséggel szemben. Az egyezmény 41. cikkére hivatkozva ugyanis azt állítja, hogy a követség befogadta Assange-ot, ez pedig kimeríti a képviselő épületének nem megfelelő módon történő használatát. Így az Egyesült Királyság saját állami érdekeit szem előtt tartva érvényesíteni kívánja az 1987-es *Diplomatic and Consular Premises Act*-et (a továbbiakban: DCPA), miszerint a külügyminiszter visszavonhatja egy képviselő diplomáciai státuszát, amennyiben a döntés összhangban van a nemzetközi joggal. Ez lehetővé tenné a brit hatóságok számára a behatolást az épületbe.³⁹⁵ Roger O’Keefe, a nemzetközi jog professzora szerint a Bécsi Egyezményt és a brit törvényt is figyelembe véve az Egyesült Királyságnak két lehetősége kínálkozna egy diplomáciai képviselő megszüntetésére az 1987-es brit törvény alapján. Az egyik (DCPA 3/a cikk) szerint Ecuador, mivel olyan személyt fogadott be, aki ellen európai elfogatóparancs van érvényben, nem diplomáciai képviselőre használja az épületet. A törvény azonban nem tartalmaz olyan rendelkezést, mely alapján egy működő képviselő egyetlen, a brit kormányzat által kifogásolt tevékenység (egyedi magatartás) miatt bezárható lenne. A másik lehetőség a DCPA törvény 3/b cikke, amely alapján visszavonásra kerülhetne a létesítmény diplomáciai státusza. Ez esetben viszont az jelenti a problémát, hogy ezt kizárólag nemzetközi joggal egyezően tehetnék meg. A bécsi egyezmény 22. cikke viszont egyértelműen rendelkezik a képviselői helyiségei sérthetlenségéről. Tehát Nagy-Britannia nemzetközi joggal ütközve tudná visszavonni Ecuador külképviseletei diplomáciai státuszát.³⁹⁶

³⁹⁴ HAPPOLD, Matthew: Julian Assange and Diplomatic Asylum <https://www.ejiltalk.org/julian-assange-and-diplomatic-asylum/> (2018.12.16.)

³⁹⁵ GÖMÖRI Roland: Szóktetés a szerájból, avagy az Assange-ügy és a nemzetközi jog, 2012. augusztus 24. http://kitekinto.hu/europa/2012/08/24/szoktetes_a_szerajbol_avagy_az_assange-ugy_es_a_nemzetkozi_jog (2018.12.16.)

³⁹⁶ ROGER O’Keefe: Enter at Your Own Risk 2012.08.16. [https://www.ejiltalk.org/enter-at-your-own-risk/\(2018.12.17.\)](https://www.ejiltalk.org/enter-at-your-own-risk/(2018.12.17.))

Egy további lehetőséget kínál az ENSZ A/Res/56/83 számú határozata,³⁹⁷ amely alapján az 1961-es bécsi egyezmény figyelmen kívül hagyható lenne. Az Egyesült Királyság mentesülne a nemzetközi jogi felelősség alól egy vészhelyzet (például tűz) esetében, ahol a brit hatóságok eltekinthetnek a diplomáciai épület sérthetlenségétől és kimenthetnék (majd utána elfoghatnák) az ott meghúzódó Assange-ot – feltéve, hogy kizárható a britek közreműködése a tűz okozásában.³⁹⁸ Menekülti jogosultság szempontjából az európai elfogatóparancsot figyelembe véve Assange nem tartozik a menekültügyi egyezmény hatálya alá, ezért nem jogosult a menedékjogra a nemzetközi jog értelmében, hiszen súlyos, de nem politikai bűncselekménnyel vádolják. Az Egyesült Királyság élhet azzal a lehetőséggel is, hogy felszámolja diplomáciai kapcsolatát Ecuadorral, így az ecuadori nagykövetségnek ki kellene vonulnia Londonból; Julian Assange pedig vagy elszökik a diplomatákkal, vagy a követség épületében marad, ahol azonban problémákba ütközne ellátása, így előbb-utóbb el kellene hagynia az épületet. Ez a megoldás viszont nemzetközi szinten negatív precedenst teremtene.³⁹⁹

Bár a nagykövetség helyiségei jogilag sérthetetlenek, az általános nemzetközi jog nem ismeri el a diplomáciai menedékjogot. Így bár Ecuador biztosíthat menedékjogot Assange számára, az Egyesült Királyság nem köteles biztosítani az ország biztonságos elhagyását. Az 1961. évi diplomáciai kapcsolatokról szóló bécsi egyezményhez mind Ecuador, mind az Egyesült Királyság csatlakozott, így mindkét állam előtt ismert az egyezmény 41. pontja, miszerint a diplomáciai küldő államnak kötelessége tiszteletben tartani a fogadó országuk törvényeit és rendeleteit; valamint a képviselő nem használhatja fel a helyiségeit feladatkörével összeegyeztethetetlen tevékenységre, például az igazságszolgáltatás elől menekülők befogadására.⁴⁰⁰ Egy másik probléma, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága nem engedélyezi a kiadatást egy olyan országba, ahol valakit halálbüntetéssel sújtanának. Az 1951. évi menekültügyi egyezményt aláíró nemzetek kötelesek megvizsgálni, hogy fennáll-e ezzel kapcsolatban valódi kockázat, amennyiben a kérdéses személyt átadják a hatóságnak.

³⁹⁷ BRUHÁCS János: Az államok nemzetközi felelősségéről szóló végleges tervezet Juridpol 117.-132. http://acta.bibl.u-szeged.hu/7106/1/juridpol_061_117-132.pdf (2018.12.17.)

³⁹⁸ GÖMÖRI Roland: Szóktetés a szerajból, avagy az Assange-ügy és a nemzetközi jog 2012. augusztus 24. http://kitekinto.hu/europa/2012/08/24/szoktetes_a_szerajbol_avagy_az_assange-ugy_es_a_nemzetkozi_jog (2018.12.17.)

³⁹⁹ AKANDE, Dapo: The Julian Assange Affair: May the UK Terminate the Diplomatic Status of Ecuador's Embassy? UPDATED 2012.08.17. <https://www.ejiltalk.org/may-the-uk-terminate-the-diplomatic-status-of-ecuadors-embassy/> (2018.12.17.)

⁴⁰⁰ HAPPOLD, Matthew: Julian Assange and Diplomatic Asylum, <https://www.ejiltalk.org/julian-assange-and-diplomatic-asylum/> (2018.12.17.)

A bemutatott esetben előtérbe kerül a menekült általános fogalma és a menekültstátuszra való jogosultság kérdése is. A menekült megalapozott félelemmel él, hogy faji, vallási, nemzetiségi, egy adott társadalmi csoporthoz tartozása vagy politikai véleménye miatt üldözötté válik hazájában. A menekültek helyzetével kapcsolatos Genfi egyezmény kizárja a menekültstátuszból azokat a személyeket, akiknél komoly vád merül fel, hogy súlyos, nem politikai bűncselekményt követtek el a menedékhelyen kívül, mielőtt az adott országba menekültként való felvételüket kérték volna. Julian Assange svédországi bűncselekményei (szexuális zaklatás és nemi erőszak) súlyosak, de semmiképpen nem politikai bűncselekmények. Mindezek mellett Julian Assange megsértette az Egyesült Királyság törvényét is, mikor elfogatása előtt az ecuadori követségre menekült.⁴⁰¹

A legújabb információk szerint 2017. év végén Assange megkapta az ecuadori állampolgárságot, s ezt követően pert indított Ecuadorral szemben alapvető szabadságjogainak megsértése miatt. Az ecuadori képviselőt ugyanis időközben egyoldalúan új szabályokat vezetett be a WikiLeaks alapítója számára a követségen. Ezek között szerepelt az internet- és telefonösszeköttetés megszüntetése, illetve a látogatók fogadásának tilalma. Ecuador ma már szívesen véget vetne a kényszerű helyzetnek, amit már csak emberiességi megfontolások miatt tartanak fent. Jelenleg Svédország már nem folytat eljárást Assange ellen, de a valódi probléma még mindig fennáll, miszerint a brit hatóságok kiadhatják az Egyesült Államoknak.⁴⁰² 2022. május 24-én a Londoni Bíróság fellebbezési jogot adott Julian Assange-nak, hogy a Brit Legfelsőbb Bírósághoz fordulhasson az Egyesült Államokba való kiadatása ellen.⁴⁰³

Menedékkérő az a külföldi, aki menedékjogot kér. Az ENSZ alapokmány több ponton – a preambulumban, az 1. cikk (3) bekezdésében, az 55. cikkben, a 62. cikk (2) bekezdésében, a 68. és 76. cikkekben – utal *expressis verbis* az emberi jogokra, de inkább csak általánosan, közöttük az egyenlőséget, és ezzel összefüggésben a fajra, nemre, vallásra való különbségtétel tilalmát nevesíti. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 14. cikke kimondja, hogy mindenkinek joga van arra, hogy más országokban keresse és élvezze a menedékjogot az üldözésével szemben. Julian Assange azonban nem egyszerű menedékjogot, hanem diplomáciai menedékjogot kért.

⁴⁰¹ CASCANI, Dominic: Q&A: Julian Assange and asylum 2012.08.16. <https://www.bbc.com/news/uk-18521881> (2018.12.17.)

⁴⁰² BOHUS Péter: Assange-nak elege van a nagykövetségi rabságból, beperli Ecuadort 2018.10.19. https://index.hu/kulfold/2018/10/19/assange_beperli_ecuadort/ (2018.12.17.)

⁴⁰³ https://www.jornaldocomercio.com/_conteudo/galeria_de_imagens/2022/01/830378-julian-assange-fundador-do-wikileaks-ganha-direito-a-apelar-contra-extradicao-aos-eua.html (2022.05.26.)

6.5.3.2. A Roger Pinto-ügy

Roger Pinto bolíviai szenátor 2012-ben a brazil nagykövetségen kapott menedéket. Bolíviában több bűncselekménnyel vádolták, beleértve a korrupciót is. A szenátor elutasította a vádakot, és menedékjogot kért, mondván, saját országában üldözik. Eduardo Saboia brazil diplomata elmondása szerint a bolíviai szenátor diplomáciai mentelmi jogát használta fel a menedékkérés során. A kérelem megadása után Bolívia azzal vádolta Brazíliát, hogy megsértette a nemzetközi megállapodásokat. Roger Pinto cáfolta az ellene felhozott vádakot, azokat politikai jellegűnek ítélte, melyeket a bolíviai kormány koholt ellene.⁴⁰⁴ Roger Pinto jobboldali szenátor Bolíviában, aki Brazília La Paz-i külképviseletén kért menedékjogot. A politikust, Pando tartomány volt prefektusát többrendbeli korrupcióval és a porvenir⁴⁰⁵ mészárlásban való részvétellel is gyanúsították. Pinto kiadatásáról tárgyalások folytak, mivel a szenátor nem szolgált bizonyítékokkal arra vonatkozóan, hogy ellene politikai tartalmú per folya. Az ügyben az is gondot jelentett, hogy Bolívia ugyan aláírta a diplomáciai menedékjogról szóló Caracasi Egyezményt, ám azt nem ratifikálta.⁴⁰⁶

Pinto azért kért menedéket, mert úgy vélte, élete veszélyben van, és a bolíviai igazságszolgáltatási rendszer nem biztosít garanciát a tisztességes elbírálási folyamatra. Ezen túlmenően az ügyész letartóztatási parancsot adott ki ellene a Pandóban történt esetleges korrupciós ügy kapcsán, amely éppen azon a napon lépett volna hatályba, mikor a La Paz-i nagykövetségen menedéket keresett. A brazil külügyminisztérium valószínűleg ítélte Pinto aggodalmait élete veszélyeztetésével kapcsolatban. Emellett a brazil nagykövetség által alkalmazott ügyvédek is elemezték a Pinto elleni vizsgálati dokumentumokat, és szabálytalanságokat fedeztek fel a politikus ellen indított bírósági eljárásban.⁴⁰⁷ Bolívia 2015. évi Emberi jogi jelentése, a vezetői összefoglaló is megemlíti a Roger Pinto-ügyet. A vezetői összefoglaló 2. szakasza a polgári szabadságjogok tiszteletben tartásáról ír, beleértve a mozgás szabadságát, az országon belül lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek, a menekültek és a hontalan személyek védelmének

⁴⁰⁴ Brazil foreign minister quits over Bolivia senator row 27 August 2013 <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-23845796> (2019. 02.28.)

⁴⁰⁵ 2008-ban a központi kormány hívei – többnyire szegény földművesek – és az autonómiát támogató tartományi kormány milíciái között véres összecsapásra került sor, melynek során több paraszt életét veszítette, és többen eltűntek. A porvenir mészárlás nyomán Pinto több munkatársát is őrizetbe vették.

⁴⁰⁶ KASZAB Zsuzsa: Bolívia: újabb latin-amerikai botrány a menedékjog miatt, 2012.09.08. <http://www.globoport.hu/5636/ujabb-latin-amerikai-menedekjogbotrany/> (2019. 02.28.)

⁴⁰⁷ Bolivian Senator Roger Pinto political asylum UPDATE June 8, 2012 <https://bolivianthoughts.com/2012/06/08/bolivian-senator-roger-pinto-political-asylum-update/> (2019. 02.28.)

kérdését. Ez utóbbin belül az alkotmány és a törvény biztosítja a belső mozgás szabadságát, a külföldi utazást, a kivándorlást és a hazatelepítést, és a kormány általában tiszteletben tartja ezeket a jogokat.

A kormány együttműködik az UNHCR-rel és más humanitárius szervezetekkel abban, hogy védelmet és segítséget nyújtsanak a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek, menekültek, visszatérő menekültek, menedékkérők, hontalan személyek vagy más módon veszélyben lévő személyek számára. Az UNHCR adatai alapján 2013 januárja óta 618 bolíviai menekült élt külföldön, valamint 156 bolíviai volt érintett a menedékkérés folyamatában, közöttük Roger Pinto, az egykori Nemzeti Konvergencia Párt szenátora, akinek a brazil hatóságok tartós menedékjogot adtak Brazíliában. Pinto 2013-ban menekült a brazil képviseletre, miután a kormány 21 büntetőjogi vádat emelt ellene és a bíróság elítélte.⁴⁰⁸ Az ügy kapcsán egy további probléma, hogy a menedékjog elnyerése ellenére az 1954-es diplomáciai egyezménynek megfelelően addig nem utazhat Brazíliába a La Paz-i nagykövetségről, amíg Bolívia nem hagyja jóvá a brazil vezetés döntését. Hiszen a fő különbség a területi és a diplomáciai mentesség esetében az, hogy az állam a védelmet saját területén vagy diplomáciai képviseletében nyújtja. Diplomáciai mentesség esetén a képviseletről el kell jutnia a mentességet adó ország területére. Ez azonban nem lehetséges a kiadatást kérő állam, jelen esetben Bolívia hozzájárulása nélkül.

Magyarország történelméből érdekes adalékot ad a Nagy Imre-ügy és a Mindszenty-ügy. Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc alatt a második szovjet támadást követően, 1956. november 4-én Nagy Imre közvetlen munkatársaival együtt Jugoszlávia budapesti nagykövetségen kért menedéket. A menedékkérelmek következtében a jugoszláv vezetés nehéz döntéssel állt szemben, hiszen politikai jellegű kompromisszumot kötött a szovjet vezetéssel. 1956. november 22-én Nagy Imre és társai írásban lemondtak a menedékjogról és elhagyták a jugoszláv követséget. Aznap a szovjet állambiztonsági erők letartóztatták, és a követségre menekültek nagy részét Romániába deportálták.⁴⁰⁹

1956. november 4-én a szovjet erők megindították támadásukat a magyar szabadságharc leverésére, és a katonai ellenállás összeomlását érzékelve Mindszenty József bíboros az Amerikai Egyesült Államok (USA) budapesti Nagykövetségére menekült. Az amerikai állam a helyzet rendkívüli voltára való tekintettel megadta a menedékjogot, így a Nagykövetség épületében adott menedéket Mindszenty József bíborosnak 1956. november

⁴⁰⁸ BOLIVIA 2015 HUMAN RIGHTS REPORT EXECUTIVE SUMMARY Country Reports on Human Rights Practices for 2015 United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor <https://www.state.gov/documents/organization/253205.pdf>. (2019. 02.28.)

⁴⁰⁹ https://archivnet.hu/politika/nagy_imre_elrablasanak_tortenete.html (2021.11.28.)

4. – 1971. szeptember 28. között.⁴¹⁰ Hosszas diplomáciai tárgyalássorozatot követően (vatikáni diplomatak, magyar politikai vezetés és Mindszenty részvételével) sikerült elérniük, hogy a bíboros elhagyja a nagykövetség épületét.

6.6. Összefoglalás és következtetések

Disszertációm hatodik fejezetében elemeztem az európai menekültválságot és a diplomácia szerepét és egyes formáit a migráció problémájának kezelésében.

Részletesen bemutattam a 2015-16-ös migrációs hullámot. Arra kerestem a választ, hogy Magyarországnak hol van a helye a globális migráció rendszerében. Azt egyértelműen kijelenthetjük, hogy Magyarország nem célország. Bemutattam a Magyarországon élő afrikai menedékkérők migrációs tendenciáit is. Különbőség van Európa országai között abban a tekintetben, hogy egy bizonyos ország „belépési országgént” (például Magyarország, Görögország, Olaszország), vagy tranzitországgént (például Szerbia, Macedónia, és részben Magyarország is), illetve célországgént (például Nagy-Britannia) szerepel. Más-más nehézségekkel kell megküzdeniük mindhárom kategória országainak. Azt, hogy Magyarország nem célország, jól mutatják az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság tartózkodásra jogosító érvényes engedéllyel rendelkezők számáról szóló statisztikái, amelyet dolgozatomban részletesen is elemeztem. Azt is bemutattam, hogy az afrikaiak száma elenyésző Magyarországon, azonban a magyar társadalomnak számolnia kell az afrikai migráció erősödésével, tekintettel arra, hogy a kontinens lakosságának hatalmas része képzetlen fiatalokból áll, akiknek a fejlettebb régiók felé történő migrációja számos okból valószínűsíthető. Bár Magyarország aktív szereplője volt a 2015-ös menekültválságnak, esetében a válság semmilyen módon nem ellensúlyozta a hosszú évek alatt kialakult migrációs trendeket.

Ezen fejezetem alapján elmondhatjuk, hogy a diplomáciának olyan megoldási formák megtalálására szükséges koncentrálnia, amelyek az érintett felek számára (kibocsátó, tranzit- és befogadó állam) a legkevesebb kárt és a legnagyobb hasznot jelentik. Az Európai Unió sokkal inkább képes politikájával és finanszírozási eszközeivel kezelni az etnikai konfliktusokat, mint például az Amerikai Egyesült Államok. Ez azért van így, mert az EU az érintett felek között felmerülő konfliktusok kezelésében minden esetben a viták

---

⁴¹⁰ BALOGH Margit: "A bíboros az ajtó előtt áll..." Mindszenty József bíboros érsek befogadása a budapesti amerikai követségre (1956. november 4.) In: Baráth Magdolna-Bánkuti Gábor-Rainer M. János (szerk.): Megértő történelem. Tanulmányok a hatvanéves Gyarmati György tiszteletére. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2011, 159–172.

békés rendezésére törekszik, a kényszerítés eszközével szemben a tárgyalást és a diplomáciát részesíti előnyben.

A leglényegesebb, amit az EU a diplomáciai tevékenységek során fontosnak tart, a migráció kiváltó okainak megelőzése, azaz a preventív diplomácia, amellyel a következő fejezetben részletesen is fogok foglalkozni (lásd: *7.14. A preventív diplomácia jelentősége az irreguláris migráció elleni fellépésben*). A preventív diplomácia célja, hogy megakadályozza a felek közötti viták keletkezését, a meglévő viták konfliktusba fordulását, és korlátozza a konfliktus továbbterjedését. Az Európai Unió a migráció kezelésével kapcsolatban előszeretettel alkalmazza a preventív diplomáciát, azaz a konfliktusok kezelésekor a kölcsönös megértésre alapoz. Az EU tiszteletben tartja a diplomáciai tevékenysége során az államok szuverenitását. Ezek alapján elmondhatjuk, hogy a migráció kezelésében a legfontosabb a megelőzés, azaz a viták békés rendezése. A megelőzés mellett a másik a közvetítés, ami szintén a preventív diplomácia jellemzője. Az EU arra törekszik, hogy az elhúzódó konfliktusok kapcsán az érintett felek (kibocsátó, tranzit- és befogadó állam) elsőként a közvetítést és a párbeszédet alkalmazzák.

7. A migrációs diplomácia jelentősége Afrika és Európa viszonylatában

Ebben a fejezetben arra keresem a választ, hogy a diplomáciának milyen szerepe van a migráció kérdésében és annak kezelésében. Ahogy az előző fejezetben láthattuk (lásd: 6. *Az európai menekültválság 2015 után és a diplomácia szerepe a migráció kezelésében, ezen belül 6.4. A migráció kezelésének vizsgálata a diplomáciai szinten*) a diplomácia jellege és szerepe folyamatosan változik. A XXI. században a diplomáciai feszültség részben a migráció és annak biztonsági kockázatai egymásra épülésének kumulálódó hatásaiból fakad, ezért is nagyon fontos a migrációs diplomácia.

7.1. A migrációs diplomácia fogalmának megújulása, a diplomácia új eszközei

A diplomácia hagyományos értelemben az államok nemzetközi kapcsolatainak ápolására irányuló szervezett tevékenység, amelynek fő céljai a hivatalos kapcsolatok fenntartása más államokkal; az állam és polgárai érdekeinek képviselete, védelme; információszerzés; továbbá a saját országról szóló ismeretek terjesztése. Ezen alapvető funkciók átalakulása, illetve új funkciók megjelenése egy lényeges folyamat, amely szűkebb témánk, a migrációs diplomácia szempontjából is lényeges. Néhány új irányt kiemelve, rögzíthetjük, hogy

- a) a kétoldalú, bilaterális diplomáciai kapcsolatok mellett egyre fontosabb a multilaterális diplomácia, a nemzetközi szervezetekben (ENSZ és szakosított szervezetei, NATO, Európai Unió és számos más intézményben) végzett tevékenység;
- b) különösen lényegessé vált az ún. nyilvános diplomácia. „A nyilvános diplomácia (...) a külpolitikák kialakítása és megvalósítása érdekében a közvélemény befolyásolásával foglalkozik. A nemzetközi kapcsolatok tradicionális diplomáciát meghaladó dimenzióit tartalmazza: a kormányzatok azon erőfeszítését, hogy befolyásolják más államok közvéleményét; a civil szervezetek és érdekek államközi interakcióját; jelenti a nemzetközi kapcsolatokról és azok a politikákra gyakorolt hatásáról való tájékoztatást (...) valamint az interkulturális kommunikáció folyamatát”;⁴¹¹

⁴¹¹ HANSEN, Allen C.: *Public Diplomacy in the Computer Age*. Praeger Publishers Division, New York, 1984, 3.

- c) ez a b) pontban bemutatott nyilvános diplomácia egyre inkább átalakul az elmúlt évtizedben ún. digitális diplomáciává is – számos vonatkozásában. Manor és Segev szerint a digitális diplomácia legfőképpen egy ország növekvő social media használatára utal, amit egy ország a jó hírneve és a róla alkotott előnyös kép kialakítása, valamint a külpolitikai céljai elérése érdekében végez. Ennek részeként a digitális diplomáciában érdemi területként – a fogalom szűkebb formájaként – megjelenik a diplomaták általi közösségi média használat, amennyiben ezeket a felületeket egymással és a nagyközönséggel való kommunikációra használják. A digitális diplomácia tágabb fogalma szerint pedig az nem más, mint a diplomáciai tevékenységek digitális technológiákon, interneten, mobil eszközökön és a közösségi média platformokon való gyakorlása („Facebook diplomácia”);⁴¹²
- d) a nem állami aktorok diplomáciai folyamatokba történő beemelésével, az ún. „pressure group”-ok, illetve hagyományos nemzetközi NGO-k, illetve egyes speciális globális aktorok (például NOB) diplomáciai jellegű és a hivatalos diplomácia által is támogatott tevékenységének erősödésével egyre inkább szupraterritoriális kapcsolatok, elmosódó politikai és jogi határok jellemzik a nemzetközi térben zajló folyamatokat,⁴¹³ a legkülönbébb területeken, így a migrációs diplomácia berkein belül is. Ez – mármint az újabb aktorok megjelenése a politikaformálásban - bizonyos szempontból veszélyezteti a külügyminisztériumok és a teljes igazgatási rendszer kiemelt és gondosan védett irányító szerepét,⁴¹⁴ egyebek mellett még olyan különösen kényes területeken is, mint amilyen a migrációs diplomácia.
- e) a diplomácián belül a kulturális diplomácia jelentősége világszerte exponenciálisan nő.⁴¹⁵ A kulturális diplomácia a külpolitikai stratégiai célok végrehajtásának egyre markánsabbá váló, nemzetközileg is meghatározóvá váló eszköze. Magyarország vonatkozásában például a kulturális diplomácia végrehajtásának külföldi szervezeti egységei a nagykövetségek és külképviseletek mellett a Collegium Hungaricumok, a magyar kulturális intézetek, az oktatási-kulturális diplomata rendszer, a kulturális attasék, a Társult Intézetek Hálózata és a magyar anyanyelvi lektorok intézményi,

⁴¹² MANOR, Ilan - SEGEV, Elad – KAMPF, Ronit: Digital Diplomacy 2.0? A Cross-national Comparison of Public Engagement in Facebook and Twitter. *The Hague Journal of Diplomacy*, 2015, 10(4), 331.

⁴¹³ SUHA György: A gazdaságdiplomácia átalakulása. *Polgári Szemle*, 2012, 8(1-2), 283.

⁴¹⁴ Uo. 282.

⁴¹⁵ Ehhez lásd: RYNIJSKA – Kiełdanowicz, Marta: *Cultural Diplomacy as a Form of International Communication*. Wrocław, University of Wrocław, Institute for International Studies, 2015, 9.

illetve személyi köre.⁴¹⁶ Ezek működnek közre a konkrét programok és együttműködések kialakításában és végrehajtásában is.

Vannak további, a migrációs diplomáciával is érintkező, ám kevésbé lényeges területek is, amelyek átalakulási, illetve fejlesztési szükséglete egyértelmű, de amelyek jelentősége összességében csekély, ha úgy tetszik: marginális a teljes témakörön belül. Ilyen például a konzuli védelem fejlesztésének lehetősége, illetve szükséglete is.⁴¹⁷ Ezen területek külön számbavétele jelen munka keretei között nem indokolt – itt csupán az öt legfontosabb változási irányt emeltem ki.

7.2. Az Európai Unió migrációs politikája

A közös európai bevándorláspolitikának (mint disszertációm elején már említettem, lásd: *1. Bevezető gondolatok és az alapvető fogalmak meghatározása*) rugalmas keretként kell szolgálnia az EU elképzeléseit, még hozzá a tagállamok lehetőségeinek, adottságainak figyelembevételével. Ennek elérése érdekében 10 elvet építettek be az EU migrációs politikájába, melyek segítenek biztosítani a legális bevándorlást, visszaszorítani az illegális migrációt és erősíteni az együttműködést harmadik országokkal. A közös migrációs politika három kulcsfogalom és ezzel együtt szakpolitika köré szerveződik, melyek a következők: a jólét, a szolidaritás és a biztonság. Ennek megfelelően a 10 elv a következő módon oszlik el a három szakpolitika között. Jólét szempontjából a legális bevándorlás hozzájárul az EU társadalmi-gazdasági fejlődéséhez. Egyértelmű szabályokat és egyenlő feltételeket tartalmaz. Összehangolja a szakképzettséget a szükségletekkel és hangsúlyt kap benne az integráció. Szolidaritás szempontjából a politika segítségével megvalósul a tagállamok közötti koordináció és a harmadik országokkal történő együttműködés. Biztosítja a rendszer átláthatóságát, a rendelkezésre álló eszközöket hatékony és következetes módon használja fel. Törekszik a harmadik országokkal történő partnerségek kialakítására. Biztonság tekintetében az illegális bevándorlás elleni hatékony küzdelem megvalósítása a cél. Fontos szempont a megfelelő vízumpolitika és az integrált határigazgatás rendszerének kialakítása. Folytatja az illegális bevándorlás és az emberkereskedelem elleni küzdelmet. Növeli a hatékony és fenntartható visszatérési

⁴¹⁶ MARTONYI János (szerk.): *Diplomáciai lexikon. A nemzetközi kapcsolatok kézikönyve*. Budapest, Éghajlat Könyvkiadó, 2018, 517.

⁴¹⁷ Ehhez lásd a magyar nyelvű szakirodalomban: CSATLÓS Erzsébet: *A konzuli védelem európai közigazgatása. Az együttműködések szervezeti és eljárásjoga az uniós polgár konzuli védelemhez való jogának tükrében*. Szeged, Iurisperitus Kiadó, 2019, 169.

politikákat.⁴¹⁸ Az EU 1999 óta dolgozik egy közös európai menekültügyi rendszer kialakításán.⁴¹⁹ 2016. július 13.-én az Európai Bizottság javaslatokat fogadott el a közös európai menekültügyi rendszer reformja kapcsán. A Bizottság 2020. szeptember 23-án egy olyan új migrációs és menekültügyi paktumra tett javaslatot, amely jelentős migrációs nyomás esetében hatékonyabban képes működni.⁴²⁰

Az Európai Bevándorlási és Menekültügyi Paktum célja, hogy a tagállamok közötti kölcsönös felelősségvállalás és szolidaritás szellemében az EU-s bevándorlási és menekültügyi szakpolitikáknak és a harmadik országokkal való megújult partnerségnek az alapjaként szolgáljon. A Paktum bevezető része is rögzíti, hogy *„a nemzetközi migráció olyan realitás, amely mindaddig fennáll majd, amíg a világ különböző térségei között jóléti és fejlettségi szakadékok tátonganak. A migráció lehetőség is, mivel alkalmat teremt az emberek közötti és a gazdasági cserekapcsolatokra, továbbá lehetővé teszi az egyének részére saját törekvéseik megvalósítását. A migráció meghatározó módon hozzájárulhat az Európai Unió és azon tagállamok gazdasági növekedéséhez, amelyeknek munkaerő-piaci vagy demográfiai helyzetükből adódóan szükségük van migránsokra. Végül pedig forrást jelent a migránsoknak és származási országaiknak, hozzájárulva ezzel a fejlődésükhöz. A bevándorlás leállítása egyaránt irreális és veszélyes feltevésnek tűnik.”*⁴²¹

Az Európai Unió bevándorláspolitikája felöleli a legális és az illegális migráció kérdését is (lásd: 3.5.3. *A legális menedzselése és az irreguláris migráció kezelése*). Ide tartozik a menekültügyi szabályok uniós szintű összehangolása, a határok megfelelő őrizete és a tagállamok ehhez történő hozzájárulása. Az Európai Unió határozza meg a harmadik országból érkező állampolgárok belépési és tartózkodási feltételeit az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1883 irányelve értelmében (2021. október 20.).⁴²² A tagállamok viszont eldönthetik, hány harmadik országbeli állampolgárt engednek munkavállalási céllal határaikon belülre. Irreguláris migráció esetén hatékony visszatérési politika kidolgozása, alkalmazása az uniós cél. Problémát jelent, hogy az EU a legális migráció esetében

⁴¹⁸ Közös bevándorláspolitikáért Európáért <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:jl0001&from=HU> (2019.07.31.)

⁴¹⁹ SALVADOR NETO Luis: *Bevándorlásiügy az Európai Unióban*. 2018. december 27. http://epa.oszk.hu/03500/03515/00002/pdf/EPA03515_kre-dIt_2018_02_15.pdf (2019.07.31.)

⁴²⁰ <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-migration-policy/eu-asylum-reform/> (2022.05.25.)

⁴²¹ European Pact on Immigration and Asylum, Doc. No. 13440/08, Brussels, 24 September 2008, p. 2.

⁴²² A harmadik országbeli állampolgárok magas szintű képzettséget igénylő munkavállalás céljából való beutazásának és tartózkodásának feltételeiről és a 2009/50/EK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről

anyagilag is dotálja a bevándorlók tagállami szinten történő beilleszkedését, de a kapcsolódó tagállami szabályokat nem hangolja össze.⁴²³

Legális migráció esetében az EU-ba irányuló munkavállalási célú bevándorlások egységes szabályozását nem sikerült megoldani, így e téren az ágazati szabályozás merült fel megoldásként. E kérdésben meghatározó az uniós kék kártya, melyet a 2009/50/EK irányelv vezetett be, és a harmadik országból érkező, magasan képzett munkavállalók beléptetését segítette. 2021. október 20. óta az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1883 irányelve alapján bírálják el a feltételeket. Általában véve a munkavállalási és tartózkodási engedélyért folyamodók esetében a 2011/98/EU irányelv volt a meghatározó. Idénymunkásként munkát vállaló harmadik országbeli állampolgárok jellemzően öt-kilenc hónapot tartózkodhattak az EU valamely tagállamában a 2014/36/EU irányelv alapján. Szintén a munkavállaláshoz kapcsolódott a 2014/666/EU irányelv, mely adott vállalatban belüli áthelyezés révén létrejövő tagállami tartózkodást szabályozta. Diákok és kutatók esetében a 2016/801/EU⁴²⁴ rendelkezései voltak irányadók. Az Európai Unión kívüli polgároknak nyújtott huzamos tartózkodási engedélyek megadásával és visszavonásával kapcsolatos feltételeket a 2003/109/EK irányelv szabályozta és azokat érintette, akik legalább öt éve jogszerűen éltek az Európai Unió (EU) valamely országában. A legális migráció esetében a családegyesítés témájában a 2003/86/EK irányelv a meghatározó, integráció kérdésében pedig az EU cselekvési terve⁴²⁵ az irányadó. Az integrációs politika elsősorban tagállami hatáskörbe tartozik, az EU ösztönzőkkel és támogatással segítheti a tagállamokat abban, hogy a harmadik országból érkezettek ne szegénységben és társadalmi kirekesztettségben illeszkedjenek be.⁴²⁶ A beilleszkedés keretrendszere, a COM (2005)⁴²⁷ átfogó képet és útmutatást kíván nyújtani a tagállamok számára.⁴²⁸ 2020. november 24-én az Európai Bizottság bemutatta az integrációról és a befogadásról szóló, a 2021–2027-es

⁴²³ Migráció Európába, 2017.

<http://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/society/20170629STO78632/migracio-europaba>, (2019.07.31.)

⁴²⁴ A 2016/801/EU irányelv 2018. május 24-től hatályon kívül helyezi és felváltja a 2004/114/EK irányelvet <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133163a>, (2019.07.31.)

⁴²⁵ Európai Bizottság sajtóközleménye: Az európai migrációs stratégia megvalósítása: a Bizottság előterjeszti a beilleszkedésre vonatkozó cselekvési tervet és a magas szintű képzettséggel rendelkező, EU-n kívüli munkavállalókra vonatkozó kék kártyarendszer reformját, 2016. június 7. https://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2041_hu.htm (2019.07.31.)

⁴²⁶ Bevándorláspolitikai

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_4.2.3.html (2019.07.31.)

⁴²⁷ COM(2005) végleges A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának A harmadik országok állampolgárainak az Európai Unióban történő beilleszkedése keretrendszerének közös programjáról <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52005DC0389&from=EN>, (2019.07.31.)

⁴²⁸ SALVADOR NETO Luis: *Bevándorlásügy az Európai Unióban*. 2018.december 27. http://epa.oszk.hu/03500/03515/00002/pdf/EPA03515_kre-dIt_2018_02_15.pdf (2019.07.31.)

időszakra vonatkozó cselekvési tervet.⁴²⁹ A harmadik országból érkező állampolgárok gyakran szembesülnek megkülönböztetéssel és egyenlőtlenséggel lakhatás, az oktatás, az egészségügyi ellátás és foglalkoztatás terén. Tény, hogy az EU-n belüli eltérő álláspontok léteznek a migránsok beilleszkedésével kapcsán, például Németország arányaiban több külföldi munkavállalót fogad be, mint az Európai Unió bármelyik kelet-közép-európai tagállama.⁴³⁰ A bevándorlók integrációja kérdésében az államok figyelembe veszik a migrációs szakdiplomata és a bevándorlási összekötő tisztviselő véleményét is.

7.3. A magyar migrációs szakdiplomata és a bevándorlási összekötő tisztviselő

Napjainkban a migráció szerepe igencsak felértékelődött, hiszen egyre nagyobb vándorlás tapasztalható világszerte. Tény, hogy a nemzetközi vándorlók száma 2000 és 2019 között 150 millióról 272 millióra emelkedett. A vándorlók 57%-a gazdag országokban él.⁴³¹ Ennek okán kiemelten fontos, hogy a szakdiplomataik előzetes meghallgatások keretében is szűrni tudják a külföldieket, akik feltehetően gazdasági céllal szándékoznak belépni egy adott ország területére. Az alábbiakban ezt Magyarország példáján keresztül mutatom be. Az OIF migrációs szakdiplomatait küld ki az irreguláris migráció szempontjából kiemelt nemzetbiztonsági kockázatot jelentő, fejlődő országokba. Ezeket a képviselőket ellátó személyeket szakkonzuloknak⁴³² nevezzük. A migrációs szakkonzuli hálózattal kapcsolatos személyi és dologi költségeket a külügyért felelős tárca tervezi és kezeli. A vízumkiadói tevékenység biztosítására uniós forrás nem áll rendelkezésre. Az OIF és a kihelyezett szakkonzul között egy úgynevezett átnevezési megállapodással a külügy állományába kerülnek és a továbbiakban a működésükre a külszolgálaton lévőkre irányadó általános normák az alkalmazandóak, megbízatásuk lejártával pedig a hivatal állományába kerülnek vissza. A szakkonzulok szakmai tevékenységét a Hivatal közvetlenül és folyamatosan figyelemmel kíséri, mégpedig a referensi rendszer segítségével.

⁴²⁹ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (2021/C 286/23) véleménye a Bizottság közleményéről az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának - Cselekvési terv az integrációról és a befogadásról a 2021-2027-es időszakra (COM(2020) 758final)

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A21V0099.EGB&searchUrl=/gyorskereso%3Fpagenum%3D45> (2022.05.25.)

⁴³⁰ <https://educacao.uol.com.br/disciplinas/geografia/imigracao-na-europa-solucao-e-problema-para-os-europeus.htm> (2022.05.25.)

⁴³¹ <https://www.coe.int/hu/web/compass/migration> (2021.10.18.)

⁴³² 2020. évi CLXXVII. törvény a külképviseletekről és a tartós külszolgálatról szóló 2016. évi LXXIII. törvény módosításáról, valamint a Magyarország 2018. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2017. évi LXXII. törvény hatályon kívül helyezéséről.

Természetesen a szakkonzulok ezen kívül a közvetlen felső vezetőkkel is kapcsolatban állnak.

A migrációs szakdiplomata a nemzetgazdaság számára kiemelt területekről érkező külföldiek vízumkérelmeit bírálja el, mégpedig gyors és szakszerű módon. Továbbá a legális migrációs folyamatok kezelhetősége végett hatóságként már ott van abban a fogadó államban, ahol Magyarország beutazni kívánó külföldiek elsőként jelentkeznek.⁴³³ Sőt mi több, az illegális migrációs folyamatok kapcsán is azonnal fel tud lépni és nem engedi, hogy Magyarország területére belépjenek.

Az OIF a migrációs szakkonzulok mellett Bevándorlási Összekötő Tisztviselő kiküldetéséről is gondoskodik. A bevándorlási összekötő tisztviselő tisztségének létrejöttét, működését, jogi háttérét a 377/2004/EK Tanácsi rendelet⁴³⁴ mellett az Európai Bizottság határozata is szabályozza. Ez a jogszabály a bevándorlási összekötők hálózatának tevékenységéről és az illegális bevándorlással összefüggő ügyek tekintetében a fogadó országban fennálló helyzetről szóló jelentés formátumát tartalmazza, melynek száma 2005/687/EK rendelet.⁴³⁵ A bevándorlási összekötő tisztviselő elsődleges feladatai közé sorolandó a magyar nagykövetségek vízumkiadással kapcsolatos eljárásainak intézése, másodlagosan pedig az illegális migrációval összefüggő ügyek kezelését is támogatja. Nem utolsósorban a fogadó ország hatóságaival is együttműködik, ezáltal kapcsolatokat épít ki, amelyek előnyösek lehetnek Magyarország számára.⁴³⁶

Az 1698/2013. (X. 4.) Korm. határozattal elfogadott Migrációs Stratégia és az azon alapuló, az Európai Unió által a 2014-2020. ciklusban létrehozásra kerülő Menekültügyi és Migrációs Alaphoz kapcsolódó hétéves stratégiai tervdokumentum részletesen ír a migrációs szakkonzuli, és bevándorlási összekötő tisztviselő (ILO) hálózat megreformálásáról. Azóta az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1147 rendelete (2021. július 7.) alapján az Európai Unió létrehozta a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alapot, ezen belül döntött a 2021–2027-es időszakra vonatkozó hétéves pénzügyi keretéről. E rendelet célja, hogy hozzájáruljon a migrációs áramlások hatékony

⁴³³ 2020. évi CLXXVII. törvény a külképviseletekről és a tartós külszolgálatról szóló 2016. évi LXXIII. törvény módosításáról, valamint a Magyarország 2018. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2017. évi LXXII. törvény hatályon kívül helyezéséről

⁴³⁴ 377/2004/EK Tanácsi rendelet <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX%3A32004R0377> (2019.08.23.)

⁴³⁵ 2005/687/EK rendelet <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/LSU/?uri=CELEX%3A32004R0377> (2019.08.23.)

⁴³⁶ <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2019/02/18/immigration-liaison-officers-council-presidency-and-european-parliament-reach-provisional-agreement/> (2019.08.23.)

kezeléséhez, és elősegítse az Európai Unió közös menekültügyi és bevándorlási politikáinak végrehajtását, megerősítését és fejlesztését.⁴³⁷

A részletes célkitűzések, támogató intézkedések között a következők szerepelnek:

- Migrációs kockázatok felmérése, ehhez igazodó kihelyezések megvalósítása, a hálózat háttértámogatását ellátó intézményrendszer kapacitásainak bővítése, a szakértői kiválasztást és felkészítést biztosító intézményesített struktúra kialakítása, valamint a kihelyezési-felkészítési rendszer jelenlegi struktúrájának és a közreműködő kormányzati szereplők feladat- és hatásköreinek részbeni újragondolása;
- Folyamatos, időszerű és strukturált párbeszéd megvalósítása a kihelyezéseket érintő alapkérdésekről a konzuli és a migrációs ügyekben érintett kormányzati szereplők bevonásával;
- A bevándorlási összekötők, migrációs szakkonzulok és az okmánytanácsadók országinformációs, migrációs és okmányismereti felkészítése, előzetes kiválasztási koncepció alapján.⁴³⁸

Az Európai Parlament és az Európai Tanács (EU) 2021/1147 rendelete értelmében a programozási időszakban (2021 - 2027) minden tagállam 8 millió euro fix összegű támogatásban részesül a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alapból, Ciprus, Málta és Görögország kivételével, amely említett országok mindegyike 28 millió euro összeget kap. A rendelkezésre álló pénzügyi forrásokat a következőképpen osztják fel a tagállamok között:

- a) 35 % a menekültügyre;
- b) 30 % a legális migrációra és integrációra;
- c) 35 % az illegális migráció megfékezésére, beleértve a visszaküldéseket is.⁴³⁹

⁴³⁷ <https://lexparency.org/eu/32021R1147/> (2022.05.25.)

⁴³⁸ Az 1698/2013. (X. 4.) Korm. határozattal elfogadott Migrációs Stratégia és az azon alapuló, az Európai Unió által a 2014-2020. ciklusban létrehozásra kerülő Menekültügyi és Migrációs Alaphoz kapcsolódó hétéves stratégiai tervdokumentum http://belugyialapok.hu/alapok/sites/default/files/MMIA_.pdf (2019.08.23.)

⁴³⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/LSU/?uri=CELEX:32021R1147> (2022.05.25.)

7.3.1. Migrációs összekötő tisztviselők

Az Európai Tanács 2015. április 23-i rendkívüli ülése⁴⁴⁰ megtárgyalta a Földközi-tengeren kialakult tragikus helyzetet, és megelőző intézkedésekről döntött. Ezek között kötelezettséget vállalt az uniós jelenlét megerősítésére a Földközi-tengeren: az embercsempészek elleni küzdelem felvételére, az illegális migráció kiindulási országaiban – kiemelten Líbiában, Szíriában, Tunéziában, Egyiptomban, Szudánban, Maliban és Nigériában – való szerepvállalásra, a migrációt kiváltó okok megszüntetésére, konkrét támogatások nyújtására, a migrációs útvonalak megfigyelésére és ellenőrzésére. A kulcsfontosságú országokba európai migrációs összekötő tisztviselőket küld, hogy információt gyűjtsenek a migrációs áramlásokról, egyeztessenek a nemzeti összekötő tisztviselőkkel, valamint közvetlenül együttműködjenek a helyi hatóságokkal.⁴⁴¹

Az EU 2018 novemberében megerősítette az együttműködést és a koordinációt azon összekötő tisztviselők között, akiket a tagállamok vagy az EU a bevándorlással kapcsolatos kérdések megoldása céljából harmadik országokba küld ki. Az állandó képviselők megállapodtak a Tanács tárgyalási álláspontjáról azzal a javaslattal kapcsolatban, amelynek célja, hogy javítsa a bevándorlási összekötő tisztviselők meglévő európai hálózatának működését. A tárgyalási álláspont az alábbi rendelkezéseket foglalta magában:

1. a hatékonyság és az egyértelmű kommunikáció biztosítása érdekében uniós szintű irányítóbizottság létrehozása a hálózat igazgatásának és az összekötő tisztviselők koordinációjának erősítése céljából, megőrizve egyúttal a kirendelő hatóságok illetékességét,
2. az összekötő tisztviselők szerepének erősítése a migráncsempészek elleni küzdelem és az információgyűjtés terén az EU külső határain végzett határigazgatás támogatása céljából,
3. a bevándorlási összekötő tisztviselők tevékenységeinek támogatását célzó pénzeszközök rendelkezésre bocsátása, amelyek elosztása az irányítóbizottsággal egyetértésben történik majd.⁴⁴²

⁴⁴⁰ Az Európai Tanács 2015. április 23-i rendkívüli ülése- Nyilatkozat <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2015/04/23/special-euco-statement/> (2019.08.13.)

⁴⁴¹ VARGA János: Embercsempészek kontra Európai Unió és Magyarország. *Magyar Rendészet*, 2017/3, 147-164.

⁴⁴² Az EU Tanácsa (2018): A bevándorlási összekötő tisztviselők közötti koordináció javítása: a Tanács kialakította álláspontját <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2018/11/14/improved-coordination-between-immigration-liaison-officers-council-agrees-its-position/> (2019.08.13.)

A fentiek alapján tehát arra lehet következtetni, hogy a migráció megfelelő kezelésének érdekében igen fontos a harmadik országokkal való együttműködés.

7.4. A Cotonoui Megállapodás

Jelen alfejezetemben a Cotonoui Megállapodással foglalkozom. Az Európai Unió és Afrika közötti kapcsolatok a Cotonoui Megállapodásban⁴⁴³ és a 2007-ben elfogadott EU–Afrika Közös Stratégiában foglaltakon alapulnak, melyek mindegyike rendelkezik politikai, gazdasági és fejlesztési dimenziókkal.⁴⁴⁴ Az EU és a szubszaharai Afrika közötti kapcsolatokat jelenleg a Cotonoui Megállapodás határozza meg, amely az Európai Unió és az afrikai, karib-tengeri és csendes-óceáni országok (továbbiakban: AKCS, 78 ország) közötti kapcsolatok alapjául szolgál. Dél-Szudán ezt a megállapodást nem írta alá.⁴⁴⁵

Az EU–AKCS kapcsolatok a fejlesztési együttműködésről és a kereskedelemről rendelkező Loméi Egyezményekig (I–IV.) nyúlnak vissza (1975–2000), amelyek lehetővé tették, hogy az AKCS-országok termékeinek 99,5 %-a szabadon bejusson az európai piacokra. A Loméi Egyezmények szerepét a 2000. június 23-án aláírt, és 20 évig érvényes Cotonoui Megállapodás vette át. A Cotonoui Megállapodás célja az, hogy az AKCS-országoknak a világgazdaságba történő nagyobb mértékű integrálása révén felszámolja a szegénységet. A Cotonoui Megállapodás a „partnerség” kifejezést használja, rámutatva ezzel a kölcsönös elkötelezettségre és felelősségvállalásra, és hangsúlyozva a politikai párbeszéd, az emberi jogok, a demokrácia és a helyes kormányzás jelentőségét. A Cotonoui Megállapodást az AKCS és az EU közös intézményei, azaz a Miniszterek Tanácsa, a Nagykövetek Bizottsága és a Közös Parlamenti Közgyűlés hajtja végre. A Cotonoui Megállapodás felülvizsgálatára két alkalommal, 2005-ben és 2010-ben került sor. Az Európai Parlament 2013 júniusában adta hozzájárulását a 2010-es felülvizsgálat ratifikálásához, de a leghatározottabb fenntartásának adott hangot a megállapodás azon részeivel kapcsolatban, amelyek nem tükrözik az Európai Parlament álláspontját és az Unió értékeit. 2015-ben az Európai Bizottság gondolkodási folyamatot indított, amelynek része volt egy széles körű nyilvános konzultáció és egy értékelési folyamat. Mindennek eredményeként 2016 novemberében kiadtak egy közös közleményt, amely különböző

⁴⁴³ 2000/483/CE: Acordo de Parceria entre os Estados de África, das Caraíbas e do Pacífico e a Comunidade Europeia e os seus Estados-Membros, assinado em Cotonu, em 23 de junho de 2000 - Protocolos - Acta final – Declarações

⁴⁴⁴ BELLO, Oladiran: La asociación UE-África. Una encrucijada estratégica. Policy Brief, FRIDE, N° 37, Mayo 2010, 1.

⁴⁴⁵ A Cotonoui Megállapodás <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/180/afrique> (2019.08.01.)

politikai választási lehetőségeket határoz meg a jövőre való tekintettel. A Parlament 2016 októberében elfogadott egy állásfoglalást a 2020 utáni AKCS–EU kapcsolatok jövőjéről. A Bizottság közleményét 2017 decemberében a tárgyalási irányelvekre vonatkozó javaslat követte. Ezt a dokumentumot a Parlament 2018 első felében megvitatta, majd 2018. június 14-én fogadta el. E folyamat betetőzéseként az AKCS-országok 2018 májusában, az Unió pedig 2018 júniusában közzétették tárgyalási megbízásaikat. A párbeszéd 2018 októberében kezdődött meg, és a tárgyalások első fordulóját 2018 decemberében zárták le. A megbeszéléseknek a megállapodás 2020-as lejáta előtt be kellett fejeződniek.⁴⁴⁶

A Cotonoui Partnerségi Megállapodás 2020. február 29-én járt le, ezért 2020. december 31-ig meghosszabbították⁴⁴⁷, azzal a céllal, hogy az EU és az AKCS- országok lehetővé tegyék a tárgyalások lefolytatását. A tárgyalásokat követően a Partnerségi Megállapodás rendelkezéseit 2021. november 30-ig meghosszabbították⁴⁴⁸, ami azt jelenti, hogy az EU és az AKCS-országok közötti új partnerségi megállapodás ideiglenes alkalmazása ennél az időpontnál hamarabb nem veszi kezdetét, vagy nem lép korábban hatályba. Az új kötendő megállapodás hat kulcsfontosságú prioritási területre épül majd, amelyek célja az aktuális kihívások kezelése. Ezek:

- Emberi jogok, demokrácia és kormányzás;
- Béke és biztonság;
- Emberi és társadalmi fejlődés;
- Környezeti fenntarthatóság és klímaváltozás;
- Inkluzív fenntartható gazdasági növekedés és fejlődés;
- Migráció és mobilitás⁴⁴⁹

A migráció és mobilitás témakörében szükségesnek látszik az ENSZ Migrációs Paktum bemutatása is.

⁴⁴⁶ A Cotonui Megállapodás <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/180/africa> (2019.08.01.)

⁴⁴⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_2303 (2021.11.14.)

⁴⁴⁸ <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/cotonou-agreement/> (2021.11.14.)

⁴⁴⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_1552 (2021.11.14.)

7.5. ENSZ Migrációs Paktum lényege

Ebben az alfejezetben bemutatom és kiemelem az ENSZ Migrációs Paktumának lényegét, különösen a lehetőségeket és a kihívásokat. A tagállamok 2018. december 10-én New Yorkban az ENSZ-közgyűlés plenáris ülésén nagy többséggel elfogadták a globális migrációs csomagot, amelynek célja a nemzetközi együttműködés erősítése a migráció „biztonságossá, rendezetté és szabályozottá” tétele érdekében. A szavazáson 152 ország képviselői szavaztak igennel, tizenketten tartózkodtak, öt ország pedig ellene voksolt, köztük az Egyesült Államok és Magyarország.⁴⁵⁰

Disszertációm témája szempontjából fontos, hogy ahogy láthattuk, Magyarország nem szavazta meg, Angola viszont igen. A migrációs csomagra vonatkozó tárgyalásokból az Egyesült Államok már az elején kilépett. Magyarország ugyan a szöveg elkészültéig végig részt vett a tárgyalásokban, de miután minden javaslatát elutasították, jelezte, hogy az elfogadási folyamatban már nem vesz részt, és semmilyen módon nem tekinti magára kötelezőnek a csomag egyetlen pontját sem. Az ellenzők – köztük Magyarország is – azzal érveltek, hogy a szerződés sérti a nemzeti szuverenitást, pozitív jelenségként tünteti fel a migrációt, valamint nem tesz megfelelő különbséget menedékkérők és gazdasági bevándorlók között. Az ENSZ Migrációs Paktum deklarált célja a bevándorlás biztonságossá tétele és legális csatornába terelése, az illegális migráció visszaszorítása, a jogosulatlanul érkezők kitoloncolásának felgyorsítása és az integráció erősítése.⁴⁵¹

A Globális Paktum a biztonságos, rendezett és szabályozott migráció elérése érdekében 23 célkitűzéssel rendelkezik, amelyek megvalósításához állami és nem állami intézkedések sorát rendeli az egyezmény. Ezek – csak néhányat említenék – magukban foglalják a migránsok pontos adatainak gyűjtését és felhasználását (1. célkitűzés); a migráns személyazonossági igazolásának és megfelelő dokumentumainak biztosítását (4. célkitűzés); az emberi életek mentését és összehangolt nemzetközi erőfeszítéseket az eltűnt migránsok kapcsán (8. célkitűzés); az embercsempészet elleni fellépést (9. célkitűzés); az emberkereskedelem megakadályozását (10. célkitűzés); a biztonságos és rendezett határellenőrzési és -átlépési rendszerek kiépítését (11. célkitűzés); a bevándorlók alapvető szükségleteinek biztosítását (15. célkitűzés); a származási és a célországok közötti együttműködést a migránsok visszatérése érdekében (21. célkitűzés); a nemzetközi

⁴⁵⁰ Az ENSZ megszavazta a globális migrációs csomagot https://index.hu/kulfold/2018/12/19/az_ensz_megszavazta_a_globalis_migracios_csomagot/ (2019.08.14.)

⁴⁵¹ Az ENSZ megszavazta a globális migrációs csomagot https://index.hu/kulfold/2018/12/19/az_ensz_megszavazta_a_globalis_migracios_csomagot/ (2019.08.14.)

együttműködést és a globális partnerségek megerősítését a biztonságos, rendezett és szabályos migráció érdekében.⁴⁵²

Az ENSZ 2018. decemberi globális migrációs egyezménye új intézményekre koncentrál, ilyenek például a kapcsolati centrum, a pénzügyi alap és az online globális tudástár.⁴⁵³ A Paktumban foglaltak végrehajtására, annak nyomán követésére, ellenőrzésére, valamint a dokumentum felülvizsgálatára követési mechanizmusokat hoztak létre (40–54. bekezdések).⁴⁵⁴ Meg kell jegyeznünk, hogy a jelen egyezmény nem tesz különbséget a legális és illegális migrációs formák között, vagyis általános migrációra fókuszál. A migrációkezelésben jelentős szerepet játszó ENSZ ezen dokumentuma rávilágít a koordinációs és kooperációs kihívásokra is.

7.6. Hatalmi viszonyok a migráció kérdésében

A migráció kérdésében nagyon fontos szerepe van a hatalmi viszonyoknak, azaz az állami érdekeknek és az alkupozíciónak. Fontos az egyes államoknál jelen van a szuverenitási szempont is, sőt erősödik az identitás szerepe,⁴⁵⁵ ami szorosan összefügg azzal, hogy miért fogad be bevándorlókat, illetve miért nem.

Glick Schiller és Salazar szerint a mobilitási rezsimek olyan strukturális keretfeltételeket képeznek, amelyek megakadályozzák, hogy az emberek országhatárokon átívelő mobilitáson keresztül próbáljanak javítani társadalmi-gazdasági helyzetükön. A fogalom arra hívja fel a figyelmet - még hozzá hatalmi nézőpontból -, hogy milyen szerepet játszanak mind az egyes nemzetállamok, mind pedig a mobilitást szabályozó és felügyelő nemzetközi adminisztrációs gyakorlatok az egyéni mobilitási utak alakításában – egyes társadalmi csoportok térbeli mozgását normalizálva, másokét visszatartva, illetve kriminalizálva.⁴⁵⁶

⁴⁵² UN General Assembly, *Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration* (19 December 2018) A/RES/73/195. https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/73/195 (2021.11.28.)

⁴⁵³ Migration Multi-Partner Trust Fund <https://mptf.undp.org/factsheet/fund/MIG00> (2021.11.28.)

⁴⁵⁴ GUILD, Elspeth – BASARAN, Tugba: „GCM Indicators: Monitoring Implementation of the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration” RLI Blog on Refugee Law and Forced Migration, School of Advanced Study – University of London, 14 February 2019. <https://rli.blogs.sas.ac.uk/2019/02/14/gcm-indicators-monitoring-implementation-of-the-global-compact-for-safe-orderly-and-regular-migration/> (2021.11.28.)

⁴⁵⁵ RIXER Ádám: Az identitás-vita újabb fejleményei Magyarországon. *Glossa Iuridica*, 2017. Vol. 4, No. 1-2, 147-171.

⁴⁵⁶ GLICK SCHILLER, Nina–SALAZAR, Noel B.: Regimes of Mobility Across the Globe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2013. Vol. 39, No. 2, 183–200.

Ahogy dolgozatom eddigi részében is láthattuk (főleg a 2. fejezetben: lásd: 2. *A migráció elmélete és a migrációs jelenségek csoportosítása*) a migráció általában a perifériákról a központi régiók felé irányuló mozgásra vonatkozik, míg a mobilitás az egyes központi régiókon belüli, illetve azok közötti mozgásokat jelenti. Faist szerint ezekben az esetekben fentről lefelé induló és ható kategorizációról beszélhetünk, ami nemcsak tükrözi az egyenlőtlen hatalmi viszonyokat, de szemantikai egyenlőtlenségeket is teremt, nem függetlenül a mobilitást és migrációt szabályozó rezsimektől.⁴⁵⁷ Összességében megállapíthatjuk, hogy a migráció fogalmának használata felhívja a figyelmet az emberek mobilitását támogató-korlátozó gazdasági, társadalmi, hatalmi egyenlőtlenségekre.⁴⁵⁸

7.7. Emberi jogi szempont

A migrációs diplomáciában nagyon fontos szerepe van az emberi jogi szempontoknak, azaz a következő tényezőknek:

- demokrácia,
- politikai vagy vallási üldöztetés,
- kínzás, embertelen bánásmód,
- súlyos diszkrimináció.

Az 1950. évi Emberi Jogok Európai Egyezménye az Európa Tanács egyik legfontosabb vívmányaként értelmezhető, ez egyúttal az európai regionális emberi jogi rendszer alapkövének is számít. Az egyezmény kimondja a saját állampolgárok kiutasításának tilalmát. Ennek értelmében senkit nem lehet megfosztani attól a jogától, hogy annak az államnak a területére belépjen, amelynek honosa. Az állampolgárság jelentőségét az húzza alá, hogy egy államban az ún. politikai jogokkal elsősorban az állampolgárok rendelkeznek, míg a külföldiek beutazása korlátozható vagy feltételhez köthető; ugyanakkor itt kell megjegyezni, hogy a külföldi személyeket diplomáciai védelem és konzuli védelem illeti meg (lásd: 6.5.2. *Diplomáciai menedékjog*).⁴⁵⁹

Emberi jogi szempontból az ENSZ számos dokumentummal rendelkezik a menekültek védelmére, például ilyen az 1948. évi Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, az 1951. évi Genfi Egyezmény és annak 1967. évi jegyzőkönyve, valamint a 2016. évi New York-i

⁴⁵⁷ FAIST, Thomas: Cross-Border Migration and Social Inequalities. *Annual Review of Sociology*, 2016, 42 (1), 323–346.

⁴⁵⁸ VÁRADI Monika Mária: *Elméleti kaleidoszkóp – a migrációs tapasztalatok értelmezési lehetőségei*. VÁRADI Monika Mária (szerk.): *Migráció alulnézetből*. Budapest, MTA KRTK Regionális Kutatóintézete, Argumentum Kiadó, 2018, 18.

⁴⁵⁹ SALVADOR NETO i.m. 359.

Nyilatkozat. Az UNESCO adatai szerint 2019-ben a világon a menekült gyerekek mintegy 47%-a nem járt általános iskolába, így megsértették a gyermekek oktatáshoz való jogát. A munkalehetőség és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés megtagadása igen jelentős probléma a migránsok és menekültek számára.⁴⁶⁰ Az államoknak biztosítaniuk kell a migránsok és menekültek számára az alapvető jogokat, például az élethez, az egyenlőséghez, a szabadsághoz, az oktatáshoz, a munkához, az egészségügyi ellátáshoz való jogot, a diszkrimináció tilalmát, valamint a menekültek esetében a kiutasítás tilalmát.

7.8. Kivándorlás Afrikából Európába

Az utóbbi ezer évben a Szahara kiszáradásának következményeként – érdekes módon – nem következett be Afrika belső területeiről nagyobb migrációs hullám a kontinensen kívülre. Ahogy disszertációm eddigi részében is láthattuk, a 2010-es években figyelemre méltó migrációs tendenciák rajzolódnak ki szerte az afrikai kontinensen (lásd: 3. *A migrációs diplomácia megoldásai Afrikában*). A világ legfiatalabb korfájával rendelkező afrikai kontinens kontrasztosságában éppúgy igazoltnak látjuk a helyi gazdaságok erősödését, a lakosság helyi keretek közötti boldogulásának igényét, mint a fiatalok azon törekvéseit, melyek a jobb élet reményében külföldön – egyre többször még mindig Európában – tartják elképzelhetőnek a jövőt.

A 2010-es évek elején az észak-afrikai forradalmak és politikai változások következtében tömeges kiáramlás történt elsősorban a szomszédos államokba, és a földrajzi proximitás okán az Európai Unió felé.⁴⁶¹ Megállapíthatjuk, hogy az afrikai migráció egyúttal interkontinentális jelenség is. Azzal együtt, hogy a jelenleg is zajló menekültügyi válság idején látható módon több afrikai igyekszik Európát elérni, az Európai Unióba bejutni, mégis túlzónak értékelhető az a megállapítás, mely egyfajta apokaliptikus víziót sejtet a közép- és hosszú távú trendekre hivatkozva, melyek alapján az afrikai kontinensről, különösen annak szubszaharai régiójából az előbbinél jóval intenzívebb elvándorlás várható Európa felé.⁴⁶²

⁴⁶⁰ <https://www.politize.com.br/equidade/blogpost/migrantes-e-refugiados-desafios-aos-seus-direitos/> (2022.05.25.)

⁴⁶¹ Migrációkutató Intézet: A jelenlegi migrációs hullám okai (2015. szeptember 10.) <https://www.migraciokutato.hu/2015/09/10/a-jelenlegi-migracios-hullam-okai/> (2020.08.12.)

⁴⁶² DE HAAS i.m. 25-27.

Az Európa felé zajló mozgások háttérében jelentős részben történelmi, a gyarmatosítás időszakához és a posztkoloniális időszak fennmaradt kapcsolatrendszeréhez köthető örökséget találunk.

Afrika kivándorlásra ösztönző tényezői röviden az alábbiakban foglalhatóak össze:

- nincs lehetőség a tisztességes megélhetésre a származási országban.
- rendkívül dinamikus növekvő fiatal népesség (a lakosság egyharmada 20 és 24 év közötti). Becslések szerint 2005 és 2050 között mintegy 700 millió fővel növekszik szubszaharai Afrikában a munkaképes korú lakosság létszáma.⁴⁶³
- politikai instabilitás (polgárháborúk, bukott rezsimek, krónikus veszélyhelyzetek) vagy elnyomó rezsimek a kibocsátó országban
- változó klíma, elsivatagosodás, természeti katasztrófák.⁴⁶⁴

Migrációs szakemberek szerint a Földközi-tengeren át Afrikából Európába vezető migrációs útvonal a legveszélyesebbek közé tartozik a világon.⁴⁶⁵ Ennek ellenére a 2015. szeptemberi becslések szerint az év első nyolc hónapjában minden addiginál több, összesen 330 000 ember érkezett Európába a Földközi-tengeren keresztül. (OECD Migration Policy Debates, 2015).⁴⁶⁶

Az afrikai vándorok a többi nemzetközi vándorhoz hasonlóan világos módon a diaszpóráik kapcsolati hálóját igyekeznek használni a többször kihívásokkal teli utazásaik során, megérkezésükkor pedig számítanak a célországban létező afrikai közösségek támogatására. Fontos megjegyezni, hogy az Európába érkezett afrikaiak jelentős többsége jogszerűen, dokumentáltan jött, papírokkal, a belépéshez szükséges vízummal rendelkezik – különösen azok például, akik cirkuláris bevándorlóként a dél-európai államok mezőgazdaságában dolgoznak akár szezonális munkavállalókként –, és akkor válnak jogszerűtlen tartózkodókká, amikor túllépik a vízumuk engedélyezte időszakot.⁴⁶⁷ Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy az Afrikából Európába irányuló migráció és a hozzá kapcsolódó embercsempész-hálózatok évszázadok óta tevékenykednek, azonban a legutóbbi néhány évben ugrásszerűen megnőtt az illegálisan Európába igyekvő bevándorlók száma. (lásd: *7.9. Embercsempészet elleni fellépés*)

⁴⁶³ IOM (2015): Mediterranean Migrant Arrivals, Deaths at Sea Soar, <https://www.iom.int/news/mediterranean-migrant-arrivals-deaths-sea-soar> (2019.07.30.)

⁴⁶⁴ UNFPA (2012): Status Report – Adolescents and Young People in Sub-Saharan Africa – Opportunities and Challenges, <http://www.prb.org/pdf12/status-report-youthsubsaharan-Africa.pdf> (2019.07.30.)

⁴⁶⁵ IOM (2015): Mediterranean Migrant Arrivals, Deaths at Sea Soar, <https://www.iom.int/news/mediterranean-migrant-arrivals-deaths-sea-soar> (2019.07.30.)

⁴⁶⁶ BIEDERMANN i.m. 6.

⁴⁶⁷ TARRÓSY István: Afrikaiak a világban, afrikaiak Magyarországon – Elhanyagolt diaszpóra? *Modern Geográfia*, 2017./4, 1-14.

Az elvándorlás egyik fő oka az, hogy az ezt megelőző évek dinamikus gazdasági növekedési eredményei nem éreztetik pozitív hatásukat az afrikai társadalmak szegényei körében. A növekedés forrása az afrikai gazdaságok túlnyomó részében a nyersanyagok kitermelése és exportja, az iparosodás terén a szubszaharai országok nem tudnak jelentős eredményt felmutatni. A nyersanyagfüggőség számos negatív folyamatot generál: az árak volatilitása az állami büdzsét nehezen tervezhetővé teszi, a felértékelődő helyi valuta a feldolgozóipar hanyatlásához vezethet és egyes szakértők szerint a nyersanyagexportőr országok cserearány-mutatói hosszú távon romlanak. Az enkláv módjára működő kitermelő szektorok nem teremtenek elegendő új munkahelyet a demográfiai robbanás miatt munkaerőpiacra belépni kívánó növekvő számú fiatal számára. A politikai vezetőkbe vetett bizalom alacsony szintje, a járadékokért folyó küzdelem miatt fokozódó korrupció és a társadalmi egyenlőtlenség szintén hozzájárulnak a gazdasági kilátástalanság érzéséhez.

Az Afrikából Európába irányuló fokozódó migrációért az Arab Tavasz okozta változások és a kritikus líbiai biztonsági helyzet is okolható. A Kadhafi-rezsim bukása után tribalizmus és regionalizmus mentén újraszerveződött a líbiai társadalom, és erős központi hatalom hiányában, a megerősödött törzsi és regionális, városi milíciák miatt fragmentált országban az embercsempész-hálózatok működése gyakorlatilag zavartalan.⁴⁶⁸ A biztonsági helyzet romlása a gazdaságra is negatív hatást gyakorol: korábban a líbiai munkaerőpiac képes volt felszívni a szubszaharai afrikai külföldiek jelentős részét, de napjainkban a szűkülő munkalehetőségek és az erősödő feketeellenes rasszizmus tovább tolja a külföldieket Európa felé. Amennyiben Európa csökkentené az Afrika felől ránehezedő migrációs nyomást, erőteljesebben kellene támogatnia a líbiai központi hatalom megerősödését és a líbiai gazdaság revitalizálását.⁴⁶⁹

Végül elmondhatjuk, hogy akár kikényszerített, akár saját akaratból választott magatartásként, az elvándorlás az afrikai környezeti krízisekre és gazdasági szorításokra adott kézenfekvő válaszként volt értelmezhető.⁴⁷⁰

Magyarország bevándorláspolitikáját szemlélve azt a megállapítást tehetjük, hogy a magyarországi határvédelmi szigorításokkal egyidőben az ország legújabb külpolitikai

⁴⁶⁸ GUGÁN Dániel: Líbia – az „elfelejtett polgárháború” és annak migrációs vetülete. *Nemzet és Biztonság*, 2016/5. szám, 9.

⁴⁶⁹ BIEDERMANN i.m. 17.

⁴⁷⁰ PARNELL, Susan – PIETERSE, Edgar (szerk.): *Africa's Urban Revolution*. London – New York, Zed Books, 2014, 48.

fejezetei, a „Déli Nyitás” és a „Keleti Nyitás”, éppen az afrikai térségek – különösen a szubszaharai Afrika országai – felé történő kapcsolat(újra)építést szorgalmazzák.⁴⁷¹

7.8.1. Afrika és Európa közötti gazdasági szakadék, mint a kivándorlás kiváltó oka

Afrika gazdasági elmaradottsága – amint arra már a fentiekben is utaltam – egyrészt a kontinens világgazdasági rendszerben betöltött kedvezőtlen szerepéből fakad, másrészt endogén okokra is visszavezethető: Afrika 2000-es években beindult növekedésének nem strukturális transzformáció a forrása, hanem elsősorban új nyersanyag-felfedezések, egyes nyersanyagok árának emelkedése.⁴⁷² Elmondhatjuk, hogy az afrikai elvándorlás kulcsa talán leginkább a gazdasági kilátástalanság. Amíg a lakosság számára a helyi gazdaságok nem nyújtanak lehetőségeket, növekvő mértékben folytatódik majd az elvándorlás, és a relatív földrajzi közelség miatt a fejlett régiók közül továbbra is Európa lesz az egyik fő cél. (lásd: 7.8. *Kivándorlás Afrikából Európába*). Habár Afrika a 2000-es években dinamikus gazdasági fejlődést produkált, a világ leggyorsabban növekvő régiójává nőtte ki magát, azonban ez számos országban nem járt együtt jelentősebb munkahelyteremtéssel, illetve életszínvonal-emelkedéssel.

Megállapíthatjuk, hogy azok a szegény országok tudnak érdemben fejlődni, amelyek képesek diverzifikálni a gazdaságot, elmozdulni a mezőgazdasági termelés és nyersanyagok előállításától a modern gazdasági tevékenységek irányába, amelyek révén a termelékenység és a jövedelmek nőnek. A strukturális átalakulás üteme határozza meg, hogy sikeres vagy sikertelen egy adott ország⁴⁷³. Afrika ebben a tekintetben elmarad a többi kontinensnél, ennek azonban nemcsak a fentiekben említett nyersanyagokra és primer termékekre alapozott növekedés az oka. A külső tényezők, a globális értékláncokban betöltött marginális szerep is determinálja a kontinens mozgásterét. Összességében tehát az elvándorlás egyik fő oka az, hogy az ezt megelőző évek dinamikus gazdasági növekedési eredményei nem éreztetik pozitív hatásukat az afrikai társadalmak szegényei körében⁴⁷⁴, ahogy azt az előző alfejezetemben részletesen be is mutattam (lásd: 7.8. *Kivándorlás Afrikából Európába*).

⁴⁷¹ TARRÓSY (2017) 12.

⁴⁷² ARBACHE, Jorge Saba – PAGE, John: How Fragile Is Africa's Recent Growth? *Journal of African Economies*, 2009/19, 1-24.

⁴⁷³ GELB, Alan – MEYER, Christian – RAMACHANDRAN, Vijaya: Development as Diffusion – Manufacturing Productivity and Africa's Missing Middle. In: MONGA, Célestin – LIN, Justin Yifu (eds.): *The Oxford Handbook of Africa and Economics, Volume I. Context and concepts*. Oxford, Oxford University Press, 2015, 115-135.

⁴⁷⁴ BIEDERMANN i.m. 17.

7.9. Európai migrációs stratégia

Ebben a fejezetben szeretném ismertetni és elemezni az Európai Unió és ezen belül is Magyarország migrációs stratégiáját. 2017 novemberében közzétették az Európai Unió migrációs stratégiájának eredményeit. Eszerint növelték a migráció kiváltó okainak kezeléséhez biztosított támogatás összegét, fokozták az embercsempészet elleni küzdelmet, valamint a tengeri és sivatagi életmentést. A 2015-ben elfogadott áttelepítési program keretében, EU-Törökország viszonylatban 25 700 személy áttelepítése történhetett meg. Ennek folytatásaként 2019 októberéig újabb, kiemelten veszélyeztetett személy áttelepítését tervezték minimum 50 000 fős nagyságrendben. Uniós szinten több mint 31500 személy áttelepítése történt meg. A visszaküldések terén is előrelépés történt, az EU gyakorlati együttműködés elérését szorgalmazza többek között Bangladdesssel, Elefántcsontparttal, Szenegállal, Malival, Nigériával és Tunéziával. Ezen eredmények mellett szükséges a tagállamok pénzbeli hozzájárulása is a líbiai és észak-afrikai programok folytathatósága érdekében. Az áttelepítések esetében a tagállamoktól elvárt a felajánlások megtétele az 50 000 fő befogadhatósága érdekében. A visszatérítési arányok növelése további javulást igényel a tagállami adatgyűjtés és adatszolgáltatás terén, és az EU-nak is újabb lehetőségeket, ösztönzéseket kell e téren kidolgoznia.⁴⁷⁵

A 2016 decemberében elfogadott 2017-es költségvetésben 728 millió euró került elkülönítésre migrációs célokra. Ebből 28 millió eurót kifejezetten az UNRWA⁴⁷⁶ további támogatására fordítottak. Ennél hosszabb távú az EU 2021-2027-es költségvetése, mely az uniós prioritások köré épül, növelve az átláthatóságot és a rugalmasságot, mely segíti a változó igényekre történő gyors reagálásokat. A prioritások közül a migrációs és bevándorlási politikát érintő kérdésekkel kifejezetten a IV. rész foglalkozik. A menekültügyi és migrációs alap hozzájárul a közös európai menekültügyi rendszer megerősítéséhez és fejlesztéséhez, magába foglalva a politikával, a jogszabályokkal és a kapacitásépítéssel kapcsolatos intézkedéseket. Erősíti a hatékony és tisztességes visszatérítési politikákat, a szabálytalanságok elleni küzdelmet, hozzájárul a hatékony nemzeti eljárások és struktúrák működtetéséhez, a visszatérítések (visszaküldések) eredményességéhez. Segíti a már letelepedési joggal rendelkező harmadik országbeliek hatékony integrációját.

⁴⁷⁵ Európai migrációs stratégia: az elért eredmények konszolidálása https://ec.europa.eu/hungary/news/20171117_migrationstrategy_hu (2019.07.31.)

⁴⁷⁶ UNRWA Egyesült Nemzetek Közel-Kelet Palesztin Menekültek Segélyezési és Munkaügyi Hivatala

Az EU költségvetése⁴⁷⁷ kulcsfontosságú a közös fellépés finanszírozásában. A Bizottság javaslata szerint tovább növelik a külső határok megerősítését, javítják a menekültügyi rendszert az Unión belül, és lépéseket tesznek a bevándorlók hosszú távú integrációjának felgyorsítása érdekében. A külső határok hatékony védelmét segíti az új integrált határigazgatási alap, mely megnövelt támogatást nyújt a tagállamok közös felelősségvállalásához a közös külső határok biztosítása érdekében.⁴⁷⁸

Az Alap fedezi a határigazgatást, a vízumokat és a vámellenőrző berendezéseket. A migráció továbbra is hosszú távú kihívást jelent majd az EU számára, a tagállamok ezt a kérdést jobban kezelhetik az EU technikai támogatásával. Az uniós költségvetés szerepe kulcsfontosságú a menedékkérők és bevándorlók esetében a keresési és mentési kapacitások fejlesztésében. Szintén kiemelt szerepe van a 2021-2027-es költségvetésnek a menedékkérők és külföldiek befogadásában, beilleszkedésében és munkavállalásában, mivel a költségvetés a hosszú távú integrációra épít. A költségvetés V. része a biztonság és védelem kérdéseiről szól. A Bizottság javaslata szerint tovább kell erősíteni a Belső Biztonsági Alapot a hálózatok és közös rendszerek fejlesztése érdekében, mely a nemzeti hatóságok és a tagállamok közötti hatékony együttműködést és információcserét javítja. A 2021-2027-es költségvetésben védelmi és biztonsági kérdésekben a polgári védelmi mechanizmusra 2,5-ször, a belső védelemre 1,8-szor, míg az uniós védelmi alapra 22-szer többet költenek a korábbi költségvetéshez képest. Ez számokban kifejezve polgári védelmi mechanizmus esetében 1,5 milliárd euró, belső védelemnél közel 4 milliárd euró és az uniós védelmi alap esetében kicsit több mint 13 milliárd euró költést jelent.⁴⁷⁹

Az EU külső fellépései, beleértve az EU kül- és biztonságpolitikáját, jelentős modernizációt igényelnek. Ide sorolható a migráció terén megjelenő partnerségi keret fejlesztése a harmadik országokkal. A Bizottság ezt alapul véve az Unió külső fellépéseinek jelentős átalakítását javasolja, amely nagyobb koherenciát biztosít az eszközök között, és növeli a szinergiát a programok esetében. A szinergiák és a folyamatok egyszerűsítése egyébként is cél. Különösen igaz ez a földrajzi stratégiai prioritások esetében – mint az európai szomszédság, Afrika, a nyugat-balkáni országok, valamint a

⁴⁷⁷ Elfogadták a 2017-es EU költségvetést: több forrás a fiataloknak, a növekedésnek <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/priorities/koltsegyvetes-2017/20161129IPR53614/elfogadtak-a-2017-es-eu-koltsegyvetest-tobb-forras-a-fiataloknak-a-novekedesnek> (2019.07.31.)

⁴⁷⁸ https://ec.europa.eu/home-affairs/funding/borders-and-visa-funds/integrated-border-management-fund-border-management-and-visa-instrument-2021-27_hu (2022.05.25.)

⁴⁷⁹ EU Budget for the Future. A Modern Budget for a Union that Protects, Empowers and Defends The Multiannual Financial Framework for 2021-2027 https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-modern-budget-may_2018_en.pdf (2019.07.31.)

leginkább rászoruló országoknál –, tematikusan a biztonság, a migráció, az éghajlatváltozás és az emberi jogok tekintetében.

A 2021-2027-es EU-s költségvetésben szomszédságra, fejlesztésre és nemzetközi együttműködésre a korábbi időszakhoz képest 1,3-szor többet, azaz közel 90 milliárd euró nagyságrendű összeget költ majd az unió. Ezen belül a partnerekkel történő együttműködésnél kiemelték a szomszédos országok, a szubszaharai térség, Ázsia, Közel Kelet és a csendes-óceáni térség, valamint Amerika és a karib térség. A humanitárius, illetve az előcsatlakozási támogatás értéke 1,2-szeresére növekszik a következő időszak költségvetésében. Ez szám szerint területenként 10 milliárd feletti összeget jelent.⁴⁸⁰

Miután ismertettem és elemeztem az Európai Unió migrációs stratégiáját, szeretnék rátérni a magyar stratégiai elképzelésekre. Az 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat 1. számú melléklete tartalmazza Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiáját.⁴⁸¹ 2012-es nemzeti biztonsági stratégiájának kiadása után Magyarország újabb stratégiát alkotott: a 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat 1. számú melléklete tartalmazza Magyarország új Nemzeti Biztonsági Stratégiáját.⁴⁸²

A biztonság fogalma a 21. századra átfogóbb értelmezést nyert a korábbi időszakokhoz képest. A globalizáció és nemzetközi integráció folyamata nemcsak a nyitottságot, a fejlődés vívmányaihoz való jobb hozzáférést segíti, hanem a fenyegetések és veszélyek hatásait is felerősíti, ami előtérbe helyezi a biztonságtechnikai kérdéseket. A hatalmi erőviszonyok bizonyos szempontból, a tudomány és a technológia fejlődésének hatására átrendeződtek. Bár egyrésztől egy Magyarország ellen irányuló, hagyományos fegyverekkel végrehajtott támadás veszélye nem számottevő mértékű, ugyanakkor figyelembe kell vennünk azt a tényt, hogy a globális hatások nyomán a biztonság kérdése nem a határoknál kezdődik. Másrésztől az is tény, hogy Magyarország határainak egy része a belátható jövőben az EU vagy a schengeni térség külső határa marad, ami együtt jár az uniós határszakasz igazgatási feladatainak ellátásával, így a fizikai védelem kérdése sem elhanyagolható.

Az irreguláris migráció jelenleg tranzitországgként érinti Magyarországot, de nem zárható ki annak kockázata, hogy később célországgá váljunk, így az ezzel járó feladatok egyaránt

⁴⁸⁰ EU Budget for the Future. A Modern Budget for a Union that Protects, Empowers and Defends The Multiannual Financial Framework for 2021-2027 https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-modern-budget-may_2018_en.pdf (2019.07.31.)

⁴⁸¹ Az 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat 1. számú melléklete Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája http://2010-2014.kormany.hu/download/f/49/70000/1035_2012_korm_határozat.pdf, (2019.07.31.)

⁴⁸² 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról <https://njt.hu/jogszabaly/2020-1163-30-22.2> (2022.05.25.)

jelentenek EU-s és nemzeti kötelezettséget, valamint megoldásra váró problémát. A külső határok megvédése és az illegális migráció elkerülése érdekében megkerülhetetlen a nemzeti rendvédelmi és migrációs, illetve más migrációs feladatok ellátását végző szervezetek közötti együttműködés. A biztonság fenntartása érdekében fokozni kell az emberkereskedelem, a szervezett bűnözés elleni harcot, valamint erősíteni a kiutasítás, a hazatérés és a visszafogadás politikáját. Így hozzájárulhatunk az irreguláris migráció visszaszorításához és megfelelő kezeléséhez.

A hatékony vízumpolitika is ezt a folyamatot segíti. Ennek érdekében Magyarországnak együtt kell működnie harmadik országokkal. A legális migráció esetében a beutazás és tartózkodás engedélyezését célzó eljárások hatékonyságának növelése lehet a biztonságpolitikai cél, mely kiegészül az uniós partnerekkel és a harmadik országokkal történő együttműködéssel.⁴⁸³ A migrációnak számos kiváltó oka ismert, így sikeres kezelésében kiemelt szerepet játszik az előidéző okok ismerete. A problémák megoldása tekintetében az államok nem feltétlenül mutatnak közös álláspontot, ezért diplomáciai beavatkozás válik szükségessé, amelynek egyik meghatározó szereplője az Európai Unió. Az Európai Unió más megoldást képzel el, mint az USA, így ezt cselekvési tervében keresztül is hangsúlyozza. Mindemellett az Unió lényeges diplomáciai tevékenységet is folytat a migráció kiváltó okainak kezeléséhez kapcsolódó konfliktusok kapcsán, így ebben a folyamatban elsősorban a megelőzést tartja szem előtt.⁴⁸⁴

Czene írásában a következő olvasható: „A preventív diplomácia olyan tevékenység, amelynek célja, hogy megakadályozza a felek közötti viták keletkezését, a meglévő viták konfliktusba fordulását, és korlátozza a konfliktus továbbterjedését.”⁴⁸⁵ A megelőző szerep mellett az Európai Unió diplomáciai tevékenységén keresztül a béketeremtésre is törekszik, amelyre „*a konfliktus kirobbanása után kerül sor, azzal a céllal, hogy csökkentse az összeütközés intenzitását, meggátolja az eskalációt, és a feleket a békés megoldás elérésére kényszerítse.*”⁴⁸⁶ A jelenlegi orosz–ukrán háború erre gyakorlati esélyt ad.

Az Európai Unió a migráció kezelésével kapcsolatban felmerülő konfliktusokat főként diplomáciai úton törekszik megoldani. A konfliktusok kezelésekor a kölcsönös megértésre alapoz, és tevékenységét a kereskedelem, a segítségnyújtás, illetőleg a biztonság- és

⁴⁸³ Az 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat 1. számú melléklete Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája http://2010-2014.kormany.hu/download/f/49/70000/1035_2012_korm_határozat.pdf, (2019.07.31.)

⁴⁸⁴ Európai Tanács: A migráció kiváltó okainak kezelése. <http://www.consilium.europa.eu/hu/policies/migratory-pressures/countries-origin-transit/root-causes-migration/>, (2019.04.20.)

⁴⁸⁵ CZENE i.m. 22.

⁴⁸⁶ CZENE i.m. 23.

védelempolitika révén rendelkezésre álló lehetőségeken keresztül folytatja. Az Európai Unió diplomáciai tevékenysége során tiszteletben és szem előtt tartja az államok szuverenitását, függetlenségét és területi sérthetlenségét. Tekintettel arra, hogy az előforduló vitás helyzetek békés rendezése nem képezheti alku tárgyát, az Unió állásfoglalásában katonai erő egyetlen esetben sem rendezheti az államok között kialakult konfliktusokat. Az orosz-ukrán konfliktus kapcsán a diplomáciai párbeszéd lenne a lehetséges megoldás a béke elérésére.⁴⁸⁷ Az Unió erőszakos konfliktusok megelőzését célzó külső fellépéseinek alkotóelemei között találjuk többek között az erőszakos konfliktusok veszélyének korai azonosítását, a korai figyelmeztetés, valamint a korai fellépés közötti időbeni szakadék áthidalását, illetőleg a konfliktushelyzetek jobb megértésére való törekvést. A megelőzés központi szerepe mellett az Unió közvetítő szerepet is betölt, közvetítéstámogató tevékenysége során arra vállalkozik, hogy az újonnan kialakuló vagy elhúzódó konfliktusok kapcsán az érintett felek elsőként a közvetítést és a párbeszédet alkalmazzák. E szemlélet a migráció kezelésekor is élesen megjelenik.⁴⁸⁸

Az eddig elért eredmények mellett nem szabad elfeledkezni a migrációs válság által felszínre hozott olyan problémákról, melyek hosszú távú megoldást követelnek.

Irreguláris migráció terén több elképzelés ölt testet a stratégiában. Magyarország a jelenlegi célszörzrgek tapasztalataira, mint jövöbeni lehetősögre és annak kezelési megoldásaira tekint. Magyarország geopolitikai helyzete szerint a Balkánról Nyugat-Európába irányuló illegális migráció útvonalában helyezkedik el. Tranzitorszörzrként ez a rendészeti tevékenységére jelentös terheket ró az átmenő forgalom hatékony kezelésének megoldása miatt. Az irreguláris migráció kezelésével kapcsolatos célkitüzések közül kiemelt az együttmüködés, az információcsere és koordináció fejlesztése az irreguláris migráció elleni fellépés terén érintett szereplök között, valamint a hatékonyságnövelés a kapacitás- és képességfejlesztéssel, valamint a kockázatelemzés és értékelés színvonalának emelésével, illetve az információtechnológia fejlesztésével.

A jogi környezet megfelelő átalakításával, például a migrációs norma- és eljárásrendszer korszerüsítésével, a Magyar Kormány segítheti a visszaélések számának csökkentését.⁴⁸⁹

Itt érdemes röviden bemutatni két bírósági döntést a menekültügyi kapcsán.

⁴⁸⁷ <https://www.poder360.com.br/europa-em-guerra/especialistas-trazem-possiveis-desfechos-para-a-guerra-na-ucrania/> (2022.05.25.)

⁴⁸⁸ CZENE i.m. 25-26.

⁴⁸⁹ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról

Az Ilias és az Ahmed kontra Magyarország ügyben (47287/15. sz. ügy) a Strasbourg-i Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban: EJEB) Nagykamarája vizsgálta a felnőtt menedékkérők ügyében a röszkei tranzitónában tapasztalt életkörülményeket. 2017-ben érkeztek Magyarországra és menedékjogot kértek. A kérelmezők az EJEB-hez fordultak. Állításuk szerint élelmiszerhiány volt a tranzitónában. Az EJEB 2017. március 14-én hozott döntést az ügyben. A bíróság szerint az Emberi Jogok Európai Egyezményének több cikke alapján is elmarasztalta Magyarországot a felperesek tranzitónában való elhelyezése és ott tartása miatt. Az indoklás az, hogy Magyarország megsértette az EJEE 3. Cikkét (az embertelen vagy megalázó bánásmód tilalma), az EJEE 13. cikkét (hatékony jogorvoslathoz való jog), az EJEE 5. cikkét (szabadsághoz és biztonsághoz való jog) és az EJEE 34. cikkét (egyéni petícióhoz való jog), a kérelmezők elpanaszolták az ellátásuk körülményeikre – őrizetbe vétel a tranzitónában, a jogorvoslati lehetőség hiánya, a panasz miatt fogva tartásuk bírósági felülvizsgálatának hiánya és a hatóságok ideiglenes intézkedésének elmulasztása. 2017. április 19-én az Idegenrendészeti Hivatal elrendelte, hogy a kérelmezőket a röszkei tranzitónában helyezték el. A két bangladesi állampolgárt 23 napig tartották tranzitónában a magyar határon, majd visszatoloncolták őket Szerbiába. 2017. augusztus 25-én a kérelmezők Németországba indultak, ahol később nemzetközi védelmet kaptak. Az ügy főkérdése az volt, hogy őrizetnek minősül-e a menedékkérők várakoztatása a tranzitónában mindaddig, amíg kérelmük elbírálásra kerül. Az ítéletben a strasbourgi bíróság Nagytanácsa kimondta, hogy a menedékkérők ilyen módon történő várakoztatása nem minősül őrizetnek, így nem sértheti az Emberi Jogok Európai Egyezményét. Tehát az ítélet még nem jogerős.⁴⁹⁰

A 2020. december 17-i ítéletében (C-808/18. sz. *Bizottság kontra Magyarország* ügy) az Európai Unió Bírósága (továbbiakban: EUB) megállapította, hogy a szerb–magyar határon található tranzitónákra vonatkozó szabályokról és gyakorlatokról szóló magyar jogszabályok ellentétesek az Alapvető Jogok Chartájával, vagyis az uniós jogba ütköznek. A visszakényszerítések (vagyis a csoportos kitoloncolások) azonban az ítélet meghozatala után is folytatódtak. A csoportos kitoloncolások 2016. júliusi legalizálása óta 2021. november 30-ig bezárólag a rendvédelmi szervek 119 478 ilyen visszakényszerítést hajtottak végre, ebből 64 635 visszakényszerítést az ítélet meghozatalát követően. 2021. június 9-én az Európai Bizottság hivatalos felszólító levelet küldött Magyarországnak, amiért az nem teljesítette az EUB ítéletében foglaltakat. 2021. november 12-én az Európai

⁴⁹⁰ <https://jogaszvilag.hu/napi/emberi-jogokat-sert-a-tranzitzona/> (2022.05.25.)

Bizottság úgy döntött, hogy kötelezettségzegési eljárást indít Magyarországgal szemben, amiért az továbbra sem teljesítette az EUB ítéletében foglaltakat.⁴⁹¹

Nemzetközi védelem terén a menedékkérelmek elbírálása kiemelt jelentőségű, mivel változó mértékben (mennyiségi és minőségi értelemben is), de folyamatosan, több országból érkeznek Magyarországra menedékkérők. E téren célkitűzés a menekültügyi statisztikák fejlesztése, folyamatos elemzése, valamint a hatékony információcsere megvalósítása. A magyar menekültügyi rendszer terheinek csökkentése érdekében célkitűzésként szerepel a stratégiában az áttelepítési és áthelyezési program fenntartása és fejlesztése. A menekültügyi helyzet változékonysága miatt flexibilis menekültügyi rendszer kiépítése szükséges a gyors reagálás érdekében. Fejlesztési cél a menekült- és hontalansági eljárások minőségének javítása, különös tekintettel olyan esetekre, mint a kísérő nélkül érkező kiskorú gyermekek. A valódi tényállás meghatározása és felderítése érdekében cél az orvosi, nyelvi, okmány- és egyéb szakértői tevékenységek biztosítása, illetve a más tagállamokban működő jó gyakorlatok folyamatos monitoringozása. A nemzetközi védelmet kérők esetében elvárás a megfelelő minőségű és színvonalú befogadó állomások kialakítása, ahol foglalkozások, programok szervezése is biztosított menekültek számára.

Magyarország jelenleg érvényes biztonsági politikájában és migrációs stratégiájában is alapvető a biztonság kérdése. Az illegális migrációval kapcsolatban főleg a tranzitországgként, illetve később akár célországként történő határvédelmi, a szervezett bűnözés elleni, a kiutasításhoz, hazatéréshez és visszafogadáshoz kapcsolódó feladatok kerülnek előtérbe, illetve a nemzeti rendvédelmi és migrációs szervezetek közötti együttműködés erősítése. A biztonsági kérdések mellett a magyar migrációs stratégia más fókuszokat is felfed. Cél a tudásalapú migráció élénkítése a magyar gazdaság fellendítése érdekében. Magyarország törekszik a magasan kvalifikált munkavállalók bevonására, vízumpolitikájában már a kiadásánál olyan kategóriákat kíván létrehozni, melyek segítik az ilyen jellegű megkülönböztethetőséget, hogy azok később könnyített eljárással érkezhessenek Magyarországra. A már itt élő és integrálódott harmadik országbéliek családdegyesítése szintén a gazdasági növekedést serkenti. Megállapíthatjuk, hogy a következő időszakhoz kapcsolódó magyar migrációs stratégia, EU költségvetéshez és migrációs politikához igazítása kisebb finomítás-jellegű változtatásokkal kivitelezhető. Így

---

⁴⁹¹ [https://helsinki.hu/wp-content/uploads/2021/12/MHB_birosagi_dontesek_vegrehajtas_a_2021.pdf%20%20\(2022.05.25.\)](https://helsinki.hu/wp-content/uploads/2021/12/MHB_birosagi_dontesek_vegrehajtas_a_2021.pdf%20%20(2022.05.25.))

Magyarország egyszerre tudja teljesíteni nemzeti határvédelmi feladatait és az EU külső határához kapcsolódó kötelezettségeit.⁴⁹²

Nagyon fontos lenne, ha Európa átgondolná migrációs stratégiáját és alkalmazná a „bevonó stratégiát”. Ennek az a lényege, hogy a külföldiek jelentős hozzáadott értéket is jelenthetnek a befogadó társadalom számára – különösen, ha képzett vándorlókról beszélünk. Ha pedig az adott külföldi a helyiekkel keveredve családot alapít és letelepszik, fontos kapocsként szolgálhat a befogadó ország és a bevándorló anyaországa között. Annak érdekében, hogy a befogadó állam valóban profitálhasson e kapcsolatból, tudnia kell, hogy kik, milyen céllal, honnan érkeztek a területére, meg kell tudnia szólítani őket, és ki kell fejlesztenie egy olyan „bevonó stratégiát”, amellyel a bevándorló fontosnak és hasznosnak érezheti magát a saját kultúrkörének és kapcsolatainak az anyaország számára történő becsatornázását illetően. A félelem és a lehetőség kettőssége összetett képet mutat, ennek érzékeltetése és jobb megértése szükségszerűen kíséri végig gondolkodásunkat.⁴⁹³

A 2020. évi jelentés szerint az UNHCR 50 országban támogatta a bevándorlók részére az egészségügyi szolgáltatásokat, és 16,5 millió menekült részesült egészségügyi ellátásban a világon. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) szerint 2021-ben a munkaképes bevándorlók kb. 31,1%-a nem dolgozott a formális munkaerő-piacon, ez kb. 76 millió bevándorlót jelent. A munkaerő-piacra jutás fő akadályai közé tartozik: a nyelvtudás hiánya, az alacsony szakmai képzettség és a társadalmi megkülönböztetés, mint például az idegengyűlölet és a rasszizmus.⁴⁹⁴ Az említett problémák mellett az emberkereskedelem olyan globális probléma, amely minden államot érint, az Európai Uniót különösen, mivel vonzó célpont a más régiókból származó áldozati alanyok számára.

7.10. Emberkereskedelem elleni fellépés

Az emberkereskedelem olyan összetett jelenség, amelyet társadalmi, gazdasági, kulturális és egyéb tényezők befolyásolnak. Ezek közül több tényező országonként eltérő lehet, azonban vannak közös vonások is. A migrációval kapcsolatosan az egyik ilyen vonás, hogy a potenciális áldozat valamilyen okból vándorolni kényszerül, amit az elkövetők

⁴⁹² SALVADOR NETO Luis: *Bevándorlásiügy az Európai Unióban*. 2018. december 27. http://epa.oszk.hu/03500/03515/00002/pdf/EPA03515_kre-dIt_2018_02_15.pdf (2019.07.31.)

⁴⁹³ TARRÓSY István: *Afrikai migránsok a fejlett világban – Migrációs trendek, integráció, tapasztalatok*, http://www.okri.hu/images/stories/OKRISzemle2009/OKRISzemle_2011/009_tarosy.pdf (2019.04.20.)

⁴⁹⁴ <https://www.politize.com.br/equidade/blogpost/migrantes-e-refugiados-desafios-aos-seus-direitos/> (2022.05.25.)

kihasználnak, még hozzá toborzással, valamint a kezdeti együttműködéssel, amelyet később a kényszerítés vált fel, amikor az áldozat már az ország más régiójába, vagy egy másik országba utazott.⁴⁹⁵

Az emberkereskedelem növekedését eredményezheti politikai instabilitás, militarizmus, polgárháború, egyéb belső fegyveres konfliktus és természeti katasztrófa is. A bevándorlók áradata Európába 2015 elejétől (lásd: 6. *Az európai menekültválság 2015 után és a diplomácia szerepe a migráció kezelésében*) rávilágított arra a nehézségre, hogy a vándorlók között fel kell ismerni az emberkereskedelem áldozatait. A fegyveres konfliktusok fokozzák az emberkereskedelem kockázatát. Egy válsághelyzet gyakran a kormány, az igazságszolgáltatási rendszer, a munkaerőpiac és a közösségi támogató rendszer meggyengülésének eredménye. A fegyveres konfliktus megteremtheti a büntetlenség légkörét, amely felbátorítja az emberkereskedőket, hogy zsákmányul ejtsék a kiszolgáltatott népeket. A nők, a gyermekek, a menekültek esetében a legnagyobb az esély arra, hogy emberkereskedelem áldozatává váljanak a válságövezetekben. Az emberkereskedelem nem minden áldozata menekült. Míg az emberkereskedelem olyan bűncselekmény, amely egy személy kizsákmányolását célozza, aki lehet menekült is, addig a bevándorlók csempészése mindig határon átnyúló cselekmény és nem feltétlenül tartalmazza a menekült kizsákmányolását.

Az ENSZ Közgyűlése 2008-ban foglalkozott először a válsághelyzetben létrejövő emberkereskedelemmel. A szervezet arra szólította fel a kormányokat, a nemzetközi közösséget és minden más szervezetet, amely válságokkal, válság utáni helyzetekkel és katasztrófákkal foglalkozik, hogy vegyék figyelembe a nők és a gyermekek kiemelkedő kiszolgáltatottságát az emberkereskedelemmel, a kizsákmányolással és a nemi alapú erőszakkal szemben. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának közgyűlése 2015 decemberében először rendezett találkozót a válság idején elkövetett emberkereskedelemről. Az elnöki nyilatkozat szerint a terrorszervezetek által fegyveres konfliktus idején elkövetett emberkereskedelem háborús bűncselekményt valósíthat meg. Az ENSZ menekültekről és bevándorlokról szóló New York-i Nyilatkozatában⁴⁹⁶ a tagállamok az emberkereskedelem elleni fellépésre is kötelezettséget vállalnak olyan célzott intézkedésekkel, mint az áldozatok beazonosítása, segítése, az otthonukból elűzöttek esetében az

⁴⁹⁵ FEHÉR Lenke: *Nemzetközi migráció, embercsempészet, emberkereskedelem*. In: PÓCZIK Szilveszter – DUNAVÖLGYI Szilveszter (szerk.): *Nemzetközi migráció – Nemzetközi kockázatok*. Budapest, HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., 2008, 147–176.

⁴⁹⁶ New York Declaration for Refugees and Migrants. www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/71/L.1 (2019.08.13.)

emberkereskedelem megelőzése, különös figyelemmel a nők és a gyermekek kiszolgáltatottságára. Az IOM elemezte az emberkereskedelem, a kizsákmányolás és a válsághelyzet kapcsolatát.⁴⁹⁷ Az IOM azt javasolja, hogy az emberkereskedelem elleni tevékenység már a válságok kialakulásakor kezdődjön meg.⁴⁹⁸

Magyarország Alaptörvénye és a jogszabályok mindenkire kötelezőek. Az alapvető jogokat és kötelezettségeket taglaló Szabadság és Felelősség fejezetének III. cikk (1) bekezdése értelmében: *„Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani. Tilos az emberkereskedelem.”* Az emberkereskedelem és a hozzá fűződő bűncselekményekhez kapcsolódó legfontosabb magyar szabályok:

- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről,
- 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról,
- 2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről,
- 354/2012. (XII. 13.) Korm. rendelet az emberkereskedelem áldozatai azonosításának rendjéről,
- 13/2014. (V. 16.) ORFK utasítás a prostitúcióval összefüggő jogsértések és az emberkereskedelem kezelésével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtásáról⁴⁹⁹

2013. július 1-jén hatályba lépett a 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, amelyben az emberkereskedelem bűncselekmény módosult törvényi tényállásának megfogalmazása megfelel az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről szóló 2006. évi CII. törvény, az Európa Tanács 197. számú Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezménye kihirdetéséről szóló 2013. évi XVIII. törvény, illetve az emberkereskedelem megelőzéséről, az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2011/36/EU irányelv elvárásainak. 192. §-ában az emberkereskedelem különös részi tényállása új elemként szabályozza a kizsákmányolási céllal történő elkövetést. Az emberkereskedelem jelenségének

⁴⁹⁷ IOM International Organization for Migration (2015): Addressing human trafficking and exploitation in times of crisis. publications.iom.int/system/files/addressing_human_trafficking_dec2015.pdf (2019.08.13.)

⁴⁹⁸ SZUHAI Ilona: Migráció és emberkereskedelem a válság idején – A szíriai konfliktus és a kiszolgáltatottság kapcsolatának dinamikája. *Magyar Rendészet*, 2017/3, 75-89.

⁴⁹⁹ https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/thb_overview_hungary_hu_pdf.pdf (2020.12.25)

sajátosságát figyelembe véve az adás-vétel mellett kellő hangsúlyt kapott a kizsákmányolás-jelleg. A kizsákmányolás célzattal elkövetett emberkereskedelem büntetési tételét a Büntető Törvénykönyv egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztésben határozza meg. Ezzel együtt a bűnszervezetben történő elkövetés esetén büntetési tételének felső határa tíz évre emelkedik.⁵⁰⁰ A kizsákmányolás központi fogalmi eleme a kiszolgáltatott helyzetbe hozott vagy helyzetben tartott sértett helyzetének kihasználásával előnyszerzésre törekvés.

7.11. Embercsempészet elleni fellépés

Az embercsempészet az irreguláris migráció egyik formája, amely a migránsok belegyezésével történik, akik rendszerint fizetnek (ellenszolgáltatást nyújtanak) a csempészési szolgáltatásokért. A vándorlás maga súlyos pénzeket emészt fel ugyan – és sokszor az embercsempészek zsebében landol –, és ez az adott vándorló teljes rokoni körének mozgását igényli, azonban sokak által „vállalható” és megoldható kiadást jelent. E bevándorlók gyakran nem a szegénység elől menekülnek, hanem a jobb lét felé törekednek, és ahogyan már jeleztük, a kilátástalannak érzékelt élethelyzettől mozdulnak el abba az irányba, amely perspektívát kínálhat számukra.⁵⁰¹

Az ENSZ forrásai alapján hozzávetőleg 1000-1500 eurót kell fizetnie annak, aki hajón a Kanári-szigetekre akar eljutni Észak-Afrikából. A tarifa Észak-Marokkóból Spanyolországba 1000 euró körül, Líbiából Olaszországba 1500-2000 euró környékén mozog. Annak azonban, aki a Szaharán keresztül közúti és egyéb földi közlekedéssel szeretne az EU-ba jutni, mindezeknél jóval többet, akár 3500 eurót is kell fizetnie az embercsempészeknek.⁵⁰²

Az embercsempészet, emberkereskedelem felszámolása céljából 2015. június 22-én létrehozott Operation Sophia⁵⁰³ haditengerészeti művelettel az Európai Unió igyekszik ellehetetleníteni, felszámolni a szervezett bűnözői hálózatok működését a Földközi-tenger középső részén. 2015 - 2020 között 571 660 migránst mentettek meg és 20 694 halt meg a Földközi-tengeren. A Sophián kívül, a Themis (korábban Triton), a Poseidon és az Indalo

⁵⁰⁰ https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/thb_overview_hungary_hu_pdf.pdf (2020.12.25)

⁵⁰¹ FEHÉR i.m. 147–176.

⁵⁰² TARRÓSY István: *Afrikai migránsok a fejlett világban – Migrációs trendek, integráció, tapasztalatok.* http://www.okri.hu/images/stories/OKRISzemle2009/OKRISzemle_2011/009_tarosy.pdf (2019. 04.20.)

⁵⁰³ EUNAVFOR MED operation SOPHIA, 2017. https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/eunavfor-med_en (2019.08.23.)

Operation nevű mentőhajó vett részt a mentési műveletekben.⁵⁰⁴ Alapfeladatai mellett részt vesz a líbiai parti őrség és haditengerészet tagjainak kiképzésében, illetve az ENSZ-fegyverembargó betartatásában a líbiai partokhoz közeli nyílt tengeren. A művelet alapvető feladata az emberkereskedők által használt hajók azonosítása, feltartóztatása, megsemmisítése. A több száz hajó megsemmisítése, illetve embercsempész elfogása és az olasz hatóságoknak történő átadása mellett már több mint 16 ezer ember életét is megmentették a művelet résztvevői.⁵⁰⁵

Az embercsempészség büncselekményét a magyar Büntető Törvénykönyv 353§ (1) alapján az követi el, aki államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítséget nyújt. Minősített körülmény, ha az embercsempészséget 353§ (2) a) vagyoni haszonszerzés végett, b) államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva, vagy c) az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény, illetve eszköz megsemmisítésével vagy megrongálásával követik el, illetve (3) a) a csempészett személy sanyargatásával, b) fegyveresen, c) felfegyverkezve, d) üzletszerűen vagy e) bűnszövetségben követik el.

Az embercsempészet következtében magyar kamionokban is haltak meg külföldi állampolgárok. 2015. augusztus 26-án az osztrák rendőrök egy kamionra bukkantak az A4-es autópálya mentén Parndorfnál. A kamion rakterében 71 holttestet találtak, a halottak között 8 nő és 4 gyerek volt. Még Magyarország területén járhattak, amikor mindannyian megfulladtak az emberek szállítására alkalmatlan kamionokban, amelyet az embercsempészek Lajosmizsén vásároltak.⁵⁰⁶ A parndorfi "halálkamion" ügyében a Kecskeméti Törvényszék 2018 júniusában első fokon 25-25 év fegyházbüntetéssel sújtott négy embercsempészt: egy afgán és három bolgár állampolgárt.⁵⁰⁷ Jogerősen életfogytig tartó szabadságvesztéssel sújtotta a Szegedi Ítéltábla a 71 halálos áldozattal járó 2015-ös embercsempészési ügy négy vádlottját. 2042-ig nem szabadulnak a halálkamion embercsempészei.⁵⁰⁸ Az emberkereskedelem és az embercsempészet elleni küzdelem egyben hosszú távú prioritása is az Európai Unió migrációs politikájának.

⁵⁰⁴ <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/saving-lives-sea/> (2022.05.25.)

⁵⁰⁵ BAK Pál - HANGÁCSI Ádám – POLÁK Attila – SZABÓ Márk – VERES Eszter Adrienn: Az Európát érintő fő migrációs útvonalak és a bevándorlás alakulása. *Honvédelmi Szemle* 2018/5. szám, 55.

⁵⁰⁶

https://index.hu/belfold/2019/06/20/parndorfi_halalkamion_furgon_71_halott_menekult_masodfoku_itelet_embercsempeszet/?token=592e44ba1b92502e36a3630697e8b719 (2020.12.25)

⁵⁰⁷https://index.hu/belfold/2019/02/27/jogerosen_elitettek_a_halalkamion_embercsempeszeivel_egyutt_dolgozo_bolgar_ferfit/ (2020.12.25)

⁵⁰⁸ https://index.hu/belfold/2018/06/14/itelet_71_menekult_halala_furgon/ (2020.12.25)

7.12. Afrikai migrációs stratégia

Afrika legátfogóbb integrációs szervezete sokáig az 1963. május 25-én létrehozott *Afrikai Egységsszervezet* (OAU: Organisation of African Unity) volt, amelyet 32 afrikai állam hozott létre, az 1990-es évek közepén pedig már több mint félszáz tagot tömörített. A szervezet fő céljai közé tartozott a kontinens politikai és gazdasági egységének erősítése, a gyarmati időszakból örökölt nehézségek leküzdése, az életszínvonal emelése, valamint a nemzetközi béke és az emberi jogok érvényesülésének előmozdítása. Az OAU-t 2002. július 9-én az *Afrikai Unió* (AU: African Union) váltotta fel, amelynek a földrész 54 országa tagja, köztük az ENSZ által önálló államként el nem ismert Nyugat-Szahara.⁵⁰⁹ A kontinensen már az 1900. évi Pánafrikai Kongresszuson jelentek meg integrációs kezdeményezések, de a gyarmati rendszer felbomlásáig a gyarmattartó országok érdekei maradtak előtérben.⁵¹⁰

Nagyon fontos lenne, ha Afrika átgondolná a migrációs stratégiáját és alkalmazná a „bevonó stratégiát”, de az Afrikán belüli együttműködések, kezdeményezések semmi nem pótolhatja. A regionális integráció olyan folyamat, amelynek során egy adott térség politikai stabilitásának és gazdasági fejlődésének előmozdítása érdekében szomszédos országok együttműködnek egymással. A nagyobb és összehangoltabb piacokon az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a személyek szabad mozgása lehetővé teszi a gazdasági fejlődést, serkenti a kereskedelmet és ösztönzi a beruházásokat.⁵¹¹

Az Afrikai Egységsszervezet 2001. júliusában létrehozott egy programot Új Partnerség Afrika Fejlesztéséért (NEPAD) néven, amelynek fő célja a szegénység felszámolása⁵¹² és az Afrikai Unió 2015. januárjában létrehozta az Agenda 2063-at, amely számos kezdeményezést tartalmaz az infrastruktúra, az oktatás, a tudomány, a technológia, a kultúra és a békefenntartás területén.⁵¹³ Négy évig tartó tárgyalások eredményeképpen 2018. márciusban született megállapodás az Afrikai Kontinentális Szabadkereskedelmi Térségről (African Continental Free Trade Area, azaz AfCFTA), amely 2021. január 1-jén megkezdte működését. A szabadkereskedelmi rendszer 2020. július 1-jén indult volna, de a

⁵⁰⁹ GYURIS Ferenc - SZABÓ Pál: Afrika: Fiatalos népesség, régi problémák, <http://www.geopolitika.hu/hu/hatter/afrika/> (2020.12.25)

⁵¹⁰ KIS Katalin: Integrációs tendenciák az afrikai kontinensen az Egyesült Államokkal folytatott kereskedelem tükrében. *Nemzet és Biztonság*, 2017/5. szám, 113.

⁵¹¹ 18/2009. sz. különjelentés — A regionális gazdasági integrációra nyújtott EFA-támogatás eredményessége Kelet-Afrikában és Nyugat-Afrikában https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR09_18/SR09_18_HU.PDF (2020.12.25)

⁵¹² <https://nepad.org/news/towards-agenda-2063-africa-we-want> (2020.12.25)

⁵¹³ <https://www.dw.com/pt-002/agenda-2063-da-ua-envolta-em-d%C3%BAvidas/a-49486666> (2021.12.25)

koronavírus-járvány miatt az utolsó egyeztetéseket felfüggesztették.⁵¹⁴ További afrikai regionális csoportosulások az Arab Maghreb Unió (Arab Maghreb Union, UMA), a Kormányközi Fejlesztési Hatóság (Intergovernmental Authority On Development, IGAD), a Közép-afrikai Gazdasági és Monetáris Közösség (Economic and Monetary Community of Central Africa, CEMAC), a Mano Folyó Menti Országok Uniója (Mano River Union, MRU), a Nagy Tavak Országainak Gazdasági Közössége (Economic Community of the Great Lakes Countries, CEPGL), a Száhel-szaharai Államok Közössége (Community of Sahel-Saharan States, CEN-SAD).⁵¹⁵

Afrika egyik nagyobb kihívása a belső menekült-kérdés, ezért meg kell említenünk a 2009-es kanpalai egyezmény (az Afrikai Uniónak az afrikai belső menekültek védelméről és támogatásáról szóló egyezménye) jelentőségét. Az Egyezmény 2. cikke rögzíti, hogy

a) *„A regionális és nemzeti intézkedések előmozdítása és megerősítése, megelőzni vagy enyhíteni, tiltani és megszüntetni a belső kiváltó okokat, valamint tartós megoldásokat biztosítani;*

b) *„Jogi keret létrehozása a belső elvándorlás megelőzésére, valamint az Afrikában lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek védelme és segítése”⁵¹⁶*

Bár a belső menekültek nem hagyják el származási országukat, hogy külföldön keressenek menedéket, a belső menekültek védelméről jogi értelemben továbbra is saját kormányuknak kell gondoskodnia, hiszen a menekültekhez hasonló okok valamelyike hagyja el otthonát (fegyveres konfliktus, éghajlatváltozás, az emberi jogok megsértése).

Afrika esetében a bevonó stratégiának az a lényege, hogy a bevándorlók jelentős hozzáadott értéket is jelenthetnek a befogadó társadalom számára – különösen, ha képzett vándorlókról beszélünk. Fontos, hogy Afrika migrációs stratégiája legalább részben az kell, hogy legyen, hogy az Afrikán belüli migráció elősegítse a munkanélküliség csökkentését, valamint egyértelmű, hogy a cirkuláris migráció – tehát a kibocsátó országba történő folyamatos visszatérés – elősegíti a regionális együttműködést és a magasan kvalifikált munkavállalók többirányú mozgását,⁵¹⁷ ahogy ezt már disszertációmban részletesen elemeztem. (lásd: 3.3. *Az afrikai migráció napjainkban*).

⁵¹⁴ <https://www.origo.hu/gazdasag/20210104-vilag-legnagyobb-szabadkereskedelmi-zona-mukodes.html> (2021.01.04)

⁵¹⁵ KIS Katalin: A Kelet-afrikai Közösség belső kereskedelmére ható tényezők. *Világ gazdaság Közgazdasági Szemle*, LXIV. évf., 2017. szeptember, 952.

⁵¹⁶ African Union Convention for the Protection and Assistance of Internally Displaced Persons in Africa (Kampala Convention), Adopted by the Special Summit of the Union Kampala, Uganda 23rd October 2009 Entry into Force 6th December 2012. <https://au.int/en/treaties/african-union-convention-protection-and-assistance-internally-displaced-persons-africa> (2021.10.28)

⁵¹⁷ PRIES i.m. 25–54.

A javaslatok érintik a felzárkózás szempontjából fontos területeket:

- a népesedési problémák felszámolását,
- a szakképzetlenség problémájának megszüntetését,
- a külföldi működőtőke bevonását, valamint
- a korrupció felszámolását.

Afrikai migrációs stratégiájának célja a bel- és külpolitikai intézkedésekből álló afrikai válasz kialakítása, amely a lehető legátfogóbban támaszkodik a kontinens országaira, illetve együttműködik az összes szereplővel: az AU-tagállamokkal, a nemzetközi szervezetekkel, így például az ENSZ-szel, a civil társadalommal, a helyi hatóságokkal és az EU-s országokkal. Az afrikai együttműködések keretében stratégiai prioritásnak tekintik a kereskedelem ösztönzését, a szegénység csökkentését, valamint a kontinens felzárkóztatását. Az afrikai országok közötti együttműködés tehát a gazdasági növekedés eszköze, amely hozzájárulhat a szegénység és a kivándorlás csökkentéséhez.

7.13. A közös Afrika–EU stratégia

Az Afrika 54 országára vonatkozó átfogó uniós politika keretét az Afrika–EU közös stratégia adja. Az Afrika–EU közös stratégiát az európai és afrikai vezetők 2007 decemberében Lisszabonban, a második Afrika–EU csúcstalálkozón fogadták el. A stratégia célja az, hogy az Afrika–EU közötti kapcsolatokat a megerősített politikai partnerség és a valamennyi szinten folytatott, fokozott együttműködés révén új, stratégiai szintre emelje. Céljai a következők:

1. a fejlesztési együttműködésen túllépve az Afrika–EU kapcsolatok kiterjesztése a mindkét fél számára fontos politikai területekre;
2. a kizárólag Afrikát érintő ügyeken túllépve a migrációhoz, az éghajlatváltozáshoz, a békéhez és a biztonsághoz hasonló globális kihívások hatékony megválaszolása;
3. Afrika azon törekvésének támogatása, hogy e fontos kihívásoknak régiókon átívelő és az egész földrészt bevonó módon feleljen meg;
4. munkálkodás az emberközpontú partnerség felé való elmozduláson, biztosítva az afrikai és európai polgárok fokozottabb részvételét.⁵¹⁸

E célok megvalósítása érdekében az Afrika–EU közös stratégia eredetileg nyolc tematikus partnerségi együttműködést alakított ki. A 2014 áprilisában, Brüsszelben megrendezett

⁵¹⁸ A közös EU-Afrika stratégia (2007) <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/180/africa> (2019.08.14.)

negyedik EU–Afrika csúcstalálkozó eredményeként az állam- és kormányfők politikai nyilatkozatot és egy 2014–2017-re vonatkozó, eredményközpontú úttervet fogadtak el. A csúcstalálkozón határoztak arról, hogy az eredeti nyolc tematikus partnerség helyébe lépő alábbi öt fő területre összpontosítanak:

1. béke és biztonság;
2. demokrácia, jó kormányzás és emberi jogok;
3. humán fejlődés;
4. fenntartható és inkluzív fejlődés és növekedés, valamint kontinentális integráció; illetve
5. globális és újonnan felmerülő problémák.⁵¹⁹

Ezen új együttműködési kereten belül horizontális kérdésként ismerik el a tudomány, a technológia és az innováció területét, mivel azok hozzájárulnak minden egyéb társadalmi és gazdasági fejlesztési cél eléréséhez. Egy cselekvési tervvel együtt elfogadták a migrációról és mobilitásról szóló külön nyilatkozatot az illegális migráció és az embercsempészet elleni küzdelem, valamint a nemzetközi védelem fokozása, a legális migráció hatékonyabb szervezése és a migráció és a fejlődés közötti kapcsolat megerősítése érdekében.

2015 novemberében az EU és Afrika csúcstalálkozót tartott Vallettában (Máltán), ahol a migráció állt a középpontban, és ahol elfogadták a vallettai cselekvési tervet, valamint útjára indították az EU 1,8 milliárd eurós afrikai szükséghelyzeti vagyonkezelői alapját a szabálytalan migráció és a kényszerű lakóhelyelhagyás kiváltó okainak kezelése érdekében. 2016 júniusában az Európai Bizottság az EU új globális stratégiájával összhangban új migrációs partnerségi keretet vezetett be a harmadik országokkal. A hosszú távú finanszírozást illetően 2016 szeptemberében a Bizottság bejelentette egy európai külső beruházási terv létrehozását, amelynek része egy új innovatív pénzügyi eszköz, az Európai Fenntartható Fejlődési Alap (EFFA).⁵²⁰

Az EU és az Afrikai Unió (AU) közötti ötödik csúcstalálkozóra az Elefántcsontparti Köztársaságban került sor 2017. novemberben, és középpontjában a „Befektetés az ifjúságba” állt. Ez mindkét fél számára kulcsfontosságú kérdés, mivel az afrikai lakosság 60%-a 25 évesnél fiatalabb. Ennek előkészítése során az Európai Bizottság és a főképviselő/alelnök közös nyilatkozatot adott ki az Afrika–EU partnerség élénkítéséről. Az

⁵¹⁹ A közös EU-Afrika stratégia (2007) <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/180/afrika> (2019.08.14.)

⁵²⁰ A közös EU-Afrika stratégia (2007) <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/180/afrika> (2019.08.14.)

Európai Parlament emellett – hogy a csúcstalálkozó előtt megismertesse elképzelését az új partnerségről – magas szintű konferenciát tartott, amelyen részt vettek az EU és Afrika politikai vezetői és döntéshozói, hogy megvitassák a békét és biztonságot, a gazdasági növekedést, a migrációt és az ifjúságot érintő kérdéseket. A csúcstalálkozón az uniós és az afrikai vezetők együttes nyilatkozatot fogadtak el az EU–Afrika partnerség közös prioritásairól a következő négy területen:

1. gazdasági lehetőségek a fiatalok számára;
2. béke és biztonság;
3. mobilitás és migráció; valamint
4. együttműködés és kormányzás.⁵²¹

Elfogadtak egy együttes nyilatkozatot is, amelyben elítélik a Líbiában a bevándorlókkal és menekültekkel szemben tapasztalható embertelen bánásmódot.⁵²²

7.14. EU Fejlesztési politika és humanitárius segítségnyújtás

Az Európai Unió Afrika legjelentősebb pénzügyi támogatója. A fejlesztési együttműködés különböző pénzügyi eszközökön keresztül valósul meg. Ezek közül a legfontosabb a Cotonoui Megállapodáson (lásd: 7.4. *A Cotonoui Megállapodás*) alapuló Európai Fejlesztési Alap (EFA), amely nem képezi a közös uniós költségvetés részét.

2015. november 12.-én az Európai Unió hozta létre az Afrikáért Uniós Vagyonkezelői Alapot, amely az afrikai stabilitással és az irreguláris migráció okainak kezelésével foglalkozó szükséghelyzeti alap. Az Alap 2019-ben 361,9 millió eurós pénzügyi hozzájárulásra kapott felajánlást, amelyből 29,2 millió eurót az uniós tagállamok és egyéb támogatók biztosítottak.⁵²³ Az EU 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó új uniós többéves pénzügyi keretéről folytatott tárgyalások eredményeként a fejlesztési együttműködés az átfogó „Globális Európa” pénzügyi eszköz alá tartozik, amely teljes mértékben beépül az uniós költségvetésbe.⁵²⁴ A 11. EFA költségvetése 29,1 milliárd euró: 24,3 milliárd eurót nemzeti és regionális együttműködési programokra, 3,6 milliárd eurót az AKCS-n belüli együttműködésre, 1,1 milliárd eurót pedig az Európai Beruházási Bank által kezelt AKCS-beruházási keretre fordítanak. Az EFA valamennyi olyan afrikai

⁵²¹ A közös EU-Afrika stratégia (2007) <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/180/africa> (2019.08.14.)

⁵²² A közös EU-Afrika stratégia (2007) <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/180/africa> (2019.08.14.)

⁵²³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2021:438:FULL&from=EN> (2022.05.25.)

⁵²⁴ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/180/africa> (2022.05.25.)

országot lefedi, amely a Cotonoui Megállapodás aláíró fele, kivéve Dél-Afrikát, amelyre vonatkozóan az együttműködési alapok az EU közös költségvetésének részét képező Fejlesztési Együttműködési Eszközből származnak. A 2014–2020-ra vonatkozó új Fejlesztési Együttműködési Eszköz 845 millió eurót irányoz elő a pánafrikai program (PANAF) számára, amelyet az Afrika–EU közös stratégia és a kontinentális és transzkontinentális fellépések finanszírozására hoztak létre.⁵²⁵

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/947 rendelete⁵²⁶ alapján az Afrikát érintő további finanszírozási eszközök közé tartozik az Európai Szomszédsági Eszköz Észak-Afrika számára, a Fejlesztési Együttműködési Eszközhöz tartozó tematikus programok („globális közjavak és kihívások” és „civil társadalom, helyi hatóságok”), valamint a Demokrácia és az Emberi Jogok Európai Eszköze. Az Afrikai Szükséghelyzeti Vagyonkezelői Alapja elindítása óta nőtt a három regionális alap rendelkezésére álló finanszírozás teljes összege, amely megközelíti a 3,6 milliárd eurót.⁵²⁷ 2020. december 31-i állapot szerint az Alap számára felajánlott erőforrások összesen csaknem 5 milliárd eurót tettek ki, amelyből 619,7 millió eurót Norvégia és Svájc ajánlott fel. Az Alap 2020-ban további erőfeszítéseket tett kettős célkitűzésének teljesítésére, vagyis arra, hogy a Száhel-övezetben és a Csád-tó térségében, Afrika szarván, valamint Észak-Afrikában előmozdítsa a stabilitást, ugyanakkor kezelje azokat az okokat, amelyek az afrikaiak lakhelyelhagyásra kényszerítik, és irreguláris migrációt okoznak.⁵²⁸ Az EU és Afrika kölcsönös érdekeit szem előtt tartva, fontos a preventív diplomácia törekvéve annak érdekében, hogy eredményes legyen az irreguláris migráció elleni fellépés.

7.15. A preventív diplomácia jelentősége az irreguláris migráció elleni fellépésben

Ahogy disszertációm eddigi részében láthattuk, a jogi szabályozás a migráció terén kettős természetű: egyfelől nem proaktív, hanem reaktív jellegű, például az államok akkor próbálják kezelni a felmerült problémákat, amikor a nemzetközi embercsempészet már kiépítette hídfoállításait, másfelől a később várható újabb migrációs hullámokra adott

⁵²⁵ https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_5.6.6.pdf (2019.08.14.)

⁵²⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/947 rendelete

(2021. június 9.) a Szomszédsági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszköz (Globális Európa) létrehozásáról, a 466/2014/EU határozat módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az (EU) 2017/1601 rendelet és a 480/2009/EK, Euratom tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0947&from=HU> (2022.05.25.)

⁵²⁷ Fejlesztési együttműködés <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/180/africa> (2019.08.14.)

⁵²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2021:438:FULL&from=EN> (2022.05.25.)

válaszok között megjelennek preventív jellegűek is: például határvédelem fokozatos megerősítése. Az állam ugyanakkor, szuverén döntése alapján, a nemzetközi jogalkotásban is jogilag egyenlő szereplőként vesz részt és válik jogok és kötelezettségek alanyaivá. Ebből pedig az is következik, hogy bár saját döntése nyomán, de önkorlátozó módon, nemzetközi megállapodások részeseként időről-időre – látszólagosan – saját érdekeivel ütköző politikát is fel kell vállalnia.⁵²⁹ Nagyon fontosnak tartom a preventív diplomácia⁵³⁰ jelentőségét az illegális migráció elleni fellépésben.

A preventív diplomácia jogintézménykénti részletszabályainak hatékonyabbá tételére vonatkozó elképzeléseket Boutros Boutros-Ghali ENSZ főtitkár dolgozta ki egy 1992-ben készült főtitkári jelentés keretében.⁵³¹ A preventív diplomácia lényege, hogy az esetleges társadalmi, politikai feszültségek csillapításával lehetetlenné tegye a konfliktus kialakulását, illetőleg megakadályozza a probléma súlyosabbá válását azzal, hogy megszünteti a konfliktus alapjául szolgáló okokat. A gyakorlati alkalmazás szempontjából lényeges elemnek tekinthető az időzítés, azaz a beavatkozást pontosan a megfelelő időben kell végrehajtani.⁵³² A legfontosabb elem azonban az úgynevezett bizalomépítő intézkedés, melynek eredményes végrehajtásához elengedhetetlenül szükséges a kölcsönös bizalom és a jóhiszeműség, mely jelentősen csökkentheti az államok közötti konfliktusok kialakulásának valószínűségét. Számtalan olyan eszköz áll az államok rendelkezésére, mely lehetővé teszi ezen tevékenység sikeres végrehajtását; ehhez azonban az is szükséges, hogy a különféle regionális szervek és az ENSZ között is létrejöjjön a megfelelő együttműködés.⁵³³

A preventív diplomácia szempontjából szintén hasznos lehet az ENSZ által a közelmúltban kidolgozott korai előrejelző rendszer (Early Warning System, azaz EWS) is.⁵³⁴ Ennek keretében a különféle biológiai és nukleáris katasztrófával, a népességmozgással (jelen disszertációnk témája miatt ez lehet az érdekes) és a betegségek terjedésével kapcsolatos információkat a politikai jelzésekkel összevetve eldöntik, hogy fennáll-e a nemzetközi

⁵²⁹ SALVADOR NETO (2018) i.m. 368.

⁵³⁰ ARISTIZÁBAL GUERRA, Lorena: De la diplomacia preventiva al humanitarismo agresivo. *Revista de Estudiantes de Ciencia Política, N.º 1*, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas, Universidad de Antioquia, 2012, 20-31.

⁵³¹ WENNMANN, Achim (ed.) 20 Years of 'An Agenda for Peace': A New Vision for Conflict Prevention? *Geneva Peacebuilding Platform*, 2012, Paper No. 5, 1.

⁵³² TOMLINSON, Andrew: Putting the Pieces Together: Towards a Unified Approach to Prevention at the United Nations. In: WENNMANN, Achim (ed.) 20 Years of 'An Agenda for Peace': A New Vision for Conflict Prevention? *Geneva Peacebuilding Platform*, 2012, Paper No. 5, 16.

⁵³³ Uo. 16.

⁵³⁴ Early Warning System <https://www.preparecenter.org/topics/early-warning-systems> (2019.08.01.)

béke és biztonság veszélyeztetésének lehetősége és milyen intézkedéseket kellene tennie az ENSZ-nek a veszély elhárítása érdekében, ehhez azonban szükség van a szakosított tagállami szervezetek és az ENSZ funkcionális szervei közötti együttműködés szorosabbá tételére is.

7.16. A menekültügyi együttműködések lehetőségei és nemzetközi egyezmények

Az 1951. évi Genfi Egyezmény és az 1967. évi New York-i Jegyzőkönyv jelenti az alapot a nemzetközi menekültvédelem terén. Az egyezmény három fő témakört nevesít:

1. a menekültfogalom kérdését és az ehhez kapcsolódó megszűnés, kizárás esetét,
2. a menekültek jogi helyzetét a menedéket nyújtó országban, a jogok és kötelezettségek körét,
3. valamint a visszaküldés tilalmát és az államok kötelezettségeit.

Ma az 1951. évi menekültügyi egyezmény a nemzetközi menekültvédelem legfontosabb dokumentuma. Az egyezmény meghatározza azokat a kritériumokat, amelyek alapján valaki menekültnek minősül, valamint definiálja, milyen jogvédelem, támogatás és szociális jogok illetik meg a menekülteket az egyezményt aláíró államokban. Az egyezmény egyik legfontosabb rendelkezése egyértelműen leszögezi, hogy a menekültek nem küldhetők vissza abba az országba, ahol üldöztetésnek lehetnek kitéve. Az egyezmény meghatározza a menekültek kötelezettségeit is a befogadó állammal szemben, és leszögezi, hogy bizonyos kategóriákba tartozó személyek – például háborús bűnösök – nem kaphatnak menekültstátuszt.

Az 1951. évi menekültügyi egyezmény megállapítja, hogy a menekültprobléma nemzetközi léptékű, ezért kiemeli a nemzetközi együttműködés szerepét, valamint annak fontosságát, hogy az államok megosszák egymás között a helyzet kezelésével járó terheket. Az 1951. évi egyezmény eredetileg többé-kevésbé a II. világháborús menekültek védelmére korlátozódott. Az 1967. évi kiegészítő jegyzőkönyv kiterjesztette az egyezmény hatókörét és eltávolította a benne foglalt földrajzi és időbeli korlátozásokat, ezáltal egyetemes joganyaggá tette az egyezményt annak tudatában, hogy a kényszervándorlás világméretű jelenséggé nőtte ki magát. Az 1951. évi egyezménynek nem volt célja a kényszervándorlás okainak kezelése, ideértve az emberi jogok megsértését az érintett országokban és a politikai vagy fegyveres konfliktusokat. A jegyzőkönyv célja e problémák következményeinek enyhítése volt az áldozatoknak nyújtott bizonyos fokú

nemzetközi védelem és az új életük felépítéséhez nyújtott támogatás révén. Az 1967. évi jegyzőkönyv és az 1951. évi egyezmény nyomán számos fontos regionális menekültvédelmi joganyag született, köztük az Afrikai Egységszervezet 1969. évi Menekültügyi Egyezménye⁵³⁵ és az 1984. évi Cartagena-i Nyilatkozat Latin-Amerikában.⁵³⁶

7.17. Az UNHCR szerepe a menekültügyi válság kezelésében

Az UNHCR, azaz az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosa különleges feladatokat lát el a menekültügyi válság kezelésében. Afrika és Európa folyamatosan erősíti az UNHCR-rel folytatott együttműködését, hogy javíthassa a nagy mennyiségű menekültet fogadó országoknak nyújtott támogatásának, valamint a két kontinensen belüli mozgások kezelésének hatékonyságát.⁵³⁷

A Kenyában tapasztalt szomáli menekülthelyzet jó példa a nemzetközi menekültrendszer gyengeségeinek bemutatására, két okból is:

1. Egyrészt elhúzódó jellege miatt: 1991-re datáljuk keletkezését, ennek ellenére csak 2008 óta több mint 120 ezer szomáli érkezett a harcok elől menekülve Kenyába, miközben mind Afrikában, mind globálisan csökken a menekültek száma.
2. Másrészt amennyiben a menekültek hazatérésének feltételei nem adóttak, az UNHCR mozgástere leszűkül a menekültek táborokban való segélyezésére. A három – fentebb ismertetett – hivatalos hosszú távú megoldás tehát gyakran átadja a helyét egy negyedik, de facto megoldásnak: a jelenlegi, a menekültek táborokban való elszigetelését jelentő gyakorlatnak.⁵³⁸

A nemzetközi közösség menekültügyi szervezete, az UNHCR – mint minden menekültprobléma esetén – az 1991-ben kialakult szomáli menekültügy felszámolását tűzte ki maga elé célul, amikor a krízis kirobbanásakor az országba érkezett. Ez azonban máig nem sikerült, és egyelőre semmilyen biztató jele nincs annak, hogy a közeljövő ebben

⁵³⁵ A hivatalos neve angolul: The 1969 OAU Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa. <https://www.refworld.org/docid/3ae6b36018.html> (2019.08.01.)

⁵³⁶ UNCHR (2016): *Menekültügyi egyezmény* <https://www.unhcr.org/hu/237-huinformacioforrasokegyezmenyekmenekultugyi-egyezmény.html> (2019.08.19.)

⁵³⁷ LOESCHER, Gil – BETTS, Alexander – MILNER, James: UNHCR: *The politics and practice of refugee protection into the 21st century*. New York, Routledge, 2008, 15-23.

⁵³⁸ Reuters: *U.S. has no plan to "Americanize" Somalia conflict*. Reuters, 13 March 2010, <http://www.reuters.com/article/idUSTRE62B47J20100312>, (2019.08.12.)

változást hozna. Az ügynökség munkáját döntően befolyásolta két tényező: a kenyai kormánynak való megfelelés kényszere (csak az ő engedélyükkel dolgozhatott az országban), illetve a nemzetközi közösség (a donorállamok) hozzájárulási hajlandósága és általános hozzáállása a fejlődő világ menekültproblémáinak kezeléséhez. Az előbbi a helyi integráció végrehajtását akadályozta meg, míg az utóbbi az áttelepítéseket és az esetleges komplexebb (katonai komponensű) megoldások kidolgozását érintette. Az UNHCR kudarcot vallott abban, hogy hatékonyan nyomást tudjon gyakorolni e két érdekcsoportra. Kenya mindmáig mereven elzárkózik a menekültek integrációjától – egyelőre még egy új tábor kialakítását is elutasítja –, a nemzetközi közösség pedig mindaddig nem kíván beavatkozni a szomáliai folyamatokba, amíg tagjai egy nagyobb csoportjának érdekei ezt nem kívánják meg. Így az UNHCR által javasolt, az utóbbi hatvan évben felváltva alkalmazott három megoldási séma mindegyike – az önkéntes hazatérés, a helyi integráció és a harmadik országban való letelepedés – megbukni látszik a szomáli menekültügy kapcsán, egyik sem hoz megnyugtató megoldást a problémára.⁵³⁹

Az UNHCR ezt felismerte, és éppen ezért új prioritásokat tűzött ki maga elé, mégpedig a menekültek életkörülményeinek, jogi hátterének, biztonságérzetének javítását a táborokon belül. Az UNHCR ezen elmozdulását a különböző tevékenységeire fordított összegek volumene jól kifejezi: a 2010-es költségvetés több mint háromszorosa volt az előző évnek, ennek megfelelően az egyes alaptevékenységekre szánt összeg is dinamikusan megnőtt, ehhez képest viszont a hosszú távú megoldások keresésére fordított összeg több mint egyharmaddal csökkent. Az UNHCR az utóbbi két évtizedben új prioritások felé mozdult el: miután felismerte az általa definiált megoldások életképtelenségét, a menekültek – táboron belüli – körülményeinek javítására kezdett összpontosítani, intézményesítve – például – a kenyai szomáli menekültügy kezelésének mai kereteit. A szomáli menekültválság felszámolása tehát egyedül a szomáliai harcok befejezésével történhetne meg, ekkor ugyanis a Kenyában élő szomáli menekültek hazatérhetnének otthonukba – ettől azonban messze vagyunk, a radikális iszlamisták egyre erősödni látszanak Afrika szarvában.⁵⁴⁰ Az UNHCR adatai szerint 2021-ben 262,736 szomáli állampolgár él menekültként Kenyában, és 216,558 szomáli menekült él Etiópiában.⁵⁴¹

⁵³⁹ BAKEWELL, Oliver – DE HAAS, Hein – KUBAL, Agnieszka: Migration system, pioneers and the role of agency. *IMI Working Papers*, No. 48, International Migration Institute, University of Oxford, 2011, 47-48.

⁵⁴⁰ PÉROUSE DE MONTCLOS, Marc-Antoine: Humanitarian Aid, War, Exodus and Reconstruction of Identities: A Case Study of Somali "Minority Refugees" in Kenya". *Nationalism and Ethnic Politics*, 2008, 14 (2), 289-321.

⁵⁴¹ <https://data2.unhcr.org/en/situations/horn?country=110&id=3> (2021.11.14.)

Ahogy egész disszertációmban is láthatjuk, a menekültválság – komplex volta miatt – nem oldható meg sem tisztán humanitárius (UNHCR), sem tisztán katonai (AMISOM) misszióval, csak ezeket ötvözve – és politikai, gazdasági, társadalmi, vallási párbeszédrel kiegészülve – nyílhat esély a szomáliai béke megteremtésére, ami a szomáli menekültek hazatérésének előfeltétele.⁵⁴²

7.17.1. Az UNHCR tevékenysége és 2020. évi jelentése

A korábbi évtized eseményei, főként az afrikai Nagy-tavak régiójában, valamint a Közel-Keleten bekövetkezett események nyomán, a konfliktusok kibontakozása és utóhatásai miatt is, megnőtt az igény a helyzet többszemponútú elemzésére. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) minden évben közzéteszi a globális trendekről szóló jelentést, ami nagy kihívást jelent az adatok pontossága felől nézve. Az UNHCR számolja és nyomon követi a menekültek, a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek, a származási országukba vagy területükre visszatért emberek, menedékkérők, hontalan személyek és az UNHCR szempontjából aggályos egyéb népesség számát.

Az UNHCR a menekültek nemzetközi jogi védelme és a menekültügyi problémák tartós megoldása érdekében tevékenykedik. Elsődleges célja a menekültek jogainak és jólétének védelme. Egyrészt azon törekvés által, hogy mindenki élhessen a menedékjog megszerzésével egy másik államban, és önként visszatérhessen hazájába. Másrészt hontalanság esetében törekszik a migrációs kényszereket jelentő tényezők csökkentésére. Ez utóbbit az államok és más intézmények (regionális szervezetek, nemzetközi és nem kormányzati szervezetek) ösztönzésével éri el, hogy olyan feltételeket teremtsenek, amelyek elősegítik az emberi jogok védelmét és a viták békés rendezését.⁵⁴³ Az UNHCR stratégiai igazságügyi beavatkozások segítségével, a kormányokkal és az Európai Unióval közvetlenül együttműködve támogatja a nemzetközi szabványok érvényesítésének biztosítását az EU-ba érkező menekülő emberek esetében.⁵⁴⁴ 2020-ban 82,4 millióra nőtt a világban az otthonukból erőszakkal elűzött emberek száma, ami 2,9 milliós növekedést jelent a 2019-es évhez képest. A 82,4 millió elűzött ember közül 48 millióan országuk

⁵⁴² TÓTH Miklós: *Afrikai menekültproblémák nemzetközi kezelése. Az UNHCR tevékenységének korlátai a kenyai szomáli menekültprobléma tükrében.* Grotius e-könyvtár, 2010. http://www.grotius.hu/doc/pub/OEDFYS/2010_152_toth_miklos_szakdolgozat.pdf (2019.08.12.), 63-64.

⁵⁴³ UNHCR IN 2018 UNHCR GLOBAL APPEAL 2018-2019 http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/ga2018/pdf/Chapter_Overview.pdf, (2018.11.18.)

⁵⁴⁴ Regional Summaries Europe http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/gr2017/pdf/06_Europe.pdf, (2019.12.28)

határain belül telepedtek le. 35 millió (82,4 millió 42%-a) 18 év alatti gyermek kényszerült elhagyni az otthonát.⁵⁴⁵

Az UNHCR hat pontból álló egyik legutóbbi javaslata az EU tagállamok helyzetének kezelésére és stabilizálására irányul, és rávilágít arra, hogy a felelősség méltányos megosztása kulcsfontosságú a sikeres és rendezett megoldás megtalálásához.⁵⁴⁶ Ahogy azt a fenti adatok is mutatják, egyre többen és többen hagyják el otthonukat és keresnek menedéket más országokban – ebben a folyamatban az orosz-ukrán háború is csak a meglévő trendeket erősítő mozzanatnak tekinthető. A menekültválság kezelésével kapcsolatos diplomáciai törekvések több szinten érhetőek tetten. A kormányzati és nem kormányzati törekvések mellett a nemzetközi szervezetek tevékenysége kiemelkedő fontosságú. A legmeghatározóbb jellemző a menekültválság esetében a közös erőfeszítés és az eddiginél jóval hatékonyabb mód alkalmazása az együttműködés során. A menekültválság globális kérdés, annak hatása a politikai, diplomáciai, gazdasági, társadalmi, jogi és erkölcsi viszonyokra, nem utolsósorban pedig a nemzetközi szervezetekre, különös figyelmet érdemlő terület. A menekültkérdés felelősséget ró minden államra.

7.18. Szolidaritás és felelősségvállalás

A szolidaritás elvével már foglalkoztam disszertáciomban. (lásd: 7.2. *Az Európai Unió migrációs politikája*). Ebben a fejezetben már volt szó arról, hogy a közös EU-s migrációs politika három kulcsfogalom és ezzel együtt szakpolitika, a jólét, a szolidaritás és a biztonság köré szerveződik. Szolidaritás szempontjából a politika segítségével megvalósul a tagállamok közötti koordináció és a harmadik országokkal történő együttműködés. Biztosítja a rendszer átláthatóságát, a rendelkezésre álló eszközöket hatékony és következetes módon használja fel. Törekszik a harmadik országokkal történő partnerségek kialakítására.

A másik fontos fogalom a felelősségvállalás. A 2015-ös migrációs válság után egyértelművé vált, hogy az EU menedékjogi rendszere nem képes hatékonyan kezelni ilyen mennyiségű menekült befogadását. A tagállamok felelősségének megosztása szükséges e kérdésben, ehhez pedig a dublini szabályokat kell átalakítani. A szabály szerint

⁵⁴⁵ <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/> (2021.10.28)

⁵⁴⁶ UNHCR: 6 steps towards solving the refugee situation in Europe <https://www.unhcr.org/uk/news/briefing/2016/3/56d96de86/unhcr-6-steps-towards-solving-refugee-situation-europe.html>, (2019.12.29)

a menedékkérelmeket, néhány esettől eltekintve, alapvetően olyan országban kell elbírálni, ahol harmadik országbeli állampolgár belépett az EU területére. Olyan esetekben, mint amit 2015-ben tapasztalhattunk, kiderült, hogy bizonyos országokra sokkal nagyobb felelősség hárul a menedékkérelmek terén, mint más tagállamokra. Az Eurodac adatbázisban alapvetően a menedékkérők ujjlenyomatát rögzítik a határ átlépésekor, megelőzve így az adatok későbbi duplikálását.⁵⁴⁷

Fassin írásában hangsúlyozza, hogy a humanitarizmus és a nemzetközi fejlesztés paradox módon egyszerre az egyenlőség és az egyenlőtlenségek megteremtésének is a terepe.⁵⁴⁸

Feischmidt munkájában úgy véli, hogy az együttérzésből fakadó, közvetlenül más emberek javára történő jótékony cselekvés a szolidaritás egyik legelemibb formája. A jótékony cselekvés azonban, bármennyire is személyes, nem értelmezhető csupán két ember, segítő és segített relációjában. Társadalmi jellege egyrészt a segítség céljának és a segítőik motivációinak bizonyos értékek és ideológiák általi meghatározottságából következik (ami ugyanakkor nyilván ezen értékek és ideológiák legitimitásához is hozzájárul). Másrészt a segítségre érdemesek meghatározásából, amit ugyancsak bizonyos társadalmi diskurzusok teremtenek meg.⁵⁴⁹

A menekülő emberek kapcsán számos vita zajlik, így az állásfoglalás és a döntés morális dilemmát jelent a döntéshozók számára is. Mit tartanak a kisebb rossznak: ha bizonytalanságba küldik vissza a menekülő embereket, vagy ha be-, illetve átengedik őket, ezzel még kiszámíthatatlanabbá téve saját helyzetüket és környezetünk jövőjét? A választás lehetőségét az élet determinálja egy-egy – de összességében nagy számú – történéssel, a közvélemény felé pedig a média és a politikai propaganda fejt ki ugyanezt a gyakran manipulatív magatartást.⁵⁵⁰ Az állami cselekvés középpontjában is a menedékjog megadásának vagy megtagadásának dilemmája áll. Egyetértés van azon kijelentés igazságtartalmát illetően, mely szerint egyes államok egyéni megoldásai nem elégségesek a menekültkérdés orvoslásához. Globális és szervezett fellépés szükséges, ahol hosszú távra képes a világ civilizált megoldási javaslatokat megfogalmazni.⁵⁵¹ A menekültekkel

⁵⁴⁷ <https://www.naih.hu/eurodac-rendszer.html> (2019.07.31.)

⁵⁴⁸ FASSIN, D.: *Humanitarian Reason. A Moral History of the Present*. Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 2012. <https://www.sss.ias.edu/files/Reason-Seminar.pdf> (2019.12.28)

⁵⁴⁹ FEISCHMIDT Margit: *Szolidaritás és társadalmi reflexió a menekültek önkéntes segítőinek elbeszéléseiben*, 2018 https://socio.hu/uploads/files/2018_1szalai/27_feischmidt.pdf (2019.12.28)

⁵⁵⁰ TARJÁN Gábor: Hol a határ? A menekültkérdés etikai dimenziói Röszkétől Hegyeshalomig. In: GAÁL Gyula - HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai*. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság, 2015, 275.

⁵⁵¹ BOGNÁR Alexandra – DOMOKOS Andrea: Régi-új kihívások: szegénység, migráció, bűnözés migráció – menekültpolitika – büntetőjog – konfliktus – kriminalitás. *Pro Futuro* 2015/2, 97. Ehhez lásd még: RIXER Ádám: A magyar jogrendszer jellegzetességei 2010 után. Budapest, Patrocinium, 2012, 31-47.

szembeni méltatlan bánásmódot vészjelzésnek is felfoghatjuk, amely az erkölcsi hanyatlásra figyelmeztet.

7.18.1. Gyakorlati együttműködési intézkedések

Ebben az alfejezetben az aktualitásokról szeretnék írni, azaz a legújabb gyakorlati együttműködési intézkedésekről. Ezek közül a legfontosabb az Európai Unió migrációs politikája a 2019-2024-es időszakra szóló stratégiai menetrendben. Az Unió migrációs stratégiájáról már volt szó részletesen (lásd: 7.9. *Európai migrációs stratégia*), most csak az aktualításokat szeretném kiemelni.

Az uniós vezetők a 2019–2024-es időszakra szóló uniós stratégiai menetrend keretében egy teljes mértékben működőképes, átfogó migrációs politika továbbfejlesztésére szólítanak fel: *„Folytatni fogjuk és szorosabbra fogjuk fűzni az együttműködést a származási és tranzitországokkal az illegális migráció és az emberkereskedelem elleni küzdelem, valamint a visszaküldések eredményességének biztosítása érdekében. Ami a belső vonatkozásokat illeti, egyetértésre kell jutnunk egy hatékony migrációs és menekültügyi politikáról. Konszenzust kell elérni a dublini rendelethez vonatkozóan, hogy a felelősség és a szolidaritás egyensúlyára építve – a kutatási-mentési műveleteket követően a szárazföldre érkező személyek figyelembevételével – meg lehessen azt reformálni.”*⁵⁵²

A fenti idézetből is jól láthatjuk, hogy a legfontosabb a migrációs politikában az együttműködés, ahogy azt egész dolgozatomban is láthattuk, együttműködés a származási és tranzitországokkal, ami azt jelenti, hogy például Németországnak mint célországnak együtt kell működnie Magyarországgal mint tranzitországgal és az afrikai államokkal mint származási országokkal is. Vagy dolgozatom fő témáját tekintve: Magyarországnak mint tranzitországnak együtt kell működnie Angolával mint származási országgal.

A másik, amit a fenti nyilatkozat kiemel, a felelősség és a szolidaritás, amelyet szintén részletesen bemutattam a disszertációmban (lásd: 7.17. *Szolidaritás és felelősségvállalás*).

7.19. Összeegyeztethetetlen érdekek a menekültkérdésben

Ahogy disszertációm eddigi részében is láthattuk, a migráció kérdését tanulmányozva számos összeegyeztethetetlen vagy csak nehezen összeegyeztethető érdeket találunk: más a

⁵⁵² Európai Tanács (2019): *A migrációs nyomás kezelése- intézkedések időrendben* <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/migratory-pressures/history-migratory-pressures/> (2019.08.21.)

kibocsátó államok és más a tranzit- és befogadó államok érdeke, sőt még a befogadó államok között sincs egyetértés. Ezek alapján elmondhatjuk, hogy a migráció komoly problémát és politikai nézeteltérést okoz Európában. A vonzási és taszítási tényezők folyamatosan működnek. A vonzási és taszítási tényezőket csak röviden szeretném ismertetni. A taszítási tényezők a következők:

- biztonság alacsony szintje,
- rossz egészségügy,
- nehezen hozzáférhetőek az alapvető életfeltételek és erőforrások,
- kevesek számára elérhető a biztos életszínvonal,
- nagyon nehéz továbbtanulni és elhelyezkedni,
- alacsony szintű technikai fejlettség,
- magas általános félelmi szint,
- A vonzási tényezők pedig a taszítási tényezőknek az ellentétjei, azaz:
- biztonság megléte,
- megfelelő, kiváló egészségügy,
- mindenki számára elérhető életfeltételek és erőforrások garanciája,
- (szinte) mindenki számára elérhető biztos életszínvonal,
- lehetséges, támogatott (tovább)tanulás és elhelyezkedés,
- magas szintű technikai fejlettség,
- alacsony vagy közepes az általános félelem szintje,
- lehetséges a család egyesítés.⁵⁵³

A fentiek alapján elmondhatjuk, hogy a migrációt taszító (push) és vonzó (pull) tényezők alapján, illetve ezek aspektusaiból is lehet vizsgálni. A migrációt megfékezni lehetetlen. Ha a jövőbe tekintünk, láthatjuk, hogy az Európát érintő bevándorlás nem fog megszűnni, inkább csak fokozódni fog az elkövetkező években, esetleg évtizedekben. A migrációra erősítő hatással van az éghajlatváltozás, a vízkészletek apadása, az életkörülmények romlása, a háborúk kialakulása és a terrorizmus. Az előbb felsorolt problémák is jelentős negatív hatást fognak kifejteni a jövőben globális és lokális szinten egyaránt.

A migráció többszereplős és komplex kérdéskör. Az Európai Unió jogalkotási folyamata hosszadalmas, a politikusok nehezen tudnak konszenzusra jutni. Erre megoldás lehet, hogy a tagállamok saját bevándorlási politikát folytassanak a harmadik országból érkező bevándorlók esetében. Fontos azonban a tagállamok közötti kommunikáció és a közös

---

⁵⁵³ RITECZ – SALLAI i.m. 11–15.

fellépés, hiszen a felépülő műszaki határzárak más EU-ország irányába terelhetik az illegális bevándorlókat, akik a több ezer megtett kilométer után nem fognak visszafordulni, hanem minden lehetőséget megpróbálnak kihasználni, hogy az EU területére juthassanak. Az Európai Uniónak óriási szerepe lehetne a helyi konfliktusok megoldásában. A migráció kérdéskörét lokális, azaz helyi szinten (főleg az afrikai országokban) kell megoldani, a probléma gyökerénél, tehát az adott kibocsátó államban való stabilizáció során, az ottani életkörülmények javításával. Mivel ez egy hosszú folyamat, az időközben meginduló tömeget a humanitárius jognak megfelelően folyamatos ellenőrzés alatt kell tartani. Fontos lenne egy szűrőzóna létrehozása, mely problémamentesen működhet, figyelembe véve az etnikai sajátosságokat. Itt meg lehet állapítani, hogy az adott személyek valóban jogosultak-e a menekültstátusra. Szintén elengedhetetlen lenne, hogy a bevándorlók személyazonosságát és előéletüket megismerhesse a befogadó ország. Fontos lenne egy olyan intézményrendszer, mely figyelemmel kíséri a bevándorlók és menekültek integrációját.⁵⁵⁴

7.20. Összefoglalás és következtetések

A fejezet alátámasztja a preventív diplomácia jelentőségét az irreguláris migráció kezelésében (lásd: 7.10. *Emberkereskedelem elleni fellépés*, 7.11. *Embercsempészet elleni fellépés*). A preventív diplomácia lényege, hogy az esetleges társadalmi, politikai feszültségek csillapításával lehetetlenné tegye a konfliktus kialakulását, illetőleg megakadályozza a már létrejött probléma súlyosabbá válását azáltal, hogy megszünteti, de legalábbis tudatosan mérsékli a konfliktus alapjául szolgáló okokat, esetünkben a migrációt kiváltó okokat.

A fejezet megállapításai abba az irányba mutatnak, hogy rövid- és középtávon a kibocsátó államokban nemzetközi összefogással folyamatos humanitárius segílyt kellene nyújtani. A háborús övezetekben elsősorban ez szolgálhatja a béke megteremtését, ami egy idő múlva a gazdasági növekedésnek is teret adhat. Afrika tűzoltás-jellegű menekültügye, ahogy azt láthattuk is a disszertáció harmadik fejezetében (lásd: 3. *A migrációs diplomácia megoldásai Afrikában*) a tapasztalatok szerint eddig kevés jóra (értsd: rendszerszintű és stabilan fenntartható megoldásra) vezetett, éppen ezért az afrikai államok közösségén túlmutató nemzetközi szinten érdemes kidolgozni egy olyan közös stratégiát, ami minden érintett számára a lehető legjobb feltételeket tudja megteremteni.

⁵⁵⁴ BAK és mtsai, i.m. 46-63.

Az Európai Uniónak – ahogy azt a migrációs stratégiájában is láthattuk (lásd: 7.18.1. *Gyakorlati együttműködési intézkedések*) együtt kell működnie mind a kibocsátó, mind pedig a tranzitországokkal. Az EU-nak az is a célja, hogy a világbékét, de legalábbis a globális stabilitást megvalósítsa, s ezért a kibocsátó országokban, leginkább Afrikában előmozdítsa a demokráciát és az emberi jogok érvényesülését. Ezáltal lehetővé válik a béke megteremtése és elkezdődhet a gazdasági növekedés, ami az adott területről kiinduló migrációt is kezelhető keretek között tartja. Ezek alapján elmondhatjuk, hogy a migráció kérdéskörét lokális, azaz helyi szinten (az afrikai országokon belül) kell megoldani, a probléma gyökerénél, tehát az adott kibocsátó államokban való stabilizáció során, az ottani körülmények javításával. Ennek alapján elmondhatjuk, hogy a migráció többszereplős (kibocsátó–tranzit–befogadó állam) és összetett témakör. Nagyon fontos a három résztvevő államcsoport közötti és természetesen az egyes típusokon belüli államok egymás közti, valamint az adott kontinens nemzetközi szervezeteivel folytatott kommunikációja és a közös fellépés, azaz a mai diplomácia helyett a preventív diplomácia alkalmazása a migrációban.

8. Kutatási interjúk

Angolában és Magyarországon is készítettem interjúkat, felkerestem a szűkebb témám szempontjából is jelentős tapasztalattal rendelkező diplomatákat. A teljes interjúkat a mellékletben közlöm. Ebben a fejezetben csak összefoglalom az elhangzottak lényegét. Angolai részről az Angolai Belügyminisztérium munkatársával, egy rendőrtábornokkal készítettem interjút, magyar részről a Magyarországi Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM) bilaterális munkatársával, továbbá Magyarország Luandai Nagykövetségének külgazdasági attaséjával is készítettem interjút az afrikai migrációról. Jelen értekezésem fejezeteiben az egyes interjúkból nyert megállapításokat önállóan nem tüntettem fel, de jelzem, hogy azok megállapításai egybevágnak a más tények, illetve érvek alapján levont következtetésekkel, így – amint az a most következő összefoglalóból is kiderül – összességében erősítik munkám érvrendszerét, az egyes állítások megalapozottságát.

Az első interjúból kiemelendő, hogy a korábbi években folyamatosan nőtt a bevándorlással és menedéjjoggal kapcsolatos kérdések társadalmi és politikai jelentősége, mivel világszerte, így Angolában is, megnőtt a menedékkérők és menekültek száma. A 1990. évi VIII. törvény értelmében az angolai állam garantálja a menekültek védelmét. A Belügyminisztérium (*Ministério do Interior*), valamint a Segélyügyi és Szociális Reintegrációs Minisztérium (*Ministério da Assistência e Reinserção Social*) folyamatosan dolgozik a menedékkérők és a menekültek ügyében. A menedékkérők és menekültek védelmével kapcsolatban elmondható, hogy a rendőrök és a határőrállomásra kiküldött köztisztviselők képzésben részesülnek kötelezettségeik jobb teljesítése érdekében. A rendőröknek és a köztisztviselőknek ismerniük kell a *non refoulement* elvét (a visszaküldés tilalma: a nemzetközi jog elve, amely megtiltja az államoknak, hogy egy személyt kiutasítsanak olyan területre, ahol életveszélynek lehet kitéve). Tekintettel kell lenniük különösen a kísérő nélküli gyermekek védelmére, és a nemzetközi egyezményeknek megfelelően biztosítaniuk kell a menekült családok egységét is.

Arra a kérdésre, hogy van-e összefüggés a koronavírus és az új migrációs hullám között, az Angolai Belügyminisztérium munkatársa (rendőrtábornok) azt válaszolta, hogy nagymértékben van összefüggés az új koronavírus terjedése és a migráció között, ezért az angolai kormány is megtette a szükséges intézkedéseket a ráruházott hatáskörében és erőforrásainak keretei között. A lakosság védelmében hozott korlátozó intézkedések biztosítják, hogy a külföldről érkezők (valamint az angolai állampolgárok is) ellenőrzött formában térhessenek haza. Mivel néhány országban növekszik a koronavírus-fertőzöttség,

meg kell akadályozni, hogy külföldről behozzák a vírust. A helyzet nehéz, de reménykednek, hogy kikerülhetnek a járvány okozta válságból, visszatérve a korábbi állapotokhoz a migráció terén, amikor a külföldiek turistaként vagy befektetőként érkeztek az országba.

Arra a kérdésre, hogy Magyarország és Angola hogyan tud együttműködni a migrációkezelés kapcsán, a Magyar Külgazdasági és Külügyminisztérium munkatársa (bilaterális referens) azt válaszolta, hogy tekintettel arra, hogy Angola és Magyarország is ki van téve a kívülről érkező migrációnak, az információ- és tapasztalatcsere, valamint a jó gyakorlatok átvétele eredményezhet kölcsönösen előnyös együttműködést a két ország között a migrációkezelés terén.

A magyar interjúalany beszámolt a 2013-ban bevezetésre került Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogramról,⁵⁵⁵ amely Magyarország számára azért bír nagy jelentőséggel, mert a tapasztalatok szerint az itt végzett hallgatók tanulmányaik után nem veszítik el a kapcsolatot Magyarországgal és a későbbiekben részt vesznek a kétoldalú kapcsolatok fejlesztésében, ami üzleti előnyökkel is járhat. A magyar kormány a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény és a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény felhatalmazásai alapján indította el a Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogramot.

A fejlődő országoknak azért fontos az ösztöndíjprogram, mert tanulóik olyan magas színvonalú, versenyképes tudáshoz jutnak a magyar felsőoktatási intézményekben, melyre otthon nem tudnának szert tenni.

Nemcsak Európában, hanem Afrikában is súlyos népegészségügyi veszélyt jelent a koronavírus-járvány. A KKM munkatársa szerint a járvány ideje alatt szigorú határellenőrzést kell folytatni, csak indokolt esetben lehet engedélyezni az országok közötti mozgást.

Magyarország Külgazdasági és Külügyminisztériuma a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatallal közösen működteti a tudományos és technológiai diplomáciai tevékenységet ellátó TÉT attaséi hálózatot. A nemzetközi TÉT kapcsolatokat 10 reláció (Berlin, Brüsszel (EU), London, Moszkva, New York, Párizs, Peking, San Francisco, Tel-Aviv és Tokió) esetében a kihelyezett TÉT-attasék munkája is segíti. Kiemelkedő az attasék munkája külföldön, hiszen nyomon követik az egyes országok kutatási, fejlesztési és innovációs (K+F+I) trendjeit, segítséget nyújtanak a bilaterális

---

⁵⁵⁵ 285/2013. (VII. 26.) Korm. rendelet a Stipendium Hungaricumról

egyezmények megkötéséhez, a két ország kutatói közötti kapcsolatok kiépítéséhez.⁵⁵⁶ Itt érdemes idézni Pálincás József, a Magyar Tudományos Akadémia korábbi elnökének szavait: „*Hatékony tudománydiplomáciát csak kiváló tudományos és kutatási-fejlesztési teljesítmény bázisán lehet folytatni*”.⁵⁵⁷

Harmadik interjúalanyom, azaz Magyarországi Luandai Nagykövetségének külgazdasági attaséja szerint Európában nem lehetséges a migráció diplomáciai megoldása, azaz a problémát a menekültek származási országaiban kell megoldani, olyan módon, hogy a segítséget kell odavinni. A fejlett országok számára elő kellene írni, hogy GDP-jük bizonyos százalékát kötelezően a fejlődő országok felzárkóztatására fordítsák javasolta. Többféle megoldás elképzelhető, viszont egy alapvető válaszvonalat húzna azon országok közé, amelyek korábban rendelkeztek gyarmatokkal, és azok közé, amelyek nem. Azon országoknak, amelyek korábban más országokat fosztottak ki, lakosait rabszolgaként eladták, kötelességük azon országokat segíteniük, melyeket korábban gyarmatként kezeltek. Azon országoknak, amelyek korábban gyarmatokkal nem rendelkeztek, így történelmi bűnnel sem bírnak, nincs mit jóvátenniük, azon országok számára ez az együttműködés véleménye szerint opcionális. Viszont amennyiben a menekültek származási országával jó kapcsolatokat akarnak ápolni, például kereskedni kívánnak velük, úgy véleménye szerint nekik is segíteniük kell ezen államokat.

---

⁵⁵⁶ <https://tdf.kormany.hu/tudmanydiplomacia-magyarorszag-kulkepviseleitein> (2021.10.27)

⁵⁵⁷ Pálincás József előadása a Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM) konferenciáján, 2017. június 3-i nyitónapján, <https://nkfih.gov.hu/hivatalrol/hivatal-hirei/meggyozo> (2021.10.28)

9. Összegzés, következtetés

Ebben a részben zárásként összegzem az általam tett megállapításokat, következtetéseket. Disszertációm témája a migrációs diplomácia megoldásai Afrikában és Európában. Igyekeztem kiemelni a diplomácia szerepét, törekvéseit a migráció kezelésében, Angola és Magyarország példáján keresztül. Ahogy munkámban láthattuk, a mai diplomácia törekvései nem képesek hatékonyan megoldani a migrációs problémákat, hiszen az államok érdekei eltérőek, olykor kifejezetten ellentétesek. A diplomáciai tárgyalások során összeegyeztethetetlen érdekek merülnek fel. Ahogy dolgozatomban is láthattuk: a migráció többszereplős (kibocsátó-tranzit-befogadó állam) és összetett témakör, amely szükségessé teszi a kommunikációt és a közös fellépést, azaz egyre inkább a preventív diplomácia alkalmazása a migrációban.

Dolgozatom első részében jelzem, hogy a globális kihívások közül a migráció kérdése határozza meg leginkább Afrika és Európa viszonyát, így a migrációs diplomácia nélkülözhetetlen eszközzé válik a két kontinens külpolitikájában. Értekezésem a migráció kezelésére fókuszál, ezt a témát a migráció típusainak meghatározásával és a jellemzők bemutatásával alapoztam meg.

Munkám második fejezetében a szakirodalmat tekintetem át, először a migráció definíciójának összetettségét bemutatva. A migráció speciális esetein keresztül bemutattam a száműzötteket, menekülteket. A második alfejezetben a migráció jelenségének osztályozása került sorra. A migrációs jelenségeket Hautzinger és társai nyomán több aspektusból is osztályoztam.⁵⁵⁸ Megkülönböztethetünk külső (nemzetközi) és belső (országon belüli) migrációt, bevándorlást és az ellentétes irányú kivándorlást.

Harmadik alfejezetemben a migráció jelenségkörével, annak legtágabb jelentéstartományával foglalkoztam, kiemelve, hogy migráció maga után vonja a kultúra változásait és áthagyományozódását. A negyedik alfejezetemben a migráció során bekövetkező pszichés átalakulásokkal foglalkoztam.

Disszertációm harmadik fejezetében Afrika migrációs diplomáciájának megoldásait vettem górcső alá. Megállapíthatjuk, hogy az afrikai lakosságra – szemben a vonatkozó sztereotípiákkal – kis mértékben jellemző a migráció, annak ellenére, hogy a kontinensen évről évre jelentős népességnövekedés tapasztalható és az alacsony képzettségű munkaerő számára sincs biztosítva a megfelelő életminőség. Afrikát gyors demográfiai növekedés jellemzi, amelyet a munkahelyek száma nem képes követni, így a vándorlás az afrikai

⁵⁵⁸ HAUZINGER – HEGEDŰS – KLENNER i.m. 7-17.

lakosság számára tulajdonképpen eleve elrendeltetett. Az afrikai migráció sokkal inkább a kontinensen belül zajlik, ami még akkor is igaz, ha az észak-afrikai bevándorlók többségének elsődleges célállomása Európa, szemben a szubszaharai régió lakosaival, akik döntően a szomszédos országokban keresik boldogulásukat. A nyugat-afrikai, valamint a dél-afrikai migráció főként régióon belül zajlik, a déli migráció elsődleges célállomása a Dél-afrikai Köztársaság. A kontinens fejletlensége miatt kevésbé vonzó a külföldi munkaerő számára, így szakképzett állampolgárait Európa és Észak-Amerika vonzza magához.

Az Afrikán belüli népességmozgások kiváltó okai egyrészt a különböző konfliktushelyzetekben, másrészt a magas államadósságban és a változó környezeti adottságokban (például az elsivatagosodásban) rejlenek, amelyek leginkább befolyásolják a migrációs folyamatokat. Ezenfelül a migrációnak gazdasági szempontja is létezik, amikor az egyének a jobb megélhetés érdekében vándorolnak. Afrika-szerte kiemelten fontos a regionális együttműködés, valamint a kontinens egészének kooperációja. Az afrikai országok többsége nem képes a globális versenyben részt venni, ezért a regionális integrációt használják megoldásként az erőforrások megfelelő felhasználására, illetve a tudás helyben tartására. Hosszú távon megoldásként szolgálhat Afrika számára, hogy a kontinensen található a legtöbb olyan közösség (államközi, illetve civil szervezet), amely regionális integrációra buzdít, a személyek szabad áramlását megvalósíthatónak tartja és a legális migrációt saját régióiban támogatja. A közeljövőben Afrikának vonzó kontinenssé kell válnia a képzett orvosok, tudósok, mérnökök, valamint az elvándoroltak számára.

A migrációval kapcsolatos kihívásokra történelmi léptékekkel mérve gyors lépések és azonnali válaszok szükségesek, amelyeket számos ágazatban – többek között az infrastruktúra, az energia, az egészségügy, az oktatás, a béke és biztonság elősegítése, a gazdasági növekedés, valamint a munkahelyteremtés területén – Afrikán kívülről kimagasló mértékben támogat az Európai Unió. A 2015 novemberében megtartott vallettai csúcstalálkozón létrehozásra került az Afrika Sürgősségi Alap, amely számos cselekvési programot hirdetett a migráció csökkentése, a bevándorlók életkörülményének javítása, illetve az irreguláris migráció okainak kezelése érdekében.⁵⁵⁹

A magyarországi határvédelmi szigorításokkal párhuzamosan az ország aktuális külpolitikai irányvonalai, a „Déli Nyitás és a „Keleti Nyitás” jelentős részben az afrikai

⁵⁵⁹ A migrációval foglalkozó vallettai csúcstalálkozó, 2015. 11. 11-12. <http://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/international-summit/2015/11/11-12/>, (2018.04.25.)

térségek – különösen a szubszaharai országok – felé történő kapcsolat-újraépítést hivatottak elősegíteni.⁵⁶⁰

A negyedik fejezet Angola migrációs folyamatainak kezelésével foglalkozik. Álláspontom szerint nagy fordulat még nem várható a jelenlegi migráció kezelése kapcsán felmerülő kérdésekben, sem az afrikai összefogás, sem a politikai diszkurzus vonatkozásában, mert a jogszabályok tényleges érvényesülése terén Angola számos végrehajtási nehézséggel szembesül. Angolának tehát lehetséges megoldásokat kell kidolgoznia a jelenleg fennálló migrációs helyzet kezelésére, és ha a megoldások sikeresnek bizonyulnak, akkor megállapíthatjuk, hogy Angola hatékonyan és eredményesen kezeli a migrációs folyamatokat és a lakosság jólétét biztosító feltételek megteremtését egyaránt. Ahogy a világ legtöbb országában történt a koronavírus járvány miatt, Angolában is az emberek mindennapi életét korlátozó intézkedéseket vezettek be 2020 márciusában, amelyeket csak fokozatosan, a járványhelyzet javulásával oldanak fel. A gazdaság jelentősen visszaesett, és a migrációs tendencia is lelassult. A járvány megjelenése után, 2020. március 25-én országos veszélyhelyzetet hirdettek ki, amellyel különleges jogrend lépett életbe Angolában. Megállapíthatjuk, hogy Angolában is van érdemi összefüggés az új koronavírus terjedése és a migráció között, a lakosság védelmében hozott korlátozó intézkedések biztosítják, hogy a külföldről érkezők (az angolai állampolgárok is) ellenőrzött formában térhessenek haza.

Az ötödik fejezetben a rendszerváltás utáni magyarországi migrációs folyamatokkal foglalkoztam. Magyarország sem vonhatja ki magát a tömeges népmozgás, népvándorlás negatív és pozitív hatásai alól. Az első alfejezetben a délszláv válság hatására bekövetkezett magyarországi migrációs folyamatokat írtam le. Az 1990-es évek elején Európában ismét előtérbe állította a menekültügy kérdését a volt Jugoszláviában dúló háború. A második alfejezetemben az EU-hoz való csatlakozás utáni magyarországi migrációs folyamatokat vizsgáltam. Magyarország 2004. május 1-jén lett az Európai Unió tagja. Új kereteket, illetve új dimenziókat teremtett ez a tény a migráció kérdésének vizsgálatában. Harmadik alfejezetemben a magyarországi bevándorlás közelmúltbéli okaival foglalkoztam.

Hatodik fejezetem témája az európai menekültválság volt 2015 után, valamint a diplomácia szerepe a migráció kezelésében. Első alfejezetemben a 2015-2016-ös nagy migrációs hullámmal foglalkoztam. Az utóbbi években Magyarországon is kiemelkedő társadalmi

---

⁵⁶⁰ <http://delinyitas.hu/novemberben-rendezik-meg-a-2-budapest-afrika-forumot-budapesten/> (2018.04.25.)

érdeklődés kísérte a migrációt. A második alfejezetben Magyarország helyzetét mutattam be a globális migráció rendszerében. A harmadik alfejezetben a Magyarországon élő afrikai menekültek és menedékkérők migrációs tendenciáit mutattam be. Magyarország sajátos helyzetbe került az Európai Unió többi országával összehasonlítva. 2015 egyes hónapjaiban Magyarország migrációs nyomásnak való kitettsége valóban Olaszorszáéhoz, Görögorszáéhoz volt mérhető, csak hogy eközben a menekülthullám által alig érintett kelet-európai tagállamokéhoz maradt hasonló minden más migrációs mutató.

Több fontos következmény is adódott ebből a sajátos, köztes helyzetből. A menekülthullám nem illeszkedett a migrációs folyamatokhoz, amelyeket a magyar társadalom korábban megtapasztalhatott. A menekültválság kapcsán keletkezett politikai hisztéria valóságértelmező ereje és vártnál nagyobb hatása a társadalmi attitűdökre vezethető vissza. A kormány menekültügyi álláspontja Magyarország sajátos helyzete miatt nemzetközi szinten is fontossá vált.⁵⁶¹

Ebben a fejezetben is elemeztem a diplomácia betöltött szerepét a migráció kezelésében, tehát azt, hogy a világtörténelmi változásokkal módosulnak az államhatalmak kapcsolatai, törekvései és főbb céljai is. Míg az egyik oldalon a biztonságra való törekvést a fennálló problémák kezelésében, a másik oldalon a fenyegetettség kezelésében látják a nagyhatalmak. E kérdés többek között a korszak egyik lényeges problémájának, a migrációnak a kezelésében is érzékelhető. Azáltal, hogy egymásnak ellentmondó álláspontok jelennek meg a migrációval kapcsolatban, az államok közötti kommunikációban konfliktushelyzetek alakulnak ki. A konfrontáció megelőzésében és csökkentésében mindenekelőtt a diplomácia nyújthat segítséget. Az átalakuló világrend a diplomácia szintjén is változásokat eredményezett, amely összességében azzal magyarázható, hogy a mindenkori nemzetközi rend fejlődése a diplomáciára is hatást gyakorol. A változás egyrészt a diplomácia által betöltött funkciókban, másrészt e funkciók gyakorlásához kapcsolódó eszközök bővülésében nyilvánul meg. A migráció új kihívások elé állítja az államokat, így annak érdekében, hogy a kezelésében lényegi szerepet betöltő diplomácia megfelelő minőségben érvényesülhessen a gyakorlatban, szükséges az átalakulás.

A disszertáció azt a kérdéskört is vizsgálta, hogy az átalakuló világunkban miként játszik közre, s milyen szerepet tölthet be a diplomácia a migráció kezelésében. A dolgozat a rendelkezésre álló magyar, angolai és nemzetközi szakirodalom feldolgozásával e

---

⁵⁶¹. JUHÁSZ - MOLNÁR i.m. 277-278.

kérdéskört elemezte. A dolgozatban megállapításra került, hogy a világrend a hidegháború lezárását követően jelentős átalakuláson ment keresztül.

A nagyhatalmakat egymástól részben eltérő feladatok és problémák foglalkoztatják, így a közös kérdések megoldásában képviselt álláspontjuk sem feltétlenül azonos. Példaként az USA-nak a Migrációs Globális Kompakt (GCM) kidolgozási folyamatából történő kilépését említettem, amelynek következményeként a jövőben várhatóan több konfliktushelyzet fog kialakulni, például a szigorúbb migrációs politikát képviselők, valamint a migráció pozitív hatásait előtérbe helyező államok képviselői között.

Disszertációm hetedik fejezetében (lásd: *7. A migrációs diplomácia jelentősége Afrika és Európa viszonylatában*) bemutattam, hogy az egész világ, főleg az Európai Unió egyre komolyabb biztonságpolitikai kihívásként szembesül az irreguláris migráció jelenségével, tekintettel arra, hogy évről évre jelentős számú irreguláris bevándorló érkezik Európába. Valós veszély az ellenőrizhetetlenség, továbbá a migrációhoz kapcsolódó, illetve az abból hasznot húzó cselekmények, úgymint az embercsempészet, az emberkereskedelem, a szervezett bűnözés, a hamis útlevelek és más személyi okmányok, illetve a korrupció megjelenése, továbbá a feketegazdaság növekedése, amelyek számos gazdasági, politikai és szociális feszültségforrás okozói. E probléma megoldásában a preventív diplomácián keresztül kiemelt szerepet kell vállalniuk az afrikai és európai országoknak.

A fejezetben ismertettem, hogy a migráció kezelésének egyik legmeghatározóbb alapkérdése a közös álláspontra való törekvés, amely megalapozza a közös fellépést, így a diplomáciát is új feladatok elé állítja a konfliktusok megelőzése és kezelése során. A működőképes migrációs szabályozás hiánya miatt azt tapasztalhatjuk, hogy a menekültügy kérdése világszerte, de az Európai Unióban különösen előtérbe került.

Napjainkban egyre nagyobb veszélyt jelent az államok számára a szabálytalan migráció, ami azt jelzi, hogy átfogó fellépésre van szükség. Ebben a globális fellépésben kiemelkedő szerepet tölt be a különböző nemzetközi szervezetek által folytatott diplomáciai közvetítés a tömeges migráció megelőzése és békés megoldása érdekében. Összességében megállapíthatjuk, hogy a migrációs válság minden államot fenyeget, és azt csak egységes és céltudatos fellépéssel lehetne legyőzni, egyhangú, határozott és dinamikusan működő diplomácia révén.

A migráció egyre fontosabb területe az államok kétoldalú és többoldalú diplomáciai kapcsolatainak, például a kormányközi megállapodások formájában, amelyek célja a migrációs áramlások ösztönzése vagy korlátozása; a preferenciális elbánás kiterjesztése egyes külföldi állampolgárokra; vendégmunkás vagy más ideiglenes munkaerő-migrációs

rendszerek létrehozása. A menekültügyi válság, valamint a kihívások és a lehetőségek közös kezelése érdekében kulcsfontosságú lesz, hogy Európa együtt tudjon működni Afrika országaival. Az államok gyakran önálló migrációs diplomáciát folytatnak a nemzetközi szervezetekkel szemben. Tekintettel arra, hogy a következő évtizedekben valószínű, hogy a migráció csak az állami aktorok és politikai döntéshozók jelentőségét növeli, számos lehetőség van Afrika és Európa migrációs politikájának további kutatására, várhatóan számos új aspektus vizsgálata válik majd indokolttá.

A nyolcadik fejezetben (lásd: 8. *Kutatási interjúk*) összefoglaltam az általam Angolában és Magyarországon készített interjúkat. Az interjúk alapján megállapíthatjuk, hogy a migráció napjainkban elsősorban humanitárius és gazdasági kérdés, hiszen alapvetően ezekből a megfontolásokból hagyják el a kivándorlók hazájukat, ugyanakkor politikai szinten kell rá megoldásokat találni. Legfőképpen tehát politikai kérdés, és nem is maga a migráció a probléma, hanem az adott politikai mozgalmak, irányzatok erre adott válaszai. Nem lehet megoldás emberek egymás elleni uszítása, nem az árkok mélyítésére lenne szükség, hanem a betemetésükre.

Az angolai migrációs folyamatok kapcsán megállapíthatjuk, hogy Angolában a kormányerők és az ellenzék között 27 évig tartó polgárháború zajlott, 1975-től 2002-ig, ami romba és szegénységbe döntötte az országot. A polgárháború után egy békésebb környezet jött létre. A békével számos lehetőség kínálkozik a külföldi befektetésekre és az idegenforgalomra, ezért sok külföldi állampolgár és potenciális befektető tekint Angolára célországként. A migrációkezelés a vízumkérelem elbírálásával és a határállomásokon végzett ellenőrzéssel kezdődik. Továbbá a külföldi állampolgárnak *vízummal* vagy *érvényes tartózkodási engedéllyel* kell rendelkeznie. 2018 és 2019 során Angola mintegy 3300 külföldi állampolgárt kiutasított, akik illegálisan tartózkodtak az országban. Azon angolai állampolgárokat, akik az irreguláris bevándorlást segítik, szintén büntetésekkel sújtják, tekintve, hogy a szabálytalan bevándorlás veszélybe sodorja Angola szuverenitását és gazdaságát.

A migráció területén szorosabbra kell fogni az afrikai és európai országok közötti együttműködést, mert a migrációs diplomácia a jelenség kezeléséhez, megelőzéséhez is hozzájárulhat. Világszerte majdnem minden országra hatással van – egy-egy ország olykor egyszerre befogadó, kibocsátó és tranzitállam is. A globalizációval együtt járó gyorsabb információcsere és közlekedés arra ösztönöz, hogy a fejlődő országok állampolgárai egyre nagyobb számban hagyják el a döntően vidéki területeket. A következő években a városi

újrakezdés érdekében várhatóan továbbra is rengeteg ember fogja elhagyni otthonát, ami azonban nem feltétlenül jelenti a magasabb életszínvonal lehetőségét.

Disszertációm rávilágított arra, hogy a szegénység és az egyenlőtlenség elleni küzdelem mindenekelőtt a fejlődő országokat, főleg az afrikai kontinenst érinti (lásd: *3. A migrációs diplomácia megoldásai Afrikában*). Az állandó gazdasági válság, a szegénység, az éhezés és a társadalmi egyenlőtlenségek növekedése mind azt erősítik, hogy a jobb életkörülmények lehetősége miatt emberek milliói keresnek új hazát. Az illegális bevándorlókat mindenekelőtt a szegénység, valamint saját hátrányos helyzetük hajtja, amely folyamat a szélesedő jogszerű migrációs csatornák ellenére is megfékezhetetlen.

A migráció, mint jelenség hosszú távon fejti ki hatását, lassú, de feltartóztathatatlan változásokat eredményezve, amelyekre mind a kibocsátó, mind a befogadó országoknak figyelemmel kell lenniük. Vélhetően a bevándorlás intenzitása a jövőben tovább fog növekedni, ezért szükség van a népességmozgás humánus körülmények között történő szabályozására. Annak érdekében, hogy ez mindenki – de legalábbis a legtöbbször – számára előnyös módon valósuljon meg, a menekültügyre a nemzetközi politikának kell figyelemmel lennie, a bevándorlásnak pedig nemzeti hatáskörbe szükséges tartoznia.

Történelmi tapasztalat, hogy a bevándorlás felerősödését a bevándorlási politika szigorításának kell követnie. Azáltal, hogy egymásnak ellentmondó álláspontok jelennek meg a migrációval kapcsolatban, az államok közötti kommunikációban konfliktushelyzetek alakulnak ki. A konfrontáció megelőzésében és csökkentésében mindenekelőtt a diplomácia nyújthat segítséget. Az átalakuló világrend a diplomácia szintjén is változásokat eredményezett, ami összességében azzal magyarázható, hogy a mindenkori nemzetközi rend fejlődése a diplomáciára is hatást gyakorol. A változás egyrészt a diplomácia által betöltött funkciókban, másrészt e funkciók gyakorlásához kapcsolódó eszközök bővülésében nyilvánul meg. A migráció új kihívások elé állítja az államokat, így annak érdekében, hogy a kezelésében lényegi szerepet betöltő diplomácia megfelelő minőségben érvényesülhessen a gyakorlatban, szükséges az átalakulás. Nem feledkezhetünk meg arról a tényről sem, hogy a migráció nem csupán európai, hanem közös globális ügy, így ebből fakadóan a probléma megoldásához átfogó, közös szolidaritáson alapuló rendszer létrehozása és kinyilvánítása szükséges. Mindemellett a probléma megoldásában vezető szerepet kell betöltenie a diplomáciának, a nemzetközi konfliktuskezelés hagyományosan kialakult szervezett tevékenységének. Ahhoz, hogy a közös EU-s migrációs politika valósággá válhasson, minden szereplőnek: a tagállamoknak,

az uniós intézményeknek, a nemzetközi szervezeteknek, a polgári társadalomnak, a helyi hatóságoknak és a harmadik országoknak együtt kell működnie.⁵⁶²

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy disszertációm hipotézisei helytállóak:

1. *A mai diplomácia törekvéseivel nem képes hatékonyan megoldani a migrációs problémákat, hiszen minden államnak más-más érdeke van ebben a témakörben. A diplomáciai tárgyalások során összeegyeztethetetlen érdekek merülnek fel.*

A diplomáciának olyan megoldási formák megtalálására szükséges koncentrálnia, amelyek az érintett felek számára (kibocsátó, tranzit- és befogadó állam) külön-külön és együttvéve a legkevesebb kárt és a legnagyobb hasznot jelentik. Európa lakossága folyamatosan csökken, egyre kevesebb az elérhető munkaerő. Európának munkásokra van szüksége, hogy a termelékenységét tovább tudja növelni és tartani tudja a versenyt a globális rendszer többi versenyzőjével. Azért fontos a migrációs diplomaták hálózata, hogy a nemzetközi migrációs helyzetből adódó tapasztalatokat az országok közösen meg tudják vitatni és megtalálják a megoldást a közös fellépéshez.

2. *Magyarország és Angola együtt tud működni a migráció kezelésében, az irreguláris bevándorlás kapcsán magyar tapasztalat adható át Angolának, például a határigazgatás területén*
3. *Angola és Magyarország kölcsönösen példa lehet egymásnak bevándorláspolitikájukat illetően, ugyanis Angola és Magyarország is sikeresen védte határait, és sikeresen szabott határt annak, hogy földjüket elárasszák az irreguláris migránsok.*

A második és a harmadik hipotézis alapján elmondható, hogy a bevándorlás a vizsgált vonatkozásokban is megállítható folyamat, amit Angola be is bizonyított azzal a rengeteg erőfeszítéssel, amelyet határainak védelmében tett. Angola mindent megtesz annak érdekében, hogy megőrizze gazdasági és biztonsági stabilitását. Angola egy olyan afrikai ország, amely nem kibocsátója az illegális bevándorlóknak, és tranzitútvonalként sem szolgál számukra. Ahogy azt a primer és szekunder kutatásomban is láthattuk, tekintettel arra, hogy Angola és Magyarország is ki van téve a kívülről érkező migrációnak, az információ- és tapasztalatcsere, valamint a jó gyakorlatok átvétele eredményezhet a migrációkezelés terén kölcsönösen előnyös együttműködést a két ország között. Mindkét

---

⁵⁶² SALVADOR NETO Luis: *Bevándorlásügy az Európai Unióban.* 2018.december 27. http://epa.oszk.hu/03500/03515/00002/pdf/EPA03515_kre-dlt_2018_02_15.pdf (2019.07.31.)

ország komoly tapasztalatokkal rendelkezik határainak megvédése kapcsán. A korábban megszerzett tapasztalatok kölcsönös cseréje értékes know-how tud lenni Angola és Magyarország számára is.

4. *Álláspontom szerint a problémát a gyökerénél kellene megpróbálni kezelni. A kibocsátó államokban nemzetközi összefogással folyamatos humanitárius segílyt kellene nyújtani. A háborús övezetekben elő kellene segíteni a béke megteremtését, ami egy idő múlva a gazdasági növekedésnek is teret adhat.*

Negyedik hipotézisem azért helytálló, mert a feltárt források alapján bebizonyosodott, hogy az adott országban kell kezelni a migrációs okokat, jelen esetben a kényszermigráció okait (lásd: 3.2. *Kényszermigráció*). A probléma kezelése akkor a leghatékonyabb, egyben legnépszerűbb a társadalom szemében, ha azt még a menekültek származási országaiban orvosolják. Mint ahogy azt dolgozatomban bemutattam, a modern kori vándorlás elsődleges okai biztonsági (háborúk, terrorizmus), humanitárius és gazdasági (szegénység) eredetűek. A származási országokkal egyeztetve Európának olyan átfogó fejlesztési programokat kell kidolgoznia, melyek hatékonyan orvosolják a migráció kiváltó okait. Európában úgy lehetséges a migráció diplomáciai megoldása, hogy a problémát a menekültek származási országaiban oldják meg, azaz a segítséget kell odavinni. A fejlett országok számára elő kellene írni – legalábbis egyes javaslatok szerint –, hogy GDP-jük bizonyos százalékát kötelezően a fejlődő országok felzárkóztatására fordítsák; ez különösen azon államok tekintetében értelmezhető jól, amelyek korábban gyarmatokkal rendelkeztek.

A kibocsátó államokban nemzetközi összefogással folyamatos humanitárius segílyt kellene tehát nyújtani. A háborús övezetekben elő kellene segíteni a béke megteremtését, ami egy idő után a gazdasági növekedésnek is teret adna. Afrika tűzoltás-jellegű menekültügye, ahogy azt láthattuk is a disszertáció harmadik fejezetében (lásd: 3. *A migrációs diplomácia megoldásai Afrikában*), a tapasztalatok szerint eddig nem sok jóra vezetett, éppen ezért nemzetközi szinten kell kidolgozni egy olyan közös stratégiát, ami mindenki számára a lehető legjobb feltételeket tudja megteremteni. Az Európai Uniónak – ahogy azt a migrációs stratégiájában is láthattuk (lásd: 7.18.1. *Gyakorlati együttműködési intézkedések*) együtt kell működnie mind a kibocsátó, mind a tranzitországokkal. Az EU-nak az is a célja, hogy a kibocsátó országokban, leginkább Afrikában, előmozdítsa a demokráciát és az emberi jogok érvényesülését. Ezáltal megteremtődik a béke és a gazdasági növekedés feltételrendszere, s ennek nyomán az emberek kevésbé fognak kivándorolni szülőhazájukból.

Ahogy disszertációmiban bemutattam, a hagyományos diplomácia helyett a preventív diplomácia az, amely képes megoldani Afrika és Európa migrációs kérdéseit. Ahogy munkámban azt részletesen be is mutattam, a preventív diplomácia lényege, hogy az esetleges társadalmi és politikai feszültségek csillapításával lehetetlenné tegye a konfliktus kialakulását, illetőleg megakadályozza a probléma súlyosabbá válását azzal, hogy megszünteti, illetve hatásaikat tekintve mérsékli a konfliktus alapjául szolgáló okokat. A gyakorlati alkalmazás szempontjából lényeges elemnek tekinthető az időzítés, azaz a beavatkozást pontosan a megfelelő időben kell végrehajtani. (lásd: *7.14. A preventív diplomácia jelentősége az irreguláris migráció elleni fellépésben*). A legfontosabb elem azonban az úgynevezett bizalomépítő intézkedések köre, amelynek eredményes végrehajtásához elengedhetetlenül szükséges a kölcsönös bizalom és a jóhiszeműség, mely jelentősen csökkentheti az államok közötti konfliktusok kialakulásának valószínűségét és a menekültügyi problémákat is. Ahogy azt a primer kutatásomban is láthattuk, Európában lehetséges a migráció diplomáciai megoldása, azaz a problémát a menekültek származási országaiban kell megoldani, úgy, hogy a segítséget kell odavinni.

Összességében kijelenthető tehát, hogy az együttműködés és a közös fellépés mind vonzóbb megoldást jelent a migráció kezelésére. Így a migráció szabályozásában létfontosságú a nemzetközi együttműködés, hogy az államok multilaterális keretek között érvényesíteni tudják azon érdekeiket, amelyeket globális módon nem tudnak. Emberi és jogi szemszögből alapvető kötelesség segíteni annak, aki segítséget kér, azonban a nemzetközi közösség jelenleg nem tesz meg mindent a migráció kezelésére. Mindent összevetve elmondható, hogy hosszabb távú gondolkodásra van szükség a migrációs probléma megoldásához. Amennyiben az említett kezelési módszereket hatékonyan és következetesen alkalmazzák, és mind Afrika, mind Európa szem előtt tartja saját biztonsági érdekeit, lényegesen csökkentheti a migrációs nyomást, illetve nagyobb hatékonysággal kezelheti a globális migráció területét érintő kérdéseket is.

A fentiek alapján záró gondolatként azt mondhatjuk, hogy a migráció volumenének és ütemének következményeként ma már nincs a világnak olyan országa, amelyet ne érintene e problematikus jelenség. Így a migráció problematikája rendkívül összetett jelenség, s kezelése valódi politikai, jogi és diplomáciai törekvéseket igényel.

Summary

In my dissertation, I have tried to highlight the role and efforts of diplomacy in the management of migration, using the examples of Angola and Hungary. The migration process has its origins in the emergence of civilisation. The issue of migration has a pervasive historical, political and economic impact not only on Africa and Europe, but also on the whole world. I believe that migration is one of the global challenges that define the relationship between Africa and Europe, making migration diplomacy an indispensable tool in the foreign policy of both continents. In fact, the nature and role of diplomacy is constantly changing.

According to the preamble to the Vienna Convention on Diplomatic Relations of 1961, diplomacy is the activity of States in the peaceful conduct of their foreign policy. To find solutions to migration diplomacy, we need cooperation above all.

In this dissertation, I describe and analyse the 1951 Geneva Convention and the 1967 New York Protocol, which form the basis of international refugee protection. Article 71(1) of the Angolan Constitution of 2010 on asylum provides for the protection of the human rights and fundamental freedoms of displaced persons, taking into account Angola's international obligations. According to Act VIII of 1990, asylum entitles the holder to stay on Angolan territory and provides simultaneous protection against refoulement, expulsion and extradition.

The challenges of migration require swift action and immediate responses, which, alongside Africa, the European Union is supporting in a number of sectors, including infrastructure, energy, health, education, peace and security, economic growth and job creation, to an outstanding extent.

In addition to today's migration issue, the current new coronavirus epidemic (Covid-19) poses a huge challenge to the economies of Africa and Europe. The world will only be able to defeat the new coronavirus and its devastating consequences if we act together to combat it, taking the necessary health precautions to the full. As a result of the current Russian-Ukrainian war, a massive wave of refugees began. In conclusion, diplomacy must play a leading role in solving the migration problem, but today's diplomacy cannot effectively address migration issues, as each State has different interests in this area.

Felhasznált irodalom

ADAMSON, Fiona B.: Crossing Borders: International Migration and National Security, *Quarterly Journal: International Security*, vol. 31. no. 1., Summer 2006, 165-199.

ADAMSON, Fiona B. – GERASIMOS, Tsourapas: Migration Diplomacy in World Politics. *International Studies Perspectives*, 2019.

ADEPOJU, Aderanti: Fostering Free Movement of Persons in West Africa: Achievements, Constraints, and Prospects for Intraregional Migration. *International Migration*, 2002, Vol. 40. No. 2.

ADEPOJU, Aderanti: Regional Organizations and Intra-Regional Migration in Sub-Saharan Africa: Challenges and Prospects. *International Migration*, 2011, vol. 39.

Africa Center for Strategic Studies 2020, <https://africacenter.org/spotlight/african-migration-trends-to-watch-in-2021/>

AKANDE, Dapo: The Julian Assange Affair: May the UK Terminate the Diplomatic Status of Ecuador's Embassy? UPDATED 2012.08.17. <https://www.ejiltalk.org/may-the-uk-terminate-the-diplomatic-status-of-ecuadors-embassy/>

ALEXANDRINO, José Melo: *O novo constitucionalismo angolano*. Lisboa, Instituto de Ciências Jurídico-Políticas, 2013.

ANNELIESE, Baldaccini: The Return and Removal of Irregular Migrants under EU Law: An Analysis of the Returns Directive. *European Journal of Migration & Law* 11, No. 1, 2009.

ÁLVAREZ ACOSTA, María Elena - LÓPEZ LEÓN, Evelyn: Las migraciones africanas en la contemporaneidad: singularidades más relevantes. *Revista Política Internacional*, 2019, No. 3.

A migrációval foglalkozó vallettai csúcstalálkozó, 2015. 11. 11-12. <http://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/international-summit/2015/11/11-12/>

ARBACHE, Jorge Saba – PAGE, John: How Fragile Is Africa's Recent Growth? *Journal of African Economies*, 2009/19.

Arquivo Histórico Nacional de Angola, 1997.

APÁTI Sándor: *Angola múlt, jelen, jövő*. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1981.

ARISTIZÁBAL GUERRA, Lorena: De la diplomacia preventiva al humanitarismo agresivo. *Revista de Estudiantes de Ciencia Política*, N.o 1, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas, Universidad de Antioquia, 2012.

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2020. március 11-én világvárvánnyá nyilvánította a Covid-19-et <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>

Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának VI. fejezet 33. cikke <https://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/>

Az Európai Tanács 2015. április 23-i rendkívüli ülése- Nyilatkozat
<https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2015/04/23/special-euco-statement/>

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 18. cikke <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>

Az ENSZ megszavazta a globális migrációs csomagot
https://index.hu/kulfold/2018/12/19/az_ensz_megszavazta_a_globalis_migracios_csomagot/

Az EU Tanácsa (2018): A bevándorlási összekötő tisztviselők közötti koordináció javítása: a Tanács kialakította álláspontját
<https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2018/11/14/improved-coordination-between-immigration-liaison-officers-council-agrees-its-position/>

BAK Pál - HANGÁCSI Ádám – POLÁK Attila – SZABÓ Márk – VERES Eszter Adrienn:
 Az Európát érintő fő migrációs útvonalak és a bevándorlás alakulása. *Honvédelmi Szemle* 2018/5. szám

BAKEWELL, Oliver – DE HAAS, Hein – KUBAL, Agnieszka: Migration system, pioneers and the role of agency. *IMI Working Papers*, No. 48, International Migration Institute, University of Oxford, 2011.

BAKOS Ferenc: *Idegen szavak és kifejezések szótára*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972.

BALOGH Margit: "A bíboros az ajtó előtt áll..." Mindszenty József bíboros érsek befogadása a budapesti amerikai követségre (1956. november 4.) In: Baráth Magdolna-Bánkuti Gábor-Rainer M. János (szerk.): *Megértő történelem. Tanulmányok a hatvanéves Gyarmati György tiszteletére*. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2011.

BELIA György: *Ébredő Afrika*. Budapest, Magvető, 1961; Sík Endre: *Fekete-Afrika története*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1964; Györke József: *Válsággócok. Fekete-Afrika*. Budapest, Kossuth Kiadó, 1984.

BELLO, Oladiran: La asociación UE-África. Una encrucijada estratégica. *Policy Brief, FRIDE*, N° 37, Mayo 2010.

BERNARDINO, Luís: *A Posição de Angola na Arquitectura da Paz e Segurança Africana: Análise da função estratégica das Forças Armadas Angolanas*. Coimbra, Editora Almedina Edições, 2013.

BESENYŐ János: Magyar katonák tevékenysége az angolai ENSZ-békeműveletekben. *Hadtudomány* 2014/3–4.

BESENYŐ János - BÚR Gábor - HORVÁTH Sándor: Magyar katonák tevékenysége az ENSZ angolai békeműveleteiben. *Szakmai Szemle*, 2. szám, 2013.

BERRY, John W.: A Psychology of Immigration. *Journal of social issues*, 2001/3.

BERRY, John W. – PHINNEY, Jean S. – SAM, David L. – VEDDER, Paul (eds.): *Immigrant Youth in Cultural Transition Acculturation, Identity, and Adaptation Across National Contexts*. Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates, 2006.

BIEDERMANN Zsuzsánna: A szubszaharai Afrikából Európába irányuló migráció kiváltó okai. *Műhelytanulmányok* 113. 2016. június. MTA MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Világgazdasági Intézet, 2016.

BODEN, Peter - REES, Phil: *New Migrant Databank: Concept, development and preliminary analysis*. Paper presented at the QMSS2 seminar on Estimation and Projection of International Migration. University of Southampton, 17-19 September 2008.

BOGNÁR Alexandra – DOMOKOS Andrea: Régi-új kihívások: szegénység, migráció, bűnözés migráció – menekültpolitika – büntetőjog – konfliktus – kriminalitás. *Pro Futuro* 2015/2. http://profuturo.lib.unideb.hu/file/4/5698bbe3cd7b6/szerzo/Pro_Futuro_2015_2.96-107.pdf

BOGYAI Katalin: *A multilaterális és kulturális diplomácia szerepe a nemzetek közötti párbeszédben*. Bogyay Katalin ENSZ- nagykövet diszelőadása a Honoris Causa cím átvétele alkalmával, Kőszegi Kampusz, Pannon Egyetem, 2016. március 9. http://www.kx.hu/kepek/iask/egyeb_anyagok_hirekhez/honors_causa.pdf

BOHUS Péter: Assange-nak elege van a nagykövetségi rabságból, beperli Ecuadort 2018.10.19. https://index.hu/kulfold/2018/10/19/assange_beperli_ecuadort/

BOLERATZKY Lóránd: AZ ökumenikus kérdés egyházjogi vonatkozásai. *Iustum Aequum Salutare* III. 2007/1.

BOLIVIA 2015 HUMAN RIGHTS REPORT EXECUTIVE SUMMARY Country Reports on Human Rights Practices for 2015 United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor <https://www.state.gov/documents/organization/253205.pdf>.

Bolivian Senator Roger Pinto political asylum UPDATE June 8, 2012 <https://bolivianthoughts.com/2012/06/08/bolivian-senator-roger-pinto-political-asylum-update/>

BOROWSKI, Allan - YANAY, Uri: Vendégmunkások Izraelben http://www.eszmelet.hu/allan_borowski-vendegmunkasok-izraelben/

BRAUN, Katherine: Decolonial Perspectives on Charitable Spaces of “Welcome Culture” in Germany. *Social Inclusion*, 2017, Vol. 5. No. 3.

Brazil foreign minister quits over Bolivia senator row 27 August 2013 <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-23845796>

BROADHEAD, William: Rome’s migration policy and the so-called ius migrandi. *Cahiers Glotz*. XII. 2001. 69. http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/ccgg_1016-9008_2001_num_12_1_1544.

BRUBAKER, Rogers: The ‘diaspora’ diaspora. *Ethnic and Racial Studies*. 2005. Vol. 28, No. 1.

BRUHÁCS János: *Nemzetközi jog II. Különös rész*. Budapest, Dialóg Campus, 2009.

BRUHÁCS János: Az államok nemzetközi felelősségéről szóló végleges tervezet Juridpol 117.-132. http://acta.bibl.u-szeged.hu/7106/1/juridpol_061_117-132.pdf

BRZOSOWSKI, Jan: Migração internacional e desenvolvimento econômico, *Revista Estudos Avançados* 26 (75), 2012.

- BÚR Gábor: *Miért szegény Afrika?* http://publikon.hu/application/essay/168_1.pdf
- BÚR Gábor - TARRÓSY István: *Az afrikai vándorlás hátteréről és jellemzőiről.* In: TARRÓSY István - GLIED Viktor - KESERŰ Dávid (szerk.): *Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között.* Pécs, IDResearch Kft./Publikon Kiadó, 2011.
- BUZNA Viktor: *Új korszak jöhet hazánk és Afrika kapcsolataiban,* 2019. <https://magyarnemzet.hu/kulfold/uj-korszak-johet-hazank-es-afrika-kapcsolataiban-5826128/>
- CAEIRO, Domingos: *Globalização Económica.* In: CARMO, Hermano: *Problemas Sociais Contemporâneos.* Lisboa, Universidade Aberta, 2001.
- CASCIANI, Dominic: Q&A: Julian Assange and asylum 2012.08.16. <https://www.bbc.com/news/uk-18521881>
- CASTLES, Stephen – DE HAAS, Hein – MILLER, Mark J.: *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World.* 5th Edition. London, Palgrave Macmillan, 2004.
- CASTLES, Stephen: The Forces Driving Global Migration. *Journal of Intercultural Studies*, 2013, Vol. 34. No. 2.
- CSATLÓS Erzsébet: *A konzuli védelem európai közigazgatása. Az együttműködések szervezeti és eljárásjoga az uniós polgár konzuli védelemhez való jogának tükrében.* Szeged, Iurisperitus Kiadó, 2019.
- CSERESNYÉS Ferenc: *Migráció az ezredfordulón. A népességmozgások társadalmi és politikai következményei Közép-Európában.* Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2005.
- COELHO, Virgílio: A classificação etnográfica dos povos de Angola (1.^a parte). *Mulemba Revista Angolana de Ciências Sociais*, 2015, 5 (9).
- COLLELO, Thomas (ed.): *Angola: A Country Study.* Washington D.C., Area handbook series 550. No. 59. 1991.
- Cotonoui Megállapodás <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/180/afrique>
- CUPATA, Jacob Lussento: *Representações sociais dos angolanos sobre os imigrantes cubanos: o caso do Sumbe.* Lisboa, Dissertação apresentada para obtenção de Grau de Mestre em Relações Interculturais, 2014.
- CURTO, José C. – GERVAIS, Raymond R.: *The Population History of Luanda during the Late Atlantic Slave Trade 1781-1844.* African Economic History, University of Wisconsin Press, 2001, N° 29.
- CZENE Gréta: *Az Európai Unió konfliktus- és válságkezelő intézményrendszere, valamint gyakorlati alkalmazásai.* Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2014.
- DAMO, Andreisa - MOURA, Danieli Velede - CRUZ, Ricardo Gauterio: *Conscientização em paulo freire: consciência, transformação e liberdade. Contribuciones a las Ciencias Sociales,* Enero 2011, <https://www.eumed.net/rev/cccss/11/dmc.htm>

DAVIS, Yuval Nira–WEMYSS, Georgie–CASSIDY, Kathryn: Everyday bordering, belonging and the reorientation of British immigration legislation. *Sociology*, 2017, 52 (2).
DEÁK Péter (szerk.): Biztonságpolitikai kézikönyv. Budapest, Osiris Kiadó, 2007.

DE BEER, Joop - RAYMER, James - VAN DER ERF, Rob - VAN WISSEN, Leo: Overcoming the Problems of Inconsistent International Migration data: A New Method Applied to Flows in Europe. *European Journal of Population*, 2010/26.

DE HAAS, Hein: Trans-Saharan Migration to North Africa and the EU: Historical Roots and Current Trends. November 1, 2006. <https://www.migrationpolicy.org/article/trans-saharan-migration-north-africa-and-eu-historical-roots-and-current-trends>

DE HAAS, Hein: Euro-Mediterranean migration futures. The cases of Morocco, Egypt and Turkey. In: BOMMES, Michael–FASSMANN, Heinz – SIEVERS, Wiebke (eds.): *Migration from the Middle East and North Africa to Europe. Past Development, Current Status and Future Potentials*. Amsterdam University Press, 2014.

DE HAAS, Hein: Turning the tide? Why development will not stop migration. *Development and Change*, 2007, vol. 38, no. 5.

DELGADO WISE, Raul: A Critical Overview of Migration and Development: The Latin American Challenge. *Annual Review of Sociology*, 2014/40.

Demográfiai Portré 2021 Jelentés a magyar népesség helyzetéről. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet. Budapest, 2021.

DINH, Nguyen Quoc – DAILLIER, Patrick – PELLET, Alain – KOVÁCS, Péter: Nemzetközi közjog. Budapest, Osiris Kiadó, 2003.

DÚLL Andrea: *A környezetpszichológia alapkérdései- Helyek, tárgyak, viselkedés*. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2009.

DÚLL Andrea - LÁSZLÓ János - HORVÁTH – M. Tünde: A helyvesztés vizsgálata migrációban lévő magyar fiatalok körében - kutatási beszámoló. *Magyar Pszichológiai szemle*, 2006, (61) 1.

DR. TÁRNOK Balázs: Az orosz-ukrán konfliktus hatása a visegrádi együttműködésre. <https://eu Strat.uni-nke.hu/hirek/2022/02/28/az-orosz-ukran-konfliktus-hatasa-a-visegradi-egyuttmukodesre>

Early Warning System <https://www.preparecenter.org/topics/early-warning-systems>

Eötvös József Tudományegyetem: Több egyetemista érkezik Angolából <https://www.elte.hu/content/tobb-egyetemista-erkezik-angolabol.t.15948>

EU Emergency Trust Fund For Africa, https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/eu-emergency-trust-fund-africa_en.pdf

EU Budget for the Future. A Modern Budget for a Union that Protects, Empowers and Defends The Multiannual Financial Framework for 2021-2027 https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-modern-budget-may_2018_en.pdf

EUNAVFOR MED operation SOPHIA, 2017. https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/eunavfor-med_en

Európai Tanács: A migráció kiváltó okainak kezelése.
<http://www.consilium.europa.eu/hu/policies/migratory-pressures/countries-origin-transit/root-causes-migration/>

Európai migrációs stratégia: az elért eredmények konszolidálása
https://ec.europa.eu/hungary/news/20171117_migrationstrategy_hu

European Pact on Immigration and Asylum, Doc. No. 13440/08, Brussels, 24 September 2008.

Európai Tanács (2019): *A migrációs nyomás kezelése- intézkedések időrendben*
<https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/migratory-pressures/history-migratory-pressures/>

Európai Unió: Migráció és menekültügyi politika. Közérthetően az Európai Unió szakpolitikáiról. Luxembourg, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2014.

FÁBIÁN Adrián: *Közigazgatás és szakigazgatás (A szakigazgatás fogalma, jelentősége)*. In: Lapsánszky András: *Közigazgatási jog. Fejezetek szakigazgatásaink köréből*. I. kötet. Budapest, Complex Kiadó, 2013.

FAIST, Thomas: Cross-Border Migration and Social Inequalities. *Annual Review of Sociology*, 2016, 42 (1).

FARKAS Marcell: Afrikai menekültek az Európai Unióban és Magyarországon. *Magyar rendészet*, XVII. évfolyam, 2017/1. szám

FASSIN, D.: *Humanitarian Reason. A Moral History of the Present*. Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 2012.
<https://www.sss.ias.edu/files/Reason-Seminar.pdf>

GÖMÖRI Roland: Szóktetés a szerájából, avagy az Assange-ügy és a nemzetközi jog, 2012. augusztus 24.

http://kitekinto.hu/europa/2012/08/24/szoktetes_a_szerajbol_avagy_az_assange-ugy_es_a_nemzetkozi_jog

HAPPOLD, Matthew: Julian Assange and Diplomatic Asylum
<https://www.ejiltalk.org/julian-assange-and-diplomatic-asylum/>

Indicadores de Governança da Migração. Perfil 2021 –República de Angola. Genebra, Organização Internacional para as Migrações, 2021.

Informe sobre Movimientos migratorios en España y Europa. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR), 2016.

Jugoszláviai menekültek Magyarországon: Válogatás a Csorba Győző Könyvtár fotóarchívumából. <http://kozos-dolgaink.hu/jugoszlaviai-menekultek-magyarorszagon>

FEHÉR Lenke: *Nemzetközi migráció, embercsempészet, emberkereskedelem*. In: PÓCZIK Szilveszter – DUNAVÖLGYI Szilveszter (szerk.): *Nemzetközi migráció – Nemzetközi kockázatok*. Budapest, HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., 2008.

FEISCHMIDT Margit: *Szolidaritás és társadalmi reflexió a menekültek önkéntes segítőinek elbeszéléseiben*, 2018
https://socio.hu/uploads/files/2018_1szalai/27_feischmidt.pdf

Fejlesztési együttműködés <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/180/africa>

FERREIRA, Susana de Sousa: Imigração. Uma ameaça securitária para a Europa? *Jornal de Defesa e Relações Internacionais*, 2013.

FIORAVANTI, Maurizio: *Costituzionalismo. Percorsi della storia e tendenze attuali*. Roma/Bari, Editori Laterza, 2009.

FLAHAUX, Marie - Laurence – DE HAAS, Hein: African migration: trends, patterns, drivers. *Comparative Migration Studies*. 2016, Vol. 4, No. 1.

FLEISCHER Tamás: A migráció és társadalmi-gazdasági összefüggései. *Tér és Társadalom*, 2017, 31. évfolyam, 1. szám

FORBATH, Péter: *The River Congo. The discovery, exploration and exploitation of the world's most dramatic river*. New York, Harper & Row, 1977.

FÜLÖP Márta - SEBESTYÉN Nóra: Kulturális sokk? Kulturális különbségek Budapesten tanuló amerikai egyetemisták szemével. *Pszichológia*, 2011, (31) 2.

FRANCIS, David J.: Linking Peace, Security and Developmental Regionalism: Regional Economic and Security Integration in Africa. *Journal of Peacekeeping & Development*, 2006, Vol. 2, No. 3.

FRANCO, Manuel: *Estratégia e Segurança na África Austral*. Lisboa, Fundação Luso-América, 1ª Edição, 2007.

GELB, Alan – MEYER, Christian – RAMACHANDRAN, Vijaya: Development as Diffusion – Manufacturing Productivity and Africa's Missing Middle. In: MONGA, Célestin – LIN, Justin Yifu (eds.): *The Oxford Handbook of Africa and Economics, Volume I. Context and concepts*. Oxford, Oxford University Press, 2015.

GEORGE, Edward: *The Cuban intervention in Angola, 1965-1991: from Che Guevara to Cuito Cuanavale*. London - New York, Frank Cass, 2005.

GLICK SCHILLER, Nina–SALAZAR, Noel B.: Regimes of Mobility Across the Globe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2013. Vol. 39, No. 2.

GOMES CRAVINHO, João: *Visões do Mundo. As Relações Internacionais e o Mundo Contemporâneo*. Lisboa, Imprensa de Ciências Sociais, 2002.

GÖRBE ATTILÁNÉ Zán Krisztina: *A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei*. Doktori (PhD) értekezés. Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Kossuth Lajos Hadtudományi Kar Hadtudományi Kar Hadtudományi Doktori Iskola, 2010.

GOULDEN, Marisa – FEW, Roger (2011): *Climate Change, Water and Conflict in the River Niger Basin*. International Alert – University of East Anglia. http://www.international-alert.org/sites/default/files/ClimateChange_WaterConflictNigerRiver_EN_2011.pdf

GOUVEIA, Jorge Bacelar: O Constitucionalismo de Angola e a sua Constituição de 2010. *Revista de Estudos Constitucionais, Hermenêutica e Teoria do Direito*, 2017.

GRIGG, D. B.: E. G. Ravenstein and the „laws of migration”. *Journal of Historical Geography*, 1977/3.

GROIZARD, José Luis – LLULL, Joan: Skilled Migration and Growth. Testing Brain Drain and Brain Gain Theories. *DEA Working Papers 20*, University of the Balearic Islands, Department of Applied Economics, 2006.

GUGÁN Dániel: Líbia – az „elfelejtett polgárháború” és annak migrációs vetülete. *Nemzet és Biztonság*, 2016/5. szám.

GUILD, Elspeth – BASARAN, Tugba: „GCM Indicators: Monitoring Implementation of the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration” RLI Blog on Refugee Law and Forced Migration, School of Advanced Study – University of London, 14 February 2019. <https://rli.blogs.sas.ac.uk/2019/02/14/gcm-indicators-monitoring-implementation-of-the-global-compact-for-safe-orderly-and-regular-migration/>

GYENEY Laura: *Legális bevándorlás az Európai Unióba, különös tekintettel a családi élet tiszteletben tartásának jogára*. Doktori értekezés, Budapest 2011. 148-150. <https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Gyeny%20Laura%20Phd.pdf>

GYURIS Ferenc - SZABÓ Pál: Afrika: Fiatalos népesség, régi problémák, <http://www.geopolitika.hu/hu/hatter/afrika/>

GYUROK János: Jugoszláviai menekültek Magyarországon. *Regio – Kisebbség, politika, társadalom*, 1994, 5. évf., 4. szám, <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00020/pdf/04.pdf>

HALÁSZ Iván: *A nemzetközi migráció és közigazgatás*. Budapesti, Corvinus Egyetem, 2011.

HANSEN, Allen C.: Public Diplomacy in the Computer Age. New York, *Praeger Publishers Division*, 1984.

HARRIS, J.–TODARO, M.: Migration, Unemployment & Development: A Two-Sector Analysis. *American Economic Review*, March 1970, 60 (1).

HÁRS, Ágnes – SIMONOVITS, Bori – SÍK, Endre: The Labour Market and Migration: Threat or Opportunity? The Likely Migration of Hungarian Labour to the European Union. *TÁRKI Social Report Reprint Series*, 2005, No. 15.

HATTON, Timothy J. – WILLIAMSON, Jeffrey G.: *Global migration and the world economy. Two centuries of policy and performances*. Massachusetts, The MIT Press Cambridge, 2005.

HAUTZINGER Zoltán: *Szemelvények a migráció szabályozásáról*. Pécs, AndAnn Kft. 2016.

HAUTZINGER Zoltán – HEGEDŰS Judit – KLENNER Zoltán: *A migráció elmélete*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2014.

HEALY, Claire: How are the war in Syria and the refugee crisis affecting human trafficking? 2016. www.icmpd.org/fileadmin/ICMPD-Website/Anti-Trafficking/Policy_Brief_War_in_Syria_affecting_human_trafficking.pdf

HEGEDŰS Éva: Angola és Magyarország kétoldalú kapcsolatai 1975 és 1993 között. *Külvilág* V. évfolyam. 2008/1.

DE HAAS, Hein: Migráció és fejlődés elméleti megközelítésben
<https://heindehaas.files.wordpress.com/2016/03/de-haas-2010-imr-migration-and-development-a-theoretical-perspective-2011-hungarian-translatoin.pdf>

IMAZ CHACÓN, Cristina: La política migratoria europea: entre la seguridad y la humanidad. Documento de Opinión IEEE 90/2020,
https://www.ieee.es/Galerias/fichero/docs_opinion/2020/DIEEE090_2020CRIIMA_migraciones.pdf

INE Instituto Nacional de Estadística. Comercio Internacional. Folha de Informação Rápida sobre as estatísticas de comércio externo, IV. trimestre de 2020.

IOM International Organization for Migration (2015): Addressing human trafficking and exploitation in times of crisis.
publications.iom.int/system/files/addressing_human_trafficking_dec2015.pdf

IOM (2015): Mediterranean Migrant Arrivals, Deaths at Sea Soar,
<https://www.iom.int/news/mediterranean-migrant-arrivals-deaths-sea-soar> (2019.07.30.)

IOM - Word Migration Report 2018,
http://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf

JENNI Marsh: Afro-chinese marriages boom in Guangzhou: but will it be 'til death do us part'? <http://www.scmp.com/magazines/post-magazine/article/1521076/afro-chinese-marriages-boom-guangzhou-will-it-be-til-death?page=all>

JUHÁSZ Attila - MOLNÁR Csaba: Magyarország sajátos helyzete az európai menekültválságban. *Társadalmi riport*, 2016, 13. évfolyam, 1. szám

KAGAN, Robert: *Édenkert és hatalom*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2007.

KASIMIS, Demetra Fannie: *Drawing the Boundaries of Democracy: Immigrants and Citizens in Ancient Greek Political Thought*. Dissertation Publishing. Illinois, Northwestern University, 2010.

KASZAB Zsuzsa: Bolívia: újabb latin-amerikai botrány a menedéjog miatt, 2012.09.08.
<http://www.globoport.hu/5636/ujabb-latin-amerikai-menedekjogbotranay/>

KESERŰ Dávid – RADICS M. Péter: *Urbanizáció és vándorlás – afrikai útvonalak az Európai Unióba*. In: TARRÓSY István - GLIED Viktor - KESERŰ Dávid (szerk.): Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között. Pécs, IDResearch Kft./Publikon Kiadó, 2011.

KIS Katalin: A Kelet-afrikai Közösség belső kereskedelmére ható tényezők. *Világgazdaság Közgazdasági Szemle*, LXIV. évf., 2017. szeptember.

KIS Katalin: Integrációs tendenciák az afrikai kontinensen az Egyesült Államokkal folytatott kereskedelem tükrében. *Nemzet és Biztonság*, 2017/5. szám

KISS Zoltán László – TÓTH Szilvia: Módszertani alapismeretek In: KISS Zoltán László (szerk.): *Bevezetés a Szociológiába*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019.

KOMÁROMI Sándor: *Demográfia és biztonságpolitika a globalizálódó világban*.
<https://epa.oszk.hu/00400/00462/00034/cikka1f1.html>

Közös bevándorláspolitikai Európa számára <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:jl0001&from=HU>

KOVÁTS Daniella: *Pszichoszociális nehézségek és krízishelyzetek migránsok körében*. In: HEGEDŰS Judit (szerk.): *A migráció pszichológiája*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2014.

KOVÁTS Daniella: *Katasztrófahelyzetek traumatikus következményei*. In: CSERNYIKNÉ PÓTH Ágnes (szerk.): *Katasztrófapszichológia*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2007.

LACINA, Bethany – GLEDITSCH, Nils Petter: *Monitoring Trends in Global Combat: A New Dataset of Battle Deaths*. *European Journal of Population* 21 (2-3), 2005.

LAKATOS Csilla: *Az erdélyből magyarországra áttelepültek lelki egészsége*. *Keresztény Magvető*, 2008, 114. évf. 3. sz.

LAUFER Balázs: *Az észak-afrikai migráció és politikai kételyek Európában*, In: TARRÓSY István - GLIED Viktor - KESERŰ Dávid (szerk.): *Új népvándorlás, Migráció a 21. században Afrika és Európa között*. Pécs, IDResearch Kft./Publikon Kiadó, 2011.

Ld. EESC opinion, COM (2010) 379 final – 2010/0210 (COD). www.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:218:0097:0100:EN:PDF

LLOYD, Lorna: *A Most Auspicious Beginning': The 1946 United Nations General Assembly and the Question of the Treatment of Indians in South Africa*. *Review of International Studies*, 1990, 16 (2).

LOESCHER, Gil – BETTS, Alexander – MILNER, James: *UNHCR: The politics and practice of refugee protection into the 21st century*. New York, Routledge, 2008.

LOPES, Carlos M.: *Reforçar a gestão de dados sobre as migrações em Angola: Avaliação e recomendações*. *Observatório ACP das Migrações*, 2013.

LOLOWICZ, H. F. – NICHOLAS, B.: *Historical Introduction to the Study of Roman Law*. Cambridge University Press, 1972.

LOPES, Carlos M.: *Tema de Reflexão: O Impacto da Migração para o Desenvolvimento Desafios e Oportunidades para Angola, Agenda Global de Desenvolvimento pós 2015*. Luanda, Organização Internacional para as Migrações (OIM), 2015.

MAGALHÃES, José Calvet de: *Manual diplomático: Direito diplomático, Prática diplomática*. 5ª ed. Lisboa, Bizâncio, 2005.

Magyarország Külgazdasági és Külügyminisztériuma: *Rendkívüli és meghatalmazott nagykövetek* <http://www.kulugyminiszterium.hu/dtweb/Nagykovetek.aspx>

MANOR, Ilan - SEGEV, Elad – KAMPF, Ronit: *Digital Diplomacy 2.0? A Cross-national Comparison of Public Engagement in Facebook and Twitter*. *The Hague Journal of Diplomacy*, 2015, 10(4).

MARSAI Viktor: *Az afrikai kontinens demográfiai helyzete*. In: MARSAI Viktor (Szerk.): *Afrika a globalizált világban. Lehetőségek és kihívások*, 2019.

MARSAI Viktor: A líbiai helyzet és az európai nagystratégia hiánya, *NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések– 2014/13*, <https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/svkk-elemzesek-2014-13-a-libiai-helyzet-es-az-europai-nagystrategia-hiany-a-marsai-v.original.pdf>

MARTONYI János (szerk.): *Diplomáciai lexikon. A nemzetközi kapcsolatok kézikönyve*. Budapest, Éghajlat Könyvkiadó, 2018.

MASLOW, A. H.: Elmélet az emberi motivációról. *Psychological Review*, 1943.

MASÁT Ádám: *A berlini fal és a menekültkérdés* c. Doktori disszertáció. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2014.

MASSEY, Douglas S. – ARANGO, Joaquin – HUGO, Graeme – KOUAOUCI, Ali – PELLEGRINO, Adela – TAYLOR, J. Edward: *Theories of international migration: A Review and Appraisal. Population and Development Review* 1993 September. In: SÍK Endre (szerk.): *A migráció szociológiája*. Budapest, ELTE TáTK, 2012.

MATIAS DA SILVA, Antônio Carlos: Angola: história, luta de libertação, independência, guerra civil e suas consequências, *Neari em Revista*, V.4 N.5, 2018.1.

MELEGH Attila: Magyarország a nemzetközi migráció rendszerében. <https://www.eszmelet.hu/melegh-attila-magyarorszag-a-nemzetkozi-migracio-rendszerben/>

McKinsey Global Institute: Lions on the move: The progress and potential of African economies, https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Global%20Themes/Middle%20East%20and%20Africa/Lions%20on%20the%20move/MGI_Lions_on_the_move_african_economies_full_report.ashx

Migráció Európába, 2017.

<http://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/society/20170629STO78632/migracio-europaba>

Migrációkutató Intézet: A jelenlegi migrációs hullám okai (2015. szeptember 10.) <https://www.migraciokutato.hu/2015/09/10/a-jelenlegi-migracios-hullam-okai/>

Migrációkutató Intézet (2017): Figyelmeztető jel Magyarország számára az USA kilépése az ENSZ jövő évi migrációs párbeszédéből.

<https://www.migraciokutato.hu/hu/2017/12/29/figyelmezteto-jel-magyarorszag-szamara-az-usa-kilepese-az-ensz-jovo-evi-migracios-parbeszedebol/>

Migration Multi-Partner Trust Fund <https://mptf.undp.org/factsheet/fund/MIG00>

Migration Policy Centre (2013): Libya: The Demographic-Economic Framework of Migration, The Legal Framework of Migration, The Socio-Political Framework of Migration, http://www.migrationpolicycentre.eu/docs/migration_profiles/Libya.pdf
Review and Appraisal. Population and Development Review 1993 September. In: SÍK Endre (szerk.): *A migráció szociológiája*. Budapest, ELTE TáTK, 2012.

MIKÓ Eszter: A magyar migráció alakulása az 1800-as évektől napjainkig, jövőbeli kitekintéssel. *Valóság*, 60. évfolyam, 7. szám, 2017.

MILAGRES, Simão – SANTOS, Lutina. Fluxos migratórios em Angola: Novos contextos e desafios. Luanda, Mayamba Editora, 2018.

MILLER, Arlene Michaels – WANG, Edward – SZALACHA, Laura A. – SOROKIN, Olga: Longitudinal changes in acculturation for immigrant women from the Soviet Union. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 2009/40.

MILAGRES, Simão – SANTOS, Lutina: *Fluxos migratorios em Angola*. Luanda-Sul, Mayamba Editora, 2013.

MOHAY Ágoston: *A nemzetközi népességmozgás jogi szabályozásának lehetőségei – A legális migráció Európai Unió szabályozásának példája*. In: TARRÓSY István - GLIED Viktor - KESERŰ Dávid (szerk.): Új népvándorlás, Migráció a 21. században Afrika és Európa között. Pécs, IDResearch Kft./Publikon Kiadó, 2011.

MOITA, Madalena: Portugal nas operações de apoio à paz em Angola, https://www.janusonline.pt/arquivo/2005/2005_4_3_6.html#dados

MOLNÁR Tamás: *A nemzetközi jog és a magyar jog viszonya*. In: JAKAB András – FEKETE Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Alkotmányjog rovat, rovatszerkesztő: BODNÁR Eszter - JAKAB András), 2018. <http://ijoten.hu/szocikk/a-nemzetkozi-jog-es-a-magyar-jog-viszonya>

MÓRÉ Sándor – SZILVÁSY György Péter: A menekültügy jogi, szervezeti és eljárási keretei Magyarországon. *Jogtudományi Közöny*, 2017/2.

Napi Turizmus: Újranyílt a magyar nagykövetség Angolában <http://skytravel.hu/ujranyilt-a-magyar-nagykovetseg-angolaban/>

Nemzetközi Bíróság: Haya de la Torre-ügy, 1951. június 13-i ítélet; I.C.J. Reports 1951. 71. old. <http://www.icj-cij.org/docket/files/14/1937.pdf>

New York Declaration for Refugees and Migrants.
www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/71/L.1

NYUSZTAY László: A diplomácia néhány vonása az új világrendben. *EU Working Papers*, 2/2009, 3.

OLÁH Judit – HALASI György – BALOGH Péter – KŐMÍVES Péter Miklós – POPP József: A migráció megítélése a felsőoktatásban részt vevő hallgatók véleménye alapján. *Vezetéstudomány*, 49. évfolyam, 2. szám, 2018.

OLIVEIRA RODRIGUES, Anselmo de - FERREIRA GLASER MIGON, Eduardo Xavier: Do Acordo Tripartido (1988) ao Acordo de Paz em 2002: O processo de paz conduzido em Angola. Porto Alegre, *Revista Brasileira de Estudos Africanos*, v. 4, n. 7, Jan./Jun. 2019.

PALMA-OLIVEIRA, J. - HERNANDEZ, B.: Novas Perspectivas da identidade de lugar. In B. Fernandez-Ramirez - C. Hidalgo - C. Salvador - M. Martos: *Psicologia ambiental: entre os estudos urbanos y el análisis de la sustentabilidad*, Universidade de Almeria, 2011.

PAP András László: *Mozgásszabadság. Alkotmányjogi és nemzetközi jogi alapok*. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2009.

- PAIN, Rachel: Place, social relations and the fear of crime: a review. *Progress in Human Geography*, 2000, (24) 3.
- PARNELL, Susan – PIETERSE, Edgar (szerk.): *Africa's Urban Revolution*. London – New York, Zed Books, 2014.
- PATRÍCIO, Gonçalves – PEIXOTO, João: Migração forçada na África subsaariana: Alguns subsídios sobre os refugiados em Moçambique. *REMHU, Rev. Interdiscip. Mobil. Hum.*, Brasília, v. 26, n. 54, dez. 2018.
- PILANDER, George (szerk.): *Encyclopedia of global warming and climate change: A-E. Desertification*. SAGE, London, 2008, 312.
- PERÉNYI Zsigmond – REMETE Balázs: *V4 – Visegrád az EU-n belül*. In: BALASKÓ Angéla (szerk.): *A Visegrádi Négyek jelentősége, strukturája és értékei*. Budapest, Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2018.
- PLIEZ, Olivier: *De l'Immigratoir au Transit? La Libye dans l'Espace Migratoire Euro-Africain*. In: PLIEZ, Olivier (ed.): *La Nouvelle Libye: Sociétés, Espaces et Géopolitique au Lendemain de l'Embargo*. Paris, Editions Karthala-Iremam, 2004.
- PÉROUSE DE MONTCLOS, Marc-Antoine: Humanitarian Aid, War, Exodus and Reconstruction of Identities: A Case Study of Somali "Minority Refugees" in Kenya". *Nationalism and Ethnic Politics*, 2008, 14 (2).
- PESCHKA Vilmos: *Jogforrás és jogalkotás*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1965.
- PÓCZIK Szilveszter – DUNAVÖLGYI Szilveszter: *Nemzetközi migráció – nemzetközi kockázatok*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2008.
- POPESCU, A. Catrinel: *The geopolitical impact of the emerging technologies*. Bulletin of „Carol I” National Defence University, Bucharest, December 2021.
- PORTES, Alejandro: *Migration and Development: A Conceptual Review of the Evidence*. In: CASTLES, Stephen – DEGLADO WISE, Raul (eds.): *Migration and Development: Perspectives from the South*. International Organization for Migration (IOM), 2008.
- PRIES, Ludger: *Circular Migration as (New) Strategy in Migration Policy? Lessons from Historical and Sociological Migration Research*. In: NADLER, Robert–KOVÁCS, Zoltán–GLORIUS, Birgit–LANG, Thilo (ed.): *Return Migration and Regional Development in Europe. Mobility Against the Stream. New Geographies of Europe*. Palgrave Macmillan, 2016.
- RAISZ Anikó: *Az emberi jogok amerikai közti védelme*. Miskolc, *Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXVIII., 2010.
- RICARDO LUIS, Roger: *Prepárensse a vivir: Crónicas de Cuito Cuanavale*. Havana, Editora Política, 1989.
- ROGALY, Ben: Spaces of work and everyday life: labour geographies and the agency of unorganised temporary migrant workers. *Geography Compass*, 2009, 3 (6).
- ROTBURG, Robert I.: *Failed States, Collapsed States, and Weak States: Causes and Indicators*. <https://www.wilsoncenter.org/publication/failed-states-collapsed-states-and-weak-states-causes-and-indicators>

RYSZARD, Cholewinski: The EU Acquis on Irregular Migration: Reinforcing Security at the Expense of Rights. *European Journal of Migration & Law*, 2. évfolyam, 3-4. szám, 2000.

Regional Summaries Europe

http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/gr2017/pdf/06_Europe.pdf

Reuters: *U.S. has no plan to "Americanize" Somalia conflict*. Reuters, 13 March 2010, <http://www.reuters.com/article/idUSTRE62B47J20100312>.

RITECZ György: A migráció trendjei – és ami mögötte van. *Regio*, 2016, 24. évf. 2. szám

RITECZ György – SALLAI János: *A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége*. Budapest, Hanns Seidel Alapítvány, 2015.

RIXER Ádám: *A mai közigazgatás a jó állammal szembeni elvárások tükrében*. In: SZIGETI Szabolcs – FRIVALDSZKY János (szerk.): *A jó kormányzásról: Elmélet és kihívások*. Budapest, L' Harmattan Kiadó, 2012.

RIXER Ádám (ed.): *Migrants and Refugees in Hungary. A Legal Perspective*. Budapest, Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary, 2016.

RIXER Ádám: *A magyar jogrendszer jellegzetességei 2010 után*. Budapest, Patrocinium, 2012.

RIXER Ádám: A járványok szerepe és kezelése az Ószövetségben. *Glossa Iuridica*, 2021.

RIXER Ádám: Az identitás-vita újabb fejleményei Magyarországon. *Glossa Iuridica*, 2017. Vol. 4, No. 1-2.

RIXER Ádám: *The Refugee Issue in Sciences and Arts in Contemporary Hungary*. In: RIXER Ádám (szerk.): *Migrants and Refugees in Hungary: A Legal Perspective*. Budapest, Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary, 2016.

RIXER Ádám: *A köz természete. Új irányok a magyar közigazgatásban és közigazgatástudományban*. Budapest, Patrocinium, 2013.

ROGER, O'Keefe: Enter at Your Own Risk 2012.08.16. <https://www.ejiltalk.org/enter-at-your-own-risk/>

RYNIEJSKA – Kiełdanowicz, Marta: *Cultural Diplomacy as a Form of International Communication*. University of Wrocław, Institute for International Studies, Wrocław, 2015.

SALVADOR NETO Luis: A diplomáciai menedékjog elemzése. In: MISKOLCZI Bodnár Péter (szerk.) *Jog és Állam 22. szám, XII. Jogász Doktoranduszok Országos Találkozója, 2017*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 2018.

SALVADOR NETO Luis: *Bevándorlásügy az Európai Unióban*. 2018. december 27. http://epa.oszk.hu/03500/03515/00002/pdf/EPA03515_kre-dIt_2018_02_15.pdf

SALVADOR NETO Luis: *A nemzetközi menekültvédelem dilemmái*. KRE-DIT 2018/1, 2018. május 16. http://epa.oszk.hu/03500/03515/00001/pdf/EPA03515_kre-dit_2018_1_17.pdf (2019.06.14.)

SANEY, Issac: African Stalingrad: The Cuban Revolution, Internationalism and the end of Apartheid. *Latin American Perspectives*, Vol. 33, No. 5. Setembro 2006.

SÁRI János: *Alapjogok. Alkotmánytan*. Budapest, Osiris Kiadó, 2003.

SCHILD Marianna: A migráció pszichológiai vetületei. *Hadtudományi szemle*, 2016, 9. évfolyam, 1. szám

SEYMOUR, Richard: Libya's spectacular revolution has been disgraced by racism, *The Guardian*, 30 August 2011, <http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/aug/30/libya-spectacularrevolution-disgraced-racism>

SEN, Amartya: *Desenvolvimento com liberdade*. São Paulo, Companhia das Letras, 2000.

SÍK Endre (szerk.): *A migráció szociológiája 1. E-tankönyv*. Budapest, ELTE TáTK, 2012 http://old.tarki.hu/hu/about/staff/sb/Migracio_Szociologiaja_1.pdf.

SÍK Endre: A társadalmi előnyök rekonverziója a menekülés során. *Szociológiai Szemle*, 1992/1.

SILVA, Sérgio Vieira da: A intervenção cubana em Angola revisitada. Edições Universitárias Lusófonas. *ResPublica: Revista Lusófona de Ciência Política, Segurança e Relações Internacionais* n° 12/2012.

SIPOS Szandra: A migráció főbb pszichológiai megállapításai. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 4. évfolyam, 1. szám, 2016.

SOUSA, Luiza Eridan Elmiro Martins de: O processo de luto na abordagem gestáltica: contato e afastamento, destruição e assimilação, IGT rede vol.13 no.25 Rio de Janeiro, dez. 2016, http://pepsic.bvsalud.org/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1807-25262016000200006

SUHA György: A gazdaságdiplomácia átalakulása. *Polgári Szemle*, 2012, 8 (1-2).

SZABÓ Lóránd: *Afrika felosztása? Az 1884-1885-ös berlini Kongo-konferencia*. In: SZABÓ Loránd – ÖLBEI Tamás – WILHELM Zoltán (szerk.): *Anyországok és (volt) gyarmataik 1. Pécs, PTE Afrika – Amerika – Ázsia Universitas Munkacsoport*, 2002.

SZALKAI Attila: A kényszermigráció biztonságpolitikai kockázata a 21. század elején. *Nemzet és Biztonság*, 2010/3.

SZÉP Árpád: A védett beléptetési eljárás kudarca. A diplomáciai menedékjog vége? *Iustum Aequum Salutare*, VIII. 2012/1.

SZÉP Árpád: *A menedékkérők hozzáférése az államterülethez. Elérhető-e az egyensúly a menedékjog és az illegális migrációval szembeni küzdelem között?* Ph.D. értekezés. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Jog- és Államtudományi Doktori Iskola, 2017.

SZÉP Árpád: A védett beléptetési eljárás kudarca. A diplomáciai menedékjog vége? *Iustum Aequum Salutare*, VIII. 2012/1.

SZUHAI Ilona: Migráció és emberkereskedelem a válság idején – A szíriai konfliktus és a kiszolgáltatottság kapcsolatának dinamikája. *Magyar Rendészet*, 2017/3.

SZUHAI Ilona – TÁLAS Péter: *A 2015-ös európai migrációs és menekültválság okairól és hátteréről*. In: TÁLAS Péter (szerk.): Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság, Tanulmányok. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2017.

TARJÁN Gábor: Hol a határ? A menekültkérdés etikai dimenziói Rösztől Hegyeshalomig. In: GAÁL Gyula - HAUTZINGER Zoltán (szerk.): Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság, 2015.

TARRÓSY István: Afrikaiak a világban, afrikaiak Magyarországon – Elhanyagolt diaszpóra? *Modern Geográfia*, 2017./4.

TARRÓSY István: *Afrikai migrációs folyamatok*. In: TARRÓSY István - GLIED Viktor - VÖRÖS Zoltán (szerk.): Migráció a 21. században. Pécs, ID Research Kft./Publikon Kiadó, 2016.

TARRÓSY István: *Afro-ázsiai dinamikák – Tanulmányok ázsiai államok afrikai szerezpvállalásáról*. Pécs, IDResearch Kft./Publikon Kiadó, 2016.

TARRÓSY István: *Afrikai migránsok a fejlett világban – Migrációs trendek, integráció, tapasztalatok*.

http://www.okri.hu/images/stories/OKRISzemle2009/OKRISzemle_2011/009_tarrosy.pdf

TARRÓSY István – GLIED Viktor – VÖRÖS Zoltán: *Migrációs tendenciák napjainkban*. Pécs, Publikon Kiadó, 2014.

TARRÓSY István: Afrikaiak a világban, afrikaiak Magyarországon – Elhanyagolt diaszpóra? *Modern Geográfia*, 2017/4.

TARRÓSY István: *Magyarország Afrika-politikája a kommunista korszakban és a posztsovjét érában*. In: MARSÁI Viktor – NAGYNÉ Rózsa Erzsébet (szerk.): Magyarország és Afrika 2018-2025. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020.

The Joint Africa-EU Declaration on Migration and Development, 2006
https://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/microsites/rcps/igad/african_md_declaration_2006.pdf

The 1969 OAU Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa. <https://www.refworld.org/docid/3ae6b36018.html>

Theories of International Migration: A Review and Appraisal. Population and Development Review, Volume 19, Number 3, September, 1993.

TODARO, Michael P.: *Migration and economic development: a review of theory, evidence, methodology and research priorities*. Institute for Development Studies, University of Nairobi, 1976.

TOMCSÁNYI Pál: *Általános kutatómódszertan. Az ismeretalkotás –és közlés tudományraktól független elmélete és gyakorlata*. Gödöllő - Budapest, Szent István Egyetem, 2000.

TOMLINSON, Andrew: Putting the Pieces Together: Towards a Unified Approach to Prevention at the United Nations. In: WENNEMANN, Achim (ed.) 20 Years of 'An Agenda for Peace': A New Vision for Conflict Prevention? *Geneva Peacebuilding Platform*, 2012, Paper No. 5.

TÓTH Miklós: *Afrikai menekültproblémák nemzetközi kezelése. Az UNHCR tevékenységének korlátai a kenyai szomáli menekültprobléma tükrében.* Grotius e-könyvtár, 2010.

http://www.grotius.hu/doc/pub/OEDFYS/2010_152_toth_miklos_szakdolgozat.pdf

TÓTH Pál Péter: *Népességmozgások Magyarországon a XIX. és a XX. században* In: LUKÁCS Éva –KIRÁLY Miklós (szerk.): *Migráció és Európai Unió.* Budapest, Szociális és Családügyi Minisztérium, 2001.

TURAY Alfréd: *Az ember és az erkölcs. Alapvető etika Aquinói Tamás nyomán,* <https://mek.oszk.hu/08700/08783/html/etika.htm>

TEN CONFLICTS TO WORRY ABOUT IN 2021. The Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) February, 2021. https://acleddata.com/acleddatanew/wp-content/uploads/2021/02/ACLED_10Conflicts_2021_Web_Final.pdf

UNHCR: Position on the designations of Libya as a safe third country and as a place of safety for the purpose of disembarkation following rescue at sea, September 2020, 4.

UNHCR IN 2018 UNHCR GLOBAL APPEAL 2018-2019. http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/ga2018/pdf/Chapter_Overview.pdf

UNHCR Global Trends 2018.

<https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5d08d7ee7/unhcr-global-trends-2018.html>

UN General Assembly, *Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration* (19 December 2018) A/RES/73/195.

https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/73/195

UNHCR Handbook, paragraph 45.

United Nations, Economic Commission for Africa, African regional review of implementation of the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration, Key findings of the continental report, August 2021.

UNHCR: 6 steps towards solving the refugee situation in Europe <https://www.unhcr.org/uk/news/briefing/2016/3/56d96de86/unhcr-6-steps-towards-solving-refugee-situation-europe.html>

UNCHR (2016): *Menekültügyi egyezmény* <https://www.unhcr.org/hu/237-huinformacioforrasokegyezmenyekmenekultugyi-egyezmeny-html.html>

UNHCR (2011): Update on the humanitarian situation in Libya and the neighbouring countries, <http://www.unhcr.org/4d7788729.html>

UNFPA (2012): Status Report – Adolescents and Young People in Sub-Saharan Africa – Opportunities and Challenges, <http://www.prb.org/pdf12/status-report-youthsub-Saharan-Africa.pdf>

United Nations: Sixty-fifth General Assembly Informal Thematic Debate AM & PM Meetings, 19 May 2011. www.un.org/News/Press/docs/2011/ga11080.doc.htm

URBÁN Ferenc: *Az afrikai kontinens migrációs sajátosságai.* In: TARRÓSY István - GLIED Viktor - KESERŐ Dávid (szerk.): *Új népvándorlás, Migráció a 21. században Afrika és Európa között.* Pécs, IDResearch Kft./Publikon Kiadó, 2011.

Valletta Summit, 11-12 November 2015 – Action Plan.

http://www.consilium.europa.eu/media/21839/action_plan_en.pdf

VÁRADI Monika Mária: *Elméleti kaleidoszkóp – a migrációs tapasztalatok értelmezési lehetőségei*. VÁRADI Monika Mária (szerk.): Migráció alulnézetből. Budapest, MTA KRTK Regionális Kutatóintézete, Argumentum Kiadó, 2018.

VARGA János: Embercsempészek kontra Európai Unió és Magyarország. *Magyar Rendészet*, 2017/3.

VIEIRA DA SILVA, Sérgio: A Intervenção Cubana em Angola Revisitada, *ResPublica*, nº 12, 2012.

VINES, Alex: A Decade of African Peace and Security Architecture. *International Affairs*, 2013, Vol. 89, No. 1.

WENNMANN, Achim (ed.) 20 Years of ‘An Agenda for Peace’: A New Vision for Conflict Prevention? *Geneva Peacebuilding Platform*, 2012, Paper No. 5.

WILKINSON, Annie – LEACH, Melissa: Briefing: Ebola – Myths, Realities, and Structural Violence. *African Affairs*, 2014, Vol. 114, No. 454.

World Migration Report 2015, http://publications.iom.int/system/files/wmr2015_en.pdf

ZAU, Filipe: *Educação em Angola: Novos trilhos para o desenvolvimento*. Luanda, Movilivros Edições, 2009.

ZETTER, Roger: *Protection in Crisis: Forced Migration and Protection in Global Era*, 2015. www.migrationpolicy.org/research/protection-crisis-forced-migration-and-protection-global-era

ZOHRY, Ayman: Migration and Development in Egypt. In: BOMMES, Michael–FASSMANN, Heinz–SIEWERS, Wiebke: *Migration from the Middle East and North Africa to Europe. Past Development, Current Status and Future Potentials*. Amsterdam University Press, 2014.

ZSENGELLÉR József: Migráció a Bibliában. *Theológiai Szemle*, 2015.

<https://www.amnesty.org/es/latest/news/2021/10/eu-new-evidence-of-systematic-unlawful-pushbacks-and-violence-at-borders/>

<https://www.cnnbrasil.com.br/internacional/russia-ataca-a-ucrania-explooes-sao-ouvidas-em-varias-cidades/>

https://www.jornaldocomercio.com/_conteudo/galeria_de_imagens/2022/01/830378-julian-assange-fundador-do-wikileaks-ganha-direito-a-apelar-contra-extradicao-aos-eua.html

<https://www.dw.com/pt-br/projeto-de-biden-prop%C3%B5e-legalizar-11-milh%C3%B5es-de-imigrantes-nos-eua/a-56624708>

<https://www.dw.com/en/germanys-new-labor-immigration-law-explained/a-52575915>

<https://www.dw.com/pt-002/europa-de-olho-em-%C3%A1frica-para-importar-g%C3%A1s-natural/a-61069481>

<https://www.jornaldeangola.ao/ao/noticias/sme-apresenta-nova-estrategia-de-seguranca/>

<https://www.jornaldeangola.ao/ao/noticias/testes-pre-embarque-estao-dispensados/>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2021:438:FULL&from=EN>

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/180/africa>

<http://www.embangola.at/dados.php?ref=visto-privilegiado>

<https://reliefweb.int/report/world/d-de-frica-la-migraci-n-desde-frica-no-es-tanto-un-problema-de-seguridad-como-de>

<https://www.consilium.europa.eu/hu/infographics/asylum-applications-eu/>

<https://www.dw.com/es/estos-pa%C3%ADses-env%C3%ADan-armas-pesadas-a-ucrania/a-61564969>

<https://lexparency.org/eu/32021R1147/>

https://helsinki.hu/wp-content/uploads/2021/12/MHB_birosagi_dontesek_vegrehajtasa_2021.pdf%20%20

<https://jogaszvilag.hu/napi/emberi-jogokat-sert-a-tranzitzona/>

<https://rewardsforjustice.net/pt-br/rewards/ataque-terrorista-contra-as-embaixadas-dos-eua-no-quenia-e-na-tanzania/>

<https://www.latercera.com/la-tercera-domingo/noticia/a-10-anos-de-la-primavera-arabe-de-la-revolucion-a-la-anarquia/EN4Q2KKCHNH4NITZ3BFF5AIOTA/>

<https://www.sme.gov.ao/download/lei-13-19-de-23-de-maio-sobre-o-regime-juridico-dos-cidadaos-estrangeiros-na-republica-de-angola/>

https://sme.gov.ao/wp-content/uploads/2019/03/Decreto-Presidencial-108_11_Aprova-o-Regulamento-sobre-o-Regime-Jur%C3%ADdico-de-Estrangeiros..pdf (2020.08.03.)

http://www.angop.ao/angola/pt_pt/noticias/politica/2018/2/13/SME-cria-condicoes-para-isencao-simplificacao-vistos,4c122667-6cbf-47cf-bb45-8c2d3fed80fc.html

<https://www.jornaldeangola.ao/ao/noticias/a-cooperacao-china-africa-cheia-de-energia-mesmo-durante-a-covid-19/>

<http://www.sais-cari.org/data-chinese-workers-in-africa>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016PC0171&from=HU>

https://ec.europa.eu/home-affairs/funding/borders-and-visa-funds/integrated-border-management-fund-border-management-and-visa-instrument-2021-27_hu

<https://www.politize.com.br/equidade/blogpost/migrantes-e-refugiados-desafios-aos-seus-direitos/>

<https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/eutf-for-africa-32-2018/hu/>

<http://delinyitas.hu/novemberben-rendezik-meg-a-2-budapest-afrika-forumot-budapesten/>

<https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>

http://www.angop.ao/angola/pt_pt/noticias/saude/2020/2/12/Angola-regista-dois-casos-positivos-coronavirus,e2d738cc-b8be-446e-bc17-36bc4b513d0c.html

<http://jornaldeangola.sapo.ao/politica/decreto-presidencial-prorroga-o-estado-de-emergencia>

<https://osszkep.hu/2019/06/felmillio-magyar-el-nyugat-europaban-jo-ez-nekunk/>

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ao.html>

International Monetary Fund, <http://statisticstimes.com/economy/countries-by-gdp.php>

<https://pt.euronews.com/2020/06/09/governo-angolano-diz-que-ja-gastou-64-milhoes-de-euros-no-combate-a-pandemia>

<http://jornaldeangola.sapo.ao/politica/decreto-presidencial-1>

<https://www.governo.gov.ao/VerLegislacao.aspx?id=2422>

<https://vs.hu/kozelet/osszes/menekultvalsag-anno-26-eve-nyilt-meg-a-hatar-az-ndk-sok-elott-0910#!s0>

<https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-migration-policy/eastern-mediterranean-route/>

<https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/central-mediterranean-route/>

<https://www.dw.com/pt-002/covid-19-afeta-transfer%C3%A2ncias-de-dinheiro-para-%C3%A1frica/a-53595233>

<https://www.dw.com/pt-002/covid-19-cerca-sanit%C3%A1ria-em-luanda-prolongada-at%C3%A9-9-de-agosto/a-54086113>

https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/thb_overview_hungary_hu_pdf.pdf

<https://plataformamedia.com/2020/08/08/covid-19-angola-aumenta-para-1-572-infecoes-34-novos-casos-e-70-obitos/>

<https://konzulizsolgalat.kormany.hu/afrika?angola>

<https://jornaleconomico.sapo.pt/noticias/covid-19-mais-de-250-medicos-cubanos-chegaram-a-angola-para-reforco-no-combate-a-pandemia-574377>

<https://pt.euronews.com/2020/12/13/angola-regista-27-casos-novos-e-cinco-mortes>

<https://tdf.kormany.hu/tudmanydiplomacia-magyarorszag-kulkepviseletein>

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_2303

<https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/cotonou-agreement/>

https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_5.6.6.pdf

<https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-africa/>
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_1552
<https://data2.unhcr.org/en/situations/horn?country=110&id=3>
<https://governo.gov.ao/ao/noticias/novo-decreto-em-vigor/>
<https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/14/014-19510613-JUD-01-00-EN.pdf>
https://archivnet.hu/politika/nagy_imre_elrablasanak_tortenete.html
https://au.int/sites/default/files/treaties/36437-treaty-cfta_consolidated_text_-_portuguese.pdf
<https://www.africaportal.org/features/afcfta-and-open-borders-opportunities-presented-free-migration/>
<https://statisticstimes.com/economy/african-countries-by-gdp.php>
<https://www.naih.hu/eurodac-rendszer.html>
<https://www.origo.hu/gazdasag/20210104-vilag-legnagyobb-szabadkereskedelmi-zona-mukodes.html>
<http://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/priorities/koltsegvetes-2017/20161129IPR53614/elfogadtak-a-2017-es-eu-koltsegvetest-tobb-forras-a-fiataloknak-a-novekedesnek>
https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_5.6.6.pdf
<https://nepad.org/news/towards-agenda-2063-africa-we-want>
<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/180/africa>
<https://www.dw.com/pt-002/agenda-2063-da-ua-envolta-em-d%C3%BAvidas/a-49486666>
<https://istoe.com.br/operacao-carlota-a-maior-campanha-militar-de-fidel-castro/>
https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/AO_881222_TripartiteAgreement%28esp%29.pdf
https://index.hu/belfold/2019/06/20/parndorfi_halalkamion_furgon_71_halott_menekult_masodfoku_itelet_embercsempeszet/?token=592e44ba1b92502e36a3630697e8b719
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX%3A32004R0377>
<https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2019/02/18/immigration-liaison-officers-council-presidency-and-european-parliament-reach-provisional-agreement/>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016PC0467&from=BG>
https://index.hu/belfold/2019/02/27/jogerosen_eliteltek_a_halalkamion_embercsempeszei_el_egyutt_dolgozo_bolgar_ferfit/
https://index.hu/belfold/2018/06/14/itelet_71_menekult_halala_furgon/
<https://www.prensa-latina.cu/2022/01/24/adverten-en-onu-que-libia-enfrenta-coyuntura-delicada-y-fragil>

- <https://www.sme.gov.ao/2021/08/23/sme-e-o-icaesc-promovem-reflexoes-tecnicas-sobre-politica-de-vistos/>
- <https://www.poder360.com.br/europa-em-guerra/especialistas-trazem-possiveis-desfechos-para-a-guerra-na-ucrania/>
- https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2022/03/OJ_L_2022_071_FULL_EN_TXT.pdf
- <https://economia.uol.com.br/noticias/afp/2022/04/08/financas-comercio-e-energia-as-principais-sancoes-contr-a-russia.htm>
- <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-migration-policy/eu-asylum-reform/>
- <https://educacao.uol.com.br/disciplinas/geografia/imigracao-na-europa-solucao-e-problema-para-os-europeus.htm>
- <http://www.angonoticias.com/Artigos/item/7329/angola-castro-revela-que-retirada-aconteceu-sob-pessao-sovietica>
- http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_4.2.3.html
Word Bank report: Leveraging Migration for Africa: Remittances, Skills, and Investments. Washington, 2011.
- www.siteresources.worldbank.org/EXTDECPROSPECTS/Resources/476882-1157133580628/AfricaStudyChapter1.pdf
- www.euronews.com/2016/03/21/bunosnek-talalta-a-haborus-bunokkel-vadolt-volt-kongoi-alenokot-jean-pierre-bembat-a-hagai-nemzetkozi-buntetobirosag
- <https://www.coe.int/hu/web/compass/migration>
- <https://www.jornaldeangola.ao/ao/noticias/angola-regista-19-casos-e-um-obito/>
- 18/2009. sz. különjelentés - A regionális gazdasági integrációra nyújtott EFA-támogatás eredményessége Kelet-Afrikában és Nyugat-Afrikában
- https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR09_18/SR09_18_HU.PDF

Angolai jogszabályok

2010. évi angolai alkotmány (2010. február 5.)
1990. évi VIII. törvény a menedéjogról
- 13/19 (V.23.) törvény a külföldi állampolgárokról
- 2/07 (VIII. 31.) törvény a külföldiek jogi keretéről
- 81/20 (III.25) elnöki rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről
- 97/20 (IV.9) elnöki rendelet veszélyhelyzet meghosszabbításáról
- 98/20 (IV. 9) elnöki rendelet a világjárvány által okozott negatív gazdasági és pénzügyi hatások enyhítéséről
- 121/20 (III.24) Az Igazságügyi és Emberi Jogok Minisztériumának kormányrendelete egyes szolgáltatások felfüggesztéséről a járvány ideje alatt

- 122/20 (III.24) A Közigazgatási, Munkaügyi és Társadalombiztosítási Minisztérium kormányrendelete a készenléti terv készítéséről és alkalmazásáról a járvány ideje alatt
- 82/20 (III.26) elnöki törvényerejű rendelet a veszélyhelyzet kivételes intézkedésekről
- 86/20 (IV.1.) elnöki rendelet a rendkívüli kiegészítő pénzösszegekről a járvány ideje alatt
- 128/20 (IV.1.) A Pénzügyminisztérium kormányrendelete a készenléti terv készítéséről és alkalmazásáról a járvány ideje alatt
- 1/20 (III. 18) ideiglenes elnöki törvényerejű rendelet a munkavállalók munkahelyi távollétéről a járvány ideje alatt
- 96/20 (IV. 9) elnöki rendelet az állami költségvetéséről a járvány ideje alatt
- 141/20 (IV. 9) kormányrendelet a Belügyminisztérium szervezeteire vonatkozó kivételt és ideiglenes intézkedésekről a járvány ideje alatt
- 142/20 (V.25) elnöki rendelet az egészségügyi veszélyhelyzetről
- 143/20 (IV.9) A Gazdasági és Tervezési Minisztérium kormányrendelete a kereskedelmi tevékenységekről a járvány ideje alatt

Magyar jogszabályok

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

- 278/2017. (IX. 22.) Korm. rendelet a Magyarország Kormánya és az Angolai Köztársaság Kormánya közötti gazdasági és műszaki együttműködésről szóló megállapodás kihirdetéséről
- 281/2017. (IX. 22.) Korm. rendelet a Stipendium Hungaricum ösztöndíjak biztosításáról szóló Megállapodás kihirdetéséről
- 1698/2013. (X. 4.) Korm. határozat a Migrációs Stratégia és az azon alapuló, az Európai Unió által a 2014-2020 ciklusban létrehozásra kerülő Menekültügyi és Migrációs Alaphoz kapcsolódó hétéves stratégiáról
1989. évi 15. törvényerejű rendelet a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről
- 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról
- 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról
- 162/1999. (XI. 19.) Korm. rendelet a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalról
- 61/2016. (XI. 29.) Korm. rendelet a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatalról
- 126/2019. (V. 30.) Korm. rendelet az idegenrendészeti szerv kijelöléséről és hatásköréről
- 285/2013. (VII. 26.) Korm. rendelet a Stipendium Hungaricumról
- 341/2020. (VII. 12.) Korm. rendelet a járványügyi készültségi időszak utazási korlátozásairól

2020. évi CLXXVII. törvény a külképviseletekről és a tartós külszolgálatról szóló 2016. évi LXXIII. törvény módosításáról, valamint a Magyarország 2018. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2017. évi LXXII. törvény hatályon kívül helyezéséről

Európai Unió jogszabályok

A Tanács 2004/114/EK irányelve (2004. december 13.) a harmadik országok állampolgárai tanulmányok folytatása, diákcsere, javadalmazás nélküli gyakorlat, illetve önkéntes szolgálat céljából történő beutazásának feltételeiről

Az EU 2016/801 irányelv – a nem uniós állampolgárok kutatás, tanulmányok folytatása, gyakorlat, önkéntes szolgálat, diákcsereprogramok vagy oktatási projektek, és au pair tevékenység céljából történő beutazásának és tartózkodásának feltételeiről

377/2004/EK rendelet a bevándorlási összekötő tisztviselők hálózatának létrehozásáról

A Bizottság 2005. szeptember 29-i 2005/687/EK határozata a bevándorlási összekötő tisztviselők hálózatának tevékenységéről és az illegális bevándorlással összefüggő ügyek tekintetében a fogadó országban fennálló helyzetről szóló jelentés formátumáról

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 18. cikke (A menedékjogról)

Dublin III Regulation, Regulation (EC) No. 604/2013 of 26 June 2013

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1883 irányelve (2021. október 20.) a harmadik országbeli állampolgárok magas szintű képzettséget igénylő munkavállalás céljából való beutazásának és tartózkodásának feltételeiről és a 2009/50/EK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (2021/C 286/23) véleménye a Bizottság közleményéről az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának - Cselekvési terv az integrációról és a befogadásról a 2021-2027-es időszakra (COM(2020) 758final)

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/947 rendelete (2021. június 9.) a Szomszédügyi, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszköz (Globális Európa) létrehozásáról, a 466/2014/EU határozat módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az (EU) 2017/1601 rendelet és a 480/2009/EK, Euratom tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről

A Szomszédügyi, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszköz (Globális Európa) létrehozásáról, a 466/2014/EU határozat módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az (EU) 2017/1601 rendelet és a 480/2009/EK, Euratom tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről (2021. június 9.)

Nemzetközi jogforrások

Az 1945. évi ENSZ Alapokmánya

1951. évi genfi menekültügyi egyezmény és 1967. évi kiegészítő jegyzőkönyv

1961. évi bécsi egyezmény a diplomáciai kapcsolatokról

Nemzetközi Munkaszervezet 1975. évi Egyezmény a bevándorló munkásokról

2000/483/CE: Acordo de Parceria entre os Estados de África, das Caraíbas e do Pacífico e a Comunidade Europeia e os seus Estados-Membros, assinado em Cotonu, em 23 de Junho de 2000 - Protocolos - Acta final – Declarações

A szerző értekezéshez kapcsolódó publikációi

Salvador Neto Luis (2018): *A nemzetközi menekültvédelem dilemmái*. In: KRE-DIT 2018/1 2018. május 16.

http://epa.oszk.hu/03500/03515/00001/pdf/EPA03515_kre-dit_2018_1_17.pdf

Salvador Neto Luis (2018). *Bevándorlásügy az Európai Unióban*. 2018.december 27.

http://epa.oszk.hu/03500/03515/00002/pdf/EPA03515_kre-dit_2018_02_15.pdf

Salvador Neto Luis: *A multilaterális diplomácia szerepe a modern világban*, In: Dr. KESERŰ Barna Arnold PhD (szerk.): *Doktori Műhelytanulmányok 2017*, Kiadja: Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Győr, 2017. 297 – 305. ISSN 2064-1788

Salvador Neto Luis: *A diplomáciai menedékjog elemzése*, In: MISKOLCZI Bodnár Péter (szerk.): *Jog és Állam*, 22. szám, XII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója 2017, Kiadja: A Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Budapest, 2018. 354 – 369. ISSN 1787-0607

Salvador Neto Luis: *A migráció kezelésének újabb modelljei*, In: RIXER Ádám (szerk.): *A JÓ KORMÁNYZÁS c. Glossa Iuridica Folyóirat*, Új folyam 2018 V. évfolyam 1-2. szám, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2018. 285.- 312. ISSN 2064-6887

Salvador Neto Luis: *Migráció és közigazgatás Afrikában. Az afrikai migráció hatása az Európai Unióra*, In: Dr. SZŰCS LÁSZLÓNÉ Dr. Siska Katalin (szerk.): *A nemzetközi kapcsolatok jogának időszerű kérdései c. konferencia kiadvány*, Debreceni

Egyetem Állam - és Jogtudományi Kar Praetor Szakkollégium, Debrecen, 2018. 114. -129.
ISBN 978-963-490-035-1

Salvador Neto Luis: *A szegénység kérdése, mint jogi és társadalmi kihívás a kényszermigráció tükrében*, In: FEJES Zsuzsanna (szerk.) *Jog és kultúra* c. Tanulmánykötet, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Szeged, 2018. 137. – 144. ISSN 2063-3807

Salvador Neto Luis: *Diplomáciai mentesség és joghatóság*, In: MISKOLCZI Bodnár Péter (szerk.): *Jog és Állam*, 23. szám, XIII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója c. Tanulmánykötet, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2018. 224. – 234. ISSN 1787-0607 ISBN978-615-5961-00-7

Salvador Neto Luis: *A diplomácia és a jog kapcsolata, különös tekintettel a diplomáciai menedékjogra*, In: MISKOLCZI Bodnár Péter (szerk.): *Jog és Állam*, 24. szám, XIV. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója c. Tanulmánykötet, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2019. 355 – 362. ISSN 1787-0607 ISBN 978-615-5961-02-1

Salvador Neto Luis: *A globális migráció, mint szabályozandó jelenség*, In: FEJES Zsuzsanna (szerk.), Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola kiadványa, Szeged, 2018. 323 – 328. ISBN: 978-963-306-640-9 ISSN 2063-3807

Salvador Neto Luis: *Az állam és a diplomáciai jog összefüggései*, In: Erdős Csaba (szerk.): *Doktori Műhelytanulmányok 2019*, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Gondolat Kiadó, Budapest, 2019, 320 – 336. ISSN 2064-1788

Salvador Neto Luis: *Bevándorlás és államhatár, az európai unió migrációs politikájának tükrében*, Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai, 18. sz. / 2019, 221-233. ISSN 1588-7901

Salvador Neto Luis: *Jó állam és hatékony állam. Afrikai modellek a migráció kezelésében*. In: RIXER Ádám (szerk.): *A JÓ KORMÁNYZÁS* c. Glossa Iuridica Folyóirat, V. évfolyam, 3-4. szám, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2019. 239.- 270. ISSN 2064-6887

Salvador Neto Luis: *A menedékjog nemzetközi vetületei*, In: SISKA Katalin, TALABOS DÁVIDNÉ LUKÁCS Nikolett (szerk.): *A jog tudománya, a mindennapok joga II.*, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2019. 80 – 98. ISBN 978-963-490-124-2

Salvador Neto Luis: *A Roger Pinto-ügy a diplomáciai menedékjog tükrében*, In: ERDŐS Csaba (szerk.): *Doktori Műhelytanulmányok 2019*, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Gondolat Kiadó, Budapest, 2019, 102- 111. ISSN 2064-1788

Salvador Neto Luis: *A kényszermigráció és a menedékjog szoros kapcsolata*, In: BIHARI Erika – MOLNÁR Dániel – SZIKSZAI - Németh Ketrin, Tavaszi Szél – Spring Wind 2019, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Budapest, 2020, 325 – 336. ISBN 978-615-5586-52-1

Salvador Neto Luis: *Menekültügy és nemzetközi humanitárius jog*, In: MISKOLCZI Bodnár Péter (szerk.): *Jog és Állam*, 29. szám, XVI. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója c. Tanulmánykötet, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2020, 249. –256. ISSN 1787-0607 ISBN 978-615-5961-27-4

Salvador Neto Luis: *Menedékjog és erkölcs*, In: MISKOLCZI Bodnár Péter (szerk.): *Jog és Állam*, 29. szám, XVII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója c. Tanulmánykötet, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2020, 233. – 242. ISBN 978-615-5961-30-4 ISSN 1787-0607

Salvador Neto Luis: *Az afrikai migrációkezelés, mint komplex folyamat*, II. évfolyam – 1. szám – 2020. május, Külügyi Műhely a Külügyi Műhely Alapítvány Tudományos Folyóirata, 7 – 26. ISSN 2677-0288.

Luis Salvador Neto: *Challenges of asylum law in the European Union*, In: HAFFNER Tamás (szerk.): *IV. Fiatalok Európában Konferencia Tanulmánykötet*, Sopianae Kulturális Egyesület Kiadó, Pécs, 2018. 291 – 303. ISBN 978-615-80444-9-3

Luis Salvador Neto: *Analysis of the economic relations between the european union and the developing countries*, In: GLAVANITS Judit (szerk.): *Impacts of the EU law on national legislation Conference proceedings of the “Days of EU Law” International Scientific Conference held in Győr, November 2017*. Kiadja a Széchenyi István Egyetem

Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Karának Nemzetközi Köz- és Magánjogi Tanszéke, Győr, 2018. 59 – 67. ISBN 978-615-5837-16-6

Luis Salvador Neto: *Theoretical and practical questions of preventive diplomacy*, Miskolci Doktorandusz Konferencia Tanulmánykötet, Kiadja: Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2018. 134 – 139. ISBN 978-963-358-163-6

Luis Salvador Neto: *The essence of the good state in modern scandinavian societies*, In: MASÁT, András – MÁDL, Péter (Ed.): *Skandinavisztikai füzetek, Papers in Scandinavian Studies* 12, Kiadja: ELTE Germanisztikai Intézet, Budapest, 2019. 153 – 158. ISSN 0236-6010

Luis Salvador Neto: *The challenges of the african migration*, KRE-DIT 2020/1, 2020. augusztus 11. <http://www.kre-dit.hu/tanulmanyok/luis-salvador-neto-the-challenges-of-the-african-migration/>

Melléklet

Kutatási interjúk

1. Kutatási interjú a migrációs diplomácia kihívásairól

Interjúkészítő: Salvador Neto Luis	Interjúalany: Kapitány Dániel
Intézmény: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola	Intézmény: Külgazdasági és Külügyminisztérium
Beosztás: Doktorjelölt	Beosztás: Bilaterális referens

A történelem során az emberek folyamatosan vándoroltak. Miért vándorolnak az emberek napjainkban is?

A modernkori vándorlás elsődleges okai biztonsági (háborúk, terrorizmus), humanitárius és gazdasági (szegénység) eredetűek.

Hogyan tud Európa együttműködni a menekültek származási országaival?

A származási országokkal egyeztetve Európának olyan átfogó fejlesztési programokat kell kidolgoznia, melyek hatékonyan orvosolják a migráció kiváltó okait.

Ön szerint manapság a migrációkérdés inkább humanitárius, politikai vagy gazdasági kérdés? Miért?

Véleményem szerint a migráció napjainkban elsősorban humanitárius és gazdasági kérdés, hiszen alapvetően ezekből a megfontolásokból hagyják el a kivándorlók hazájukat, ugyanakkor politikai szinten kell rá megoldásokat találni.

Manapság a hagyományos diplomácia eltér az alapfunkcióitól a migrációkérdés miatt. Miért avatkozik be a diplomácia a migrációkérdésbe?

A diplomáciának az a rendeltetése, hogy közvetítsen a kormányok között és elősegítse az egységes álláspont kialakítását, ezért elengedhetetlen a szerepe a migráció ügyében is.

Ön szerint Európában melyek a lehetséges migrációs diplomáciai megoldások?

Mindenekelőtt Európának meg kell határoznia, hogy gazdaságilag mennyi bevándorlóra van szüksége és mennyit tud befogadni, majd ennek mentén kell közösen gondolkodnia a kibocsátó országokkal a lehetséges megoldásokról.

Miért fontos a migrációs diplomaták hálózata?

A migrációs diplomaták hálózata révén részletesebb képet kaphatnak az állami döntéshozók az egyes országokban zajló migrációs folyamatokról és hatékonyabban tudják felügyelni a migrációkezelésre biztosított támogatások felhasználását.

Magyarország és Angola hogy tud együttműködni a migrációkezelés kapcsán?

Tekintve, hogy Angola és Magyarország is ki van téve a kívülről érkező migrációnak, az információ- és tapasztalatcsere, valamint a jó gyakorlatok átvétele eredményezhet kölcsönösen előnyös együttműködést a két ország között a migrációkezelés terén.

2015-ben indult Európába egy óriási menekülthullám. Azóta milyen menekültügyi kihívásokkal küzd Európa?

2015-ben felkészületlenül érte Európát a migrációs roham. Akkor a kialakult helyzet kezelése, jelenleg a menekültek társadalmi beintegrálása jelenti a legnagyobb kihívást.

Napjainkban az Európába való legális bevándorlás lehetősége meglehetősen korlátozott, ezért sokan igyekeznek illegálisan eljutni Európába. Mi az oka az illegális bevándorlásnak?

Az illegális bevándorlás hátterében főként a háborúk és a szegénység miatti menekülési kényszer áll. Többnyire azok az emberek indulnak útnak, akik veszélyben érzik az életüket.

Ön egyetért-e azzal az állítással, hogy a szabályos migráció a bevándorlók és az európai társadalom hasznára válik? (Miért ért egyet vagy miért nem ért egyet?)

Egyetértek. A csökkenő születési ráta által előidézett munkaerőhiány és a külföldi szakértelem bevonása miatt Európának szüksége van bizonyos mértékű szabályos migrációra.

Magyarország példamutató programot hozott létre az oktatás terén: Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogram. Ez az ösztöndíjprogram 2013-as bevezetése óta rendkívül dinamikusan fejlődött. Miért fontos ez a program mind Magyarországnak, mind a fejlődő országoknak?

Magyarország számára azért bír nagy jelentőséggel a Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogram, mert a tapasztalatok szerint az itt végzett diákok tanulmányaik után nem veszítik el a kapcsolatot Magyarországgal és a későbbiekben részt vesznek a kétoldalú kapcsolatok fejlesztésében, ami üzleti előnyökkel is járhat. A fejlődő országoknak azért fontos az ösztöndíjprogram, mert tanulóik olyan magas színvonalú, versenyképes tudáshoz jutnak a magyar felsőoktatási intézményekben, melyre otthon nem tudnának szert tenni.

Hány külföldi hallgató vesz részt ebben az ösztöndíjprogramban?

Hozzávetőlegesen 10.000 külföldi hallgató vesz részt az ösztöndíjprogramban.

Nem csak Európában, Afrikában is súlyos népegészségügyi veszélyt jelent a koronavírus-járvány. Ön szerint a járvány miatt hogyan működne hatékonyan a határellenőrzés?

Megítélésem szerint a járvány ideje alatt szigorú határellenőrzést kell folytatni, csak indokolt esetben kéne engedélyezni az országok közötti mozgást.

2. Kutatási interjú az angolai migrációs folyamatok kezeléséről

Interjúkészítő: Salvador Neto Luis	Interjúalany: Gil Famoso da Silva
Intézmény: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola	Intézmény: Angola Belügyminisztériuma
Beosztás: Doktorjelölt	Beosztás: rendőrtábornok, SME volt Főigazgatója

Mi a feladata a Migrációs és Idegenrendészeti Szolgálatnak? (SME: Serviço de Migração e Estrangeiros)

A Migrációs és Idegenrendészeti Szolgálat (SME) az Angolai Köztársaság Belügyminisztériumának szerve, amelynek feladatai a következők: biztosítja Angola szárazföldi, tengeri, folyami és légi határainak sérthetlenségét és biztonságát. Ellenőrzi a külföldiek beutazását, tartózkodását és távozását. Küzd a szabálytalan migráció ellen és együttműködik a hazai és a nemzetközi hatóságokkal. Továbbá biztosítja a törvényben előírt közigazgatási eljárások alkalmazását a migráció terén. Különböző osztályokkal rendelkezik, és mindegyik a kihívásokra való válaszadás érdekében végzi munkáját.

Jelenleg milyen a migrációs áramlás Angolában és hogyan kezelik?

Angolában a kormányerők és az ellenzék között 27 évig tartó polgárháború zajlott, 1975-től 2002-ig, ami romba és szegénységbe döntötte az országot. A polgárháború után békés környezet jött létre. A békével számos lehetőség kínálkozik a külföldi befektetésekre és az idegenforgalomra, ezért sok külföldi állampolgár célországként tekint Angolára. A migrációkezelés vízumkérelem bírálásával és a határállomásokon végzett ellenőrzéssel kezdődik. Továbbá a külföldi állampolgárnak vízummal vagy érvényes tartózkodási engedéllyel kell rendelkeznie. 2018 és 2019 között Angola mintegy 3300 külföldi állampolgárt utasított ki, akik illegálisan tartózkodtak az országban. Az angolai állampolgárokat is büntetésekkel sújtják, azokat, akik az illegális bevándorlást segítik. A szabálytalan bevándorlás veszélybe sodorja Angola szuverenitását és gazdaságát.

Röviden hogyan jellemzi az új külföldi állampolgárokról szóló jogszabályt?

A 13/19 (V.23.) törvény szabályozza a külföldi állampolgárok Angola területére történő belépésének, kilépésének és tartózkodásának jogát. Az új törvény hatályon kívül helyezte a külföldiek jogi keretéről szóló 2/07 (VIII. 31.) törvényt. Ez az új jogi szabály része az új migrációs politikának és egy új vízumkiadási rendszernek, amely a vízumok kiadására vonatkozó adminisztratív eljárások egyszerűsítését eredményezte. Az új törvény újdonsága a vízumok típusában mutatkozik meg. A belépési vízumok a következők: diplomáciai, hivatalos és udvariassági vízum, konzuli vízum és területi vízum.

Mi a kapcsolat az SME és a diplomáciai képviseltek között?

A Belügyminisztérium állandó kapcsolatot tart fenn a Külügyminisztériummal és a külföldön dolgozó angolai diplomatákkal. A migrációs áramlások kezelésének intézkedéseként javaslatot tettünk az SME összekötő tisztviselőinek Angola diplomáciai és

konzuli képviselőkre való kiküldésére, hogy biztosítsák a kellő technikai segítséget a migrációs eljárásokkal kapcsolatos kérdésekben.

Veszélyt jelent-e a szabálytalan bevándorlás Angolában?

A szabálytalan bevándorlás minden ország számára veszélyt jelent, mert destabilizálja a társadalom normális működését. Továbbá a szabálytalan bevándorlás aggodalomra ad okot, de a szabálytalan bevándorlás elleni küzdelem nem csak az SME vagy a Belügyminisztérium más szerveinek felelőssége, hanem minden angolai állampolgár felelőssége is. Nem elég a jogi eszköz alkalmazása, meg kell érteni és fel kell ismerni, hogy együtt kell működnünk a szabálytalan bevándorlás elleni küzdelemben.

Milyen következményei vannak a szabálytalan bevándorlásnak?

A szabálytalan bevándorlás más bűncselekményeket hoz magával, például: emberkereskedelem, fegyverkereskedelem, kábítószer-kereskedelem, korrupció, prostitúció, stb. A szabálytalan bevándorlás az ország gazdasági és társadalmi instabilitását okozhatja.

Milyen intézkedéseket hoz az SME a bűncselekmények megelőzése érdekében?

Több intézkedést is hozott az SME, például: a fent említett bűncselekményeket elkövető külföldiek kiutasítását, folyamatosan ellenőrzi a külföldiek migrációs státuszát, megnövelte az ellenőrzési intézkedéseket és megerősíti a migrációs kérdésekben folytatott nemzetközi együttműködést, főként a szomszédos országokkal. Illetve további intézkedés az, hogy felhívja a társadalom figyelmét a szabálytalan bevándorlás következményeire.

Milyen előnyei vannak a szabályos bevándorlásnak?

A szabályos bevándorlásnak számos előnye van. Vannak olyan országok, amelyek a bevándorlásnak köszönhetően nagy fejlődést tapasztaltak meg, például az Egyesült Államok. Angolában elismerjük azoknak a bevándorlóknak a pozitív oldalát, akik befektetni jönnek és hozzájárulnak hazánk fejlődéséhez. Sok külföldi szakember az oktatás, az egészségügy, az építőipar, az olajipari vállalatok és a szolgáltatások területén dolgozik.

A hazatelepítésen kívül vannak-e más szankciók?

A hazatelepítés az alábbiak szerint történik: azon külföldieket azonosítjuk, akik tartózkodása meghaladta a megengedett időtartamot, és azokat, akiknek még az országban sem engedélyezik a tartózkodást, mivel illegálisan léptek be. Ha az illegális bevándorló önként nem hagyja el az országot, az igazságügyi szervekhez fordulunk. Nem hajtunk

végre hazatelepítést a származási ország azonosítása nélkül. Vannak esetek, amikor a közigazgatási döntés mellett bírósági döntés alapján is hazatelepítés történik. Ezek olyan helyzetek, amikor a bevándorlók bűncselekményekbe keverednek.

Milyen a menedékkérők és menekültek helyzete Angolában?

A korábbi években folyamatosan nőtt a bevándorlással és menedéjjoggal kapcsolatos kérdések társadalmi és politikai jelentősége, mivel világszerte, így Angolában is megnőtt a menedékkérők és menekültek száma. A 1990. évi VIII. törvény értelmében az angolai állam garantálja a menekültek védelmét. A Belügyminisztérium, valamint a Segélyügyi és Szociális Reintegrációs Minisztérium szorosan együttműködik a menedékkérők és a menekültek ügyében. A menedékkérők és menekültek védelmét ellátó rendőrök és a határőrállomásra kiküldött köztisztviselők képzésben részesülnek a kötelezettségeik jobb teljesítése érdekében. A rendőröknek és a köztisztviselőknek ismerniük kell a non refoulement elvét (a visszaküldés tilalma - a nemzetközi jog elve, amely megtiltja az államoknak, hogy egy embert kiutasítsanak olyan területre, ahol életveszélynek lehet kitéve). Tekintettel kell lenniük különösen a kísérő nélküli gyermekek védelmére, és a nemzetközi egyezményeknek megfelelően biztosítaniuk kell a menekült családi egységét is.

Ön szerint van összefüggés az új koronavírus terjedése és a migráció között?

Véleményem szerint nagy mértékben van összefüggés az új koronavírus terjedése és a migráció között, mert az emberek folyamatosan vándorolnak, és a migráció jelenségét nem lehet teljesen leállítani. Az új koronavírus okozta COVID-19-járvány kihívást jelent a mai világ számára, ezért az angolai kormány is szükséges intézkedéseket tesz a ráruházott hatáskörében és erőforrásainak keretei között. A lakosság védelmében hozott korlátozó intézkedések biztosítják, hogy a külföldről érkezők, még az angolai állampolgárok is ellenőrzött formában térhessenek haza. Mivel néhány országban növekszik a koronavírus-fertőzöttség, meg kell akadályozni, hogy külföldről behozzák a vírust. A helyzet nehéz, de reménykedünk, hogy kikerülhetünk a járvány okozta válságból, mint amilyen állapotban előtte voltunk a migráció terén, amikor a külföldiek mint turisták érkeztek az országba, vagy mint befektetők. Optimistának kell lennünk, és törekednünk kell arra, hogy minden mielőbb visszatérhessen a normális kerékvágásba.

3. Kutatási interjú a migrációs diplomáciáról

Interjúkészítő: Salvador Neto Luis	Interjúalany: Fazekas András
Intézmény: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola	Intézmény: Magyarország Luandai Nagykövetsége
Beosztás: Doktorjelölt	Beosztás: Külgazdasági attasé

Miért vándorolnak az emberek?

Egy új, szebb élet reményében. A modern média és az internet egyre több fejlődő országban elérhető, ahol ezen országok lakossága megismeri a fejlett országokban lévő életszínvonal minőségét. Továbbá a fejlődő országok társadalma rendkívül merev, az átjárás az egyes társadalmi osztályok között marginális. Ezen okból kifolyólag a fejlődő országok szegény sorsú, viszont szorgalmas állampolgárai azon államokban próbálnak szerencsét, ahol az egyéni érdem többet nyom a latban, mint a származás vagy örökölt vagyoni helyzet.

Hogyan tudja Európa kezelni a menekültkérdést? Mik a megoldások?

Ezt a kérdést nem Európának kell kezelni. Többféle megoldás elképzelhető, viszont egy alapvető válaszvonalat tennék azon országok között, amelyek korábban gyarmatokkal rendelkeztek, illetve amelyek nem rendelkeztek. Azon országok, amelyek korábban más országokat fosztottak ki, lakosait rabszolgaként eladták, kötelességük azon országokat segíteniük, melyeket korábban gyarmatként kezeltek. Azon országok, amelyek korábban gyarmatokkal nem rendelkeztek, így történelmi bűnnel nem rendelkeznek, nincs mit jóvátenniük, azon országok számára ez az együttműködés véleményem szerint opcionális. Viszont amennyiben a menekültek származási országaival jó kapcsolatokat akarnak ápolni, akár kereskedni akarnak velük, véleményem szerint segíteniük kell ezen államokat.

A migrációkérdés inkább humanitárius, politikai vagy gazdasági kérdés? Miért?

Legfőképpen politikai kérdés; nem is maga a migráció a probléma, hanem adott politikai mozgalmaknak az erre adott válaszaik. Nem hiszem, hogy a megoldás emberek más emberek elleni uszítása, nem az árkok mélyítésére lenne szükség, hanem a betemetésükre.

Miért avatkozik be a diplomácia a migrációkérdésbe?

A társadalom megoldást vár a kormánytól, hogy a migráció kérdését rendezze. A probléma kezelése akkor a leghatékonyabb, egyben legnépszerűbb a társadalom szemében, ha azt még a menekültek származási országaiban orvosolják.

Ön szerint Európában melyek a lehetséges migrációs diplomáciai megoldások?

Támogatom a magyar kormány elképzelését arról, hogy a problémát a menekültek származási országaiban kell megoldani, úgy, hogy a segítséget kell odavinni. A fejlett országok számára elő kellene írni, GDP-jük bizonyos százalékát kötelezően a fejlődő országok felzárkóztatására kellene fordítaniuk.

Miért fontos a migrációs diplomaták hálózata?

Azért, hogy a nemzetközi migrációs helyzetből adódó tapasztalatokat az országok közösen meg tudják vitatni és megtalálják a megoldást a közös fellépéshez.

Magyarország és Angola hogy tud együttműködni a migrációkezelés kapcsán?

Mindkét ország komoly tapasztalatokkal rendelkezik határainak megvédése kapcsán. A korábban megszerzett tapasztalatok kölcsönös cseréje értékes know-how tud lenni mindkét ország számára.

2015-ben indult Európába egy óriási menekülthullám. Azóta milyen menekültügyi kihívásokkal küzd Európa?

2015 óta folyamatos a menekültek vándorlása Európa felé. Az, hogy a 2015-ös helyzet nem ismétlődött meg még egyszer, csupán annak köszönhető, hogy Európa komoly összegeket fizet Törökországnak, a szíriai menekültek feltartóztatásáért cserébe.

Napjainkban az Európába való legális bevándorlás lehetősége meglehetősen korlátozott, ezért sokan igyekeznek illegálisan eljutni Európába. Mi az oka az illegális bevándorlásnak?

Az illegális bevándorlás azon személyek számára megoldás, akik más úton nem jutnának el Európába. Ezen emberek a legtöbb esetben alacsony iskolázottsággal rendelkeznek és rendkívül kilátástalan helyzetben élnek. Ezen személyeket a média hamar meg tudja győzni arról, hogy Európában egy sokkal kellemesebb, kiszámíthatóbb élet vár rájuk. Európának viszont nincs szüksége képzetlen emberek tömegére, mely tömeg csakis a szociális rendszerre akasztana hatalmas terhet, kiváltva ezzel a társadalom haragját.

Ön egyetért-e azzal az állítással, hogy a szabályos migráció a bevándorlók és az európai társadalom hasznára válik? (Miért ért egyet vagy miért nem ért egyet?)

Igen, Európa lakossága folyamatosan csökken, egyre kevesebb az elérhető munkaerő. Európának munkásokra van szüksége, hogy a termelékenységét tovább tudja növelni és tartani tudja a versenyt a globális rendszer többi versenyzőjével.

Magyarország példamutató programot hozott létre az oktatás terén: Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogram. Ez az ösztöndíjprogram 2013-as bevezetése óta rendkívül dinamikusán fejlődött. Miért fontos ez a program mind Magyarországnak, mind a fejlődő országoknak?

Magyarország számára fontos, hogy a fejlődő országok tehetséges fiataljai számára kitörési pontot tudjon adni. Fontos hazánk számára, hogy jó hírneve a világban mindenhol eljusson. A fejlődő országok számára pedig a magyar egyetemeken végzett fiataljai értékes tudást tudnak hazavinni, amellyel az otthoni helyzetet tudják hatékonyan javítani.

Nem csak Európában, Afrikában is súlyos népegészségügyi veszélyt jelent a koronavírus-járvány. Ön szerint a járvány miatt hogyan működne hatékonyan a határellenőrzés?

Véleményem szerint csakis a szükséges egészségügyi előírások betartásával, kötelező szűrővizsgálatok elrendelésével lehet a járvány idején kellő hatékonysággal szervezni a határvédelmet. A határőrök számára minden elérhető egészségügyi felszerelést, védelmet biztosítani kell, hogy az állomány mértéke ne csökkenjen drasztikusan a megbetegedéseknek köszönhetően.

Károli Gáspár Református EgyetemKároli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary
Állam- és Jogtudományi Kar | Faculty of Law

NYILATKOZAT

Alulírott Salvador Neto Luís, neptun kód: T648W3 nyilatkozom, hogy állam- és jogtudományok tudományágban nincs folyamatban fokozatszerzési eljárásom, illetve fokozatszerzési eljárásra való jelentkezésemet két éven belül nem utasították el, továbbá két éven belül nem volt sikertelenül zárult doktori védésem.

Nyilatkozom tovább, hogy nem állok doktori fokozat visszavonására irányuló eljárás alatt, illetve öt éven belül nem vontak vissza tőlem korábban odaítélt doktori fokozatot.

Budapest, 2022. június 17.

aláírás

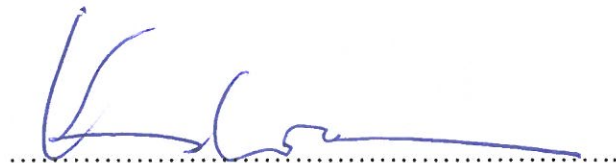
NYILATKOZAT

Alulírott Salvador Neto Luís ezennel kijelentem, hogy a doktori fokozat megszerzése céljából benyújtott értekezésem kizárólag saját, önálló munkám eredménye. A benne található – másoktól származó – nyilvánosságra hozott vagy közzé nem tett gondolatok és adatok eredeti leőhelyét a hivatkozásokban (lábjegyzetekben), az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem.

Kijelentem továbbá, hogy a benyújtott értekezéssel azonos tartalmú értekezést más egyetemen nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

E kijelentésemet büntetőjogi felelősségem tudatában tettem.

Budapest, 2022. június 17.

aláírás